

קונטרס השלמות לקובץ גליונות מרי"ח ניחוח

חלק א'

דברים שלא נכנסו לתוך הגליון השבועי

ומתפרסמים כאן

[נא לקרוא בהקדמה לקונטרס יש בו דברים חשובים]

מנאי זעירא דמן חבירא

רן יוסף חיים מסעוד

בן לא"א מו"ר ועט"ר רבי משה אביחצירא ס"ט

ערב שבת קודש פרשת בשלח

ה'תשפ"ג

הקדמה

בס"ד ובחמלת ה' יתברך עלינו זכינו וזוכים להוציא להוציא לאור את גליונות של הקובץ מרי"ח ניחוח, מפרשת פנחס שנת ה'תש"ע, ברוך ה' עד היום יצאו לאור 746 גליונות וישנם הרבה גליונות כפולים כגון גליונות שיצאו מספר מסוים והיה לגליון חלק א' וחלק ב'. במשך השנים פרסמנו המון חומר של הרבה תלמידי חכמים יקרים וחשובים, מהגליון שלנו יצאו הרבה קונטרסים מספרים שלנו ברוך השם פורסמו כאן מאמרים שלמים שלאחר מכן יצאו כספרים קונטרסים חוברות פורסמו כאן הרבה כתיבי יד ועוד ועוד ואכמ"ל, רק אציין כאן שקבצי מריח ניחוח שנמצאים במאגרים התורניים כמו ב'אוצר החכמה' 'היברו בוקסי', ובעיקר רוב הספרים והמהדורות נמצאים ב'ספריה הלאומית' בירושלים גם כקבצים דיגטלים וגם כספרים מודפסים.

מכמה סיבות מערכת מרי"ח ניחוח בעיקר הקובץ שיצא לאור כל שבוע רוצים לעבור שינוי ואחת הסיבות היא שישנם הרבה מאוד בלי עין הרע כן ירבו, עלונים חוברות קבצים תורניים וכן כל האפשרות לשליחה חומרים בדוא"ל גרמה שישנם מאות ספרים שמסתובבים באופן חופשי בכמויות אדירות, והבנו מעצמנו ומאחרים שאין אפשרות לקרוא את הכל, לפעמים אפילו לא להציץ בכל דבר שנשלח ויוצא. ברור שאין הדבר בא חס ושלום להחליש ידי התלמידי חכמים שכותבים את חידושי תורתם, וכל תלמיד חכם שכותב יודע כמה עונג ושמחה יש לו בכתבת חידושי תורתו. על כן מערכת מריח ניחוח בהתייעצות עם כמה תלמידי חכמים וידידים קרובים החליטה לצמצם את העלון ולהקטין אותו ובעזרת ה' נקווה שגם בקרוב בלי נדר יתכן ויהיה עיצוב חדש לעלון.

אנו מבקשים סליחה מכל הכותבים היקרים שדבריהם אינם מפורסמים עוד אנו רוצים לעשות כאן סדר חדש לתועלת כל הקוראים ושיפיקו מזה תועלת.

הקובץ שמצורף כאן, סיבת הוצאתו לאור כי ידידי היקר הרה"ג יקותיאל זלמן פיש שליט"א מח"ס 'סוד החשמל' ירושלים, התקשר אלי השבוע לסדר פרשת בשלח תשפ"ג ואמר לי שפנו אליו כמה תלמידי חכמים שהיו כותבים במריח ניחוח ואמרו לו שחבל שאין אני מפרסם עוד את כל הדברים שכותבים, וכן חושב הרב הנ"ל שחבל שאין אני מפרסם כי הרבה קוראים פשוט עוברים על הגליון במהירות ומלקטים חידושים שמוצאים בו, ואני אמרתי שאם לא מגיבים כבר כנראה שכבר גודל הגליון מעייף את הקוראים. בכל אופן ידידי היקר הנ"ל עדיין לא הסכים עימי ואמר לי שאם כן לכל הפחות כדאי לפרסם את החידושים בחוברת נפרדת ללא עימוד מיוחד וללא סדר והגה של הדברים כי ישנם הרבה דברים שאם אני לא אפרסם אותו לא התפרסמו לעולם וכן לא יכנסו למאגרים תורניים וחבל שיאבדו מן העולם.

דבר זה שכנע אותי מעט ובפרט שהיו כמה וכמה דברים שהיה לי צער להפסיק לפרסמם כי באמת הם יקרים רק שאינם מסודרים כל הצורך על כן החלטתי בלי נדר להוציא לאור את הקובץ הזה שהוא יהיה קונטרס השלמות לקובץ גליונות מריח ניחוח, בלי נדר יצא מדי פעם לפעם, כשיתקבץ חומר אצלי.

אני מבקש מכל הקוראים והשולחים היקרים שליחה אם יש דברים שלא פורסמו בקובץ הקבוע, יתכן שיש דברים שכן יפורסמו, יתכן שלא, אך נא לא ללחוץ ולבקש שוב ושוב לפרסם בכל זאת בקובץ הקבוע (גליון מריח ניחוח השבועי).

ובלי נדר דברים שלא מפורסמים בגליון מריח ניחוח השבועי יפורסמו כאן.

כמו כן נא לא לשלוח בכללי דברים שמפורסמים במקום אחר או כקובץ שלכם בפני עצמכם אני חושב שאם מתפרסמים הדברים שלכם, ובאיזה שלב יגיעו לאוצר החכמה וכדומה לאיזה מאגר תורני חבל שיהיה כפילויות בקבצים שוב ושוב ושוב.

תודה רבה לכל תלמידי החכמים היקרים שכותבים ומחדשים בתורה הקדושה.

שליחה שהדברים כאן נכתבו ללא סדר כל כך אבל הכוונה מובנת.

אפשר לשלוח לכאן מכתבים כדרכה של תורה.

הדברים כאן מסודרים בגופן פשוט ולא מיוחד עם רווחים סבירים ועם מספרי עמודים בלבד.

לתגובות יש לשלוח לכתובת דוא"ל: ran0527727591@gmail.com או לכתובת דוא"ל: 2756827@gmail.com

כל טוב

רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא

מח"ס מריח ניחוח

ערב שבת קודש פר' בשלח י"ב שבט ה'תשפ"ג

עפולה

הרה"ג ראובן שמלה שליט"א

מח"ס ילקוט הלכות וטעמי מנהגים חב"ד ד' חלקים

טבריה

• אמירת תחנון ביום הסתלקות צדיקים

המנהג

במה ששאלני מאז, אם נוהגים אצלינו לומר 'תחנון' ביום הסתלקות של צדיקים. הנה בטח ידוע לו – שגם ביו"ד בשבט אומרים תחנון, ופעם שאלתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר, וענני, מתי הוא זמן כל כך טוב לבקש ולהענות כבימים אלו (אגרות קודש – כרך ז).

ביאור המנהג

הנוהגים שלא לומר 'תחנון' ביומא דהילולא של צדיק כשמתאספים יחד אנשים הנוהגים לאורו ובכל ימות השנה הוגים בתורתו וביום פטירתו מדליקין נרות ועורכים סעודה לכבודו, מביאים אסמכתא מדברי רש"י (מסכת יבמות – דף קכב עמוד ב) – שמביא פירוש הגאונים על 'הנך ריגלי דאמוראי' שהוא יום שמת בו אדם גדול ומידי שנה בשנה באותו יום מתאספים לכבודו, חזינן דקרי ליום זה 'רגל'.

אך רבים הם המתרעמים על מנהג זה, ובפרט לפי שיטת האר"י ז"ל שאמירת וידוי ונפילת אפים חיובא הוא. ומובא בשם הבעל שם טוב ראשי תיבות 'ואת מעכה' – וידוי א'חר הת'פילה מ'געת ע'ד כ'סא ה'כבוד.

מנהג חב"ד לומר 'תחנון' ביום הסתלקות צדיקים, כיון שהוא זמן טוב ומסוגל לבקש ולהענות בימים אלו.

• על הפיוט 'לכה דודי'

מנהג חב"ד

בתפילת ליל שבת – בפזמון "בואי בשלום עטרת בעלה" של הפיוט "לכה דודי" נוהגים לומר "ברנה ובצהלה" למעט בליל שבת שחל ביום טוב, חול המועד, י"ט כסלו וי"ב תמוז שאז אומרים "בשמחה ובצהלה".

מנהגים שונים

יש נוהגים לומר "בשמחה ברנה ובצהלה".

ויש נוהגים לומר "בשמחה ובצהלה".

ביאור המנהג

"רינה" – פירושו שירה מתוך שמחת הלב.

אדמו"ר הצמח צדק (אור התורה) – מבאר שהשבת היא בבחינת "עונג" כמו שכתוב "וקראת לשבת עונג" (ישעיהו – פרק נח פסוק יג). ובחינת "רינה" – כיון שמצוה לשורר בשבת. שהשיר הוא בחינת העלאה מלמטה למעלה, וכן השבת היא בחינת עליית העולם, וזהו שאומרים בשבת המזמור "רננו צדיקים" (תהילים – פרק לד פסוק א).

הנוהגים לומר "בשמחה ברנה ובצהלה", "שמחה" – כיון שכתוב בפסוק "ביום שמחתכם" (במדבר – פרק י פסוק י) – אלו השבתות, "רנה" – כיון שמצוה לשורר בשבת.

בנוסח חב"ד נוהגים לומר "ברנה ובצהלה", ולא מוסיפים "בשמחה" כיון שמצוה לשורר בשבת, ולגבי שבת – לא נאמר עניין של שמחה אלא עונג (תוספות – מסכת מועד קטן – דף כג עמוד ב). ולי נראה להוסיף, שענין "השירה" מרומז גם כן במזמור "מזמור שיר ליום השבת" שאומרים בסמוך לפיוט "לכה דודי".

[עייין עוד במה שכתבתי בחלק ג' – פרשת 'מקץ'].

הרה"ג זלמן פישר שליט"א

תל אביב

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרקא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרקא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרקא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרקא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק א – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרש"ים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מייג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

פרשת שמות

שמות א,א (בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות א,יג: וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֹךְ:

שמות א,יד: וַיִּמְרְאוּ אֶת-חַיִּיָּהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבָנִים וּבְכָל-עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה

אֶת כָּל-עֲבֹדֹתֶם אֲשֶׁר-עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֹךְ:

וַיִּמְרְאוּ אֶת-חַיִּיָּהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה – קדמא ואזלא מונח רביע, מקורות רבים המצטטים את "קול מאליהו" של הגר"א על וַיִּמְרְאוּ אֶת-חַיִּיָּהֶם – קדמא ואזלא, מקורות מעטים המצטטים את האדמו"ר הזקן בעל התניא על וַיִּמְרְאוּ אֶת-חַיִּיָּהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה – קדמא ואזלא מונח רביע. נצטט כאן את [שפה ברורה לרב פולק שרגא, י"קע"ו (אוצר החכמה)] שמביא את החכם צבי, את הגר"א, ואת בעל התניא.

החכם צבי והגר"א מסבירים את טעמי וַיִּמְרְאוּ אֶת-חַיִּיָּהֶם – קדמא ואזלא, שהג"י של המלים "קדמא ואזלא" עולה "קץ" (190) שבעקבות העבודה הקשה הקדימה הגאולה מן הגלות ב-190 שנה במקום הגזרה של גלות של 400 שנה. ויש המוסיף כי טעם "מונח" במשמע מנוחה מן ה"רביעי" היינו ארבע מאות שנה. האדמו"ר הזקן יישב קושיית גבאי אחד שנגינת הטעמים שמחה על תוכן קשה באותו אופן שהקב"ה קירב את הגאולה בק"ץ שנה לעומת הגזירה של ארבע מאות שנה, ועל כן נגינה שמחה.

כתב אלי יש"א הי"ו כי בספר ילקוט הגרשוני סוף פרשת שמות הביא כן בשם ר' שמשון מאוסטרפולא. ובספר נפלאות חדשות הביא כן בשם הרה"ק ר' יצחק מוורקא, ובספר ספרן של צדיקים מערכת האוהב ישראל מאפטא הביא כן בשמו.

בַּעֲבֹדָה קָשָׁה – מונח רביע, תורה שלמה [קנד] ... רב ושמואל דאמרי נאמר כאן עבדה בפסוק זה ארבע פעמים מלמד שהיה שעבוד מצרים קשה מארבע מלכויות (מדרש הגדול). ובהערות כתב ממכילתא ששעבוד מצרים קשה לפני המקום מכל שיעבודין שבעולם וכ"ה בשמו"ר פ"ב-ט. ... דרשת הגדה של פסח: ר' אליעזר אומר מנין שכל מכה ... היתה של ארבע מכות כנגד ארבע עבודות שבפסוק וַיִּמְרְאוּ ... רבי עקיבא אומר מנין כו' של חמש מכות כנגד (שמות א,יג) וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֹךְ: עם ד' עבודות שבפסוק וַיִּמְרְאוּ (אח"כ מביא ירושלמי החולק על קושי השעבוד)

בַּעֲבֹדָה קָשָׁה – מונח רביע, בתפקיד של לפחות ארבע. היות ושרש עב"ד מוזכר ד' פעמים בפסוק, אז תבנית הטעמים צריכה ללמד משהו מעבר לד' עבודות או לענין אחר. אפשר כי הדרשה ממכילתא ששעבוד מצרים קשה לפני המקום מכל שיעבודין שבעולם וכ"ה בשמו"ר פ"ב-ט ילמד על שיעבודים רבים בגלויות רבות. אפשר כי מדרש הזוהר כגון זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף כז עמוד א שהפסוק מלמד על לימוד התורה נתמך בטעמי בַּעֲבֹדָה קָשָׁה – מונח רביע, בתפקיד קושיה הלכתית ששרשה בחמישה חומשי תורה.

שפת אמת שמות פרשת שמות שנה תרנח... (משלי יג, יד) וְאַהֲבֵוּ שְׁחָרוּ מוֹסֵר הוא בכלל ובפרט כמו שבתחילת בחירת בניי שיחר להם ביסורי מצרים. כמו כן כל אדם בימים הנעורים עובר עליו תוכחת מוסר. ומעין זה בכל יום תחילתו מוסר שכן דרך הצדיקים תחילתן יסורים וסופן שלווה. והנה תכלית איש ישראל נברא להעיד על הבורא כמ"ש תהלתי יספרו. וכ' וַיִּמְרְרוּ אֶת-חַיֵּיהֶם. דכ' ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חי'. לרוח ממללא. כי אדם המדבר נברא לספר תהלת ה'.

משלי יג, כד: חוֹשֵׁד שְׁבֹטוֹ שׁוֹנֵא בְּנֹ וְאַהֲבֵוּ שְׁחָרוּ מוֹסֵר:

רש"י שְׁחָרוּ מוֹסֵר - תמיד לבקרים מיסרהו. **רד"ק** ומי שמשחר ליסרו בקטנותו, הוא אוהב אותו, כי יקבל **מוֹסֵר** וילמד חכמה

ר' מנחם המאירי ו- שְׁחָרוּ - רומז על התחלת גדולו,

אפשר כי שפת אמת דורש כי וַיִּמְרְרוּ אֶת-חַיֵּיהֶם – הוא רמז ללימוד בכלל ובפרט, אבל לא מהסוג של י"ג מדות. הכלל הוא וַיִּמְרְרוּ אֶת-חַיֵּיהֶם שבתחילת בחירת בני ישראל פתח להם ביסורין במצרים להכשירם לקבלת תורה ועול מלכות שמים, לספר תהלת ה', והפרט הוא שכל אחד מישראל העובר יסורין ומוסר בנעוריו כדי לחנכו לעבודת ה'.

וַיִּמְרְרוּ אֶת-חַיֵּיהֶם – קדמא ואזלא, הוא רמז ללימוד בכעין כלל ובפרט, כאשר הפרט הוא פירוטו של הכלל בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבְלִבְנִים וּבְכָל-עֲבֹדָה בְּשָׂדֵה

שמות א, יד: וַיִּמְרְרוּ אֶת-חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבְלִבְנִים וּבְכָל-עֲבֹדָה בְּשָׂדֵה

אֶת כָּל-עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר-עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרָד:

בעיון הבא יוסבר הפסוק ככלל ופרט וכלל שבי"ג מדות. בתוך מדרשי הזוהר הבאים על התועלת הרוחנית בלימוד התורה ושמירת המצוות נמצאים מדרשים עם שנויים מסוימים הדורשים בפסוק דרכי ברור הלכה כדי להגיע להלכה פסוקה.

זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף כז עמוד א ... כגוונא דא אמרו מארי מתניתין וַיִּמְרְרוּ אֶת-חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בקושיא, בְּחֹמֶר בְּקַל וְחֹמֶר, וּבְלִבְנִים בְּלִבָּן הלכתא, וּבְכָל-עֲבֹדָה בְּשָׂדֵה דא ברייתא (שדה במובן של חוץ וכך הברייתא היא משנה חיצונית, שנמצאת מחוץ למשניות שקבץ רבי יהודה הנשיא), אֶת כָּל-עֲבֹדָתָם וגו' דא משנה, אם תייבין בתיובתא (קושיה עם סתירות לכאורה בהנמקות) אתמר בהון (שם) ויוורו יי' עץ ודא עץ חיים וביה וימתקו המים ודא משה משיח (פתרון לסוגיות לא מבוררות ביד משיח ואליהו)

זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (במדבר) פרשת בהעלותך דף קנג עמוד א (התחלה דומה לזוהר הקודם והמשכו) אֶת כָּל-עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר-עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרָד: דא תיק"ן (ר"ת תשבי ייתרץ קיושיות ובעיות - פתרון לסוגיות לא מבוררות ביד אליהו), ורעיא מהימנא (כנוי למשה רבינו) תמן אתקיים בך **שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו** ובהאי עץ הדעת טוב ורע דאיהו איסור והיתר, ובאינון רזין דאתגליין על ידך

זוהר חדש - תיקונים כרך ב דף סג עמוד א

אֵת כָּל-עֲבֹדֹתֶם דָּא פִּיסקָא אֲשֶׁר-עֲבַדְוּ בְּהֵם בְּפִרְדֵּי דָא פִּירכָא (טיעון המפורר מהלך הסבר בהלכה) כד מטי לעומקא של הלכה איתמר בהון לית הלכה כפלונג. ואית אחרנין דמשתדלי בה לשמה [דאינון מארי תריסין דבי מדרשא] (וחכמים אחרים המכונים בעלי תריסין (מגינים) מנסים להגן על טיעון, לברר מדוע טיעון מסוים נדחה) דאיתמר בהון **אדם כי ימות באהל** כמה דאוקמיה מארי מתניתין [ברכות דס"ג] אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה (להקים את בעלי המשנה שנדחו).

זוהר חדש - תיקונים כרך ב דף סה ע"ב - דף סו ע"א (מדרש רוחני רחב היקף במקורות הרוחניים של רוב הדברים הנדרשים במובאות שכאן וביניהם) **וּבְכָל-עֲבֹדָה בְּשִׂדָה**. בג"ש (בגזירה שווה).

זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (במדבר) פרשת פנחס דף רכט עמוד ב

וַיִּמְרְאוּ אֶת-חַיִּיהֶם בְּעֲבֹדָה קָשָׁה דָא קוּשִׁיא, בְּחֶמְרִי דָא קַל וְחוּמַר, וּבְלִבָּיִם בְּלִבּוֹ הַלְכָה, תקונא רביעאה וחמשה – נשים לב כי **בְּעֲבֹדָה קָשָׁה** – מונח רביע, מתאים לענין המוזכר כנראה התיקוני זוהר תקונא רביעאה וחמשה

הקישור לתבניות הטעמים ולכעין מידה כלל ופרט וכלל:

מדרשי הזוהר שהובאו מלמדים על השורשים הרוחניים של הבירור ההילכתי ועל התועלת הרוחנית בלימוד התורה ושמירת המצוות. בתוך כך הם מלמדים על כלי ברור הלכה כדי להגיע להלכה פסוקה.

ע"פ תבניות טעמי המקרא הפסוק מלמד על הבירור ההילכתי בכעין בכלל ופרט וכלל.

וַיִּמְרְאוּ אֶת-חַיִּיהֶם – קדמא ואזלא, הוא רמז ללימוד בכעין כלל ובפרט, הכלל הוא יגיעת ברור **בְּעֲבֹדָה קָשָׁה** בקושיא, קושיה הלכתית ששרשה בחמישה חומשי תורה, שיש לברר ע"י הכלים הנלמדים מהפרטים בְּחֶמְרִי בְּקַל וְחוּמַר, וּבְלִבָּיִם בְּלִבּוֹ הַלְכָתָא, וּבְכָל-עֲבֹדָה בְּשִׂדָה. בג"ש (בגזירה שווה) (ובגירסה אחרת) וּבְכָל-עֲבֹדָה בְּשִׂדָה דָא בְּרִייתָא (שדה במובן של חוץ וכך הברייתא היא משנה חיצונית, שנמצאת מחוץ למשניות שקבץ רבי יהודה הנשיא), אֵת כָּל-עֲבֹדֹתֶם וגו' דָא מְשַׁנָּה, (מצד אחד זה פרט, כי המשנה היא מסורת מבוררת שרבי יהודה הנשיא כלל במשנה, מצד אחר זה שייך לכלל בתראה)

ללא הכלל בתראה היינו אומרים שאין ביגיעת הברור של קושיה הילכתית אלא הכלים שנמנו בפרטים. לכן בא הכלל בתראה וחזר וכלל אֵת כָּל-עֲבֹדֹתֶם אֲשֶׁר-עֲבַדְוּ בְּהֵם בְּפִרְדֵּי: ללמד

(א) שהפרטים הם משלים – הדגמות של אלו כלי בירור הלכתי יש לרבות והם כל המידות ודרכי הלימוד שהתורה והאגדה נדרשת בהם, וכן כל המקורות האפשריים לברור ההלכה.

(ב) מהברור ההילכתי יוצאה הלכה פסוקה על בסיס המקורות המתאימים ודרכי הלימוד המתאימים ומותירה מחוץ להלכה את מה שלא נכלל מהדיון התורני בפתרון הקושיה ההילכתית. כמו-כן

קושיות שלא הובררו נותרות ל-משיח ואליהו לפותרן. ראה (שמות ב,ג) מִשֶׁה וְתֹאמְרוּ - זקף-קטן זקף-גדול, גי' מלות הטעמים עולה תקע"ו (576) גי' המלים המוטעמות עולה תתקצ"ב (992), ההפרש בין שתי הגימטריאות עולה 576 – 992 = 416 תי"ו . באוצר הגי' הרב י"ר פאלוך זצ"ל מצאנו בין היתר כי 416 עולה משי"ח ואליה"ו.

שמות ב,י: ויגדל הילד ותבא אהו לבת-פרעה ויהי-לה לבן

ותקרא שמו מִשֶׁה וְתֹאמְרוּ כִּי מִן-הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ:

ותקרא שמו מִשֶׁה – מהפך פשטא זקף-קטן, לימוד כפשוטו **כִּי מִן-הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ**: היינו משיתי אותו, התוכן מלמד על הצלת משה מן המים, לימוד היוצא מפשוטו של הכתוב מפורש ע"פ **ספורנו** ממלט ומושה את האחרים . היוצא מן הפשט נתמך בתבנית הטעמים של **כִּי מִן-הַמַּיִם** – מרכא טפחא – יתור לרבות, שימלט אחרים מן המים כפי **ספורנו וְתֹאמְרוּ שְׁמוֹ מִשֶׁה** - ממלט ומושה את האחרים. הטעם שקראתיו משה להורות שימלט את האחרים הוא כי אמנם משיתיהו מן המים אחר שהיה מוטל בתוכם וזה לא היה כי אם בגזרת עירין כדי שימלט הוא את האחרים.

וְתֹאמְרוּ – זקף-גדול בתפקיד שלוש, הצעה (א) שלושה אמרו שמו (א) ע"פ **[אברבנאל שמות ב]** אמו של משה קראה שמו בלשון עברית והסברו: שאם היה לשון למדבר בעדו היה לו לומר משיתיהו עם יו"ד בין התי"ו והה"א כי הוא סימן למדבר בעדו וענינו משיתי אותו אבל הוא חסר יו"ד בין התי"ו והה"א **מְשִׁיתָהוּ** שפירושו (את בת פרעה) משית אותו ;

(ב) הפשט שבת פרעה קראה שמו משה וע"פ **[חומת אנך]** ו-**[פני דוד]** מלת **מְשִׁיתָהוּ** שמשה יוציאה מן אפילת הגיהנם של עבודה זרה במצרים ; (ג) הקב"ה קרא שמו משה ושם שם זה בפי אם משה ובפי בת פרעה.

אור החיים ... כי לא השיגה לידע בחינת השם כי שמו נפלאות יגיד וצא ולמד מה שכת' בספר הזוהר מה ירמוז שם זה וה' השם שמות בארץ שם בפיה שם **מִשֶׁה** וגו'

• **טט** - **מִשֶׁה וְתֹאמְרוּ** – זקף-קטן זקף-גדול, (א) תבנית של דבר שחוזר וקורה, כמו שמשטה, מלטה, הוציאה אותו כך הוא יחזור וימלט ויוציא אחרים ממצרים וממי ים סוף שהרי גם ישראל נידונו במעבר ים סוף.

• התבנית זקף-קטן זקף-גדול מורה לעתים על גלוי רצון ה' באמצעות נבואה, רוח הקדש, מלאך, בת קול. כאן במאמר **ספורנו** משיתיהו מן המים אחר שהיה מוטל בתוכם וזה לא היה כי אם בגזרת עירין כדי שימלט הוא את האחרים. **אור החיים** כי שמו נפלאות יגיד ... וה' השם שמות בארץ שם בפיה שם משה וגו'

• **[י] כִּי מִן-הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ [יא] וְיִהְיֶה** - פסק, בקריאה ברצף כאילו ללא סלוק **וְתֹאמְרוּ כִּי מִן-הַמַּיִם מְשִׁיתָהוּ: וְיִהְיֶה** כעין מידה סדור שנחלק להודיע שבקביעת שמו ע"פ ה' **וְיִהְיֶה** - פסק, במשמע כך הוא היה, היא משה אותו והוא משה (האיש) משה (כפועל שמשמעו ממלט) אחרים

רש"י מְשִׁיתָהוּ - שחלתיה והוא לשון הוצאה בלשון ארמי. **מְשִׁיתָהוּ** - סלוק, מגביל. טעם סלוק משמעו עולה, זאת מהותו של משה עולה ומעלה אחרים עמו לה' יתברך בלבד.

מְשִׁה, בתורה: מלת משה בלבד – מופיעה ב- 567 פסוקים, ובהם 614 מופעים (תרי"ג ועוד אחד), מלת *משה (היינו עם קידומות) מופיעה ב- 580 פסוקים, ובהם 632 מופעים, מספר העולה למלים תור"ה אהי"ה כשם שבו התגלה ה' אל משה בסנה וההתגלות בשם אהי"ה לעתיד לבוא. סה"כ מופעי השם משה $614 + 632 = 1246$ מופעים.

מְשִׁה וְתֵאמֶר - זקף-קטן זקף-גדול, בתפקיד אפשרי של דבר החוזר וקורה, כעין הקש ממשה גואל ראשון למשיח גואל אחרון.

מְשִׁה וְתֵאמֶר - זקף-קטן זקף-גדול, גיי מלות הטעמים עולה יסו"ד מלכו"ת תקע"ו (576) ע"פ יעב"ץ ואמרי נועם האדמו"ר מדזיקוב, ההמשך של טט: גיי המלים המוטעמות עולה תתקצ"ב (992), ההפרש בין שתי הגימטריאות עולה $992 - 576 = 416$ תי"ו . באוצר הגי' הרב י"ר פאלוך זצ"ל מצאנו בין היתר כי 416 עולה משי"ח ואליה"ו. ראה (**שמות א, יד**) [**זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף כז עמוד א**] ... אם תייבין בתיובתא (קושיה עם סתירות לכאורה בהנמקות) אתמר בהון (שם) **ויורהו יי' עץ** ודא עץ חיים וביה וימתקו המים ודא משה משיח (פתרון לסוגיות לא מבוררות ביד **משיח ואליהו**): ובטעמי הפסוק (**במ' בהע' יא, כא**) **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה** – זרקא סגול בתפקיד מוסיף ממשה על משה **שֶׁשֶׁמֶאֱזוֹת אֶלְפֵי** וזה כמובא ב- [**אוצר הזהר, הרב דניאל פריש זצ"ל חייב עי' תקי"ד**] **עַרְךְ** משה ששים רבוא. אשה אחת ילדה ששים רבוא, ומנו משה. (תקוני זוהר תי' ס"ט קיב אי') **עַרְךְ** ששים רבוא. נשמתא דמשה רבנו כלילא משתין רבוא (תקוני זוהר תי' עי' קלח א). ומרומז ב- **רְגְלֵי הָעָם** – גיי המלים עולה נח"ש ותיקונו חש"ן ו-משי"ח זה משי"ח משי"ח [**אוצר הזהר חייב עי' ת"ק**] **עַרְךְ** משה, סיומא מלכא משיחא הוא - משה בסיומו יהיה מלך המשיח (זוהר חייג ר"ס ב'), וההפרש מתקע"ו עולה רי"ח **וְהָרִיחוּ בְּיָרְאֵת ה'**

באוצר הגי' הרב י"ר פאלוך זצ"ל מצאנו בין היתר כי 992 עולה, שבול"ית נר"ד , רמז לכך שמשה בעל ריח נעים, המשיח כמשה יבחין בחוש הריח **וְהָרִיחוּ בְּיָרְאֵת ה'** (**ישעיהו יא, ג**) של כל אחד, עו"ל מלכו"ת שמ"ים – משה עבד ה' מוחלט, כולו קבלת עול מלכות שמים, ימי"ן הוי"ה רוממ"ה ימי"ן הוי"ה עושי"ה חיי"ל (תהלים קיח – טז)

פרשת וארא

שמות וארא ו, ב

שמות וארא ו, ח: **וְהִבַּאתִי אֶתְכֶם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת-יְדֵי לְתֵת אֶתְּהָ לְאֶבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב**

וְנִתְּתִי אֶתְּהָ לְכֶם מוֹרְשָׁה אֲנִי ה':

וְנִתְּתִי – קדמא, אפשר כי בתפקיד בימי בראשית, נשבע ה' כפי **רש"י** על **נִשְׁאַתִּי אֶת-**

יְדִי – הרימותיה להשבע בכסאי. וכפיי **אשל אברהם** על בכסאי – כלומר במלכותי, שכן כסא ענינו מלכות.

והשבועה היתה לתת את ארץ-ישראל שהיא תחילת הבריאה לעם ישראל הנקרא **(יר' ב,ג)** **ראשית**; ובשביל התורה הנקראת **(מש' ח,כב)** **ראשית** נברא העולם,

וזה שפי' **רש"י** ב-**(בר' א,א)** (א-ג) **בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים** – אמר רבי יצחק (תני"ב בראשית יא): לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ"החדש הזה לכם" (שמי יב,ב), שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל, ומה טעם פתח ב-**בְּרֵאשִׁית**? משום **(תה' קיא,ו)** **כֹּחַ מַעֲשֵׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ לְתַתּ לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם**; שאם יאמרו אומות העולם לישראל: לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, אומרים להם: כל הארץ של הקדוש ברוך הוא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו (ראה יר' כז,ה), ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו.

כפיי **רש"י** **(בר' א,א)** **בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים** – אין המקרא הזה אומר אלא דורשני, כמו שדרשוהו רבותינו (ב"ר א,ו): בשביל התורה שנקראת **(מש' ח,כב)** **ראשית דְּרָכּוֹ** ובשביל ישראל שנקראו **(יר' ב,ג)** **ראשית תְּבוּאָתָהּ**;

התורה הנקראת **(מש' ח,כב)** **ראשית דְּרָכּוֹ** (של ה') והיא נקראת גם "מורשה" -**(דב' הברכה לג,ד)** **מוֹרְשָׁה קְהֵלַת יַעֲקֹב**: שעל כך כתב ה-**רמב"ם** **הל' תלמוד תורה פי"ג,ה"א** ... כתר תורה – הרי הוא מונח ועומד ומוכן לכל, שנאמר -**(דב' הברכה לג,ד)** **מוֹרְשָׁה קְהֵלַת יַעֲקֹב**: – כל מי שירצה יבוא ויטול.

נקשור בין התורה הנקראת **(דב' הברכה לג,ד)** **מוֹרְשָׁה** ובין ארץ-ישראל הנקראת **(שמי' וארא ו,ח)** **מוֹרְשָׁה** בפסוקנו, ונאמר שמתן ארץ-ישראל לעם ישראל קשור לקיום התורה ע"י עם ישראל. ואפשר כי תבנית הטעמים של **(שמי' וארא ו,ח)** **אֲתָה לָכֶם מוֹרְשָׁה** – מרכא תביר טפחא, שהיא כעין קבוצת פרטים הקשורה לנושא ירושת ארץ-ישראל ואשר שונים בהלכותיהם או ענינם בקשרם לנושא. כאן קיום התורה מעניק הזכות לירושת הארץ, ללא קיום התורה הזכות הזאת נחלשת ועד ר"ל לאיבוד הארץ.

(מש' ח,כב) ה' קִנְיֵי רֵאשִׁית דְּרָכּוֹ קָדָם מִפְּעֻלּוֹ מֵאָז:

(יר' ב,ג) קָדַשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ כָּל-אֲכָלְיוֹ יִאֲשְׁמוּ רַעַה תִּבְאֵ אֲלֵיהֶם וְאִם-ה': פ

שמות וארא ו,יג: וַיִּדְבֹר ה' אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן

וַיִּצְוֶם אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל-פְּרַעַה מְלֶךְ מִצְרָיִם

לְהוֹצִיא אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: ס

ירושלמי ראש השנה פי"ג ה"ה ד"א תקיעת שופר תלויה בב"ד ושילוח עבדי' תלוי בכל אדם ואתיאי כהיא דא"ר שמואל בר רב יצחק **(שמי' וארא ו,יג)** וַיִּדְבֹר ה' אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וַיִּצְוֶם אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל על מה ציום על פרשי' שילוח עבדי' ואתיאי כהיא דא"ר הילא לא נענשו ישראל אלא על פרשת שילוח עבדים הדא הוא דכתיב **(יר' לד, יד)** **מִקֶּץ שְׁבַע שָׁנִים תִּשְׁלַחֻּ אִישׁ אֶת-אֶחָיו הָעֵבֶרִי אֲשֶׁר-יָמַךְ לָךְ וְעַבְדְּךָ שֶׁשׁ שָׁנִים וְשִׁלַּחְתּוּ חֲפָשִׁי מֵעִמָּךְ וְלֹא-שָׁמְעוּ אֲבוֹתֶיכֶם אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת-אָזְנָם**:

תורה שלמה [עז] פירש בפני משה צום שלא ישעבדו איש באחיו מבני ישראל, ובזכות זה יהיו נגאלים וכו', לא נענשו ישראל שגלו מן הארץ אלא על פי שילוח עבדים, ולמה דוקא על שילוח עבדים, לפי שהיא היתה מצוה ראשונה להם במצרים ובשבילה נגאלו.

תורה שלמה – מילואים מברר את הסוגייה הדרש של הירושלמי ר"ה ... לומד מהפסוק ב-(ירמיה לד, יג) שהמלים "ביום הוציא" דווקא ולא אחר קבלת התורה, שניתנה להם פרשת עבדים בזמן שהוציא אותם מארץ מצרים. ומפרש את הפסוק **וַיְצַוּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל-פְּרֻעָה מִלֶּךְ מִצְרַיִם** שגם אל בני ישראל היה הצווי ... לעשירים שבהם שישחררו את עבדיהם מיד. ע"פ כתב יד **ילקוט אלביחאני**: מה צום לבני ישראל ... שישלחו עבדיהם חפשים, כדי שיצאו חפשים. ומבואר שזה היה צווי גם לשעה ולא רק לדורות. וכן מבואר בכתב-יד **אור האפלה**. ויש להסביר הדבר לפי המבואר ב-**שמו"ר פי"ד-ג**. מובא לקמן פי"ד-נד. לפי שהיו פושעים בישראל שהיה להם פטרונין מן המצריים, והיה להם שם עושר וכבוד ... וודאי שהיו להם גם עבדים תחתיהם. ... ואליהם הוא שצוה לשחרר העבדים מיד. ובספר **משך חכמה** כוון מעצמו לרעיון הנ"ל בפירוש הירושלמי. ... והעיר ממדרש **במדב"ר** מובא ב-**תו"ש פי"ו אור פג**.

וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן – מונח זרקא מונח סגול, מוסיף מענין משה ואהרן עליהם, מה הם חפשיים לרבות עליהם עוד חפשיים.

וְאֶל-פְּרֻעָה – טפחא בפרעה ללא הגבלת מרכא לפניו, גורם להתפשטות אפיון מפרעה המצויה לשלח עבדיו מבני ישראל, אל מהות הצווי למשה ואל אהרן, מה משה ואהרן חפשיים אז עליהם לצוות על בני ישראל המשעבדים אחיהם מבני ישראל לשחררם לחפשי וכך להוסיף על משה ואהרן בני החירות את כל בני ישראל המשועבדים לאחיהם ובזכות זאת יוסיפו לכל (יזכו) בני ישראל לחירות.

דרך נוספת להסבר: **וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן** – מונח זרקא מונח סגול, מוסיף תכונות על התכונות הטובות של משה ואהרן

(א) סבלנות יתירה בשביל עם ישראל כפי **רש"י וַיְצַוּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** - צוה עליהם להנהיגם בנחת ולסבול אותם (ראה תנח' וארא ב). (ב) כבוד למלכות הרשעה **וְאֶל-פְּרֻעָה מִלֶּךְ מִצְרַיִם** - צוה עליהם לחלוק לו כבוד בדבריהם; זהו מדרשו (תנח' וארא ב). ופשוטו: צום על דבר **יִשְׂרָאֵל** ועל שליחותו אל **פְּרֻעָה**. [ודבר הצווי מהו? מפורש בפרשה שניה לאחר סדר היחס (ראה פרק ז, א-ה)]

(ג) הוספה של כוחות מיוחדים בדיבור אל פרעה. על הדיבור למלכות ביאר **האדמו"ר ממ"ש ליקוטי שיחות ח"א** ע' 119, בפסוקים (**שמי וארא ז**) [א] **וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה** **רְאֵה נִתְּתִיךָ אֱלֹהִים לְפְרֻעָה וְאַהֲרֹן אֲחִיךָ יִהְיֶה נְבִיאָךְ**: [ב] **אֲתָה תְּדַבֵּר אֶת כָּל-אֲשֶׁר אֲצַוְךָ וְאַהֲרֹן אֲחִיךָ יְדַבֵּר אֶל-פְּרֻעָה וְשַׁלַּח אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם**

על הפסוק **רְאֵה נִתְּתִיךָ אֱלֹהִים לְפְרֻעָה** מבואר בספרי החסידות, שבשעה שהקליפות בעצם תקפן, אזי אפילו לצדיק אין כח לשברם. ועל דרך מאמר חז"ל (טט - בבלי ברכות ז, ב) "והאמר רבי יצחק: אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו". וזוהי כוונת הפסוק **רְאֵה נִתְּתִיךָ אֱלֹהִים לְפְרֻעָה** – שבזה נתן הקב"ה למשה כוחות מיוחדים, "ממשלה בזרוע באל-ל ממש על פרעה" ועד לרדותו "במכות ויסורין"

בדברו אל פרעה בלשון הקודש אף על פי שלא הבין, כדי לרדותו ולשברו ע"י הכח האלקי שבדבורו. ... וזה איפשר לתרגום של אהרן למצרית להיכנס באזני פרעה.

שמות וארא ו, כג: וַיִּקַּח אֶהָרֹן אֶת-אֶלְיִשֶׁבַע בַּת-עַמִּינָדָב אַחֹת נַחֲשׁוֹן לִו לְאִשָּׁה

וַתֵּלֶד לִו אֶת-נָדָב וְאֶת-אֲבִיהוּא אֶת-אֶלְעָזָר וְאֶת-אִיתָמָר:

וַיִּקַּח אֶהָרֹן - קדמא ואזלא, כעין כלל מלמד על סדר קדימות בבדיקות לחתן או כלה כהכנה לנישואין, שבשלב מוקדם צריך לבדוק באחי החתן או הכלה מהאם.

רש"י (ע"פ בבא בתרא קי, א) **אַחֹת נַחֲשׁוֹן** - מכאן למדנו: הנושא אשה צריך לבדוק באחיה. (ב"ב קי, א) שרוב בנים דומים לאחי האם. **אשל אברהם** – והענין מבואר כי האחים והאחיות הנולדים מבטן אחד הם קרובים לטבע אחד, והעובר הוא ירך אמו, כי עיקר גופו של אדם נוצר מאמו, ועל כן על הרוב הוא בטבע אחי האם להרע ולהיטיב (ע"פ מהרש"א)

אֶת-אֶלְיִשֶׁבַע בַּת-עַמִּינָדָב אַחֹת נַחֲשׁוֹן – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין מסוים שהוא כאן בני אם אחת (נקרא לה סבתא), ושעל כל פרט חלה תכונה אחת שווה וזו דרשת (ב"ב קי, א) שרוב בנים (של בת של סבתא) דומים לאחי האם (מסבתא).

בַּת-עַמִּינָדָב אַחֹת נַחֲשׁוֹן – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין מסוים ושרק על חלק מהפרטים חלה תכונה מסוימת ועל אחרים לא חלה כלל. אפשר שזו לשון בבא בתרא רוב בנים ולכן על חלק מהבנים לא חל הכלל הזה.

שמות וארא ז, ה: וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי-אֵנִי ה' בְּנֹתְתִי אֶת-גְּדִי עַל-מִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם:

רמב"ן ל-(ז, ג) **וַאֲנִי אֶקְשֶׁה אֶת-לֵב פְּרַעֲה** - ... והטעם השני, כי היו חצי המכות עליו בפשעו, כי לא נאמר בהן, רק "ויחזק לב פרעה" (להלן, יג, כב; שמ" ח, טו); "ויכבד פרעה את לבו" (שמ" ח, כח); והנה לא רצה לשלחם לכבוד השם, אבל כאשר גברו עליו המכות ונלאה לסבול אותן, רק לבו, והיה נמלך לשלחם מכובד המכות, לא לעשות רצון בוראו, ואז הקשה השם את רוחו ואמץ את לבבו (ע"פ דב' ב, ל) למען ספר שמו (ע"פ שמ" ט, טז), כענין שכתוב "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים" וגוי (יח' לח, כג). ... כי בחמש מכות האחרונות, גם בטביעת הים, נאמר "ויחזק ה'" (שמ" יד, ח), כי "לב מלך ביד ה' אל כל אשר יחפוץ יטנו" (מש' כא, א).

וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי-אֵנִי ה' בְּנֹתְתִי אֶת-גְּדִי עַל-מִצְרַיִם – פשט הכתוב שהמצריים יכירו שהמכות שהוכו הן מנטיית יד ה' על מצרים, כנגד דעת מלכיהם וכהניהם שהציבו במקום שנראה למרחקים גדולים, פסל פרעה כאשר ידו נטויה על מצרים (נמצא במוזיאון הבריטי בלונדון).

וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם – מהפך פשטא, מוציא הכתוב מפשרו ללמד שה' מכוון מחשבות ופעולות האדם.

וְדַעוּ מִצְרִים כִּי-אֲנִי ה' – מקף כרב-מצב (א) כי-אני (ה') מטה לב כל ברוא בדרך לא גלויה להיטיב דרכו (ב) אבל אם לא מכיר בדבר אני (ה') מתרה בו בעונשים מן הקל אל הכבד

כִּי-אֲנִי ה' – מונח זקף-קטן, כאשר מקיימים רצון ה', יש חיבור בין שם הוי' ובין מהותו ועצמותו של ה'.

וְדַעוּ מִצְרִים כִּי-אֲנִי ה' – זקף-קטן, בתפקיד שתיים, שתי חמישיות של מכות ירדו על מצרים, בחמש הראשונות פרעה נראה כמתחזק מעצמו, בחמש האחרונות, ה' מחזקו לספוג המכות, כי בקש להרפות ממנו רק מצד שנלאה לסבלן ולא שהכיר שהן מה'. והדרשה היוצאת מן הפשט מלמדת שגם כאשר פרעה נראה כמתחזק מעצמו, לא כך היה הדבר אלא כתוב כפי **רמב"ן (ז, ג)** כי "לב מלך ביד ה' אל כל אשר יחפוץ יטנו" (מש' כא, א). ולכך גם רומז טעם מלת **וְדַעוּ** מהפך – במשמעות של שרש "מטה"

שמות וארא ז, יא – יב: [יא] **וְיִקְרָא גַם-פְּרַעֲה לַחֲכָמִים וְלַמְכַשְׁפִּים וַיַּעֲשׂוּ גַם-הֵם חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלִהְטֵיהֶם בְּ:**

[יב] **וַיִּשְׁלִיכוּ אֵישׁ מִטָּהוּ וַיִּהְיוּ לְתַנְיָנִים וַיִּבְלַע מִטָּה-אֶהְרֹן אֶת-מִטָּתָם:**

(ז, יא) הֵם חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלִהְטֵיהֶם בְּ: ר"ת ה' ח' מ' ב' כ' בחכמ"ה, בעזרת הרב אי"מ אייזן הי"ו נאמר בכתבי האר"י שער הכוונות, דרוש פטום הקטורת (וגם בשער פסוקים?) זה כנגד זה ברא הא-לקים, וזאת ספירת חכמה דקליפה כי מלת מכשפים היא נוטריקון מכחישים פמליא של מעלה, ומלת חרטומים – באה מלשון "טומי", פי **רמב"ן** והקרוב כדברי רבנו שלמה (בבר' מא, ח), שהיא מלה ארמית מורכבת: 'חר טמי' – הנחרים בעצמות, כי נודע הוא כי רוב האומנות בעצמות מתים או עצמות חיות, או כענין שהזכירו בידעוני (בבלי סנה' סה, ב)

(ז, יא) הֵם חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם – ס"ת מי"ם **חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלִהְטֵיהֶם** – ס"ת מי"ם, כישוף לא עומד על מים, ויש לומר שכדי שכישופם לא יעמוד הכין הקב"ה מהמכה (חכמת דקליפה) תרופה למכה, הם פעמיים מי"ם בסופי התיבות.

(ז, יא) בְּלִהְטֵיהֶם בְּ – ס"ת נ"ם (= דיבור, לחש) ... **(ז, יב) לְתַנְיָנִים** – כתיב בלשון יחיד, קרי בלשון רבים,

רש"י (יא) בְּלִהְטֵיהֶם "בלחשיהון" (ת"א); ואין לו דמיון במקרא, ויש לדמות לו "להט החרב המתהפכת" (בר' ג, כד) - דומה שהיא מתהפכת על ידי לחש.

רמב"ן (יא) בְּלִהְטֵיהֶם - אמרו רבותינו (סנה' סז, ב), שהם מעשה כשפים ועל ידי מלאכי חבלה הם נעשים. והמלה מגזרת "אש לוחט" (תה' קד, ד); "להבה תלהט רשעים" (תה' קו, יח); והענין, כי הם נעשים על ידי 'לוחטים', מלאכי אש מלהטת באדם ולא ידע, ... ואולי יקראו כן המלאכים השוכנים באויר בגלגלי היסודות, שקורין אותן 'שָׁדִים', ועוד אבאר זה בעזרת האל (וי' טז, ח; יז, ז; דב' יח, ט). אבל "בלטיהם" (שמי' ח, ג) אמרו (סנה' סז, ב) שהם מעשה שָׁדִים, והמלה נגזרת ממלת 'לָט': "דברו אל דוד בלט" (ש"א יח, כב); ... **לחכמים ולמכשפים**, כי חכמי ההשבעות ואסיפת השדים היו ראשיהם וזקניהם, וחרטומי **מצרים** יכלול את שניהם.

חכמי מצרים למיניהם לחשו בחכמה של טומאה והביאו להיראות של תנין אחד המתהפך ונראה כרבים כמרומז במלת **לְתַנִּינִם** בניקוד רבים ובאיות יחיד וכן במלת **מִטָּתָם** כעין מטה אחד של רבים, כי אחרת היה לו לכתוב מטותיהם, אבל מעשה הכשפים לא עמד בפני מי"ם מי"ם שהקב"ה הכין מהמכה (חכמת הטומאה) תרופה למכה נתן במתנ"ה הרמוזה בס"ת של **מִטָּה-אֶהְרֹן אֶת-מִטָּתָם** – ה' נ' ת' מ' מתנ"ה.

[יב] וַיִּשְׁלִיכוּ אִישׁ מִטָּהּ וַיִּהְיוּ לְתַנִּינִם וַיִּבְלַע מִטָּה-אֶהְרֹן אֶת-מִטָּתָם :

מִטָּה-אֶהְרֹן – מקף כרב-מצב מטה – תנין – מטה **אֶת-מִטָּתָם** – מקף כרב-מצב מטה – תנין – מטה. אלא שתבנית הטעמים של הכתוב **וַיִּבְלַע מִטָּה-אֶהְרֹן** – מרכא טפחא מרבה יתרון מטה זה על מטות המצרים, כי הוא כמטה בולע את מטותם, ואילו **מִטָּתָם** – סלוק, בתפקיד מוגבל ואינו יכול לבלוע מטה אהרן.

פרשת בא

שמות בא י, א (בהשתתפות נחלת יעקב)

לשמור כקבוצה

שמות בא י, כא – כג: פ [כא] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה נְטֵה גִדְּךָ עַל-הַשְּׂמִימִים וַיְהִי חֲשָׁךְ עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּמַּשׁ חֲשָׁךְ: (הכנה למלמד)

[כב] וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת-גִּדּוֹ עַל-הַשְּׂמִימִים וַיְהִי חֲשָׁךְ-אֲפֹלָה בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים: (המלמד: ימי החשך הראשונים)

(הלמד) [כג] לֹא-רָאוּ אִישׁ אֶת-אָחִיו וְלֹא-קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתּוֹ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְלֹכְל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אֹר בְּמוֹשְׁבֹתָם:

(בלי רש"י לא ידענו שאלו שלושה ימים נוספים, מאיפה יודעים שחשכתם הייתה מוכפלת?)

בדיון ב-[**בבלי בבא קמא כה, א**] בדרשת ר' טרפון בקל וחומר על הסגר מרים, מוסבר שבקל וחומר "דיו לבא לידון (הלמד) להיות כבא מן הדין (המלמד)" ולכן אין הלמד עולה בפעולתו (שם עונש מרים מה' שבעה ימי הסגר, כעין נדוי) על המלמד (הנידוי בת ע"י אביה שבעה ימים). (**במד' בהע' יב, יד**) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה וְאַבְיָה יָרֵק יָרֵק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכְלֵם שְׂבַעַת יָמִים תִּסְאָר שְׂבַעַת יָמִים מְחוּץ לַמַּחֲנֶה וְאַחַר תִּאָּסֹף: תבנית הטעמים היא וַיֹּאמֶר ה' – קדמא ואזלא ... תִּסְאָר שְׂבַעַת יָמִים – גרשיים מהפך פשטא.

במכת חושך תבנית הטעמים מעידה על מלמד ולמד כמו הקו"ח בהסגר מרים, אבל עם שנוי בסוף התבנית, הפורץ את המגבלה של הקל וחומר.

(י, כא) וַיֹּאמֶר ה' - קדמא ואזלא, מלמד על סדר, וַיְהִי חֻשָּׁד עַל-אַרְצָא מִצְרַיִם וַיִּמָּשׁ חֻשָּׁד: **(י, כב)** מתאר את חלקה הראשון של המכה

(י, כג) לֹא-רָאוּ אִישׁ אֶת-אָחִיו - גרשיים מונח רביע, מתאר את חלקה השני של המכה שללא פירש"י על פי שמות רבה לא היינו יודעים שזה חלק שני. רש"י **(י, כב)** ... ועוד שלשת ימים אחרים חשך מוכפל על זה שלא-קמו איש מתחתיו. יושב לא יכול לעמוד ועומד אין יכול לישוב וגו'.

תבנית הטעמים קדמא ואזלא ... גרשיים מלמדת על כעין לימוד בקל וחומר **(י, כא)** וַיֹּאמֶר ה' - קדמא ואזלא, מלמד על סדר, שמקדים והולך הבא מן הדין (המלמד) ואחריו אזלא – הולך הבא לידון – הלמד.

המלמד הוא הביצוע של הצווי ב-**(י, כא)** היינו **(י, כב)** וַיְהִי חֻשָּׁד-אֶפְלָה בְּכָל-אַרְצָא מִצְרַיִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים:

הלמד הוא **(י, כג)** לֹא-רָאוּ ... וְלֹא-קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתָּיו שְׁלֹשֶׁת יָמִים

יש המסביר שאם יש מידע מהמלמד על הלמד, כמו במכת חושך שהיה חושך שלושה ימים, לכן כאשר נאמר **(י, כג)** לֹא-רָאוּ ... וְלֹא-קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתָּיו שְׁלֹשֶׁת יָמִים זה מלמד: (א) שאלו שלושה ימים אחרים (ב) שבחלק השני החושך היה גדול מהחושך של החלק הראשון.

בהסגר מרים תבנית הטעמים הייתה וַיֹּאמֶר ה' – קדמא ואזלא ... תִּסְגָּר שְׁבַע יָמִים – גרשיים מהפך פשטא, והלמד לא עלה על המלמד ("דיו" ללמד להיות כמו המלמד).

במכת חושך תבנית הטעמים **(י, כא)** וַיֹּאמֶר ה' - קדמא ואזלא ... **(י, כג)** לֹא-רָאוּ אִישׁ אֶת-אָחִיו - גרשיים מונח רביע והלמד עולה על המלמד שחשכת שלושה ימים אחרונים גדולה מחשכת שלושה ימים ראשונים. כלומר אין הגבלת הלמד ב"דיו".

הלמד, שלושה הימים האחרונים של מכת חשך, פסוק **(י, כג)** לֹא-רָאוּ אִישׁ אֶת-אָחִיו - גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל והיות ויש עוד פרט וְלֹא-קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתָּיו שְׁלֹשֶׁת יָמִים אז זה עשוי להיות כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו ולא על הכלל כולו.

שמות בא י, כד – כו: [כד] וַיִּקְרָא פְרָעָה אֶל-מִשֶּׁה וַיֹּאמֶר לְכוּ עִבְדוּ אֶת-ה' בַּק צֹאנְכֶם וּבְקִרְכֶם יֵצֵא גַם-טַפְּכֶם יַלְדָּ עִמָּכֶם: (הכנה למלמד)

(המלמד) [כה] וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה גַם-אַתָּה תִּתְּנוּ בְּיָדֵינוּ זְבָחִים וְעֹלֹת וְעֲשִׂינוּ לְה' אֱלֹהֵינוּ: (המלמד, הבהמות שפרעה יתן לכפרה עליו)

(הלמד) [כו] וְגַם-מִקְנֵינוּ יֵלֶךְ עִמָּנוּ לֹא תִשָּׂא רַפְסָה בְּיָמֵינוּ נִלְחָ לְעַבְד אֶת-ה' אֱלֹהֵינוּ

וְאֲנַחְנוּ לֹא-נִדְעֵ מֶה-נִּעְבְּד אֶת-ה' עַד-בְּאֵנוּ שְׁמָה: (הלמד שאם בהמות פרעה יוצאות עמם לא כל שכן שבהמתם יוצאה עמם)

בדיון ב-[בבלי בבא קמא כה, א] בדרשת ר' טרפון בקל וחומר על הסגר מרים, ... ראה

הסבר לעיל.

במו"מ בין פרעה למשה, תבנית הטעמים מעידה על מלמד ולמד כמו הקו"ח בהסגר מרים אבל עם שנוי בסוף התבנית, הפורץ את המגבלה של הקל וחומר.

(י, כד) וַיִּקְרָא פְרָעָה – קדמא ואזלא, מלמד על סדר, וַיֹּאמֶר לְכוּ (פשטא פשטא, כעין מיד, כאילו רגילות) ... רַק צִאנְכֶם וּבְקִרְכֶם יֵצֵג

תבנית הטעמים קדמא ואזלא ... אזלא-גרש (=גרשיים מלעלי) מלמדת על כעין לימוד בקל וחומר **(י, כד)** וַיִּקְרָא פְרָעָה - קדמא ואזלא, מלמד על סדר, שמקדים והולך הבא מן הדין (המלמד) ואחריו אזלא – הולך הבא לידון – הלמד.

הנידון קדמא - מקדים המלמד פסוק **(י, כה)** ... גַם-אַתָּה תִּתֵּן בְּיָדֵינוּ זְבָתִים וְעֹלֹת וְעֹשֵׂינוּ לְה' אֱלֹהֵינוּ. המידע על הנלמד נמצא במאמר משה גַם-אַתָּה תִּתֵּן ודע שנתניתך היא בבחינת גַם - בתוספת על הבא לידון ואזלא - הולך אחריו הלמד פסוק **(י, כו)** וְגַם-מִקְנֵנוּ יִלָּךְ עִמָּנוּ - אזלא-גרש מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו כי יש כאן שני פרטים **(י, כה)** ... גַם-אַתָּה תִּתֵּן בְּיָדֵינוּ זְבָתִים וְעֹלֹת ו- **(י, כו)** וְגַם-מִקְנֵנוּ יִלָּךְ עִמָּנוּ. הלמד כאן עולה על הנידון כפ-רש"י ... לא דיך שמקננו ילך עמנו אלא גם משלך תתן ... לֹא-נִדְעַע מֶה-נִּעְבְּד' ... שמא ישאל יותר ממה שיש בידינו.

שמות בא יא, א – ב: [א] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה עוֹד נִגַע אֶחָד אֲבִיָּא עַל-פְּרָעָה וְעַל-מִצְרַיִם אַחֲרֵי-כֵן יִשְׁלַח אֶתְכֶם מִזֶּה כְּשִׁלְחוֹ כָלֵה גֵרֶשׁ יִגְרֶשׁ אֶתְכֶם מִזֶּה:

[ב] דְּבַר-נָא בְּאִזְנֵי הָעָם וַיִּשְׁאַלּוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעוּתָהּ כְּלִי-כֶסֶף וְכֵלֵי זָהָב:

(יא, א) וַיֹּאמֶר ה' – קדמא ואזלא ... **(יא, ב)** וַיִּשְׁאַלּוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְהוּ - גרשיים מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביע.

בדיון ב-[**בבלי בבא קמא כה, א**] בדרשת ר' טרפון בקל וחומר על הסגר מרים, ... ראה הסבר לעיל.

בבצווי ה' למשה, תבנית הטעמים מעידה על מלמד ולמד כמו הקו"ח בהסגר מרים אבל עם שנוי בסוף התבנית, הפורץ את המגבלה של הקל וחומר.

כאן המידע על הלמד מתגלה בתבנית טעמים מיוחדת עוֹד נִגַע אֶחָד אֲבִיָּא עַל-פְּרָעָה וְעַל-מִצְרַיִם – מונח מהפך פשטא מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשתי דרשות, מהפך פשטא אחד מרמז על דרשה אחת כפשוטה ואחת יוצאת מפשוטה, מהפך פשטא שני מרמז על עוד דרשה אחת היוצאת מפשוטה. אפשר שנגע כפשוטו זה מכת בכורות, נגע שלא כפשוטו זה אבדן רכושם, ועוד נגע שלא כפשוטו זה מכה בשר של מצרים, ע"פ תבנית טעמים זקף-קטן זקף-גדול ראה הסבר בהמשך.

הנידון קדמא - מקדים המלמד פסוק **(יא, א)** עוֹד נִגַע אֶחָד אֲבִיָּא עַל-פְּרָעָה וְעַל-

הבא לידון ואזלא - הולך אחריו הקרא הלמד (יא,ב) וְיִשְׁאַלְוּ אִישׁוּ מֵאֵת רֵעֵהוּ - גרשיים מונח פסק (מונח לגרמיה) מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו, אפשר כי כאן על עצמו, כי הבא לידון (הלמד) הפסד רכוש והמכות על הים עולה בהרבה על הנידון (המלמד) מכת בכורות כי :

(א) פגע ברכושם כאן ועל הים, ועשו את מצרים כמצולה שאין בה דגים - רוששו אותה כפ'רש"י ... בבקשה ממך הזהירם על כך שלא יאמר אותו צדיק אברהם ועבדום וענו אתם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם.

(ב) פגע כאן ועל הים באילי מצרים, בשר של מצרים ובשרי אומות העולם, כל צבא מצרים אבד בים. וע"פ [רש"י (שמי בשלח יד,כה)] כִּי הִ' נִלְחַם לָהֶם בְּמִצְרַיִם : במצריים. דבר אחר במצרים, בארץ מצרים, שכשם שאלו לוקים על הים, כך לוקים אותם שנשארו במצרים.

[מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי יד,לא] ויר[א ישראל] את היד הגדולה. מכות חמורות ומכות משונות זו [מזו ומיתות] משונות ומיתות חמורות זו מזו ר' יוסי הגלילי אומי מ[נין אתה] אומי שלקו מצ' במצ' עשר מכות ועל הים לקו חמיש[ים מכות] שבמצ' הוא אומי ויאמרו החרטומים אל פרעה וגו' (שמי ח טו) [ועל הים] הוא אומי וירא יש' את היד הגדולה וגו' כמה לקו ב[אצבע עשר] מכות אמור מעתה במצ' לקו עשר מכות ועל הים [לקו] חמשים מכות ר' אליעזר אומי מנין שכל מכה ומכה ש[הביא] המקום ב"ה על המצ' היתה של ארבע מכות שנא' ישלח בם חרון אפו וגומי (תה' עח מט) עברה אחת וזעם שתים וצרה שלש. ומשלי מלאכי רעים ארבע. אמור מעתה במצרים לקו ארבעים מכות ועל הים לקו מאתים מכות. ר' עקיב' אומי מנין שכל מכה ומכה שהביא המקום ב"ה על המצ' היתה של חמש מכות שנא' ישלח בם חרון אפו וגומי הרי אחת וכול אמור מעתה במצ' לקו חמשים מכות ועל הים לקו חמשים ומאתי מכות.

65. שמות בא יא,א : שני מופעים, אחד עם מקף בז"ק אחד ללא מקף בז"ק

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה עוֹד נִגַע אֶחָד אֲבִיָּא עַל-פְּרֻעָה וְעַל-מִצְרַיִם אַחֲרֵי-כֵן יִשְׁלַח אֶתְכֶם מִצֵּה

כְּשֶׁלַחְו כְּלָה גְרַשׁ יִגְרַשׁ אֶתְכֶם מִצֵּה :

פעמיים זקף-קטן זקף-גדול בין שני קיסרים. כתב הרבי מדזיקוב בספר אמרי נועם כי גימטרית "זקף-גדול זקף-קטן" עולה "יסוד מלכות" ועולה תקע"ו , והרב י"ר פאלוך זצ"ל כתב שכן נמצא ביעב"ץ. העיון גילה כי גימטרית המלים המוטעמות בתבנית הטעמים "זקף-קטן זקף-גדול" וכן ההפרש בין גימטרית המלים והגימטריה של התבנית (השווה תקע"ו) מרמז לדברים שונים בפנימיות התורה, בתנ"ך ובתושב"ע.

ברישא ועל-מצרים אחרי-כן זקף-קטן זקף-גדול. בסיפא כְּשֶׁלַחְו כְּלָה זקף-קטן זקף-גדול. ועוד תבנית הטעמים של הכתוב וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה עוֹד נִגַע אֶחָד אֲבִיָּא עַל-פְּרֻעָה וְעַל-מִצְרַיִם אַחֲרֵי-כֵן - ... רביע ... זקף-קטן ... זקף-גדול הוא כעין שלוש

פעמים זקף בין שני קיסרים המלמדת על תוקף המכה העשירית שזיעזעה את פרעה ועמו ועמד וגירשם ממצרים **כָּלָה גִּרְשׁ יִגְרַשׁ אֶתְכֶם מִזֶּה**, וזה היה גם כנגד אלו מישראל שעדיין היו ספקנים.

וְעַל-מִצְרַיִם אַחֲרֵי-כֵן – גי' 106 + 380 + 219 + 70 עולה ק"ו + ש"פ + יר"ט + ע' = 775 עולה תשע"ה עולה ק"ו + ש"צ + יר"ט + ע' = שקו"ץ + יר"ט + ע' = 775 עולה תשע"ה

הפרש מתקע"ו = 775 - 576 = 199 = קצ"ט נמצא באוצר גי' הרב י"ר פאלוך זצ"ל קצ"ט עולה צדק"ה ועולה שם אהי"ה עם הוי"ה עם אדני עם אלקי וכוללם

אַחֲרֵי גי' יר"ט – נוטריקון יראה ריאתה ניטתה (רש"י במד' בלק) בין פירושו מלאך, כאן אפשר כי הוא שר היינו שקו"ץ של מצרים והמשחיתים מע' אוה"ע שהביא עמו על הים.

ביציאת מצרים הקב"ה עשה צדק"ה (=קצ"ט) עם ישראל ואפשר שע"י הצירוף שם אהי"ה עם הוי"ה עם אדני עם אלקי וכוללם (=קצ"ט) הקב"ה נפרע מאומת מצרים ונפרע משרה, כמאמר חז"ל שכאשר הקב"ה נפרע מאומה הוא נפרע משרה, מעבודת האלילים שלה ומהאומה.

כאילו נאמר אחרי תשע"ה נגעים **עוֹד נִגַע אֶחָד אָבִיא עַל-פְּרַעֲהוּ וְעַל-מִצְרַיִם** שיכלול נגע היפרעות מהשר של מצרים (על בסיס יר"ט) על הים שע"פ [זוהר שמות בשלח יד, ז] **וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מָאוֹת לָכַבֵּת בַּחֹר** וגו' הביא עמו משחיתים מכל האומות היינו ע' אומות העולם, והיפרעות משרי שבעים אומות העולם ובכל שיקוצי מצרים ובפרעה ובעם מצרים.

כְּשֶׁלְחֹו כָּלָה – קדמא זקף-קטן במלה אחת זקף-גדול – גי' המלים המוטעמות בזקף-קטן זקף-גדול 364 + 55 = 419 = תי"ט = השט"ן + ה"ן (חמש פעמים ו"ה ענין של רחמים), וכן עולה אקשי"ח, עניו בכב"ל רגליו

הפרש הגימטריות בין גי' המלים ובין גי' התבנית (= מתקע"ו) 576 - 419 = 157 = זק"ן, מזי"ק. שילוב שתי הגימטריאות אקשי"ח זק"ן כמו משלי - מלך זק"ן וכסיל, נאמר על השטן (גי' 364) (בשם אליהו שגב הי"ו)

הסבר אפשרי אחרי אשר עניו בכב"ל רגליו (= גי' תי"ט) את עם ישראל (הפסוק על יוסף ומלמד על כלל ישראל) הקב"ה מבטיח כי אקשי"ח (= גי' תי"ט) לב פרעה אשר הוא **(קהלת ד, יג) מְמַלְךְ זֶקֶן וְכֹסִיל** (זק"ן גי' 157) ומזי"ק (גי' 157) שנאמר על השטן (בשם אליהו שגב הי"ו)

כְּשֶׁלְחֹו = 364 = השט"ן משטין לעשות **כָּלָה**, כשלחו כמו **(שמי בשלח יג, ז) וַיְהִי כְשֶׁלַח פְּרַעֲהוּ**. פסוק **(שמי בא יא, א)** ופסוק **(שמי בשלח יג, ז)** מעידים כי פרעה עדיין סבר שמכוחו הוא משלחם

ונגדו **כָּלָה** עולה בגי' (5 * ו"ה = 55 עולה ה"ן. ו"ה זו מדת הרחמים המסנגרת ואומרת **(במי בלק כג, ט) הָרַעַם לְבָדָד וְשִׁכֹּן**, ניתוק מכל האומות המכשיר עם ישראל לקבל התורה ולהיות עבדי ה'.

בסיכום: השט"ן ביצע שליחות ה' להוציא ישראל ממצרים להיות (**במי בלק כג,ט**) **הַרְעָם לְבַדָּד יִשְׁכֹּן** וגוי אבל הוא ממשיך לעמוד להשטין כמו שמעידה הגי' תי"ט העולה העי"ם הז"ה וזני"ה אחר"י מהפסוק (**דב' וילך לא,טז**) **וְקָם הָעָם הַזֶּה וַיִּזְנְהוּ אַחֲרָיו אֱלֹהֵי יִבְרָהֶאֱרָץ**

אחרי כתבי הנ"ל זיכני הקב"ה למצוא במוצאי י" טבת התשע"ה: **מאור ושמש שמות פרשת בא** ... וזהו (**שמי ג,ח**): **"וְאָרְדִּי לְהַצִּילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם** כלומר, כביכול ירידה היה אצלו יתברך, שהוצרך להופיע אור בהירות אלהותו יתברך לעולמות התחתונים, כדי להצילו מיד מצרים. ובוה נבוא לביאור הפסוק (**שמי בא יא,א**) **וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה עוֹד נִגַע אֶחָד וְגו' הֵינּוּ מַכְתּוֹ בְּכֹרֹת. וידוע, שמכת בכורות יצאה מכתר, כנזכר לעיל שהמכות יצאו כסדרן מעשר ספירות מַתְתָּא לְעִילָא - תיבת בכורת נוטריקון בו כתר. **אַחֲרֵי-כֵן יִשְׁלַח אֶתְכֶם מִזֶּה** - מפני שאז יופיע אור בהירות אלהותו יתברך לעולמות התחתונים, ויתבטל השר שלהם שהוא **השטן**, שהוא גימטריא שס"ד כמנין **פְּשָׁלְחוֹ, וְהֵינּוּ פְּשָׁלְחוֹ פְּלָה** - שהשר שלהם שהיה משלח בלבם לעשות תחבולות להפריד את ישראל מאביהם שבשמים, יתבטל וְיִכְלָה מחמת אור בהירות אלהותו יתברך, ואז **יִגְרֹשׁ יִגְרֹשׁ אֶתְכֶם מִזֶּה כנ"ל.****

פרשת בשלח

שמות בשלח יג,יז

שמות בא יב,מב:

ליל שמרים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא-הַלְלָהּ הַזֶּה לה' שמרים לכל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדֹרֹתָם: פ

שמות בשלח טו,א: **אָז יִשִּׁיר-מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת לה' וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר**

אֲשִׁירָה לה' כִּי-נָאָה נָאָה סוֹס וְרִכְבּוֹ רָמָה בָּיָם:

הפסוק **שמות בשלח טו,א:** **אָז יִשִּׁיר-מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר** (שם הווי"ה בכוונה ככתבו ולא בכנוי)

אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי-נָאָה נָאָה סוֹס וְרִכְבּוֹ רָמָה בָּיָם: הוא מקור אפשרי לאמירת הלל בכלל, והפסוק (**שמות בא יב,מב**) **לֵיל שְׁמֵרִים הוּא לַה' לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ רִי"ת ה"ל"ל של"ם** כמקור אפשרי לאמירת הלל שלם בשעת הקרבת קרבן פסח, בשעת עשיית מצה בערב פסח, אחרי תפילת ערבית של ליל פסח, הלל המשולב בהגדה של פסח.

יִשִּׁיר-מֹשֶׁה – מקף, בתפקיד ענין בעל מצבים אחדים לאמירת שירת היס, או בעל חלקים אחדים, ע"פ **[בבלי סוטה לב,ב]** לרבי עקיבא משה אמר שירת היס בחלקים והעם אמר בחלקים או על כל חלק ענה הללוקה. לשיטת רבי נחמיה בתחילה משה פתח ואח"כ הוא והעם אמרו ביחד.

ראה **[בבלי סוטה לב,ב – לא,א]** **אָז יִשִּׁיר-מֹשֶׁה** – מונח תלישא-קטנה כעין שני תפקידי

תלישא, (א) בעל בחינה נעלה (כעין מחיצה משאר העם) לאמירת שירה ולקביעת אמירת הלל (ראה להלן ע"פ אור החיים), (ב) מחיצה – בשיטת רבי עקיבא משה בכעין מחיצה לעצמו מקדים ואומר השירה בעצמו ובני ישראל בכעין מחיצה לעצמם, אומרים אחריו. (ג) ענין של מחיצה או פריצת מחיצה כ- [בבלי סוטה לא, א] אמר רב תנחום: כרס נעשה להן (לעוברים) כאספקלריא המאירה וראו.

ועד מחיצה נלמדת בשירת הים כנאמר ב- (שמי בשלח טו, כ) פ וַתִּקַּח מֶרְלָם הַנְּבִיאָה – וַתִּקַּח – תלישא-קטנה, בתפקיד מחיצה, אנשים אמרו שירה במחיצה לעצמם, הנשים אמרו וחוללו במחיצה לעצמם.

נאמר ב- [בבלי מגילה יד, א] ... יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ, היכי אמרינן שירה? - כדתניא: עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה. משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה. רב נחמן אמר קרייתא (קריאת מגילת אסתר בפורים) זו הלילא (זה ההלל של פורים) וגו',

ע"פ [אור החיים] מי שאל ידו להוסיף הלל על ישועת ה' שיקבע אותו (טט – תיקון נביאים לומר הלל על כל צרה שנגאלים ממנה). וזה מתאים לאנשי כנסת הגדולה שנענו לבקשת אסתר וקבעוה לדורות בתנ"ך וגם לקריאת מגילה בפורים על ישועת ה' מגזרת המן.

כתב ב- [יד המלך חי"ד, הרב אי"ס לנדא ע" 181 (אוצר החכמה) (בן או נכד לנודע ביהודה)] כד, א תוספת להל' חנוכה פ"ג ... וגירסת הרי"ף והגירסא האמורה בערכין מורה דכל ענין זה דיליף מגילת אסתר מן שירת מצרים הכל סובב והולך רק על שירת הלל אשר אמרו אז. אף על פי שכתב שבמגילה צריך להחליף מילת שירה במילת הלל עיינו בפסוק הפותח את שירת הים. המלים **את-השירה הזאת** מופיעות ארבעה פעמים בתורה, כאן פעם יחידה בתבנית טעמים **את-השירה הזאת** – מקף מהפך פשטא המרמזת להוציא הכתוב מפשרו.

שמות בשלח טו, א: אַז יִשְׂרָאֵל-מִשֶּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לַאֲמֹר (שם הווי"ה בכונה ככתבו ולא בכנוי) אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי-גָאָה גָאָה סוּס וְרָכְבוֹ רָמָה בָּיָם:

את-השירה הזאת ליהוה - מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים שעשויים להיות אחד כפשרו ואחד היוצא מפשרו, או שנים היוצאים מהפשר

פשט הכתוב הוא שבח גדול לה' על הצלתם שנאמר בשעת מעשה. אפשר ששתי הדרשות שיש ללמוד מהכתוב הן כך:

[אור החיים] למד שני דברים אחד בקשר לשירת הים אחד להתקנת אמירת הלל: לימוד (א) ע"פ אור החיים על-כן נקבעה שירת הים בשחרית של כל יום, שבח לה' להזכיר כל יום גאולת מצרים. לימוד (ב) ע"פ אור החיים ויוכלו להוסיף הלל ע"י מי שאל ידו להוסיף, ולזה ירמוז טעם תרסא במלים **אַז יִשְׂרָאֵל-מִשֶּׁה** בתפקיד בעל בחינה נעלה שהוא כעין מחיצה משאר העם, וחכמי ישראל שהם בעלי בחינה נעלה יכולים להוסיף אמירת הלל על ישועות ה'. מהתבוננות בקישור שיצר אור החיים בין שירת הים וההלל מוצעת דרשה המוצאת מקור ל-הלל בשירת הים במלת **ליהוה** אשר בשנוי סדר האותיות היא מלת הללו-יה. טעמי מהפך פשטא של **את-השירה הזאת**

מרמזים להפך בסדר האותיות של מלת **ליהנה**, ומתקבל הלוינה (למ"ד דגושה) זה כאילו נכתב הללו-נה אמירת הלל לי-ה. (אופני ניקוד (תה' קו, א) הללו-נה בתחילת פסוק, (תה' קד, לה) הללו-נה: בסוף פסוק, (תה' קיא, א) הללו-נה בתחילת פסוק).

הקשר בין שם ה' וההלל נלמד ב-**[תלמוד ירושלמי סוכה פי"ג ה"י]**, ו-**[תלמוד ירושלמי מגילה פי"א ה"ט (וילנה יג, א)]**. דאמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי בעשרה לשונות של שבח נאמר ספר תילים באישור בניצוח בניגון בשיר במזמור בהשכל ברינה בתודה בתפילה בברכה המאושר שבכולן הללויה שהשם והשבח כלולין בו גו'

הזאת ליהנה ויאמרו לאמר – ר"ת ה – ל – ו – ל = "הללו" (בשם בתי שרה ברכה תחי')

צירופי המלים הבאים בפסוק מגלים תכלית הבריאה הודאת הנבראים לה' מביאה ליחוד עם הבורא:

ישְׂרָאֵל ... הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶר – ר"ת י – ה – ה – ל – ו – ל = הללוי"ה. לדברים אחרים הנלמדים מפסוק זה ראה תבנית הטעמים דרגא מונח רביע.

כתב **[באר מים]**, הרב פסחוביץ אברהם (חסיד הבית ישראל) עי' קד קה (אוצר החכמה) בשמות רבה בשלח "הה"ד נכון כסאך מאז ... וכוונת חז"ל (ר' ברכיה בשם ר' אבהו) במדרש עד שלא בראת עולמך היית אתה, משבראת אותו, אתה הוא, אלא כביכול עומד, פיי שלא היה לעולם חזקת קיום, כי עוד לא קבלו ישראל את התורה. אבל משעמדת בים, ואמרנו שירה לפניך באז ישיר (ובה מרומז ההלל) נתיישה מלכותך (של ה'), וכסאך נכון, כי מאז התחיל הארת קבלת התורה ונתבסס העולם כמ"ש חז"ל אנכי תקנתי עמודיה סלה". עד קבלת התורה עד לגלוי תרי"ג מצוות התורה ... העולם כביכול עמד, שירת הים ושירת ההלל המרומזת בה הם תחילת תהליך יחוד קוב"ה ושכינתיה ... מביצוע ישראל בכלים (במצוות) שזהו התיקון גלוי הא-לקות בעולם באמצעות ביצוע המצוות (הכלים).

אֲשִׁירָה לַיהוָה פִּי-גָאָה גָּאָה סוֹס וְרָכְבוֹ רָמָה בָּיָם – שילוב ר"ת וגיי' א"ל (ג + ג + ס = הי"ה הו"ה יהי"ה, ב"ן דו"ד (עי"פ אוצר הגיי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל)) כ – ו – ר – ב, בסיכום: א"ל ברו"ך הי"ה הו"ה יהי"ה, א"ל ברו"ך ב"ן דו"ד (מחבר תהלים ובהן ההללוקות)

ליהנה – זקף-קטן, שתי דרגות: סתים וגליא.

[זהר פרשת אחרי מות (ח"ג דף ע"ג ע"א)], תנינן תלת דרגין אינון מתקשרין דא בדא, קודשא בריך הוא, אורייתא, וישראל. וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא. קודשא בריך הוא דרגא על דרגא סתים וגליא, אורייתא הכי נמי סתים וגליא, ישראל הכי נמי דרגא על דרגא, הדא הוא דכתיב **(תה' קמו, יט) מְגִיד דְבָרוֹ דְבָרָיו לְעֵקֶב תִּקְוֵי וְיִמְשָׁפוּטֵיו לְיִשְׂרָאֵל**; תרין דרגין אינון, יעקב ישראל, חד גליא וחד סתים כו'.

[זוהר כרך ב (שמות) פרשת בשלח דף נב,ב] ... שריאו צווחין לקודשא בריך הוא כדין כתיב ויאמר יי אל משה מה תצעק אלי, ותאנא בספרא דצניעותא אלי (כ"א א') דייקא בעתיקא תליא כלא, ביה שעתא אתגלי עתיקא קדישא ואשתכח רעוא בכלהו עלמין עלאין כדין נהירו דכלא אתנהיר, אמר רבי יצחק כדין כד אתנהיר כלא כחדא ועבד ימא נימוסין עלאין ואתמסרו בידוי עלאין ותתאין, ובגיני כך קשיא קמי קודשא בריך הוא כלא כקריעת ים סוף וכלא הכי אוקמוה, מאי טעמא בגין דקריעת ים (בראשית ר"ס א') סוף בעתיקא תלייא,

[ריקאנטי שמות טו [ח"ג רפ"ט ע"א]] עוד אמרו שם בלשון הזה, שמא קדישא סתים וגליא, ההוא דסתים לקבליה דעתיקא קדישא סתימא דכלא, ההוא דאיתגלייא בגיניה ההוא דאיתגלייא דתליא בזעיר אפין, ובגין כך כל ברכאן בעיין סתים וגליא (בכל ברכה שמברכים צריך לכיין סתום וגלוי). בלשון הזה כתב ה"ר אלעזר מוורמשא ז"ל, לכך תיקנו בחתימת כל ברכה ברוך אתה ה' לשכינה, וכל שלא ידע זאת החכמה המופלאה אל יהי מהרהר למי מתכוין רק לאביו שבשמים, וכן ראיתי בכתב ר' יהודה החסיד ששלח לבנו, עכ"ל ז"ל.

לימוד התורה (הידע והרצון האלקי) וביצוע המצוות (רצון ה') מבטא הנחת רוח האלקי על "שאמרתי ונעשה רצוני" וזה מביא ליחוד העולמות שנבראו עם הבורא, יחוד קוב"ה ושכינתיה.

[ירושלמי (וילנא) פסחים פ"ט,ה"ג] ... א"ר יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק כתיב **(ישעיהו ל,כט) הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחַ** בא ליל פסח ללמד על מפלתו של סנחריב ונמצא למד ממנו. מה זה (הגאולה מסנחריב שארעה בליל פסח ראשון) טעון הלל אף זה (פסח ראשון עצמו שמצוין על הגאולה ממצרים) טעון הלל. אי מה זה (פסח ראשון) טעון חגיגה אף זה (פסח שני) טעון חגיגה אמר ר' זעירא **כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחַ**.

פני משה בא ליל פסח ללמד וכו'. דזה נאמר על מפלתו של סנחריב שבישר להם הנביא שיאמרו שיר עליו **כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחַ** וה"ז בא ללמד ונמצא למד ש-**לִיל הַתְּקַדְשִׁיחַ** דווקא הוא דטעון הלל במפלתו של סנחריב שהיה בלילה: את שאינו טעון הלל (טט - פסח שני). באכילתו אינו טעון חגיגה עמו באכילתו:

[בבלי פסחים צה,א משנה]. מה בין פסח הראשון לשני? הראשון אסור בבל יראה ובל ימצא, והשני חמץ ומצה עמו בבית. הראשון טעון הלל באכילתו, והשני אינו טעון הלל באכילתו. זה וזה טעון הלל בעשייתו ונאכלין צלי על מצה ומרורים ודוחין את השבת.

[בבלי פסחים צה,ב] ... הראשון טעון הלל באכילתו וכו'. מנא הני מילי? - אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: אמר קרא **(ישעיהו ל,כט) הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם** (רש"י: ביום שתגאלו מן הגלות) **כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחַ** (רש"י: כמו שאתם נוהגים לשורר בליל התקדש חג, ואין לך לילי חג להטעין שירה חוץ מלילי פסחים על אכילתו). , לילה המקודש לחג (רש"י: כגון פסח ראשון) - טעון הלל, לילה שאין מקודש לחג (רש"י: כגון ליל אכילת פסח שני, שאינו יום טוב) - אין טעון הלל. זה וזה טעון הלל בעשייתו כו'. מאי טעמא? - איבעית אימא: לילה (רש"י: דפסח שני, מיעט, אבל יום שהוא זמן עשייתו - לא מיעט, והרי הוא כפסח ראשון שטעון הלל בשעת שחיטתו, כדאמרן בתמיד נשחט (פסחים סד, א), ולקמן /ערבי פסחים/ (ק"ז, א) אמרינן:

נביאים שביניהן תקנו להם שיהו אומרים על כל פרק ופרק וכל דבר חידוש) קא ממעט, יום לא קא ממעט. ואיבעית אימא: אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן (רש"י: דכיון דדבר מצוה הוא טעון הלל) ונוטלין את לולביהן (רש"י: אגרא נסבא, דברייתא היא הכי בפרק בתרא (שם, ערבי פסחים, קיז) ואין אומרים הלל? (טט) – אבל ההבדל ביניהם שההלל בפסח נאמר בין הערביים ובליל פסח שלוש או ארבע פעמים (לנוהגים לאומרו אחרי ערבית) אבל של סוכות נאמר רק ביום).

ישעיהו ל, כט: הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקֵדָה שֶׁחָג וְשִׁמְתָת לְכָב כְּהוֹלֵךְ בְּחִלְלֵי לְבוֹא בְּהַרְהִי אֶלְצֹר יִשְׂרָאֵל:

הרב משה קובלסקי, מאורות הדף, הרמב"ם פוסק כי הלל מדרבנן, הרב מבריסק מבחין בין שירת הלל שהיא חובה בליל פסח ויא ע"פ דברי קבלה, ובין קריאת הלל י"ח פעם בשנה שהיא מרבנן. אפשר כי דברי קבלה מעוגנים בלימוד ע"פ טעמים בכתוב **(שמות בשלח טו, א) אַז יִשְׂר-מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְה'**

דרשות הגמרא מבוססות על פסוק בנביא **(ישעיהו ל, כט) הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקֵדָה שֶׁחָג**, אבל אפשר כי הפסוק **(שמי' בא יב, מב) לִיל שְׁמֵרִים** הוא המקור בתורה לאמירת הלל שלם בליל פסח, מקור לאמירת הלל שלם בשעת הקרבת קרבן פסח, בשעת עשיית מצה בערב פסח, אחרי תפילת ערבית של ליל פסח, הלל המשולב בהגדה של פסח.

בס"ד

פר' וישלח

מהנחלת דן

הר"ת של וישלח יעקב מלאכים לפניו עם ס"ת הוא בגימטריי הענוה עם האותיות והכולל (קמ"ב). וזה עם הר"ת והס"ת לומר שלענוה צריך להכניס הכל גם הר"ת והס"ת והכולל הכל הכל בפנים.

*

"וישלח יעקב מלאכים לפניו", ר"ת ימול

אצל אברהם אבינו ראו המלאכים צדקותו, וגם ראו את הרשעות של סדום, ולכן אצל אברהם אבינו קבלו שליחות חדשה, ולאברהם באו מכח מילה ג' מלאכים, ואפ"ל יש ג' ענינים במילה, מילה מציצה ופריעה, כל מלאך הגיע מכח אחר של המילה.

וישלח יעקב מלאכים, שלח מלאכים של מילה, ויעקב אבינו אמר תרי"ג מצוות שמרתי, כדי לחייב את עשו

(מהרה"ח ר' ד.ש. א. אנגלשטיין שליט"א ששמע מהאדמו"ר שליט"א פרשת וישלח תשנ"א)

*

פרשת וישלח התשנ"ג

"וישלח יעקב מלאכים",

ולעיל כתיב "ויקרא שם המקום ההוא מחנים",

ורש"י פירש מלאכי חו"ל ומלאכי א"י,

אמנם כאן י"ל ששלח יעקב מלאכי חו"ל ולא מלאכי א"י, משום שעשו יכול יותר להשתמש בזכות של א"י מאשר יעקב שלא יצא מא"י,

*

"והיה המחנה הנשאר לפליטה",

(עיין בדברי ישראל) הנחלת דן – אמר את ב' המאמרים הכתובים שם א. לא להתיאש ב. מי שגובר באחרונה הוא המנצח את היצה"ר וכמו שהעולם אומרים אם הסוף טוב הכל טוב,

והאותיות השניות במילים של וישלח יעקב מלאכים לפינוי הם בגימטרי קץ, וזה יעקב שלח לעשו שאף שקיבלת ברכה "והיה כאשר תריד ופרקת עולו", אמנם העיקר הוא הסוף והקץ, ואם הסוף טוב אין לך רשות להרע לנו, כי בסוף נהיה טובים,

וזהו וישלח יעקב מלאכים ר"ת יום, דכתיב "היום אם בקולו תשמעו" ובכל יום יכול להיות שיבא הקץ, וזהו גם שכתוב יעקב לא מת, א"כ תמיד עדיין לא נגמר הסוף והקץ, ואין עשו יכול להזיקני.

תשנ"ג

*

עם לבן גרתי

ופרש"י ותרי"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים, והאמרי שאול הק' מה פירוש תרי"ג מצוות שמרתי למה לא כתוב תרי"ג מצוות קיימתי, אלא שהרי יעקב איך יכול לומר שמרתי, הרי הוא נשא ב' אחיות, אלא לכן אמר רש"י תרי"ג מצוות שמרתי שעדיין הוא לא קיים אלא שעתיד לקיים מלשון "ואביו שמר את הדבר" ועדיין הוא רק שמר לקיים.

(מהרה"ח ר' שמואל ראנד ז"ל)

והאמרי שאול הקשה מה זה ולא למדתי ממעשיו הרעים, אם תרי"ג מצוות שמר ודאי שהוא לא למד, אלא הפי שיעקב אמר שלא למדתי, כשהייתי אצל לבן, בגלל מעשיו הרעים לא למדתי כי "ביום אכלני חורב וקרח בלילה".

(מהרה"ח ר' שמואל ראנד ז"ל)

*

"ואתה אמרת וכו' ושמתי את זרעך כעפר הארץ" הצילני נא מיד אחי מיד עשוי"

ביקש לינצל גם ממלחמה נגלית בגופניות, וגם מלחמה ברוחנית.

בעקידת יצחק היו ב' נסיונות גם נסיון גופני וגם נסיון ברוחניות, הנסיון קח נא את בנך זה היה נסיון גופני, ומצד שני היה ג"כ נסיון רוחני, שה' אמר לו "כי ביצחק יקרא לך זרע" ומצד שני ה' אמר לאברהם אבינו והעלהו לעולה.

ועוד נסיון ברוחניות שה' אמר לו העלהו לעולה, ומצד שני מלאך ה' אמר לו "אל תשלח ידך אל הנער ואל תעשה לו מאומה", ואפ"ל שלכן מלאך ה' אמר ב' פעמים אברהם, פעם א' על נסיון גשמי והגופני, ופעם ב' על הנסיון הרוחני.

ואח"כ ה' אמר לו "ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת היום" ולכאוי אם אמר לו ככוכבי השמים למה אמר גם כחול הים, רק אפ"ל שגם השכר שאברהם קיבל גם שכר רוחני וזהו ככוכבי השמים, וגם שכר גשמי גופני וזה כחול הים,

וכאן שעשו רוצה להורגו ליעקב, הזכיר יעקב את ההבטחה של "ארבה את זרעך כעפר הארץ" שזה שכר גופני,

משה עלה למרום, המלאכים אמרו תנה הודך על השמים, צר הקב"ה קלסתר פניו של משה כמו של אברהם אבינו ואמר להם לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם אצלו, דהיינו שהמלאכים היה להם ירידה אצלו ולמה היה להם ירידה.

ובהקדם נסביר בעקידה, אחר העקידה כתוב "ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני ויאמר אל תשלח ידך אל הנער". נאמר כפילות אברהם אברהם ויש ביניהם הפסק

והמדרש אומר כל מי שהוכפל שמו זה לשבחו, אברהם הוכפל שמו, יעקב הוכפל שמו, משה הוכפל שמו, והנה אצל כולם לא נאמר הפסק רק אצל אברהם,

והנה כל אחד בא לעולם בשביל שליחות ומה שהוא מקיים מצב טבעו משלים את שליחותו מצד הטבע, אבל יש פעמים שמשלים עצמו עוד יותר ויוצא מטבעו, וידוע המעשה מאחד הצדיקים ששאלו אותו אם רוצה להיות ברדיטשובר והשיב מה יהי להשי"ת מזה.

והנה אפ"ל מלאך יש מלאכי דין, ומלאכי רחמים, ומלאכי דין מקיים שליחותו בדין, ומלאך רחמים מקיים מצד הרחמים, אבל אין יכולים להשתנות, מלאך דין לא ישתנה למלאך רחמים, ומלאך רחמים לא ישתנה למלאך דין,

והנה אצל אברהם כידוע שהיה מצד החסד, ובעקידה הוא השתנה מטבעו ויצא מטבעו ובעקידה התנהג במידת הגבורה, וזה אפ"ל שלכן הוכפל שמו פעם אחת אברהם מצד שהשלים עצמו מצד טבעו שזה חסד, ופעם ב' השלים עצמו ויצא מטבעו מחסד לגבורה, ובזה השלים את התיקון.

והנה חג השבועות זה יום אחד ומדוע אינו ז' ימים כחג הפסח, וכחג הסוכות. ועוד שחג השבועות היו"ט שלו הוא יום אחד, אבל המצוות של שבועות, הקרבנות יש ז' ימי השלמה, וכן החק יעקב מביא שיי שאפשר לומר שהחיינו בז' ימים מי שלא אמר ביו"ט ראשון, א"כ למה אין החג ז' ימים,

ואפ"ל שמצוות זה שייך לעוה"ז ולקיים לעשות, וחג הפסח יש בו מצוות של החג וכן בחג הסוכות, ולכך זה ז' ימים, שז' ימים הם ימים של שבעת ימי הבנין העולם, ושבע זה קשור לעוה"ז, ולכן חג השבועות היו"ט שלו רק יום אחד, כי זה מתן תורה, והתורה מעל הטבע זה יום אחד, אבל המצוות של שבועות הם ז' ימים, שמצוות זה כן שייך לעוה"ז.

ואפ"ל עוד שכמו שיש ענוה במקום, הר סיני שהוא נמוך מכל ההרים, ולכן ניתנה עליו תורה, כמו"כ יש ענוה גם בזמן, ולכך זה יום אחד,

והנה משה רבינו השלים את עצמו, וככל שהי' יותר בגדולה, ויותר השלים עצמו, הוא היה בענוה יותר ויותר, וגם כשעלה למרום ולא אכל ולא שתה מי יום.

והנה התורה הקב"ה קרא לזה תורת משה וכתוב שהקב"ה אמר למשה בזכות שמיעטת את עצמך יקרא על שמך,

והנה משה הוסיף יום אחד מדעתו, ודרש מה מחר לילו עמו אף היום, והנה בחג השבועות בתפילה אנחנו אומרים יום מתן תורתנו והקשה המג"א הא קיי"ל כר' יוסי שבז' ניתנה תורה. ואפ"ל כמו שהקב"ה אמר שבגלל שמיעט עצמו התורה נקראת על שמו תורת משה, כך הקב"ה נתן את התורה ביום שמיעט הוסיף מדעתו, ולכן חז"ל קראו לזה עצרת.

ולכן צדיק נקרא שמם גם בעוה"ז וגם בעוה"ב, בעוה"ז זה התיקון של שליחותם שזה בטבעם וגם בעוה"ב זה מעל הטבע שלהם.

ואצל משה גם כתוב פעמיים משה משה שזה לשבח שהשלים את עצמו, וכמו שמסופר על משה שצייר אחד בא לצייר אותו ובציור ראו שאין טבעו טוב ושאלו למשה רבינו, ומשה רבינו אמר שבאמת אין לו טבע טוב, והיה צריך רק לתקן את טבעו ולהפכו לטבע טוב ויצא מטבעו לתקן את עצמו,

ומשה הפך עצמו מחומר לצורה וזה שהוכפל שמו משה משה,

ומשה משה בגמטרי' צָרַת, שמישה הפך עצמו מחומר לצורה, עד שנקרא איש אלוי והשלים את התיקון. עי' מראה על ענוה, וזה עצרת,

ובזה הוא היה יותר גדול מהמלאך שהמלאכים לא יוצאים מטבעם,

וזה גם יעקב שהי' קרא לו יעקב יעקב, והוכפל שמו לשבח, כי יעקב למד אצל אביו יצחק ומה הי' חסר לו, אבל כשהלך לגלות כתוב ישב אהלים בבית מדרשו של שם ועבר, שזה יעקב השלים את עצמו גם בגלות גם בחסד שהי' אצל אביו, וגם בגלות השלים את עצמו בבית מדרשו של שם ועבר. וזה גם מצד הדין.

ואפ"ל עוד שהמלאך נקרא ע"ש שליחותו וזה אפ"ל "ויקרא אליו מלאך ה' ויאמר אברהם" שהמלאך נקרא אברהם, כי שליחותו היה לאברהם ומשום זה יש הפסק, "ויאמר אברהם אל תשלח ידך אל הנער".

בש"ס

אברהם זה מעשה, כדכתיב ואעשך,

יצחק זה דיבור, שיחה כדכתיב לשוח בשדה,

יעקב זה מחשבה, כדכתיב "והכשבים הפריד יעקב" דהאותיות של והכשבים שזה ר"ת, ברוך שם, ברוך מלכותו ועד, וחסר הלעולם וע"י יי ה', שנא' כי ביי ה' צור עולמים יי זה עוה"ב ה' זה עוה"ז כדכתב רש"י בפ' בראשית, זה לעולם ועד, שזה כולל הכל.

**

"ויעקב נסע סכתה וכו' ולמקנהו עשה סכות ע"כ קרא שם המקום סכות"

ולכאוי בגלל שלמקנהו עשה סכות משום זה כבר יש לקרוא לכל המקום סכות אלא אפ"ל שסכה זה דירת עראי ויעקב אמר שכל מקנהו מה שקונים כאן בעוה"ז הכל זה בחינת סכת – דירת עראי ולכן קרא לזה סכות.

*

וישלח יעקב מלאכים

פרש"י מלאכים ממש, הס"ת של וישלח יעקב מלאכים לפניו לי עשו אחיו ארצה בגימטריי ק"ג, ומהו הענין בזה,

המדרש אומר שיעקב היה אצל לבן ומה הוא עושה שם? הוא אומר תהלים, אחר שלמד אצל שם ועבר י"ד שנה, הוא אמר תהלים,

המדרש אומר במקום אחר שבתהלים יש קמ"ז פרקים בתהלים (אף שאצלינו יש ק"ט) ואם נאמר שאשרי האיש ולמה רגשו הם פרק אחד א"כ יוצא שפרק ברכי נפשי זה פרק ק"ג ושם כתוב יתמו חטאים מן הארץ וכתוב בגמ' שזה על הרשעים, וא"כ זה יעקב רצה לומר לעשו יתמו רשעים מן הארץ.

ועוד אפ"ל שבסוכת שלום כתוב שהחשבון הוא שיעקב אבינו כשנשא אשה היה בן פ"ד, וא"כ המעשה של וישלח יעקב וכו' אל עשו וכו' זה היה כי שנה אחר כך וא"כ יעקב היה בן ק"ד, כך כתב בסוכת שלום, אף שלפי החשבון של חז"ל אפשר לומר אחרת,

וזה הפרק של ברכי נפשי שהוא ק"ד (ולא ק"ג כדלעיל) זה כמספר שנותיו של יעקב אבינו שהיה בן ק"ד.

*

ואפ"ל עוד מאבני הוא בגימטריי ק"ג, וכתוב בפ' ויצא "ויקח מאבני המקום" ומה הענין בזה,

רואים כשיעקב יצא מארץ ישראל, יש את הענין של האבנים, מאבני המקום,

ובגמ' בסוף מס' כתובות קי"ב כתוב שר' חנינא מתקן מתקליה רש"י מבאר שהיה משה ומתקן מכשולי העיר ותוס' מביא ממדרש תנחומא כשעלה ר' חנינא הגדול מבבל ביקש לידע אם נכנס לארץ ישראל והיה שוקל אבנים כל זמן שהיו קלות אמר עדיין לא נכנסתי לארץ ישראל, כיון שמצאן כבידות אמר אין אלו אלא אבני ארץ ישראל והיה מנשקן (ובגמ' זה לא מובא),

וכן מוצאים בפר' כי תצא סמיכות פרשת משקלות "אבן שלמה" וכו' לפרשת עמלק, כי עמלק לא נתן שישראל יכנסו לארץ שהוא היה בראש ההר, והעונש על המשקלות הוא שעמלק מונע מלהכנס לארץ ישראל (וברש"י שם), ומה הענין בזה,

אפי"ל שכתוב שהתורה נקראת אבן, כדכתיב לחת אבנים, ובגמ' איתא שהיצה"ר גי"כ נקרא אבן, ולכך הוא נימוח ע"י התורה שגי"כ נקראת אבן,

וידוע במקום שיש הרבה קדושה כמו כן גדולה שם ההתנגדות לקדושה, ובארץ ישראל יש הרבה קדושה, עשר קדושות נטלה א"י, ואין צריך ראי' על כך.

ובגמ' ב"ב (דף י.) בויכוח בין ר"ע וטרונסרופוס, א"ל אתם קרויים בנים וקרויים עבדים בזמן שאתם עושים רצונו של מקום אתם קרויים בנים ובזמן שאין אתם עושים רצונו של מקום אתם קרויים עבדים, ועכשיו אין אתם עושים רצונו של מקום, ופירש רבינו גרשום, ועכשיו אי אתם עושים רצונו של מקום לפי שאתם בגלות ואי אתם יכולים לקיים כל התורה, א"כ בחו"ל שמחוייבים בפחות מצוות אפי' שעושים מצוות, אבל כיון שיש פחות חיוב של מצוות, זה בבחינת אין עושין רצונו של מקום וקרויין עבדים, אבל בארץ ישראל קרויין בנים.

וא"כ בחו"ל נקראים עבד ולא נקרא בן, אמנם מצד שני יש פחות ויותר קל מלחמת היצה"ר בחו"ל כי יש פחות קדושה, וכשבאים לארץ ישראל יש יותר קדושה וקרויין בנים, וכל הדר בא"י דומה כמי שיש לו אלוה, אמנם מצד שני יש קושי של מלחמת היצר כי הקדושה גדולה מאד,

ויש שאלה האם עדיף להכנס לארץ ישראל שיש יותר קדושה אבל יש יותר מלחמת היצה"ר או להיות בחו"ל ששם הקדושה פחותה אבל יש פחות מלחמת היצר הרע.

ובפשטות ואין צריך ראי' לכך, שעדיף ליכנס לארץ ישראל ולזכות להתחייב במצוות ולהקרא בנים, ודומה כמי שיש לו אלוה, הגם שיש מלחמת היצה"ר והיא מלחמה קשה, ולא להיות בחו"ל ולהיות מחוייב בפחות מצוות הגם ששם פחות מלחמת היצר,

ולכן כשנכנסים לארץ ישראל יש שאלה איזה אבנים יותר טובות האם האבנים הקשים הכבדים יותר עדיפים שהכוונה לתורה נקרא אבן, ויש יותר קדושה בארץ ישראל, וזה יותר קשה, או היצה"ר שנקרא גי"כ אבן ובחו"ל זה קל מלחמת היצה"ר.

וזה שר' חנינא שוקל ומנשק האבנים של ארץ ישראל,

וזה שיעקב לקח מאבני המקום ושקל איזה אבנים יותר טובות של ארץ ישראל או של חו"ל,

והכריע שעדיף האבנים של ארץ ישראל,

וזה מה שרצה לומר לו (לעשו).

עיין ספר נחלת דן עמ' כ"ו פר' ויצא

*

מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו"

וברש"י פירש מלאכים שליווהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ ועלו לרקיע וירדו מלאכי חו"ל ללוותו.

ובסוף הפרשה כתוב "ויקרא שם המקום ההוא מחנים"

ופרש"י שתי מחנות של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו, ויש להקשות בשלימא מלאכי ארץ ישראל לא יצאו ללוותו לחו"ל דאסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ, אבל מלאכי חו"ל מדוע לא נכנסו לארץ ישראל,

אלא מלאך הוא בדרגת עומד ואינו יכול להתעלות, ועל כן המלאכים שנולדו בארץ ישראל הם תמיד נשארים בארץ ישראל, ומלאכי חו"ל שהם עומדים ולא יכולים לעלות בדרגה לארץ ישראל, אבל אדם הוא בדרגת הולך והעליה שלו הרבה יותר גבוהה מהמלאכים וודאי יותר מהדרגה של חו"ל.

וכשנפלים בארץ ישראל מהמדרגות הירידה והנפילה נוראה יותר, וירודה יותר מאשר נפילה בחו"ל,

ועל כן מי שאינו שומר מצוות בארץ ישראל שירידתם נוראה יותר, הם יותר לוחמים נגד התורה מאשר החילונים שלא מקיימים תו"מ בחו"ל, ולכן על כל ענין יהודי, כגון מיהו יהודי, ועל כל חק יהודי יותר קשה בארץ ישראל,

אבל בחו"ל שם יש פחות דרגות, גם הנפילה שם היא פחותה.

וצריך לסגור עליהם שהכוחות של המתנגדים שלנו הם מכח ארץ ישראל.

ושומרי המצוות שיורדים כחם רב כי הם משתמשים בכח של ארץ ישראל,

וכמו שיעקב חשש מעשו שיש לו זכות אי"י

מאחי רבה של כפר גדעון והגלילות הרה"ג והח' ר' אברהם הלוי שליט"א

*

"וישלח יעקב מלאכים"

ופרש"י מלאכים ממ"ש, ממ"ש ר"ת מ'לאכים מ'יום ש'ני, שהמלאכים נבראו ביום שני,

אצל המלאכים כתוב שראו קלסתר פניו של יעקב אבינו חקוקה בכסא הכבוד נתקנאו בו, ומה הענין בזה, המדרש אומר זכה אומרים לו אתה קדמת למעשה בראשית, זחה דעתו אומרים לו יתוש קדמך, ומה הענין בזה, בפשטות מי שנברא קודם חשוב יותר, המלאכים שנבראו ביום שני הם חשובים יותר מהאדם, אבל המלאכים ראו שדמות של יעקב חקוקה בכסא הכבוד, וכסא הכבוד נברא קודם

בריאת העולם, וא"כ דמות דיוקנו של יעקב אבינו חקוקה בכסא הכבוד, זה גם קודם בריאת העולם, א"כ לכן הם קנאו בו אתה קדמת למעשה בראשית,

ועוד סיבה שהם קנאו בו כי אם המלאכים נבראו קודם והוא נברא אח"כ, כמו שהיה במציאות שהאדם נברא אח"כ, א"כ בנעשה אדם כתוב שה' נתיישב (נתיעץ) במלאכים האם לברוא את האדם והם הסכימו, אבל שראו שדמותו חקוקה בכסא הכבוד, א"כ הדרגא של אדם כבר היה לפניו וקודם שהם נבראו, ולפני שה' נתיישב עמהם בבריאת העולם, לכן הם נתקנאו, וזהו הר"ת של **ממ"ש מלאכים מיום שני**.

ואא"ז הדברי ישראל זיע"א אמר שיעקב שלח מלאכים מהמצוות והמעשים טובים שהוא עשה, וזה אפ"ל **ממ"ש ר"ת ממצוות שעשה**, מהמצוות שהוא עשה.

אא"ז האמרי שאול (שעכשיו היא"צ) אמר "עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי" ופרש"י ולא למדתי ממעשיו הרעים, שעשה וקיים את המצוות לא בגלל שראה שאצל לבן זה רע שאינו מקיים את המצוות, ולכן צריך לקיים את המצוות, אלא בגלל שהמצוות (הם טוב בעצמם), עצם המצוה זה טוב, וזהו תרי"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים,

ואפשר לבאר דבריו שעשו עשה מעשים רעים, וכשאדם עושה מעשה רע ממילא אחרים לא רוצים לעשות את מעשיו, וזה יעקב אמר שלא משום כך קיים את המצוות בגלל שמעשיו רעים אלא הם טובים בעצמם.

ואפשר עוד לבאר דבריו, שרש"י אומר שעשו היה כחזיר שפושט טלפיו ואומר ראו שאני טהור, א"כ בחיצוניות של עשו הוא מראה שהוא טוב, מראה טלפיו של החזיר, אבל הפנימיות שלו הוא רע,

וזה ולא למדתי ממעשיו הרעים שעשה רק בחיצוניות ולא בפנימיות, וזה אפ"ל **ממ"ש**, שהמ"מ מרמז על פנימיות שגם האות הראשונה מ', והמילוי של **מ** הוא **מ**, והש' הוא שוא שעל עשו נאמר ראו שוא שבראתי בעולמי, וזה מלאכים 'ממש'.

האמרי אש אמר וישלח יעקב מלאכים לפניו, שהאותיות של לפניו של יעקב זה **כ' פ' ר' ג'**, ומצד שני זה **ט' ס' צ' א' בגימט' כי לא אעזבך עה"כ, כ' פ' ר' ג' בגימטרי אלקי אביו יצחק**,

וזה הענין היטב אטיב, היטיב בזכותך, איטיב בזכות אבותיך, כי לא אעזבך זה בזכותך, אלקי אביו יצחק זה בזכות אבותיך, וזה אפ"ל **ממ"ש ר"ת מ'אבותיך מ'מצוותיך ש'עשית**, דהיינו בזכותך, ובזכות אבותיך.

איך אדם יכול להיות גדול להיות יותר ממלאך, רק יש מלאכי דין ומלאכי רחמים, מלאך דין אינו יכול להיות מלאך חסד, ומלאך חסד אינו יכול להיות מלאך דין,

אבל לאדם יש גם חסד וגם דין, כמ"ש חסד ומשפט אשירה לך, זה המדריגא שצריך להיות עובד ה' גם מתוך חסד שלא יהיה "וישמן ישורון ויבעט", וגם מתוך דין, וזה רק הצדיק ואדם שהגיע למדריגה גבוהה, וזה מדריגה שמלאך לא יכול להגיע לזה,

כמו שאא"ז הר"י מקאזמיר אמר אצל אברהם אבינו והוא עומד עליהם, שהמכניס אורח מקבל מדריגת האורח אברהם אבינו הכניס מלאכים וקיבל את מדריגתם שמלאך נמצא במדריגה של עומד אבל אינו יכול ליפול ואינו יכול לעלות, אבל בן

אדם יכול לעלות אבל יכול ג"כ ליפול, וזה שאברהם אבינו הוא אדם והיה לו מדריגת האדם והכניס אורח קיבל את מדריגתם שמלאך אינו נופל וזה "והוא עומד עליהם".

זה גם יעקב אבינו היה לו מדריגה הגבוהה שהיה לו את ב' המדריגות גם חסד וגם דין, וזה אפ"ל ממ"ש ר"ת מ'לאכים מ'שתי מ'דות, שאצל מלאכים אמיתיים רק יש מדה אחת, ואין ב' מדות, או מדה זו או מדה זו, ואצל יעקב ב' המידות היה כאחד, והוא היה משתי מידות, ולזה מלאכים לא יכולים להגיע.

עכשיו כלל ישראל גם במדריגה זו, שכלל ישראל היה במצב שנשאר (שליש מהעם, הנבחרים) דריטל פאלק פון דבאסטא, זה מדת הדין, אח"כ היה את מדת החסד, שעומד החסידות, ישיבות, תורה,

עכשיו גם יש על התורה כלי זיין מכאן ומכאן,

זהו אפ"ל אדה"ר נברא עם המדריגה שלו, אבל יעקב היה צריך לעבוד על המדריגה שלו וכיון שהוא עבד על המדריגה הזו לא שייך שיגיעו עי"ז לטעות.

ועוד אפ"ל אדה"ר היה בשעת הבריאה, ובשעת הבריאה יכלו לטעות ולומר ה' יחיד בעליונים והוא יחיד בתחתונים, אבל יעקב יודעים שלא היה בשעת הבריאה וכבר יודעים שהוא לא יחיד בתחתונים, ומה שהגיע למדריגתו כי הוא עבד על זה.

זיע"א, לחיים.

*

"ויבא יעקב שלם"

ובמפרשים פ"י שלם נוטריקון שם, לשון, מלבוש, שבשלושת דברים אלו ישראל נבדלים מכל העמים.

ובסוף פר' ויצא, יעקב בנה גל, ויעקב קרא לגל גלעד, ולבן קרא לגל יגר שהדותא, הנה רואים שיש כבר הבדל בלשון,

אבל יותר מזה רואים שאח"כ לבן חזר וקרא לו גלעד על כן קרא שמו גלעד, לרמז שהיצה"ר תמיד מחפש ומנסה איך להגיע לשיחה עם האדם ואפ"י אם האדם יברח לאפשרות של שנוי לשון אעפ"כ היצה"ר אינו מתבייש לבא ולדבר עם האדם בלשון הקודש,

ובשם יעקב היה מובדל שהיה לו שם ישראל שהקב"ה נתן לו שם זה להיות מובדל בשם.

ובלבוש יעקב היה מובדל שהרי תלמיד חכם צריך להקפיד שלא יהיה לו רבב בבגדו, ומצינו שיעקב הקפיד אפ"י על פכין קטנים,

ועוד מצינו שבשלושת דברים אלו השם של יעקב הרי היה חשוב מאד למלאכים, שכשראו המלאכים את עשיו לא הירפו ממנו על אף שאמר שהוא יש לו זכות אבות אברהם ויצחק, עד שאמר בזכות שהוא אחיו של יעקב,

ובלשונו היה נזהר שעשו שאל "מי אלה לך", גם על הנשים, ויעקב השיב "הילדים אשר חנ"י והרמב"ן מסביר שהוא ענה בדרך מוסר,

ובמלבוש, שעשיו מלבושו היה "על חרבך תחיה" ומלבושו היה המלחמה, אבל יעקב איש תם "ישב אוהלים" הי' לבושו בתורה, ורק לעשיו התקין עצמו לדורון ותפילה ומלחמה.

ועוד דרך עפ"י? שכתוב הקול קול יעקב וזה היה הלשון של יעקב, והמלבוש של עשיו מה שקבל מנמרד, ובלשון גם היה חילוק שאצל יעקב שם שמים שגור פיו, ובשם יעקב איש תם שיעקב זה שם של תמימות.

(אדמו"ר זצ"ל לחברה בס' שבת בשנת תשמ"ח)

*

ליל שבת קודש פרשת וישלח באולמי אפריון בירושלים, תשמ"ו
וישלח יעקב מלאכים לפניו,

מה זה לפניו, רש"י אומר מלאכים ממש, מה זה ממש,

בגמ' ב"מ עה"פ "את הדרך אשר ילכון בה", ואת המעשה אשר יעשון, מעשה זה דין, אשר יעשון זה לפנים משורת הדין,

עשיו זה דין, ויעקב זה לפנים משורת הדין,

ולכאורה מדוע מעשה שזה דין זה לשון יחיד, ואשר יעשון שזה לפנים משורת הדין זה בלשון רבים, ואפ"ל שדין זה דבר מוחלט ולכן זה בלשון יחיד, משא"כ לפנים משורת הדין שיש בזה הרבה פרטים לכן זה בלשון רבים,

וזה אפ"ל שתפילת ערבית רשות היות ויעקב תיקן את זה, ויעקב זה לפנים משורת הדין, ממילא הוא לא יכול לעשות דבר שזה חובה.

לבן זה היה דין, שאמר "לא יעשה כן במקומנו לתת את הצעירה לפני הבכירה", שזה דין,

יעקב זה לפנים משורת הדין, וזה מה שאמר, עם לבן גרתי, עם מדת הדין, ותרי"ג מצוות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים, שנשארתי בלפנים משורת הדין.

"כי במקלי עברתי את הירדן הזה", מביא רש"י מדרש אגדה נתן מקלו בירדן ונבקע הירדן, הירדן זה נוטרי "דין-הר" שזה יקוב הדין את ההר, ממילא יעקב אמר כי במקלי עברתי את הירדן, במקלי ע"י הלפנים משורת הדין, עברתי את הדין הר.

*

"עיוזים מאתים ותישים עשרים" וגו',

אומר רש"י בשם המדרש שמכאן לומדים מצות ענוה האמורה בתורה, וקשה מדוע צריך ללמוד את המצוה הזאת דוקא אצל עשיו,

ועוד קשה מדוע יעקב חיכה עד גיל 84 להתחתן מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי, ויאמר למצוא חן בעיני אדוני, לכאורה מהי טענת עשיו,

ואפ"ל שהרי אם יעקב לא היה מקבל את הברכות אלא עשיו, ממילא לעשיו מגיע עוה"ז, וליעקב עוה"ב, ממילא טען לו, מי לך כל המחנה הזה, הרי לך לא מגיע

עוה"ז, ולכאורה מדוע לא שאל את יעקב מדוע אתה חי בעוה"ז הרי לך מגיע עוה"ב, וצ"ל שמה שמוכרחים בעוה"ז הוא לא יכול לבוא ולטעון.

הגמ' ביבמות דף ס"ב ע"א מובא מח' כמה זה מצות פריה ורביה, תניא רבי נתן אומר ב"ש אומרים שני זכרים ושתי נקבות, וב"ה אומרים זכר ונקבה, ובגמ' תניא אידך ר' נתן אומר ב"ש אומרים זכר ונקבה, וב"ה אומרים או זכר או נקבה, מ"ט דר"נ אליבא דב"ה שנאמר לא תוהו בראה לשבת יצרה, והא עבד לה שבת,

ממילא עשיו טען ליעקב מי לך כל המחנה הזה, למה אתה צריך 11 ילדים, מספיק אחד, (כר"נ אליבא דב"ה) וע"ז יעקב ענה לו, למצוא חן בעיני אדוני, שרוצה כמו בריאתו של עולם לב"ה כלישנא קמא בגמ', ששם נבראו בן ובת, ממילא רוצה בן ובת, ולכן הטמין את דינה בתיבה,

ולכן יעקב חיכה עד גיל 84, שאז הוא כבר קיבל את הברכות, וידע שיש לו עוה"ז, וממילא לעשיו לא יכול להיות טענות, היות והעוה"ז שייך ליעקב ממילא יכול כמה ילדים שרוצה.

ולכן לומדים את הדברים האלה אצל עשיו, היות ובדברים האלה תמיד עשיו נמצא, וזה מה שיעקב שלח לעשיו את העיזים, ואת התישים, כדי לומר לו שתיקן את זה, וממילא לעשיו אין שליטה עליו, ולכן יוסף זה שיטנו של עשיו, היות ויוסף זה מדת היסוד וזה ההיפך מעשיו, ועיין נועם אלימלך,

יוסף היה הבן ה-11, והמהרש"א אומר בערכין שהמספר 11 זה חוץ לקדושה, ממילא יוסף תיקן ג"כ מה שחוץ לשיטה, מה שחוץ לקדושה הוא ג"כ קידש, החלבנה זה הסימן ה-11.

לחיים.

קידוש בבוקר פרשת וישלח בביהמ"ד בירושלים תשמ"ו

ויאמר לו אלוקים שמך יעקב אל יקרא עוד שמך יעקב כי אם ישראל, הגמ' בברכות דף י"ג ע"א אומרת תני בר קפרא כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה, שנאמר והיה שמך אברהם, ר"א אומר עובר בלאו שנאמר ולא יקרא עוד שמך אברם, והגמ' שואלת אלא מעתה הקורא לשרה שרי ה"נ, ואומרת הגמ' התם קודשא בריך הוא אמר לאברהם שרי אשתך וכו', ואומרת הגמ' שרק לאברהם אסור לקרוא, ושואלת הגמ' אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב ה"נ, ומתרצת שאני התם שהקב"ה קרא אח"כ יעקב יעקב, לכן לא עובר בעשה, וקשה מדוע לא מביאים את הלאו הזה להלכה.

ואפ"ל דהנה לא יקרא שמך אברם, אפ"ל שזה כללי שאסור לקרוא אברם, ואפ"ל שלא יקרא ז"א שלא תגרום שיקראו לך אברם, ז"א שאם יקרא לשרה שרי, והרי ה-י של שרה התחלק לשנים, ה לאברהם, ו-ה לשרה, ואם הוא יקרא לשרה שרי ממילא הוא יקרא אברם, ו-ה באברהם מרמז על מה שהוליד, כדאיתא אברם אינו מוליד, אברהם מוליד, וממילא אם הוא יקרא אברם, זה כמו שמזכיר ברמז שלא ירא אלוקים, חצוף להזכיר חטאו, ולכן נאסר לאברהם לקרוא לשרה שרי, שע"ז הוא יקרא אברם, וחציף להזכיר חטאו, וממילא אפ"ל שגם לא יקרא שמך אברם הכונה שלא יגרום שיקראו לו אברם, והאיסור על אברהם בעצמו, ולכן הפוסקים לא מביאים דין זה, (ועיין עוד בדברנו בפרשת חיי שרה)

משא"כ יעקב שהקב"ה אמר לו שמך יעקב, ולכאורה מה זה שמך יעקב, אלא אפי"ל שיעקב זה ענוה, ואדם שהולך עם ענוה, לא קשה ללכת עם הענוה, אבל אדם גדול קשה לו ללכת עם הענוה, ממילא זה מה שהקב"ה אמר ליעקב, שמך יעקב, שאתה עניו, אל יקרא עוד שמך וגו', אלא ישראל שתהיה גדול, ובכ"ז יעקב המשיך ללכת בדרכו בעניויות, לכן אח"כ הקב"ה קרא לו, יעקב יעקב, פעמיים, פעם אחת על מה שהוא עניו, ופעם אחת שאפילו שהוא ישראל שהוא גדול, בכ"ז הולך בדרך של יעקב.

לחיים

מכתבי הרה"ח ר' עזריאל לרנר שליט"א

*

"וירא ויצר לו"

ופירש"י שמא יהרג ושמא יהרוג אחרים, ולמה חשש להרוג את עשו, תי' כי רבקה אמרה למה אשכל שניכם יום אחד,

ועשו שרצה להרוג את יעקב אף שידע שגם הוא ימות באותו יום, לא הי' איכפת לו, דאצלו העיקר להרוג את יעקב, שכח הרע, אף שיודע יתבטל, כשלא יהי' טוב, העיקר אצלו להרע,

אבל יעקב הוא טוב, והטוב לא יבטל את הרע אם ידע שיתבטל, רק ינסה בתחבולות לגבור על הרע ולסלקו,

בקידוש בי-ם, מאחי הר"הג והחי' ר' אברהם הלוי שליט"א

*

פרשת וישלח

וישלח יעקב מלאכים אל עשו וכו',

במדרש איתא ויהי ערב ויהי בקר יום אחד ערב זהו עשו ובקר זה יעקב, יום אחד שיום אחד ביקש מהעוה"ז והוא יום קדוש.

יעקב תיקן תפילת מעריב ומדוע הרי העיקר קיום המצוות הם ביום.

והנה הזוה"ק אומר שהעיקר זה היום, והלילה מסייע ליום, ויום הוא דבר שלם, כדאיתא מאן דיזיף ביממא פרע בליליא, החושך בתחילה מסייע לאור, וכן הגלות שהוא חושך מסייע לאור לגאולה.

והנה יעקב נקרא בקר ועשו הוא לילה, והלילה הוא הכנה לבוקר,

ויעקב אף שנקרא בקר דאג שגם בלילה ובגלות ג"כ להאיר, וע"כ הוא התפלל תפילת ערבית בלילה,

ועסק בתורה אצל שם ועבר ולא שכב לישון,

וכן עסק בגמ"ח כדכתיב "עשר אעשרנו לך", דעל ג' דברים העולם עומד על התורה עבודה וגמ"ח,

ורק יש נדון אם ליתן צדקה בלילה או לא, אבל חומש ודאי אפשר לתת שזה הידור מצוה,

והנה יעקב ג"כ נאבק עם שרו של עשו בלילה, והמלאך נגע בכף ירכו ופירשו ספה"ק שהצליח ללחום רק בתמכין דאורייתא שזה ירך של יעקב

ואפ"ל שבתמכין דאורייתא יש ב' חלקים חלק הגשמי לסייע בגשמיות לתורה וללומדיה ועוסקיה, ויש גם החלק הרוחני שמסייע למצוה כגון הידור מצוה, שמחה למצוה, וזריזות למצוות,

וכמו שבברכות יצחק בירך ב' ברכות ברכה גשמית ויתן לך מטל השמים וכו' וברכה רוחנית הקול קול יעקב שזהו עצם הברכה,

וכן המלחמה של עשו עם יעקב היא מלחמה סביב סביב, פנים אל פנים זה מלחמה קשה מאד, לכן עשו נלחם סביב למצוה שהוא רוצה להכניס עצבות, עצלות, וכדומה, וכדומה, במצוה, וזהו שפגע בתמכין דאורייתא,

אבל יעקב גם נלחם בעשו בלילה שזה הכנה ליום,

וגם בלבוש של עשו יעקב התלבש, זהו גם מלחמה סחור סחור, וזהו "אולי ימושני אבי"

ויעקב שלח מלאכים לפניו, דהיינו יעקב הוא בוקר, ושלח מלאכים לפניו דהיינו לילה שגם בלילה עיקר עבודתו של יעקב, ושלח דוקא מלאכים ולא אנשים שהם מכירים בדיוק מהו ומי הוא עשו, ולכן עשו שאל מי אלה לך שעשו חשב שלילה זהו רק שייד לו.

מה שפירש"י מלאכים 'ממש' הוא לשון ימשני, שיעקב נלחם נגד עשו אף בלבוש של עשו שזה גם מסביב סחור סחור.

*

ועוד אפ"ל

שבת נקראת שבת המלכה זהו מלכות, ובמלך יש דין שמלך פורץ גדר, ולכך אפ"ל ששכר שבת הוא נחלה בלי מצרים בלי גבול וגדר, משום ששבת זה מלכות,

וביעקב אבינו כתוב "ויחן את פני העיר" ופרש"י ערב שבת והמדרש אומר שיעקב כתיב ביה ששמר את השבת,

ואפ"ל (בשכס), או) 'שלם' הוא נוטריקון שבת מלכא,

ובשבת כתוב "את שבתתי תשמרו" וכן כתוב "כי בו שבת איל מכל מלאכתו", ויש דין בדי' שומרים שאם בעליו עמו הוא פטור אף מפשיעה וי"א אפילו משליחות יד, וזה בשבת שהקב"ה ג"כ שבת, והוי בעליו עמו, ולכך מוחלין לו על כל עוונותיו,

וזהו שיעקב אמר ותרי"ג מצוות שמרתי, שזה שבת ששקול כנגד כל המצוות, ויעקב כתיב ביה ששמר את השבת, וממילא יש מחילת עוונות לכל ישראל,

ואפ"ל דזהו מרומז ברש"י מלאכים ממש, ממש נוטריקון מלאכים ממחילת שבת

*

אברהם זה חסד, אצל יצחק, זה עבודה ואצל יעקב זה תורה, וזה שכתוב בזכות מה זכו לברכת כהנים שכתוב שם כה תברכו כנגד הג' פעמים שכתוב כה אצל אברהם יצחק יעקב.

והענין בכ"ה שברוך שם יהי כ"ה אותיות ומהו האות הכ"ה אפ"ל אות ו' או וברוך שם כבוד מלכותו ועד, ברוך שמו שיהיה לעת"ל ברוך שמו קריאתו ככתיבתו.

*

בקידושא רבא

חתן מוחלין לו על כל עוונותיו

האם זה תשובה מאי רבותא, ואם זה בלי תשובה איך מוחלין, אפ"ל שכל תשובה אם זה מיראה זדונות נעשות כשגגות ומאהבה זה ג"כ נהפך לזכויות, וזה הענין שאצל חתן תמיד נהפך לזכויות כי בסוף הוא יעשה תשובה.

*

כתובה

הגר"א אומר שלא נקרא כתב בגלל איש ואשה יש בהם אות י' ואות ה' וזה זכו שכינה ביניהם, וכתובה אומר הגר"א להשלים את שם הוי"ה הק',

והנה הגמ' בסנהדרין דף צ"ט: אומרת גבי תמנע שכתוב בסוף וישלח פרק ל"ו פסוק י"ב "ותמנע היתה פילגש לאליפז בן עשו ותלד לאליפז את עמלק", והגמ' בסנהדרין דף צ"ט אומרת תמנע בת מלכים הואי בעיא לאגיורי, באתה אצל אברהם יצחק ויעקב ולא קבלוה, הלכה והיתה פילגש לאליפז בן עשו אמרה מוטב תהא שפחה לאומה זו ולא תהא גבירה לאומה אחרת, נפק מינה עמלק דצערניהו לישראל מאי טעמא דלא איבעי להו לרחקה.

והנה לפי דברי הגר"א הנ"ל מובן שתמנע רצתה להדבק בזרעו של אברהם ובזרעו של אברהם יש גם כתובה וממילא יהיה לה בנישואיה את כל שם הוי"ה הק' ולבסוף היא היתה רק פילגש, ורש"י פרק כ"ה פסוק ו' אומר נשים בכתובה פילגשים בלא כתובה, ואפ"ל פלגשם נוטריי פלג שם, וא"כ לתמנע שנהייתה רק פילגש לא היה לה את שם הוי"ה הק' המלא שהיה לה רק את האותיות י' ה' שבאיש ואשה, ויצא ממנה עמלק,

ובעמלק כתוב בסוף פרשת בשלח "כי יד על כס י"ה" וברש"י שם כתב שאין השם שלם עד שימחה זרעו של עמלק, וכיון שעמלק שבא מתמנע שרק נהייתה פילגש שיש לה רק את האותיות של י"ה, ואין את השם המלא, לכך מצערים הם לישראל.

מהרה"ח ר' חיים שמחה קרמלובסקי שליט"א הודפס בס' משירי אהודנו

*

יאצ"ט של הדבר"י י"ג כסליו תשס"ד

"וישלח יעקב מלאכים"

הדבר"י פי' ששלח המלאכים שנעשו מהמצוות שעשה כדאי' אדם עושה מצוה נברא פרקליט,

ויש לבאר הרי יש מחלוקת אם צדיקים גדולים ממלאכי השרת או שמלאכים גדולים, ולמ"ד צדיקים גדולים היינו אפי' מהמלאכים הקבועים, לא רק מאלו שנבראו ממנו, וא"כ למה שלח דוקא את אלו.

אפי"ל ע"פ דאי' שיעקב היה ירא מחמת מצוות כיבוד אב (שלא כיבד ועשיו כן) והמלאכים שנבראים מהאדם הם כנולדו ממנו וחייבים לכבדו ושלח לו את אלו להראותו שלא פגם בכיבוד אב דא"כ לא היו הם מכבדים אותו.

האמרי אש פי' "לפניו" האותיות שלפני יעקב (טסצא) (עם הכולל) בגימטריא "כי לא אעזבך" והאותיות שאחריו בגימטריא "אלוקי אביו יצחק" (עה"א והכולל) (וזה שלח לו).

ולא למדתי ממעשיו הרעים פי' האמרי שאול מה שתרי"ג מצוות שמרתי זה לא משים שלמדתי ממעשיו הרעים, שלא טוב להיות כך, אלא שהבנתי שטוב כך.

עוד אפי"ל מלאכים "ממש" ר"ת מלאכים ממצות שופר,

והענין בזה הנה "יעקב" עם האותיות ולחשב גם הגי' של אותיות המילוי בגימטריא תרועה עה"ת,

בתהילים כתוב "הרנינו לאלוקי עוזנו הריעו לאלוקי יעקב" (ביאצ"ט של אמרי שאול בירושלים)

בפשטות אפי"ל וישלח נוטריקון ויקחו שופרות חצוצרות לתקוע כמו"ש כי בא אליך ותקעתם בחצוצרות, וכאן בא עשיו תקעו בשופר.

והאמרי שאול מביא פסיקתא שמקשה מה ענין יעקב וכך אי' שם רבותינו אמרו במדה שאדם מודד מודדין לו, לא כאברהם שקראו הר, ולא כיצחק שקראו שדה, אלא כיעקב שקראו בית, אמר הקב"ה אקרא לזה בית, וממשיך שם "הריעו לאלוקי יעקב" אסף הזכיר יעקב ולא הזכיר אברהם יצחק אלא יעקב (פי' כיון שקראו בית לכן כי הריעו לאלוקי יעקב דוקא), וביאר האמרי שאול שבית העיקר הפנימיות כי מכוסה, משא"כ הר ושדה,

לכן שופר זה לעורר הפנימיות של ישראל.

עוד אפי"ל שופר מלשון שופרא, כדאי' שופרא דיעקב כעין שופרא דאדה"ר (שיעקב תיקן חטא אדה"ר) דאי' "יעקב אשר פדה את אברהם" במדרש שפדאו מכבשן האש ובגמ' שפדאו מצער גידול בנים וברש"י שם שפדאו מלהעמיד י"ב שבטים,

ואברהם אבינו תיקן חטא אדה"ר כדאי' שנקרא האדם הגדול כי היה צריך ליבראות ראשון אלא שאם יקלקל מי יתקן, עכשיו נברא אדם שאם יקלקל, א"א יתקן,

הענין שיעקב פדה את אברהם או לרש"י מכבשן האש או לתו"ס מהשבטים בגמ' סנהדרין, דעיקר מה שתיקן אברהם אבינו היה במס"י"נ לעקור ע"ז ששבר צלמים וכו' והיפלוהו לכבשן האש, כי זה היה החטא של אדה"ר כדאי' בגמ' שהיה כופר בעיקר כדכתיב והייתם כאלוהים, אבל השלימות של התיקון עשה יעקב שכבר ביצירה "ויתרוצצו הבנים בקרבה" ונלחם עם עשיו שרצה לצאת לע"ז, וכן "וידו אוחזת בעקב עשיו" שלא נתן לו לילך לע"ז,

ועוד איי דיעקב אמר "הסירו את אלוהי הנכר" והסירו זה אפי' מהמחשבה, שזה נקרא הסרה דבע"ז גם מחשבה מצטרף,

וכל המלחמות עם הגוים לא מצאנו אצל אברהם ויצחק רק ביעקב ובניו, והשלים את א"א.

במדרש ראוי היה ליתן את התורה לאדה"ר אלא שמצוה קלה נתתיו ולא עמד בה ואיך אתן לו תרי"ג, ויעקב שתיקן חטא אדה"ר אמר כאן תרי"ג מצוות שמרתי שתיקן את חטא אדה"ר, ויעקב הוא הענין של תורה [אפי' שהייתי אצל לבן והיה שם מלחמות וקשיים].

ואם אדה"ר היה מקבל את התורה לכאוי היינו נקראים זרע אדם וכיון שלא קיבל התורה, ואברהם תיקן הוא נהיה השורש ונקראים זרע אברהם, ולפי"ז היה צריך להיות לו י"ב שבטים (שזה ה"זרע" אברהם) לאברהם, וזה יעקב פדה. יעקב אשר פדה את אברהם פדאו מצער גידול בנים והוא לקח הי"ב שבטים – התולדות לעצמו,

ולכן אתם קרויים אדם דשופרא דיעקב כשופרא דאדם, ויעקב לאו דוקא אלא כל כלל ישראל, וקרויים אדם (מחמתו) כי ע"י יעקב הושלם התיקון ויכל לקרוא אדם.

ישב אוהלים כתוב ביעקב בלי ו', ובפרי' וירא על א"א גם כתוב כך ודורשים שרצה לקום, וכן בלוט, פרש"י אותו היום הושיבוהו

והנה הענין שאברהם קראו הר, אפי"ל דא"א ענינו חסד, ובחסד כתיב צדקתך כהררי קל (דרגא הגבוהה בחסד) וקרא הר, ובאבות המדות שלהם זה בשלימות שהם השורש של המדות כולם (אברהם חסד יצחק עבודה יעקב תורה) וכשנוסף לאברהם ה' בשמו קיבל את התיבה הר בשמו, וה – א' ב' מ' שנשאר עה"ת (והכולל) בגימטריא אדם שתיקן את אדם בענין חסד,

יצחק שענינו עבודה מסי"נ שהלך ליעקד, ומזה השתרש הקרבנות, והענין שדה הוא ע"פ דאי' במדרש שאמר הקב"ה לא הטרחתי אתכם לילך להרים ולשדות לחפש קרבנות אלא אמרתי הביאו קרבנות מן השור והכבש והעז שאתכם בבית. זה דברי המדרש, והנה כ"ש שאין קרבן של אדם בישראל ויצחק מסר נפשו להיות קרבן, ונקרא שדה, שהקב"ה לא הטריח אפי' לילך לשדה, והוא מסר נפשו יותר,

יעקב ענינו תורה (יושב אוהלים וכו') תורה זה תורת חסד

ישב בלי ו' זה לשון ארעי, שבאברהם דורשים שרצה לקום, ובלוט שאותו היום הושיבוהו, וכן אוהלים זה ארעי, אבל מזה עשה יעקב "בית" שקראו בית, זה קביעות שעשה מארעי שיהיה קביעות ושלימות,

והשלימות זה התורה (כדלהלן) "הקול קול יעקב" קול תורה שמצפצף בבתי כנסיות, ותורה צריך ללמוד בקול כדאי',

וגם מרמז על קול שופר (ושייך ליעקב כנ"ל וכדלהלן)

קי' היינו מאה קולות שתוקעים בר"ה,

קי' כשנצרפו ל"ישב" יהיה מזה גמטרי" בית (ע"י השופר והקולות והתרועה נהיה מארעי קביעות וזה עשה יעקב) בית ד',

סוכה כנגד יעקב כמו שמביא הטור לדברינו מהסוכה שזה ארעי עשה בית,

ויחלום חלום, סולם, הס' זה סוכה, ו' זה כנ"ל(ל' קבע) והוסיפו בישב(אהלים) שיהיה קבע, וזהו ל' (של סולם) למלאות מילוי, למלאות ישב, זה ראה שם,

ואי' במדרש שראה שם סיני שזה התורה,

סלם בגימטריא קול שהקול הזה השלים

וגם אי' שראה ביהמ"ק בנוי, ובחלום ראה התפקיד שלו להשלים הענין של תורה וביהמ"ק ע"י קול (וע"י הנ"ל)

אפ"ל יעקב כ' במדרש מובא בדעת זקנים י' זה עשרת הדברות שתפקידו התורה להשלימה,

ק' זה שההיכל זה מאה אמה ולכאו' מה הענין שההיכל מאה למה זה, מרמז,

ע' זה ע' זקנים מובן, שיצאו ממנו, ב' זה שני לוחות מובן שענינו תורה,

אבל מהו ק' אמה של היכל ולדברינו ע"י הק' שהוסיף מארעי עשה בית כנ"ל ולכן ק' אמה בביהמ"ק.

השלימות של הכל זה השורש של הדבר, שהשורש תמיד הוא טוב, ובית זה שלימות,

והשורש של העולם זה התורה כמ"ש אסתכל באורייתא וברא עלמא, ויש מדרש שהתייעץ עם התורה לברוא העולם,

ושורש זה תמיד טוב כדאי' והיה כשבתו על כסא ממלכתו,

בשורש האדם תמיד טוב הוא רוצה להיות טוב לעשות טוב אח"כ נהיה סיבות שנופל אבל בשורש טוב,

וכן מלך (שיהיה תמיד כמו בשבתו) בתחילה יש לו כוונות טובות,

וכן ילד שנהיה בר מצוה יש לו כוונות טובות,

והמתקת הדינים זה ע"י השורש שבשורש הכל טוב,

ולכן בר"ה שזה הראש, והשורש, זה טוב, ותוקעים בשופר שזה השורש, שע"י המאה קולות יהיה מישב בית כנ"ל, שנהיה קביעות בתורה והגיע לשורש של העולם) וע"י השופר שזה הביא לשורש, מתקן את השורש פורה ראש ולענה כדאי' בט"ז שזה הר"ת של שופר, וזה מתוקן ע"י השורש הטוב,

וזה השייכות בית לתרועה, בית זה שלימות, ותרועה זה השורש.

וזהו "הריעו לאלקי יעקב" שהוא הגיע לשורש שהוא התורה, והוא גם בחר עוה"ב,

פ"י כנ"ל שתיקן חטא אדה"ר שע"י התיקון הגיע לתורה כנ"ל שהוא השלים התיקון לתרי"ג, לכן התרועות ממתיקים הכל בשורשם.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

בירושלים ביאצ"ט של אמרי שאול. ד' יעזור, צריך רחמים כשמגיעים לשורש יש רחמים, שיהיה רחמים על כלל ישראל.

מכתבי הרה"ח ר' חיים רטייזר שליט"א תשס"ד

יאצ"ט אמרי שאול ט"ז כסליו תשס"ד בבני ברק.

מלאכים ממש הדבר"י זי"ע וכ"י פי ששלח מלאכים מהמצוות שעשה.

האמרי שאול זי"ע וכ"י אמר ביאצ"ט של הדבר"י שכי צדיקים מתברכין מלמטה ומתברכין מלמעלה, פי שהם משפיעים ברכה ושפע טוב הן בהיותם למטה בהיותם והן מלמעלה אחר פטירתם,

ועד"ז יש לפרש הפי מלאכים ממש ר"ת שמירה מלמעלה(שמירה) מלמטה, השמירה מלמעלה זה המלאכים כדכתיב "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכך", והשמירה מלמטה זה ע"י התורה, תורה מגנא ומצלא,

האמרי אש פי וישלח יעקב מלאכים לפניו מהאותיות שלפני שמו שבגמטריי "אלוקי אביו יצחק" ומהאותיות שאחרי שמו שבגמי "כי לא אעזבך".

א"י לבאר הענין שיעקב כשחזר לא"י עסק בשתי מצוות א. במצות סוכה כמו שמביא הטור "ולמקנהו עשה סוכות" ב. ביעור ע"ז כדכתיב "הסירו את אלוקי הנכר".

ויל"פ ע"פ הגמי בערכין שמימות יהושע לא עשו סוכות ומקשין בגמי דוד המלך לא עשה סוכות(בתמיהה) וכדו' ומפי שכיון שלא התפלל לבטל יצרא דע"ז חשיב כאי לא עשה סוכה, כי התפלה מגינה, וסוכה זה מגין, ופי המהרש"א שלא התפללו על המחשבה של ע"ז, שבע"ז נחשב גם מחשבה, (ומצטרף למעשה) (ומצטרף למעשה)

הסוכה זה מגין "צלא דמהימנא"(אמונה כנגד ע"ז אולי) "בצל כנפיך תסתירנו" ואפ"ל שסוכה זה ענין של א"י כמו שבא"י עיני ה"א בה כך סוכה כנ"ל "בצל כנפיך" סוכה זה גם שם הוי-ה ואדני, וכיון שלא התפללו (כמו שחסר בסוכה כך) חסר הענין של א"י,

ולפי"ז אפ"ל שיעקב אבינו כשבא לא"י קיים מצוות אלו (הקשורות לא"י כנ"ל) ביטול ע"ז, ומצות סוכה, וסוכה זה כמו התפלה להמרש"א הנ"ל שהתפלה של רבים מבטל מחשבת ע"ז, כך סוכה יש בו גם מחשבה, חוץ ממעשה ממצות סוכה יש גם "למען ידעו דורותיכם", שזהו ענין מחשבה (ידיעה),

ותפלה זה ענין מחשבה "עבודה שבלב" זו תפילה,

א"י יש בו (גם כדלהלן ענין מעשה) שזהו הישוב א"י, ומחשבה כדאי שמשו רבינו אמר כשיחרב ביהמ"ק ולא יוכלו להביא ביכורים מה יעשו וא"ל (הקב"ה) שיהיה תפלה (פי שזה ענין א"י במחשבה-בתפילה) (ועוד) כתיב "כי תבואו אל ארצכם" (וכו) שתקיימו מצוותיה (ביכורים) שכל הענין לעלות לא"י צריך להיות בשביל לקיים מצוותיה, כמו שפי רש"י בפי מסעי למה כתב גבולות הארץ לידע היכן יש מצוות של א"י, וזהו שני החלקים בא"י המעשה הישוב, והמחשבה, שכל הענין לעלות לא"י (לחשוב) לקיים המצוות.

האבות קיימו כל התרי"ג מצוות "תרי"ג מצות שמרתי" ואיך שמר צ"ל במחשבה, מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, כשמראה רצון לעשות כאילו עשה, בפרט כמו"ש בלשם יחוד "תרי"ג מצוות התלויות בה" וזה הרי מחשבה, ובכל מצוה יש חלק המחשבה של כל התרי"ג.

ויש לחקור היאך קיימו האבות את כל התורה אם קיימה כמו שאנו מקיימים היום, או כמו שיקיימו לעתיד לבוא, שההלכה תהיה כשמאי,

ואפשר להביא קצת ראיי מהגמ' ביומא דאיי שם אנן מאברהם ניקום ונגמור? פיי הערוך שהוא קיים כל התורה עד שלא ניתנה וא"א ללמוד ממנו שעדיין לא היה הל"מ.

ועוד, התוספות ישנים שם מקשים בגמ' איי שכן לומדים זריזין מקדימים למצוות (ואומר-) לומדים שזריזים מקדימים למצוות אבל איך אפשר ללמוד מזה לבטל מצוה של היום לגבי זמן מנחה (רואים מדבריו דא"א ללמוד ממנו לבטל מצוה כמו שאנו נוהגין).

ויש ראייה שאם קיימו עד שלא ניתנה במחשבה קיימו. כלעתיד. (במחשבה כך אפ"ל) הגם שהלכה כב"ה, אבל לפני קבה"ת קיים כלעתיד.

ובזה יש ליישב מה שלא מצאנו שהיה ליצחק בת ולכו' היה לו לישא אשה שיוליד בת שהרי לא קיים המצוה כך, אלא לב"ש ניחא שסברי שיוצאים בשני זכרים,

ליעקב אבינו יש דעה שהיה תאומות (עם כל א' מהשבטים), ואפ"י אם לא יש את דינה, אבל אפשר להסתפק דשמה דינה כיון שהיתה בתחי' בן ונהפך אולי לא קיים בזה הדין של בת.

*

עוד אפ"ל הענין בסוכה שקיים כאן יעקב, שבסוכות מקריבים פרים בשביל אומות העולם, מאידך גיסא פוחת והולך (להפחית האומות), כשהמצב הוא אפ"י שרוצים לכפר על אומות העולם, צריך גם להיזהר מהם (צריך שיהיה גם זהירות, לכן הסוכה מגין נגד האומות,

ואולי השייכות ליעקב שרצה להיזהר מעשיו וזה ההמשך ששלח לו מלאכים מסוכות).

וזה אפ"ל הפיי מלאכים **ממש**, ממש ר"ת שני מלאכים **ממצוה**, וב"פ **מלאך** בגימטריא **יעקב**, כי יעקב קיים גם במחשבה וגם במעשה, ושלח לו שני מלאכים מהמצוה היחידה הזאת (מסתמא פיי מסוכה) היה שני מלאכים המלאך של המחשבה ושל המעשה,

ואפ"ל (עוד עפ"ז) **ממש** ר"ת מחשבה שמצטרף (ל)מעשה.

*

דינה היכן היתה שהטמינה בתיבה שלא יקחנה עשיו, ובכלל צריך להבין (על זה לא תני' ואולי התכוין שבכלל צריך להבין אבל לא על זה דן כעת) מה שנענש ע"ז דשמה תחזירנו בתשו', ומה העוולה אולי יהיה להיפך, ולכן מנעה ממנו, ועוד קשה בזיווגים איך יכול (לעשות פעולות שיעזור) הרי מכריזין מלמעלה, וע"ז אפ"ל כנ"ל שכיון שהיה בן בשעת יצירה ונהפך, לא היה יכול להיות הכרזה.

עיין ספר נחלת דן

עכשיו היא צ"ט של הסבא זי"ע וכ"י כל טוב.

מכתבי הרה"ח ר' חיים רטייזר שליט"א

*

(כנ"ל) יעקב החביא את דינה שעשו לא יתן עיניו בה, ולכאורה קשה הרי מ' יום קודם יצירת הוולד מכריזין בת פלוני לפלוני וא"כ מה יעקב דאג אם זה בת זוגו כך ההכרזה, ואם אינה בת זוגו לא יקח אותה ומה פחד, אלא שכתוב שדינה היתה צריכה להיות בן רק לאה התפללה שתהיה בת, וא"כ לא הי' הכרזה של בת, ולכן ג"כ התנגדו לשכם בן חמור.

מהרה"צ והג' הראש ישיבה הרה"ח ר' שמואל רטייזר שליט"א

פרשת וישלח

בקידושא רבא

חתן מוחלין לו על כל עוונותיו

האם זה תשובה מאי רבותא, ואם זה בלי תשובה איך מוחלין, אפ"ל שכל תשובה אם זה מיראה זדונות נעשות כשגגות, ומאהבה זה ג"כ נהפך לזכויות, וזה הענין שאצל חתן תמיד נהפך לזכויות כי בסוף הוא יעשה תשובה.

*

ליל שב"ק תשס"ה

כה תאמרון לאדני,

הרבי זצ"ל קרא את כל מה שנאמר בדברי ישראל על הפסוק הזה,

והוסיף, שהנה נאמר כל ימי חייד להביא לימות המשיח, וביאר הדברי ישראל שכל ימי חייו של האדם עבודתו להביא לימות המשיח ולאוקמי שכינתא מעפרא,

וזהו "כה תאמרון לאדני", שלעתיד לבא יגידו ברוך בשם כ"ה אותיות ועכשיו אומרים בכ"ד, וזה כה תאמרון לאדני עפ"י הדבר"י שזה אדני שבשמים כה תאמרון כה כ"ה אותיות.

והנה נאמר אצל אברהם יכה' יהיה זרעך, ואצל יצחק נאמר נלך עד יכה', ואצל יעקב נאמר יכה' תאמר לבית יעקב.

אברהם זה חסד, אצל יצחק זה עבודה, ואצל יעקב זה תורה, וזה בזכות מה זכו לברכת כהנים שכתוב שם כה תברכו כנגד הג' פעמים שכתוב כה אצל אברהם יצחק יעקב.

והענין בכ"ה שברוך שם יהי' כ"ה אותיות,

ומהו האות הכ"ה אפ"ל אות ו' או וברוך שם כבוד מלכותו, או ברוך שמו שיהיה לעת"ל ברוך שמו קריאתו ככתיבתו.

מכתבי הרה"ח ר' מרדכי קרמלובסקי שליט"א

כנ"ל בשנוי לשון הרבי זצ"ל קרא בדברי ישראל ד"ה ויצו אתם לאמר וכו' וד"ה כה תאמרון לאדני וכו',

ואח"כ אמר שע"פ דרכו אפשר לומר עוד "כה תאמרון לאדני" כתוב בספרים שעכשיו יש יחודא תתאה שזה בשכמל"ו כ"ד אותיות, ולעתיד יהיה כ"ה כמו בשמע ישראל יחודא עלאה,

וזהו "כה תאמרון לאדני" לאדני היינו הקב"ה, שהד"י אומר ימי חיך העולם הזה, כל ימי חיך להביא לימות המשיח, שהעבודת היהודי כל ימי חייו להביא לימות המשיח, ולאוקמא שכינתא מעפרא, וזהו "כה תאמרון לאדני" שצריך לעבוד על זה שיהיה כ"ה אותיות. שעכשיו יש כ"ד אותיות ולעת"ל יאמרו לה" כה אותיות,

כתוב במדרש כה תברכו את בני" באיזה זכות זכו לברכת כהנים בזכות אברהם שנאמר "כה יהיה זרעך" ושם נאמר "והאמין בה" ויחשבה לו צדקה" והנה אברהם היה מדת החסד כמ"ש ר' יחזקאל מקוזמיר בך חותמין במדת החסד וזהו בזכות אברהם בזכות מדת החסד,

בזכות יצחק "ואני והנער נלכה עד כה" שיצחק היה עבודה, וזהו בזכות יצחק בזכות העבודה,

בזכות יעקב שנאמר "כה תאמר לבית יעקב" וזה נאמר במתן תורה, שיעקב מדתו תורה, וזהו בזכות יעקב בתורה, בזכות מה זכו לברכת כהנים שכתוב שם כה תברכו כנגד הג' פעמים שכתוב כה אצל אברהם יצחק יעקב.

וסיים במדרש "כה אמר ה' בני בכורי ישראל" ומפרש רש"י שהסכים הקב"ה על מכירת הבכורה,

וזהו "כה תאמרון לאדני" לחוד, ולעשו לחוד, שיאמרו לעשו שהקב"ה הסכים על הבכורה.

איזה אות יוסיפו בבשכמל"ו אפשר לומר שיוסיפו אות ו' וברוך שם וכו' או ברוך שמו וכו' דהנה לעתיד יהיה קריאתו ככתיבתו, וזה ברוך שמו,

והנה הסיבה שלא אומרים בשכמל"ו בקול כי משה רבינו עלה למרום ושמע כך את המלאכים וכדי שלא יתקנאו המלאכים, אומרים בלחש, אבל יעקב אבינו שהיה ענין של עוה"ב יכל לומר בקול בכשמל"ו,

וזהו שפירש"י מלאכים ממש, ממ"ש ר"ת דהנה אפשר לעשות חלק בא"ת ב"ש וחלק רגיל כמ"ש רש"י בקטרת גי' תרי"ג וזהו ממ"ש ר"ת מלאכים שני יחודין. כי מ' מתחלף בי' לחיים.

מכתבי הרה"ח ר' מרדכי קרמלובסקי שליט"א

תורה קדושה רבא פרשת וישלח

כתוב בפרשה ורש"י מביא את זה ג' מוחלים להם עוונותיהם ואחד מהם חתן ושואלים האם מדובר עם תשובה או בלי תשובה ואם מדובר עם תשובה מה החידוש

ור' יחזקאל מקוזמיר אמר שלמה נכתב אצל עשו ובת ישמעאל לומר שאפי' החתן כעשו והכלה כבת ישמעאל מוחלים להם ועוד אפשר לומר שמדובר עם תשובה אבל תמיד תשובה מראה זדונות נעשים כשגגות והיום זה נחשב כמו תשובה מאהבה ועוד אפי"ל שלמה נכתב אצל בת ישמעאל שכתוב שישמעאל בסוף ימיו עשה תשובה וזהו מוחלים להם שמחשיבים את התשובה שעתידיים לעשות כמו שעשו את זה,

ועוד אפי"ל שלא נעשה כשגגות ולא כזכויות אלא נמחק העון לגמרי,

והענין שקוראים את זה השבוע כי כסלו זה ענין של מחילה דכ' ס' בגימ' פ' מרמז על פתחו לי פתח וכו' ולכן קוראים את זה השבוע,

כתוב במדרש שחנוכת המשכן היה בחנוכה והקב"ה אמר להמתין לניסן חדש שנולד בו יצחק

והנה חנוכת המשכן זה ענין של מחילה כמ"ש בחנוך בית ראשון שאכלו ושתו ביה"כ ודאגו ויצאה בת קול ואמרה שלא חטאו ונתעברו נשותיהם וילדו זכרים רואים שזה ענין של מחילה, וגם כתוב במשניות ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין ביהמ"ק שיבנה בב"א וביום חתונתו יש כמה פירושים בגמ' או בגלל לוחות אחרונות או בגלל יום מחילה וסליחה ולכן לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב כיום הכפורים רואים שזה ענין של מחילה,

וזהו הענין שנדחה לניסן יום שנולד בו יצחק דווקא כי יצחק אמר פלגא עלי ופלגא עלך ואת"ל כולהו עלי,

וזהו כסלו כ' ס' בגימ' פ' שמרמז על פלגא וס' מרמז על סבא כמ"ש בגמ' שם כי אתה אבינו,

ועוד אפי"ל כסלו שכתוב בכמה ספרים ובגמלה עמוקות שיש פ' אותיות עד שמוזכר בתורה אור ושואלים שיש יותר, ועד "ויאמר אלקים יהי אור" יש פ' אותיות, אבל ככה הם אומרים, וזהו כ' ס' גימ' פ',

ועוד אפי"ל כ' מרמז שעד אז לא היו בר עונשין, ס' שאז עביד יומא טבא נפיק מכרת, ולו' שמי שאינו חוטא רוב ימיו שוב אינו חוטא, ומזכירים את זה לפני שנותנים את הקוויטלאך. לחיים.

מכתבי הרה"ח ר' מרדכי קרמלובסקי שליט"א

תורה של"ס פרשת וישלח

"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו"

(בספר שיצא עכשו באמריקא), כתוב בשם האמרי אש שאמר "ויותר יעקב לבדו" כשנמצאים בפירוד מיד "ויאבק איש עמו" יש מחלוקת יש מלחמה,

ואצל מלאכים לא שייך הענין הזה של אחדות כיון שנבראו ביום השני ואז לא נאמר כי טוב כי היה פירוד.

"ויגע בכף ירכו" כתוב בזוהר הקדוש שמרמז על תמכין דאורייתא,

ובמהרש"א שמרמז על זרעו,

ואפ"ל שכל המלחמה של עמלק היא רק על הזרע כמ"ש "ושים באזני יהושע" שהוא המנהיג של הדור הבא, ועוד אין הכסא שלם ואין השם שלם עד שימחה זרעו של עמלק, וחסר אותיות "הוא" שזה נסתר שמרמז על הזרע,

ועוד שמחר אין לו הכרע האם צא הלחם בעמלק מחר, או מחר אנכי נצב וגו', רואים שנלחם על הזרע.

בסוף התורה הרבי אמר שמלאכים ממ"ש ר"ת מלאכים מיום שני

ואיני זוכר על מה אמרו. לחיים.

מכתבי הרה"ח ר' מרדכי קרמלובסקי שליט"א תשס"ה

*

מוצש"ק פר' ויצא י"ג כסלו,

יומא דהילולא דמרן הדברי ישראל זי"ע

"וישלח יעקב מלאכים לפניו",

רש"י אומר "מלאכים ממש". זקני ה"דברי ישראל" זי"ע שעכשיו היארציט שלו, פיר' "מלאכים ממש" המצוות ומעשים טובים שאדם עושה מלאכים אלו הוא שלח כדאיתא "קונה לו פרקליט אחד".

זקני ה"אמרי שאול" זי"ע (שביום ג' בלילה יהי" היא"צ שלו) פירש, "ממש" זה ר"ת "מקום מעשה שם", ג' דברים אלו צריך לשנות בשביל לעשות תשובה, זה כנגד ר"ה יו"כ וסוכות, ר"ה זה כנגד שינוי מקום – "פון רוב פחד געפינט זיך דער מענטש נישט קיין פלאץ", יו"כ זה כנגד שינוי השם – מקבלים הרי שם של מלאכים, סוכות זה כנגד שינוי מעשה – תעשה ולא מן העשוי", ג' דברים אלו דרושים בשביל לעשות תשובה, ומלאכים אלו שלח יעקב לעשו.

אבי ה"אמרי אש" פירש, "וישלח יעקב מלאכים לפניו", האותיות שאחרי "יי עי קי ב" כ' פ' ר' ג' (כלומר, שבסדר האותיות הם נצבים לפניהם) הם בגימטריא "לאלקי יצחק אביו", ואלו המלאכים ששלח לפניו, והתשובה שקיבל היתה גם "לפניו", האותיות שלפני "יי עי קי ב" ט' ס' צ' א', הם בגימטריא "כי לא אעזבך". עם הכולל.

ואפשר עוד לפרש, על הדרך שפי ה"אמרי אש", האותיות שאחרי יעקב הם "כ' פ' ר' ג' ג" היינו "כפר ג",

ג' כפרות, מה העניין של ג' כפרות.

יעקב אבינו יצא לגלות, רואים שתיקן ג' דברים, הוא תיקן תפילה, כמ"ש "ויפגע במקום" תפילת ערבית,

הוא תיקן מעשר כדכתיב "עשר אעשרנו לך" – מעשר עד חומש (כמ"ש לקמן),

והוא תיקן לימוד [תורה] שהי' י"ד שנה טמון בבית עבר,

חינוך של תורה הוא בדרך כלל ז' שנים, שבגמ' ב"ב (דף כא) כבר שית ספו ליה כתורא, מתחילים ללמוד, ויש ז' שנים עד הבר מצווה, ויעקב אבינו הכפיל א"ז ליי"ד שנה, ז' שנים זה הרי מעשר משבעים שנה, והוא הכפיל א"ז לחומש, גם בתורה, הי"ד שנה שהי' בבית עבר, זה הרי עניין של חינוך בתורה, הענין שהיה טמון.

הענין בגלות שיעקב אבינו חיזק תיקון כאן תורה עבודה וחסד (לכאו' מעשר הכוונה חסד), בפשטות אפ"ל כדאיתא בגמ' "כל העוסק בתורה וגמ"ח ומתפלל עם הציבור מעלה עליו הכתוב כאילו פדאני לי ולבני מבין האומות",

על "וייקץ" יעקב משנתו ויאמר" אומר הבעל הטורים ס"ת ציבור, יעקב אבינו התפלל ג"כ עם הציבור גם בגלות עם המלאכים.

אך אפשר עוד לומר, השי"ת ברא את העולם בכדי שיהי' לו עמידה וקיום, העולם מתקיים ע"י על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח, גלות זה חורבן, גלות מגיעה מחורבן, וגלות היא עצמה חורבן, בראשונה צריך את עמידה זו.

הסבא מקוזמיר אמר: "אברהם אבינו האט אויסגעקליגן גלות און נישט גיהנום, אבער נישט קיין אזא גלות וואס עס את א גיהנם". כלומר גלות שיוכלו לקיים בה את כל המצוות.

רבקה שלחה את יעקב כדי שינצל מעשו, יצחק אבינו שלחו להשיאו אשה, כלומר מצוה, ועי"ז ינצל, וזו היתה כוונתו של יצחק אבינו שמעשה אבות סימן לבנים, שיהודים שכשהולכים לגלות יהיו בבחינת שלוחי מצוה כדי שלא ינזקו.

יעקב אבינו כשהלך לגלות עסק בלחזק את ג' עניינים אלו התורה העבודה והגמ"ח זוהי העמידה הכתובה, בזה הוא עסק.

*

עיין ספר נחלת דן עמ' פ"ג

מ' האט א מא' געהאט געשמועסט, בפר' נשא רש"י אומר "פר כנגד אברהם שנא' בו ויקח בן בקר, איל כנגד יצחק, ויקח את האיל, כבש כנגד יעקב, והכבשים הפריד יעקב השנים הראשונים מובנים, פר כנגד אברהם, כתוב "ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר" זהו עניין של חסד, איל כנגד יצחק, כתוב "ויקח את האיל" בעקידה, זה עניין של עבודה,

אך צ"ב מה העניין ב"והכשבים הפריד יעקב".

"והכשבים" זה ר"ת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", כלומר האותיות ב' ש' כ' ו', ונשאר י' ה' שזה "לעולם" כתוב "כי ביה ד' צור עולמים" שבזה הקב"ה ברא את העולם וא"כ זה לעולם.

ע"כ יוצא שהר"ת זה "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". יעקב אבינו ע"י הגלות פעל שיראו את הייחודים, את "הברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בגלות ג"כ,

ויעקב באמת אח"כ כשברך בניו, כשנסתלקה שכינה שביקש לגלות הקץ, כתוב כשאמרו לו "שמע ישראל ד' אלוקינו ד' אחד" ענה להם "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", יעקב אמר א"ז, יעקב בירר א"ז.

זה מ"ש כאן שכשישן הגיע ל"אכן יש ד' במקום הזה", שם זה הגיע לו מלמעלה הידיעה של "בשכמל"ו", אך כאן כשישן, המדרש אומר ששינה זה עניין של גלות, על "אני ישנה וליבי ער", כתוב במדרש ששינה זה עניין של גלות בגלות ידיעה זו הגיעה מעצמו. מהשגתו שברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

השי"ת ברא העולם דוקא עם ג' עניינים אלו של תורה עבודה וגמ"ח,

הספרים מביאים "אין מלך בלא עם", ללא העמידה של העולם בג' דברים אלו לא שיך מלוכה, שבלי הקיום זה לא מלכות.

ואפ"ל "יהי כבוד ד' לעולם" – הכבוד של השי"ת המלך שהמלוכה שלו היא

"ישמח ד' במעשיו" מעשיו של השי"ת הם "עושה חסד לאלפים" היינו חסד,

"יהי שם ד' מבורך מעתה ועד עולם" – היינו תורה, כדכתיב "על מה אבדה הארץ על שלא בירכו בתורה תחילה", ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ד" – היינו תפילה, הגמ' ב"ב ובסנהדרין אומרת, מדוע השמש יוצאת במזרח ויורד במערב, זה הי' צריך לחזור – "כדי להתשחוות לקונה", זה תפילה

וג' דברים אלו הם "כבוד ד' לעולם".

ודברים אלו, יסודות אלו של המלכות,

יעקב אבינו בירר "והכשבים הפריד יעקב" הוא בירר והפריד בין העניין סתם של כבשים, לענין של בשכמל"ו". שבכבשים עצמם (היינו כנראה בעניני עוה"ז ג"כ) יש ג"כ את הבשכמל"ו.

והיינו בפי' וישלח פירש"י "מלאכים ממש", "ממש" ר"ת מורה על ג' עניינים אלו, "מ" הראשון הכא רומז על תורה שנתנו במ' יום, מ" השני הוא "ממון" (חסד), "ש" הוא "שיח" – תפילה.

המלאכים שחידש ב"מ, עניינים אלו אותם שלח.

וזהו "ויבוא יעקב שלם", "שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו", "גופו" מורה על תפילה, תפילה נקראת הרי "חיי שעה", "ממונו" רומז על החסד, המעשר, תמיד הכלל הוא "מלח ממון חסר", וכאן להיפך יעקב אבינו הגיע בזה לשלימות, ושלם בתורתו.

וזה מ"ש חז"ל שתיקן: "מטבע תיקון" מורה על חסד, "מרחצאות" מורה על תפילה, כדכתיב "וארחץ בניקיון כפי", ו"שווקים" מורה על תורה, הגמ' במו"ק אומרת שרי' חייא למד תורה בשווקים ברבים, ולרבי הי' טענות עליו, אך למסקנא נשארה הגמ' שירחי כלה ודאי מותר ללמוד ברבים, ע"ז מורה "שווקים" העניין של תורה.

וכן מורה ג"כ "כסא הכבוד", "כסא" באתב"ש, ה"כ" זה "ל" – זה מורה על תפילה, דברים העומדים ברומו של עולם ובנ"א מזלזלין בהם, כרום זולות לבני אדם, וזהו תפילה ה"ל" הרי מרמזת על "רומו של עולם", ה"ס" זה באתב"ש "ח" – חסד, וה"א היא "ת" – תורה". שדמות יעקב בכסא הכבוד,

זי"ע ועכ"א.

מכתבי הרה"ח ר' שמעלקא קיל שליט"א.

*

"ולמקנהו עשה סוכות"

ואפי' שלעצמו עשה בית מ"מ "ויקרא שם המקום סוכות ע"ש ולמקנהו עשה סוכות", ומה הענין בזה.

אפי"ל כמו שמשה רבנו נמדד, להיות מנהיג ע"פ גודל רחמנותו על הצאן כמו"כ יעקב אבינו ריחם על הצאן, ועוד שריחם על הצאן אפי' שהצאן הם בהמות ולא יגיעו להכרה בבורא ית"ש,

ולכן הטור אומר שיעקב נגד סוכות כדכתיב "למקנהו עשה סוכות", לעורר רחמים על ישראל אפי' שהם בדרגא נמוכה מאד.

*

"ויחן את פני העיר"

ופרש"י דמדומי חמה, אצל יעקב אבינו הוא עשה הכנה למצוה, זה תוספת שבת, ויחן את פני העיר זה עירובי תחומין שזה הכנה לשבת.

*

דא"ח מכ"ק מרן האדמו"ר זצ"ל ביומא דהילולא דבעל הדברי ישראל זצוק"ל זיעוכ"א התשנ"ח

"וישלח יעקב מלאכים לפניו" וכתב רש"י מלאכים ממש.

זקני הדברי ישראל בעל ההילולא כתב דאלו המלאכים שלו המלאכים שנבראו ע"י מצוות ומע"ט כדכתיב כל העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד, ומה הענין ממש, ואפש"ל מצוות כידוע צריך לקיים במחשבה דבור ומעשה, וכמו"כ צריך להיזהר מעבירות במחשבה דבור ומעשה כמו במצוות,

האבות כידוע תקנו החטא של האדם הראשון וכמו דאיתא אברהם אבינו נקרא אדם הגדול ואיתא במדרש דבאמת אברהם היה צריך להולד ראשון אבל אם אני בוראו ראשון אם הוא חוטא מי מתקנו ולכן נברא קודם אדם הראשון, ואברהם תקן חטאו, וכן ביעקב אבינו שופרא דיעקב כעין שופרא דאדם הראשון, והחטא של האדם הראשון היה במחשבה דבור ומעשה, דכתיב והייתם כאלוקים יודע טו"ר, והיא אמרה עץ מאכל עץ טוב ומסביר רש"י והייתי כאלוקים יודע טוב ורע וזה היה במחשבה.

ובדבור אדה"ר אמר "האשה אשר נתת עמדי" עוד פגם בדבור כל המוסיף גורע, "וישמע את קול אלוקים מתהלך בתוך הגן" והוא המריא את קול אלוקים,

ובמעשה מה שעבר על החטא במעשה,

ואברהם אבינו תיקן את חטא אדה"ר במחשבה, וכתוב "והאמין בה" ויחשבה לו צדקה" והמפרשים מקשים על מי הולך ויחשבה לו לצדקה האם אברהם על הקב"ה או הקב"ה על אברהם,

ואא"ז האמרי שאול זצוק"ל אומר שמי שיש לו אמונה בהבורא ית', המצות צדקה חשוב אצלו, דמי שאין לא אמונה לא נותן צדקה,

ואאמו"ר האמרי אש זצוק"ל אומר והאמין בה', היינו שהאמין שכל דבר זו ממדת החסד דשם הוי"ו הוא חסד, וע"ז ה' אמר "ויחשבה לו צדקה"

ואא"ז ר' יחזקאל קאזמיר זצוק"ל אמר שהאמין בה' שהכניס אמונה בקב"ה שאם בניי היום לא טובים אבל מחר יהיו טובים,

עוד אפ"ל והאמין בה' דידוע מדרשות הר"ן דרש ה' דעניני דעות אין עוברים בירושה ועניני מדות עוברים בירושה, צדקה זה ענין של מדה טובה ועוד דאיתא בגמ' ב"ב י' כל הרגיל בצדקה הויה ליה בנים בעלי עושר בעלי חכמה שנאמר הרודף צדקה וחסד ימצא חיים חן וכבוד. והפי' בזה הוה ליה בנים בעלי עושר כדי שיוכל ליתן צדקה (מהרש"א) ורואים שצדקה זה גם מידה טובה וגם הבטחה מהקב"ה, והאמין בה' שהאמונה שהאמין בה' והאמונה הוא במחשבה, הוי כמו צדקה שעובר בירושה שהאמונה יעבור בירושה שהיהודים הם מאמינים בני מאמינים,

ולדברינו אפ"ל והאמין בה' זה ענין של מחשבה, ויחשבה לו צדקה זה ענין של מעשה וה' החשיב את האמונה כמו מעשה שבצדקה הענין בזה הוא המעשה,

יצחק אבינו תיקן הענין של דבור דבתהילים כתוב ישחק מלשון שח, וידוע המאמר בפ"י הרא"ש (שמות ו') דהקב"ה ביקש מדוד שיתן אות כדי להקל על גלות מצרים, ואף אחד לא רצה ליתן, רק יצחק החליף משי' לצ' ובאמת ההבדל בין ש' לצ' זה כמנין רדו 210,

וביצחק הענין הוא תיקון הדבור כמו שאמר "הקול קול יעקב", ורואים שדקדק בענין הזה וכמו שאבימלך אמר "לך מעמנו כי עצמת ממנו" ומביא השפתי חכמים סברא דידוע שמי שיש לו מזל שלא יקנו ממנו ולא ימכרו לו רק יעשו איתו שותפות ויצחק לא רצה להשתתף עם גוי כמו שהגמ' אומר שצריך שבועה וגוי נשבע לע"ז ולכן אמרו לו "לך מעמנו כי עצמת ממנו" דלא רצה להשתתף עם אבימלך ורואים שמאד הקפיד על ענין הדבור,

ואפ"ל דרך אגב דעשו היה רמאי כדכתיב "כי ציד בפיו" צ' וש' מתחלפים, צדי זה אותיות ציד, ורצה לרמוז ליצחק כמו שהחליף מאות צ' לש' (וכתוב ישחק), שהוא גם רוצה לקצר גלות בניי,

ואגב עיין סי' נ"ד עמ' שני"א אפ"ל בהגדה ש"פ נאמר ברשע הקהה את שיניו דהיינו ענין השין, שע"י השין יצחק קיצר הגלות, (ואילו הי' שם וכו')

ויעקב אבינו תיקן את חטא של מעשה כמו שכתוב ו"ידו אוחזת בעקב עשיו" דהיינו סוף מעשה במחשבה תחילה, דסוף הוא המעשה,

והאבות תקנו חטא של האדם, ואדם איתא בגמ' ר"ת א'פר ד'ים מ'רה ואפ"ל דא' מראה על מחשבה דמחשבה תחילה, ד' דבור, מ' מעשה, ולאדם יש המחשבה דבור ומעשה, דבלא זה האדם כלל לא חשוב אדם,

וזה אפ"ל דהתפילות אברהם תיקן שחרית דזה ראשית וזה מחשבה ולומדים זאת "מ"המקום אשר עמד שם בתחילה" וכמו שאמר הבעש"ט הק' איפה שהמחשבה של בן אדם שם הוא נמצא ואברהם שתקן המחשבה התפלה שלו היתה במחשבה,

יצחק תיקן מנחה ולומדים זאת ויצא יצחק לשוח בשדה דהיינו דבור מלשון שח

ויעקב תפילת ערבית זה המעשה, ויפגע במקום שזה מעשה,

וזה אפ"ל שהם מתקנים את חטא דור אנוש דור הפלגה ודור סדום. דור אנוש התחילו לקרוא בשם ה', ופגמו באמונה בהשי"ת ואברהם תיקן זאת והאמין בה', כנאמר לעיל.

יצחק תיקן דור הפלגה שכולם היו שפה אחת ולכן יצחק שתיקן דבור רצה לעשות מהקללות ברכות,

יעקב תיקן את סדום שחטאו במעשה כידוע ויעקב תיקן זאת, ע"י סוף מעשה, ולכן תיקן תפלת מעריב, ולכן עשה סוכה שזה מעשה, ור"ה זה אברהם דשופר חכמה ואינו מלאכה, חכמה זה מחשבה, ושבועות זה דבור עשרת הדיברות, וכנגד יצחק יש את חג השבועות, כדכתב הטור בהל' ר"ח שפסח כנגד אברהם שבועות כנגד יצחק סוכות כנגד יעקב,

וזה מכרה כיום ולכאוי מה זה כיום אפ"ל יום האותיות יו"ד מרמז על מחשבה כמו שרש"י אמר באז ישיר שאות יוד זה על המחשבה, מ"ם זה מעשה, וי"ו זה חבור והדבור זה שמחבר, וזה מה שאמר מכרה כיום היינו בכל השלמות,

וזה אפ"ל מלאכים ממש ר"ת מ'חשבה מ'עשה ש'יחה וכמו שהוא עשה המצוות בשלמות, "ויבא יעקב שלם עיר שכס" עם האותיות בגמטרי' מחשבה דיבור ומעשה עה"כ(תתרי"ט), וזה השלמות,

וכשהיה שלימות אצל האדם הראשון שעשה תשובה אמר מזמור שיר ליום השבת, דשבת ענין שלימות, (אפי') אחרי שאדם הראשון חטא, והומשך הבריאה לשבת כמ"ש ויכל אלוקים, אבל בריאה של שבת לא ברא הקב"ה בדבור שיברא, ולא אמירה, אלא ע"י שעשה במציאות שבת, ששבת,

ולכן יעקב שהיה שלימות כתוב יעקב ששמר את השבת, ויעקב תיקן המעשה, ושבת זה מעשה (של שביתה)

לחיים! זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

נכתב ע"י מהריט"ש

*

ראשי פרקים משבת פרשת וישלח התשנ"ב וישלח יעקב מלאכים לפניו וכו'

ופרש"י מלאכים ממש, ואא"ז בדברי ישראל זצק"ל אמר שהמלאכים הם מהמצוות והמעש"ט של יעקב אבינו אבל לבניו בקריעת ים סוף הקב"ה העמיד את יעקב אבינו ואמר לו ראה ניסים שאני עושה לבניך וגם כבר לא היו מלאכים אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו כדכתיב אני ולא מלאך כדכתיב ואת ערם וערי-ה,

והנה אפ"ל וישלח זהו מלשון הפשט, שיעקב הפשיט את המלאכים שהיו איתו עד עתה, משום שיעקב אבינו חשב שהרי הי' הבטחה "ושמרתך בכל אשר תלך" ואיך עשו יכול לבא להלחם אתי אלא כדכתיב וירא ויצר ופרש"י שמא יגרום החטא, ויעקב אבינו חשב שהמצוות שקיים הם לא היו בשלימות ואולי ח"ו היו שלא לשמה ויש בהם חיסרון וכמו שכתוב בעבירה שהיא מלפפתו, וק"ו שמדה טובה מרובה

ממדת פורעניות שמדה טובה ג"כ היא תשמור עליו, וכיון שאינם בשלימות ע"כ יעקב הפשיט מעליו מלאכים אלו,

ואיזה מלאכים הביא לעשו, נקט בידו אמונה בה' ש"מלאכים" בגמטריי עם האותיות והוא ויאמן בה' עם התיבות, (קמ"ז)

ועוד כתוב במסכת סופרים שיש קמ"ז פרקים בתהילים וכתוב במדרש שיעקב בבית לבן אמר תהילים ומדוע, הגם שזה לא קשה שיהודי אומר תהילים, וי"ל משום שרצה לרמוז על האמונה, קמ"ז גמט' של ויאמן בה', (עה"ת)

ועוד קמ"ז מרמז על מאמר החכם בגמ' שבת (קד) קוף = קדוש, ז' זה רומז על הפי זורו רשעים מרחם, זה עשיו, ומ' במלוי נכתב מ"ם, מרמז על תאומים, ששניהם גם עשיו וגם יעקב, זה קדוש מרחם, וזה רשע מרחם.

עיין ספר נחלת דן

ויעקב הכין עצמו בגי' דברים דורון תפלה ומלחמה, ויש להקשות איך שייד להתכונן לדורון ומלחמה הרי בלי תפילה לא מועיל כלום ומה פי' דורון ומלחמה,

אלא י"ל שיש כמה סוגי תפילה כמו שמשה רבינו התפלל תקט"ו תפילות כמנין ואתחנן, שי"ל שיש תקט"ו סוגי תפילות,

והנה הס"ק הדברי ישראל (בפי' בשלח) אמר שיש תפילות שעיקר התפילה הוא כמו שילד קטן קורא אבא וכך הוא מעורר רחמים, וזה תפילה של מתנת חנם,

ויש עוד תפילה של מלחמה כמו שמצינו (בבא קמא נ) גבי נחוניא חופר שיחין, שהתפילה שם היתה דבר שאותו צדיק מצטער עליו יכשל בו זרעו והחיד"א אמר ע"ז שלכאורה איך אפשר לבא בתביעות, והוכיח החיד"א שיש תפילות שאפשר לבא בתביעה,

ואפ"ל עוד שכן מצינו בפר' משפטים גבי "והי' כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני" ששם גם התפילה היא בתביעה למה לשני מגיע ממון ולי לא, גם אני רוצה ממון, ואפ"ל שתמיד אסור לבא בתביעה קמי קוב"ה, אבל כשרוצים לקבל דבר כמו העני, וגבי נחוניא, שזה להינצל מותר,

וכמו בחורבן לשאול למה הי' חורבן אסור אבל כדי להוציא מכך איך לעשות תשובה מותר כדכתיב "על מה האבדה הארץ על עזבם את תורת" וזה תפילה של מלחמה,

והנה אברהם אבינו הוא הי' במידת החסד במדריגה הגבוהה של מידת החסד שהוא התפלל אף על אנשי סדום שהוא במדת החסד והם אכזריים, וזהו ג"כ תפילה של מתנת חנם,

וביצחק כתוב ויעתר יצחק ובמדרש כ' מלמד ששפך תפילות בעושר,

ומהו הענין בעושר י"ל שיצחק הי' עשיר כדכתיב זבל פרידותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך, והנה העיקר בתפילה אם היא בהכנעה שאם הוא בגאווה (הקב"ה מרוחק ממנו) הוא רחוק מהקב"ה, אבל בהכנעה הקב"ה קרוב לנשברי לב, ולב שבור הקב"ה מקבל את התפילה, ואצל מי ניכר ההכנעה אצל עשיר וזהו ששפך יצחק תפילות בעושר, הכונה שהוא הי' בהכנעה ולב נשבר, וכן גם מלך שמתפלל ניכר

ההכנעה ולכן כתוב שמלך כורע אף בכל הברכות כדי שיהא יותר בהכנעה שאצלו יותר ניכרת ההכנעה.

ואצל יצחק אבינו נלמדת התפילה מהפי' ויצא יצחק לשוח בשדה, לשוח י"ל מלשון שיחה שהיא בהכנעה.

ואצל יעקב שהתפלל כתוב ויפגע במקום, אפי"ל פגיעה הוא לשון מלחמה שאצל יעקב הי' תפילה בדרך של מלחמה,

ובגמי' סוכה אמרי' גדולה שיחת חולין של תלמידי חכמים י"ל שרואים שהצדיק מדבר דברי חולין אבל לא מבינים שכוונתו בדברים האלו למשהו אחר לדברים קדושים, ואצל יעקב אף שעשה מעשים והביא דורון ומלחמה, אבל הוא נתכוון לרמוז כאן דברים אחרים, דרכים של תפילה. וזהו דורון תפילה, תפילה מלחמה, יש דורון תפילה, בבחי' מתנת חנם, (המשך לקמן)

איתא בסוכה (יד.) תפילתם של צדיקים הופכת מדת אכזריות לרחמים כעתר, ואפי"ל עתר הוא ר"ת עקידה תמימות רחמים תזכור, שע"י כך מתהפך מדת הדין לרחמים,

*

המלאך שאל "מדוע תשאל לשמי"

והאווה"ח אומר בשלימא המלאך שאל מה שמך, ויעקב ענה לו משום שהברכה תחול על השם, אבל מדוע יעקב שאל לשמו של המלאך, הרי יעקב הוא עמוד התורה, ובמנוח כתוב שהוא פלאי, ויעקב ידע זה.

ואפי"ל שבשם של המלאך מונח השליחות, ויעקב רצה לדעת האם מונח הברכה בשם השליחות.

ועוד י"ל שיש מלאכים המשמשים בקביעות, ויש מלאכים שאינם קבועים, ויעקב רצה לדעת אם המלאך הזה משמש בקביעות א"כ גם ברכתו הוא קבע, ואם אינו קבוע גם ברכתו אינו קבע.

ועוד י"ל שיעקב רצה לדעת מי מברכו האם עשו בעצמו הוא, או רק שלוחו של עשיו אבל עדיין עשיו אינו מברך, { כמו שרואים בימינו שיאסר ערפת ימח שמו אינו אומר בעצמו שלא יהרגו יהודים }.

עיין ספר נחלת דן עמ' קמ"ד ד"ה עוד

וכמו אצל יעקב שהכין עצמו לדורון וכו' והתכוון לעוד דברים, וכדלעיל

ומצינו דבר אחד שמתפרש לב' בחינות כגון,

"כה תאמר לבית יעקב" פרש"י אלו הנשים ותגד לבני ישראל אלו האנשים, ולנשים לשון רכה, ולאנשים דברים הקשים כגידים.

והקשה המדרש מדוע הנשים קודם, ואפשר יותר לשאול הרי בבריאת העולם האדם
הי' קודם לאשה, ולמה כאן האשה קודם ותי' משום שבבריאת העולם קלקלה לכן
כאן ציוו אותה קודם שלא תקלקל.

ועוד קשה שמשמע שיש ב' אמירות לאנשים ולנשים, ולא מצאנו רק שאמר משה
פעם אחת. "כה תאמר לבית יעקב"

ועוד קשה שמשמע שיש ב' אמירות לאנשים ולנשים, ולא מצאנו רק שאמר משה
פעם אחת.

אלא הוי דבר אחד שמתפרש לב' בחינות,

ואפשי"ל עי"פ מה שנאמר בגמ' ע"ז על אונקלוס הגר שרצה ללמוד תורה אבל הי'
קודם צריך למול את עצמו, ואמרו לו שכתוב לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום
ואפ"ל בל ר"ת בראשית לעיני כל ישראל תחילה וסוף התורה, ולמה שאם אינו נימול
אי אפשר להבין את התורה,

וכן מצינו שמשה נתנבא בזה וכל הנביאים בכה, שמשה ראה באסקפלריא המאירה,
וכולם באסקפלריי שאינה מאירה, על אף שזה אותו נבואה אבל כל אחד מבין אחרת
לפי מה שהוא ראוי, וזה כמו מילה, שלולא זה אין מבינים,

וא"כ גם משה אמר רק דבר אחד, אבל הנשים הבינו כמו שהם מבינות, והאנשים
באותו דבר שמעו דברים קשים כגידיים.

נשים הם גם מצד הגבורה, נוקבא הוא דין, וכן ראי' שכתוב "לא טוב היות האדם
לבדו" משמע שהאשה נבראה בגלל זה הדין,

ועוד בעל הטורים בפ' תזריע אומר זכר גמטריי ברכה,

ואפ"ה כתוב בת תחילה סימן יפה לבנים

עוד מצינו, דבר אחד שמתפרש לב' בחינות,

הנה הרמב"ן(בי' הדברות) כתב דכל מצוות עשה הם מצד החסד, והלא תעשה מצד
הדין ומצד הגבורה,

וכל העשרת הדיברות הם מצד הגבורה שכל עשרת הדיברות יש בהם לאוים, אנכי
ולא יהי' מפי הגבורה א"כ האנכי ולא יהי' לך זה נחשב ביחד,

ובשבת שמור וזכור בדבור אחד נאמרו ושמור הוא לאוין.

וכיבוד אב כתוב שכר ולמה ופרש"י לומר לך שמכלל הן אתה שומע לאו,

וכל הדיברות הם לאוין וא"כ הם מצד הגבורה.

ובעל הטורים אומר שיש כתר אותיות ב'י הדיברות, כנגד תרי"ג מצוות וז' דרבנן, א"כ הכל התרי"ג מצוות הם מצד הגבורה, ואף שהדיברות מצד הגבורה, אבל בעצמם הם היו חסד,

והנה מדוע משה שבר את הלוחות הרי מועיל תשובה אלא שאחר ששבר את הלוחות ראו את החסד, שאותיות פורחות באויר וראו גם מדרשים ואגדות, שהכל הי' מונח בלוחות.

ובגמ' בשבת (קד) כתוב שנקראים הדיברות ככתיבתן ובהיפוכן וכגון מאי כגון נבוב לוחות שנקרא בהיפוך והוא בובן ורש"י הקשה מדוע נבוב הרי בלוחות זה לא כתוב, ועוד יש להקשות מדוע לא כתוב כגון בראשית שמות, ואפ"ל שבובן היינו אותיות בו בן, בן גמט' נ"ב, והוי ב' פעמים גמטרי' של שם הוי' הק'.

עוד המדרש אומר למה משה רבינו הקדים הנשים קודם משום שמגדלות בניהם לתורה, ואפ"ל דמשום הכי כתוב כה תאמר שזה כנגד "כה יהי זרעך" שזה על הילדים.

התייר ווארט מהאמרי שאול שהתורה התחילה באות ב' ולא באות א' משום שא' זה ארוך וא"כ למה בעשרת הדיברות פתחו עם אות א' והאמרי שאול תי' משום שהקב"ה התחיל לאהוב את ישראל במתן תורה וכתוב "ויהפוך ה' את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלוקיך" וממילא אפשר להתחיל באות א'.

ואפשר לתרץ בפשטות שלהתחיל את התורה לא מתחילים אבל באמצע התורה כן אפשר והראי' שבתורה כתוב גם ארוך, וכתוב "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה" ורק לפתוח לא פותחים בזה.

*

"ויחן את פני העיר"

יעקב כתיב ביה ששמר את השבת, ומה הענין במה שכתוב שכתוב ביה ששמר את השבת והנה יש ב' סוגי מלחמות, יש מלחמה גשמית שהוא מה שכתוב אצל עשו על חרבך תחיה, ויש מלחמה ברוחניות, והנה מלחמה הגשמית זה בגלוי, ומלחמה ברוחניות זה נסתר, ובמלחמה הרוחניות יש ב' אופנים א' כמו שעשו נלחם ביעקב אם בגללו ואם שעשו רוצה להכניס אפיקורסות וחילוניות ביעקב, וגם פושט טלפיו שזה נסתר, מלחמה ברוחניות, מלחמה נסתרת, וזה יעקב התפלל "הצילני נא מיד אחי" שהוא נראה אחי, וכן רש"י בפר' חוקת.

אלא הגמ' אומרת במגילה שאסתר אמרה כתבוני לדורות אמרו לה קנאה את מטילה בינינו לאומות.

ויש ב' דרכים יש דרך נגלית בעבודת ה' ויש דרך נסתרת,

ויעקב זה דרך נגלה, שכתוב "ויחן את פני העיר" זה עירובין, ועירובין זה דבר נגלה להפריד בין הרשויות,

וזה מה שכתוב שאצל יעקב כתיב ביה ששמר את השבת זה כתוב "ויחן את פני העיר" וכמו שכתוב במגילה שע"י שזה שהדברים בכתב הוי בגלוי שמטילה קנאה בין האומות,

וכן יש מדרש שמשם רצה לכתוב תורה שבע"פ היינו שיהיה בגלוי. והנה בעבודת ה' שהיא גלויה לכל יכולים אחרים ללמוד מזה גם כן, אבל בעבודת ה' שהיא בצינעא אין אף אחד יכול ללמוד מזה וא"כ מעבודת ה' של יעקב, והגמ' נוקטת לשון דכתיב ביה, יכולים ללמוד מזה, אבל מעבודת ה' שהיא בצינעא א"א ללמוד מכך,

(בהרחבה עיין עניני חנוכה)

"ויאבק איש עמו",

עשו שהוא השטן פעמים שהוא בא ונאבק, פעמים הוא איש עמו, הוא מתחבר לאדם, שהוא רוצה העיקר להכשיל את האדם, ויש לו הרבה דרכים, והעיקר להכניעו, ואיך אפשר י"ל בדרך האמת שיעקב הצליח להכניעו שיעקב הוא מדת האמת ובדרך התורה, וע"י התורה באמת אפשר להכניעו.

מהרהצ והג' הח' הראש ישיבה ר' שמואל מאיר הכהן רטייזר שליט"א עיין ספר נחלת דן עמ' קמ"ד ד"ה עוד

*

מי אלה וכו' הילדים רכים וכו'

עשו רצה לילחם ביעקב ולא הצליח, המלאך של עשו רצה לילחם ביעקב ולא הצליח, עשו ניסה לילחם בילדים של יעקב, וכמו כן עשו הוא היצה"ר, מנסה לילחם בילדים של יעקב אולי הם לא חזקים כמו יעקב, לכך שאל על הילדים "מי אלה לך" ויעקב אמר לו שלא יצליח ללחום בהם, כי אם הילדים חלשים ורכים והולכים לאט והוא הולך מהר, אינו אומר להם לרוץ אחריו, כי יכולים ליפול, ועשו ירים אותם, ויקלקל אותם, אלא יעקב משנה את עצמו והולך לאט כפי כחם של בניו, והוא ובניו הם כאחד, וזהו "הילדים רכים ואני אתנהלה לאיטי לרגל המלאכה ולרגל הילדים"

יש ללמוד מזה גם בלימוד הגמ' אם הבן אינו לומד כאביו שהאב ישנה עצמו וילמד כפי יכולתו של בנו,

מהרה"ח ר' אברהם דוד כהן שליט"א

*

יעקב אבינו היה מחנך גדול, כל דבר שהשבטים לא נהגו כהוגן מיד יעקב תקן אותם, כגון "הסירו אלהי הנכר", ואמר להם עכרתם אותי, וכגון "ויגער בו אביו", וכן למה תתראו,

עיין עוד ספר נחלת דן פר' וישלח עמי קמ"ה קמ"ו ד"ה עוד

*

קידוש תשס"ב,

המעשה מר' פנחס מקוריץ ור' ייבא, מה לחזק האם הצניעות בכפרים או על הדיבור בביהכ"נ, ופתחו חומש ויצא הפי' ויאמרו הכזונה וכו' וראו שצריך לחזק הצניעות, ואחר כך ראו בתרגום יונתן זה על הדיבור בביהכ"נ, ללכת היום במצוות בצינעא. כגון טלית בשבת שהתעטפו רק בביהכ"נ,

*

בשבוע זה פר' וישלח הי' בחור שדיבר לא טוב, והאדמו"ר זצ"ל ועשה אסיפה לבחורי הישיבה ואמר, שיעקב אמר "הסירו את אלהי הנכר והטהרו והחליפו שמלותיכם", ולכאוי' איך ידע שיש להם ע"ז, אלא כיון שאמרו הכזונה יעשה, אמר יעקב אם מדברים לא כראוי, ויש לחוש שיש להם ע"ז, ולכך הסירו וכו' והטהרו,

מהרה"ח ר' ארי' פניגשטיין שליט"א תשנ"ג

עיין ספר נחלת דן עמי קס"א

*

"הסירו את אלוהי הנכר וכו' והטהרו"

פירש"י מע"ז, דהיינו והחליפו שמלותיכם זה מעשה, ומהו והטהרו, אלא בע"ז העיקר זה המחשבה ונענשים על המחשבה כדאיתא בגמ' מהפי' למען וכו' בלבותם, לכך הסירו והטהרו שלא יהי' מחשבה לע"ז, (הובא גם לעיל),

עיין ספר נחלת דן פר' וישלח

*

תשס"ו

מאדמו"ר שליט"א

ר' יחזקאל קוזמיר אמר על מעשר שני ב' שנים ובשנה הג' מעשר עני, ורק שנה א' מ"ע, ללמד שמע"ש שעשו סעודות בירושלים וע"י כך למען תלמד ליראה את ה', וסעודות החסידים שמדברים על יראת ה', הם כמע"ש

סוף פי' ויצא רואים שיעקב אבינו עשה ב' סעודות א' לאחיו שהיו אתו.

ואחר ללבן ולא רצה שיאכלו אחיו שהם בניו עם לבן.

פר' וישלח

כתוב בגמ' ברקיע מעון מלאכים חשות מפני כבודן של ישראל ולא אומרים שירה ביום אלא בלילה, ובלילה שירה, וא"כ קשה שהמלאך אמר ליעקב שלחני כי עלה השחר ופרש"י הגיע זמני לומר שירה.

ואפ"ל כיון שהמלאך הי' שרו של עשו, ושרו של עשו אינו חש לכבודו של יעקב. אבל א"כ קשה איך יכול לומר שלחני לבקש רשות מיעקב כדי לפגוע בכבודו? רק שרו של עשו הכיר את יעקב הצדיק שירשה ויסכים גם לדבר הזה שיפגע בכבודו של יעקב ולכך ביקש שלחני ויעקב הסכים.

עוד אפ"ל שהכבוד לישראל שהמלאכים לא שרים הוא משום שישראל מתפללים ביום, גם בלילה התפילה היא רשות, אבל אצל יעקב שתיקן תפילת ערבית, הכבוד זה להיפך שהמלאך לא ישיר בלילה.

ועוד שהמלאכים לא שרים בגלל שהם מחיצתם לפנים מישראל, ולכך הם מכבדים את ישראל לשיר קודם. אבל יעקב אבינו שדמותו חקוקה בכסא הכבוד, א"כ הוא יותר קרוב מהמלאכים לה', וא"כ כבר המלאכים יכולים לשיר גם קודם יעקב כיון שדמותו חקוקה ממש בכסא הכבוד. ובפרט שראה פני אלוי פנים אל פנים.

והענין שהמלאכים חשים בכבודם של ישראל בשירה, אף שבתורה לא רצו לכבד את עם ישראל ואמרו תנה הודך על השמים.

אפ"ל שכשהם רואים שבעוה"ז אף בשפל המצב ישראל שרים ומרננים לה' על זה ודאי שראוי הכבוד לישראל והם מסכימים לכך.

ואחרי שנאבק עם שרו של עשו כתוב שבתחילה קראו למקום פנואל, וקרא לזה פניאל, ואח"כ שהלך משם כתוב שוב פנואל ולמה הרי כבר נקרא לזה פניאל

ואפ"ל פניאל פירוש פני אל שראה פני אלוי, ופנו אל זה גם שפנה מהמקום גם נשאר שם, וזה המזבח הי' נסי שממשיך להיות הי' נסי.

ומעשה ברי' שלמה מבאבוב שרקד במצוה טאנץ אף שכאב לו הרגל והבליע את הכאב ברקידה.

שם א"ל רש"י בכי תשא אומר שמצד אחד א-ל הוא שם של חסד כדכתיב אלוי למה עזבתני ומצד שני הוא מדת דין. כדכתיב אי' זועם,

בפרי' ויצא כתוב יעקב אבינו אמר אכן יש הי' במקום הזה ואנכי לא ידעתי פי' כיצד אפשר לדעת האם יש הי' במקום הזה,

כאשר אנכי לא ידעתי שאדם לא דואג לאנוכיות שלו,

בוקר קידוש אדמו"ר שליט"א

ארצה שעיר פרש"י כל תיבה שצריכה למ"ד הטיל לו הכתוב הי"א בסופה.

וא"א האדמו"ר אמר "והכשבים הפריד יעקב" וברש"י בר' נשא ובזכות זה מקריבים כבשים, **דהכבשים** ר"ת **ברוך שם כבוד מלכותו ועד והל' של לעולם היכן** מרומז בתיבת והכשבים? רק כיון שכתוב כי ב"י צור עולמים, עוה"ז נברא בה"א ועוה"ב ב"י ובתיבת והכשבים יש אות י' ואות ה' זה מרמז על עוה"ז ועוה"ב, וזה לעולם ועד, שיעקב בירר שהכל זהו ברוך שמו, וזה בירור הניצוצות.

ואפ"ל ד"י ה' מרמז על עוה"ז ועל עוה"ב ואיש ואשה אצל איש יש י' שמרמז על עוה"ב ואצל האשה יש אות ה' שמרמז על עוה"ז, שהאיש צריך ותפקידו לדאוג לעוה"ב, והאשה לעוה"ז, (בדרך צחות (אף שהיום מהפכים את זה) וא"כ אות ה' זה עוה"ז,

ובאות ל' מרומז גם העוה"ב.

כתב רש"י כל תיבה שצריכה למ"ד הטיל ה"א בסופה.

כי האות ה' זה מרמז על עוה"ז, וכל פעם שהטיל ה"א בסופה זה מרמז על עניני עוה"ז (כמו ארצה שעיר, אצל עשו שאין אצלו רוחניות רק עוה"ז) ולא מדובר על ארץ ישראל רק על חו"ל, (וכן זה) כשזה לא מדובר ברוחניות רק על גשמיות. שהולכים לחו"ל בשביל גשמיות, כמו אצל עשו ארצה, שאין אות ל' שמראה על העוה"ב, רק על גשמיות, וכן אצל יעקב וילך חרנה שיצא מארץ ישראל לחו"ל,

אף שנאמר ארצה כנען, שם מדובר סוף פרי' לך לך שגם תרח הלך, ותרח לא הלך בשביל רוחניות לארץ ישראל

וכן בארה שבע לא כתוב אות ה' אחרי השבע, אלא על בארה שזה על הבאר המים.

וכל תיבה שצריכה למ"ד הטיל לה ה"א בסופה, ה"א זה מדבר על חו"ל, נכתב בסוף התיבה, כשחוזרים מחו"ל, צריך לעשות תשובה שאות ה"א מרמז על תשובה שפתוחה מהצד.

תשס"ו

אדמו"ר שליט"א

שלש"ס

שמעון ולוי יעקב הוכיח אותם שהרגו את שכם והם אמרו "הכזונה יעשה את אחותינו" ויעקב לא השיב על כך.

ובפר' ויחי אמר להם "כי באפס הרגו איש, וברצונם עקרו שור" ומהו השייכות זה לזה.

רק יעקב אומר להם אם הרגו את שכם בגלל שהם אחים טובים שרצו למסור נפשם, למען להציל את דינה אחותם, א"כ למה "ברצונם עקרו שור" פי' למה היה להם רצון להרוג את יוסף הצדיק. הרי לאה נאמר עליה ילדה עקרה שבעה. והתפללה שלא תלד בן שביעי. רק שרחל תלד לה בן וזה יוסף, ולכן נתהפך וילדה את דינה, א"כ דינה היא נקבה, בשביל שיהי' קיום ליוסף, ואם מוסרים נפשם בשביל דינה הם צריכים לא להרע ליוסף הצדיק.

ואפ"ל שע"כ יעקב לקח את שכס ונתן ליוסף, משום שבהריגת שכס, שמעון עבר עבירה, ואם זה כדי להציל את דינה. צריך גם שיהי' קיום ליוסף, והתיקון לתת את שכס ליוסף, כי דינה ויוסף זה ענין אחד.

ואפ"ל שיעקב נענש שנתן את דינה בתיבה, ורש"י כתב שנענש כי הי' צריך לתת את דינה לעשו שהיא תחזיר אותו בתשובה.

שיוסף הוא כנגד עשו כדאמרי' בהפטרה עשו הוא קש, ובית יוסף להבה וכדפרש"י בויצא, וכיון שיוסף כנגד עשו א"כ גם דינה נגד עשו.

ואפ"ל דינה בגמטרי' שם **אד'** ועוד **ד'**, שדינה יכלה לקחת את אות **ד'** ולהכניס **ד'** בקש ויהי' קדש, ולהפך את הקש של עשו לקדש.

וכיצד, והנה כתוב על לאה ילדה עקרה שבעה, וא"כ יוסף הוא נולד השביעי שבזכות לאה הוא נולד, ויש לו את הכח השביעי, ושבע זה קודש, דיום השביעי שבת, ויוסף גם מדת היסוד שזה קדושה.

שבת הוא מעין עוה"ב ויעקב נטל עוה"ב, ועשו עוה"ז, וא"כ ע"י עוה"ב אפשר לנצח את עשו, וא"כ ע"י השבת שהוא מעין עוה"ב מנצחים את עשו.

ויעקב כתיב ביה ששמר את השבת ונלמד "ויוחן את פני העיר" וזה עשה בדמדומי חמה שזה ליל ש"ק, ובליל ש"ק זה חקל תפוחין, ולכך נאמר על יעקב כריח שדה ופרש"י שדה תפוחין.

*

בס"ד

פר' שמות

מהנחלת דן זיע"א ממודז'יץ

רשימות מפי השמועה

בשנת תשנ"ז בשבת זו האדמו"ר זצ"ל נהי' בן ע' ואמר בטיש, את הפסוק

ואלה שמות וכו' שבעים נפש

מה הענין שבעים נפש, הרי לא הי' שבעים, והיו צריכים לצרף את יוכבד ואת השכינה.

הנה דוד אמר ימי שנותינו בהם ע' שנה, ומה הענין במספר שבעים,

ואפ"ל שאדה"ר הביא מיתה לעולם, וראה שדוד המלך אין לו חיים, ונתן לו שבעים שנה,

ז' המדות חג"ת נה"ים, כנגד ע' שנים,

ימי שנותינו ע' שנים, ואריכות ימים, רש"י בגמ' פי' מהפירות שהם גדולים, רואים ניצוצות של הגאולה,

ורש"י בבכורות אומר ע'- עין, יש את כל העולם בעין, בלבן שבעין, ובשחור שבעין, וכן עש"ן הכל מרומז בעין, דר"ת עי"ן עולם ימים יובל נפש, ויש ק"כ יובלות, העין מראה בכל העולם שהקב"ה משגיח על הכל בעינא פקיחה

והענין של שבעים הוא ע' עין ורש"י בבכורות אומר עין זה כולל את כל העולם, וגם סומא אינו שבע, וא"כ עין זה גם מביא שובע, וזה כולל הכל. ואפ"ל ימי שנותינו ע' שנים, בגיל עי"ן האדם רואה יותר שהכל מאת ה',

*

תורה קדושה רבה תשס"ה

"ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה" וגו'

הבעה"ט כותב ישראל הבאים ר"ת וס"ת מילה שבזכות מילה נגאלו, את יעקב איש ס"ת שבת, שבזכות שבת נגאלו, וקשה דבשלמא מילה היו חייבים, אבל שבת לא, ואולי אפילו אסור להם,

ואפשר לומר דאיתא שאמר ה' לאברהם כבוש דרך לבניך ואפשר לומר שכמו שכבש בירידה למצרים כך כבש בגאולה,

דקשה איך האבות קיימו כל התורה, איך קיימו שבת הרי בן נח ששבת חייב מיתה, ויש הרבה תירוצים וההפלאה מתרץ שעבדו ביום שישי, ובמוצאי שבת, שאצל הגוים הלילה הולך אחר היום, ואותו דבר עשו ג"כ בני"י במצרים, והנה הקשו בספרים הרי עם ישראל היו צריכים להיות במצרים ת' שנה ולמה היו רק ר"י ותירצו שקושי השעבוד השלים את הקץ, ויש שמפרשים שעבדו גם בלילות וזה מה שהשלים, וקשה למה באמת העבידו אותם המצרים גם בלילה, והרי אין זה דרך העולם כמ"ש "והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה" ואפשר לומר שכיון שבני"י עבדו במוצאי שבת בלילה וראו המצרים שעובדים גם בלילה, ולכן העבידו אותם כל לילה, וא"כ זה הפירוש שבזכות שבת נגאלו, שעבדו במוצאי שבת ולכן העבידו אותם המצרים כל לילה וזה מה שהשלים הקץ

ועוד אפשר לומר, שבת זה אות, תפילין זה אות, ומילה זה אות, מילה זה בנפש, שבת זה בזמן, תפילין זה במקום, דכתיב וראו כל עמי הארץ וגו' ויראו ממך, ולכן תפילין ד' פרשיות לומדים מלשונות העמים, טט בכתפי שתים, פת באפריקי ב', והנה צריך ב' עדים, ובשבת בין אם זמן תפילין בין אם לא זמן תפילין הרי לא מניחים תפילין וא"כ חסר אות, ושבת במקום תפילין, ואפשר לומר שכמו שתפילין זה ויראו ממך, גם שבת זה ויראו ממך,

עכשיו עושים למען השבת צריך לדעת ששבת שומר על בני ישראל. לחיים.

מכתבי הרה"ח ר' מרדכי קרימלובסקי שליט"א.

**

תורה שלש סעודות פרשת שמות תשס"ה

"וואלה שמות בני ישראל הבאים" ס"ת תהלים, (בעה"ט)

כתוב במדרש שיעקב אמר תהלים בבית לבן, וגם כתוב למה יש קמ"ז מזמורים כנגד שנותיו של יעקב,

יעקב הוא ההכנה לגלות, וכמו שאפ"ל על הפסוק "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה" למה צריך לכתוב הרי אם הגיע למצרים בגיל ק"ל ונפטר בגיל קמ"ז יודעים שהיה בארץ מצרים י"ז שנה, ואפשר לומר דהנה ביי"ז שנים יש מאתים ועשר חדשים, מאה וארבע חדשים רגילים, ושש עבורים, וזה מה שכתוב "ויחי יעקב בארץ מצרים י"ז שנה" שעשה הכנה למאתים ועשר שנים שיהיו במצרים לחדשי השנה.

וגם דאיתא במדרש כשמשה בקש רחמים על מעשה העגל, אמר אם לגלות, הרי יעקב הלך לגלות, א"כ רואים שיעקב הוא ההכנה לגלות.

תהלים בגימ' תפ"ה שזהו ת"ל שנה שהיו בגלות מצרים ועוד מ' שנה שהיו במדבר ועוד י"ד שנה של כיבוש וחילוק, שעד כיבוש וחילוק נקראו עדיין יוצאי מצרים ולא באי הארץ,

ולכן בני גד וראובן אע"פ שאמר להם משה עד שיכבשו הם המתינו עד שחילקו, שאז נגמר הכניסה לארץ,

ולכן בבהמ"ז אומרים על שהנחלת לאבותינו וכו' ואח"כ ועל שהוצאתנו שרק בנחלה נגמר יצ"מ.

מכתבי הרה"ח ר' מרדכי קרימלובסקי שליט"א.

*

וראיתן על האבנים,

בתורה כתוב ג' פעמים וראיתם, (1 וראיתן על האבנים, 2 וראיתם את הארץ, 3) וראיתם אותו, בציצית, שזה להראות לאדם את שלשת הדברים שצריך לדעת כנגד דע מאין באת, דהיינו – וראיתם על האבנים, ולאן אתה הולך – וראיתם את הארץ, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני ממ"ה הקב"ה – וראיתם אותו זה ציצית.

(מהאמרי אש)

(מהרה"ח יהודה בוק ז"ל)

עיין קונטרס אש תמיד ניסן תשמ"ט עמ' 44

**

ותיראנה המילדות

בגמ' וכי יראה מילתא זוטרתא היא אין גבי משה מילתא זוטרתא היא, ולמה, אפש"ל דידוע שהעולם אומרים מדוע גבי בית אהרן בית הלוי ברכו את ה' יראי ה' וכו' ומדוע ביראי ה' לא נכתב גם בית אלא משום שגבי יראי ה' לא שייך בית, ואפ"ל משום שיראת ה' אינה עוברת בירושה אלא הכל תלוי באדם עצמו,

וגבי שפרה ופועה כתוב "ותיראנה המילדות את האלקים ויעש להם בתים", ויצא מהם משה ואהרן, שניהם היו כהנים גדולים, וכהן גדול בו תלוי כל כפרת עם ישראל, והוא ירא אלקים, ובזכות שפרה ופועה שיראו את ה', אצלם זה כן עבר היראה בירושה, וע"כ אצל משה יראה מילתא זוטרתא, וזהו הבתים שאצלם זה כן תלוי במשפחה ובירושה.

מהאדמו"ר שליט"א

*

כתוב בגמ' שבת בריך רחמנא דיהיב אורייתא וכו' ע"י תליתאי פירש"י משה אהרן מרים ואיך מרים הגיע לכאן,

שבגללה קיבלו את התורה, המדרש אומר, במדרש תנחומא שכר משולש

"ותחיין את הילדים" התפללה עליהם,

וכן אפרת זה לשון תפארת, "ע"י ותחיין את הילדים" נתמלא המספר של ס' ריבוא, וזה הי' גורם לקבלת התורה, שלמתן התורה צריך ס' ריבוא.

מכתבי הרה"ח ר' מרדכי קרימלובסקי שליט"א

*

אמר ההבדל בין אדם גדול לרבי גדול, שאדם גדול הוא גברא רבא והוא צדיק גדול, אבל רבי גדול הוא גם מגדל את הגדולים ובתיה גידלה את משה רבינו, ובגמ' סנהדרין אמרי' על בתיה רביתיה עיין שם, רביתיה בגמ' זה לגדל.

מאחי הרה"ג ר' אברהם הלוי שליט"א רב כפר גדעון והגלילות

*

תשנ"ד נחלת דן זיע"א

וינס משה מפניו"

ולכאורה קשה איך הוא נס מפניו הרי כתיב בברכות ל. שבעת התפילה אפי' נחש כרוך על עקיבו לא יפסיק וא"כ איך הוא נס מפניו ואפשר ע"פ ה"ט"ז שמסתפק האם לא יפסיק זהו רק בדיבור אבל הליכה לא הוי הפסק וא"כ לנוס מפניו אין זה הפסק.

עוד יש להקשות הרי כשיש יראת ה' אמר הצדיק ר"י מקוזמיר שיראת ה' שורפת כל היראות, ואצל משה רבינו כתוב שלגבי משה יראת ה' מילתא זוטרתא, ואיך הוא פחד מהנחש וי"ל מפני שכתוב למה הנחש נושך איזה הנאה יש לו גשמית, ואמר מה יתרון יש לבעל הלשון, ואצל משה כתוב "אכן נודע הדבר" פרש"י שהסיבה לגלות שיש בהן דלטורין ובעלי לה"ר, ועכשיו שמשה צריך לגאול את עם ישראל צריך לבטל את מה שמסמל הנחש, על לה"ר, ומשה הרי ראה שיש עדיין שיש דלטורין, שעדיין אינם ראויים, לכן "וינס משה מפניו",

מהאדמו"ר שליט"א

ויגדל משה ויצא אל אחיו

והקשה במדרש לכאוי כולם גדלים

אפי"ל שהתורה מלמדת איך משה רבינו גדל, שגדל ע"י "ויצא אל אחיו וירא בסבלותם"

תשנ"ז

*

ויקח את בת לוי,

כשנתעברה יוכבד היתה בת מאה ושלושים, והקשה הרמב"ן בפרשת ויגש למה התורה מדגישה את הנס שנעשה לשרה אמנו שילדה את יצחק בת תשעים ואילו את הפלא שיוכבד ילדה בגיל ק"ל לא הזכירו בפירוש,

ואפי"ל שכל מה שאשה אינה יכולה ללדת בזקנותה הוא רק אחר חטא עץ הדעת אבל קודם החטא היה אפשר ללדת ולא היה הבדל בין כל הגילים בגיל צעיר, ובגיל מבוגר,

וכתוב שהתורה ניתנה לעם תליתאי בחודש תליתאי וע"י תליתאי שהוא משה שלישי לבטן, ועפי"ז יש גם לפרש מדוע משה הוא נצח, משום שהתורה היא נצחיות והתורה היתה צריכה להנתן דוקא ע"י משה שהוא שלישי לבטן, וזהו הסדר שיהיה נותן לנו ולכן כתוב ג' לבטן, שתינתן על ידו דוקא הוא, ולכן אם זה דוקא שהוא צריך לתת את התורה הנצחיית, גם הוא נקרא נצח,

והוי כשביל, בשביל נצח,

ובת פרעה נכנסה חי' לגן עדן, דזה קשור למשה שהוא נצח, ולכן גם היא זכתה שנכנסה חי לגי"ע.

וכן אם משה הי' בונה את ביהמ"ק לא הי' נחרב,

וכן איתא אתפשטותא דמשה בכל דרא, ומאחר ומשה הוא נצח,

וקודם החטא תמיד היו יכולים ללדת, א"כ אין נס להוליד אדם שהלידה שלו היא נצחיות,

וא"כ בשלמא ללידת משה אין נס, אבל ללידת אהרן שהיה ג' שנים קודם כן יהיה נס,

יש לומר מאחר ורואים שכל מה שאהרן נולד קודם משה, הוא ג"כ בשביל שמשה יהיה שלישי לבטן, א"כ לידת אהרן הוא ג"כ צורך לידת משה, שהיא לצורך הלידה הנצחיות, ולצורך לידת נצחיות אין נס ללדת בזקנה.

(מהראש ישיבה הרה"צוהג' החי' ר' שמואל רטייזר שליט"א נאמר בישיבת אמרי שאול במוצ"ש לבוגרי הישיבה)

*

משה רבנו, שהוא מידת נצח, לכן נכנסה חי' בתיה לגן עדן, לכן משה לא הכה היאור שהציל אותו והכאה שלו נצח, לכן רצה שנצח לא מכה.

*

איש מצרי

איך נקרא איש מצרי הרי יש פיאות, ובמדרש יש טענה על משה איך נקרא
איש מצרי

בחלקה אצל בן של הרה"ח ר' אבעד סגרא באושפיזא דמשה רבינו בסובות,

מהרה"ח ר' אכרה בקנרוט שליט"א

*

תורה ליל ש"ק פרשת שמות תשס"ה שבת שבע ברכות

"ויאמר ה' ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת זעקתם שמעתי מפני נגשיו",
ואח"כ כתוב "ועתה הנה צעקת בניי באה אלי"

וקשה למה כתוב פעמיים,

ועוד קשה מהו השינוי לשון שבתחלה כתוב זעקתם שמעתי ואח"כ כתוב צעקת בניי
באה אלי

ובספר אמרי אש תשס"ג שאל את זה,

ותירץ אין ועתה אלא לשון תשובה שבתחילה כתוב בזעקתם שמעתי, ושמיעה זה
מרחוק כמ"ש "האזינו השמים ותשמע הארץ", ואח"כ ע"י ועתה לשון של תשובה
נהיה צעקת בניי באה אלי.

"וירא מלאך ה' אליו בלבת אש"

כתוב בילקוט בלבת, ללבבו, שלא יפחד אח"כ כשיראה את האש במתן תורה,
ומשמע מהילקוט שמשה רבינו נדבק באש,

והנה הגמ' בכתובות אומרת שר"א דרש פסוק שעמי הארץ אינם חיים, ואמר לו ר'
יוחנן לא ניחא למרייהו דתימא הכי שתדרוש לחומרא, ואמר לו אח"כ מפסוק אחר
"כי טל אורות טליך" ואמר לו ג"כ לא ניחא וכו' עד שאמר לו שיש להם תקנה
"ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום", וכי אפשר לידבק בשכינה, אלא
כל המשיא בתו לת"ח, והעושה פרקמטיא עם ת"ח, והמהנה ת"ח מנכסיו, מעלה
עליו הכתוב כאלו נדבק בשכינה,

שאפשר לידבק בשכינה.

וכתיב כל המשמח חתן וכלה זוכה לתורה שניתנה בה' קולות,

ומה החתן וכלה עצמם זוכים, אפשר לומר שזוכים לידבק בקוב"ה עצמו, כמ"ש איש
ואשה זכו שכינה ביניהם,

ועוד כמ"ש שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך וכו', למה בהתחלה כתוב
שמח תשמח ב' שמחות, ואח"כ כשמחך יצירך שמחה אחת, שכשעושים חתונה
נזכרים במיתה, שהענין של חתונה לשבת יצרה, ואם לא היה מיתה לא היו צריכים
להתחתן, וזהו הענין ששר בחתונה וי לן דמיתנן, ולכן צריך ב' פעמים שמחה א'
להפיג הצער, והב' לשמחה, אבל באדה"ר לא היה אז מיתה ולכן מספיק שמחה
אחת,

והנה באדם הראשון כתוב שהקב"ה היה שושבין שלו, ויש שיטה בגמ' ששושבין
פסול לעדות, כי הוא נחשב כמו החתן עצמו, וא"כ זהו שמח תשמח רעים האהובים
כשמחך יצירך ע"י שנדבק בשכינה, וא"כ רואים שיש כזה דבר לידבק בקב"ה,

ואפ"ל שיש ב' דרגות א' לת"ח שנדבקים בשכינה עצמה וא' לעי"ה שנדבקים בת"ח.
מכתבי הרה"ח ר' מרדכי קרימלובסקי שליט"א.

*

"וירא ה' כי סר לראות" למה כתוב סר היה צריך להיות כתוב נתקרב,
עה"פ "גד גדוד יגודנו והוא יגד עקב" וקשה פתח בלשון רבים גדוד וסיים בלשון יחיד
יגוד עקב,

זה הולך על אליהו הנביא,

גד הוא ענין של צמצום והתפשטות "ויקרא את שמו גד" שנולד מהול, זה ענין של
צמצום,

ובברכות של משה "ברוך מרחיב גד" בברכותיו של משה מעין ברכותיו של יעקב וזה
ענין של התפשטות, "וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון" שמשה רבינו קבור
שם והוא ענין של תורה שבכתב,

וגם יצא ממנו אליהו הנביא שהוא ענין של תורה שבע"פ,

ותורה שבכתב זה ענין של התפשטות, הפך בה והפך בה דכולה בה,

ותורה שבע"פ זה צמצום כמ"ש למה נקרא שמם כרתי שכורתים דבריהם,

גד הוא השבט השביעי, ובנשיאים הוא הששי, שהוא הוסיף את ההכנה לשבת
שיהיה כמו שבת, וזה מה שכתוב במן "לחם יומים" ולא לחם שני ימים, שהשנה את
האוכל של יום שיש לי לשבת, כי ההכנה למצוה זה כמו המצוה,

וכן המדה ה"ז מי"ג מדות של רחמים, כשמתחילים מא-ל זה ואמת, והגמ' מקשה
שכתוב חסד ומתוצ' שבהתחלה אמת ואח"כ חסד, רואים ג"כ כנ"ל ז' נהיה ו',

וכן במן כתוב "והמן כזרע גד" שהיה מגיד בין שביעי לתשיעי,

וכיון שגד הוסיף ההכנה לשבת, קבל נחלה בעבר הירדן, כי כל המענג את השבת
נותנים לו נחלה בלי מצרים,

וגם משה רבינו היה ענין של הכנה כמ"ש "ויקח משה את עצמות יוסף" שלקח
העצמות של יוסף,

דהנה איתא יעקב שמר את שבת, יוסף שמר את השבת, ומה החידוש הרי למד
מיעקב,

ואפשר לומר שהוא הוסיף שגם בחו"ל,

ועוד אפשר לומר שהוסיף ההכנה כמ"ש "וטבוח טבח והכן"

וא"כ משה ג"כ ענין של הכנה,

והנה הסנה היה הכנה לקבלת התורה כמ"ש "תעבדון את האלקים על ההר הזה"
וזה הענין שהקב"ה נגלה בסנה ולא בשאר אילנות שכתוב "עמו אנכי בצרה"

והאמרי אש בבר מצוה של (הראש ישיבה) אדמו"ר שליט"א אמר "כי ממך הכל
ומידך נתנו לך" שאע"פ שצריך אתערותא דלתתא גם זה מגיע מאתערות דלעילא,

ולכן הקב"ה הראה "עמו אנכי בצרה" ועי"ז בניי עשו אתערותא דלתתא וקבלו את התורה, וא"כ הסנה היה הכנה לקבלת התורה שזהו "וירא ה' כי סר לראות" שהוקשה בעיניו שלא כל אחד יכול להגיע, למדרגה להדבק בשכינה עצמה ומה יעשה, וזהו כי סר לראות שגם מי שסר, יוכל לראות"

ואמר לו הקב"ה של נעלך,

נעל זה ענין של נשואין כמ"ש מסאנא דרב מכרעאי,

נעל זה ענין של פרקמטיא כמ"ש שלף איש נעלו,

נעל זה ענין של ממון, כמ"ש לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח מנעלים לרגליו, וכתוב יקום זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו,

שאמר לו שע"י גי דברים אלו שמשיא בתו לת"ח ועושה פרקמטיא לת"ח ומהנהו מנכסיו נחשב כאלו נדבק בשכינה, ועי"ז גם לע"ה יש תיקון.

מכתבי הרה"ח ר' מרדכי קרימלובסקי שליט"א.

*

גי אותות ה' עשה למשה שיאמר לישראל שה' יוציאם ממצרים.

נחש, כנגד עץ הדעת הפגם הי' אמונה, וכן אברהם אבינו אמר במה אדע וכו' ותיקנו בד' מאות שנה.

2. דם, זה כנגד מכירת יוסף, וגם ביהמ"ק נחרב בגלל שנאת חנם.

ומרור, מראה על קושי השיעבוד, בגלל מכירת יוסף הי' קושי השיעבוד, ולכן זה אחרון בדברי ר"ג אחרי פסח ומצה, שלא תוקן.

*

"וילך משה וישב על יתר חתנו ויאמר לו אלכה נא ואשובה אל אחי אשר במצרים וגוי ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מצרימה"

וקשה הרי כבר מעצמו רצה ללכת ולמה היה צריך ה' לצוותו, והאבן עזרא מתרץ אין מוקדם ומאוחר בתורה, שדבר ה' היה לפני שבקש מחותנו, והרמב"ן הקשה עליו ואומר שה' צוה אותו שילך גם עם המשפחה שידעו שהוא אומר אמת, שאם לא למה מביא את המשפחה הרי הוא מוסיף לשעבוד, וקשה שהרי שבט לוי לא היו בשעבוד

ואפשר לומר שהוא רצה ללכת לראות האם הם חיים וכו', וה' רצה שילך להוציא אותם ממצרים, וצריך לעשות הכנה שילך בשביל זה, ולא בשביל דבר אחר, וכל מצוה צריך לעשות הכנה, ויש מקומות שהכנה עוד יותר חשובה מהמצוה כמו שמוצאים באכילה עיו"כ, שיש שאלה האם מי שלא יכול לצום האם צריך לאכול, וכן הדלקת הנרות כשרה בזר והטבה רק בכהן,

ועי"ז המלחמה של עמלק אשר קרך בדרך, ולכן זורק מילות שהמילה זה דבר שחי ימים מכינים אליו,

ולכן בניי נגאלו בזכות המילה, ישראל הבאים ר"ת וס"ת מילה,

ולכן משה רבינו לא יכל בעצמו להלחם כי היה לו פגם בענין של המילה, והנה יש להקשות למה קבל עונש כזה חמור על שלא מל את בנו הרי זה רק מצות עשה והרי גם לא ביטל אלא דחה

ויש שמתרצים [עיין בתרגום יונתן בן עוזיאל שכתב כן] שזה לא היה אליעזר אלא גרשם שבן אחד היה שלו ובן אחד שלה והיא לא רצתה שימול אותו. לחיים.

מכתבי ההה"ח ר' מרדכי קרימלובסקי שליטי"א

*

ויחר אף ה' במשה

וברש"י שלא רצה לגאול את עם ישראל, ונענש שאהרן קיבל את הכהונה, ולכאורה הוא לא רצה ליגאול את עם ישראל שאהרן לא יקנא בו ולמה נענש על זה אלא שהסיבה לגלות הוא קנאה בגלל הפגם של קנאה, שקנאו אחי יוסף ביוסף, וזה הסיבה לגלות לכן היו צריכים לתקן פגם זה בגלות, וכשמגיע הזמן שה' אומר למשה לגאול את עם ישראל, א"כ מוכח שכבר תוקן הפגם של קנאה אצל ישראל, ובא משה רבנו ומסרב לגאול את ישראל שמא אהרן יקנא בו א"כ הוא מזכיר שוב את הפגם של קנאה ואומר שזה לא תוקן לכן ויחר אף ה' במשה,

לכן נענש על זה ולא קיבל את הכהונה אלא אהרן, ואהרן באמת תיקן את הפגם של קנאה וכמו שכתוב "וראך ושמח בלבוי" ולא רק שמחה חיצונית אלא גם שמחה פנימית, (הודפס)

*

פר' שמות וארא

למה בפר' שמות כתוב משה אמר למה הרעותה, ובפר' וארא התוכחה דבר אתו משפט.

אצל פנחס פרשה אחת הכה את המדינית ובפי שני את השכר, אפ"ל המקנא קנאת ה' להרוג אדם אסור שיהיה פניה קטנה רק לש"ש, כי אם יש פניה קטנה הר"ז ש"ד, לכן שכר של פנחס בפרשה אחת ששכר זה ענין אחר, ובפרשה הראשונה את המעשה, שלא עשה את זה לשם שכר וזה ענין אחר.

משה אמר למה זה שלחתי, התכוין רק לש"ש, שמא מה שלא הצליח בשליחותו יגרום חילול ה',

והיהודים אמרו שאם אמר למה זה שלחתי זה נשמע שמתריס, ולכן ה' הוכיח אותו,

אבל משה רבנו התכוין רק לש"ש וההוכחה זה משום שזה נראה ליהודים שהתריס. ואפ"ה אמר זה,

*

ובקידוש אמר

"אודך ה' כי אנפת בי",

אודך הי' כי אנפת כי העיקר האמונה הוא מתוך חשכות, כי במצב טוב ודאי שמודים להי', רק העיקר גם כאשר לא רואים עדיין שזה טוב ג"כ מודים להי'.

והצדיק ר"י מקאזמיר אמר אז ישיר פרש"י מכאן לתחיית המתים מן התורה ולמה דוקא כאן נרמז הענין של תחיית המתים משום שבקריעת ים סוף ראתה שפחה על הים ראו הכל ויהודי בלי אמונה הוא לא כלום שיהודי תמיד מאמין גם במה שלא רואה עכשיו וכיון שבים סוף ראו את הכל לכן נאמר להם כאן הענין של תחיית המתים אפי' שזה עוד לא ראו,

ובסעודה הוסיף על התוספתא, ואדה"ר נצטוה מצוה אחת וכולל את כל המצוות ומצוות בני נח.

ובשלי"ס, בתשנ"ז

פקד יפקד האמרי אש פי' ברוחניות ובגשמיות וזה בי' פקידות

בס"ד

פר' וארא

מהאדמו"ר הנחלת דן זצ"ל

בפר' שמות כתוב שמושה אמר למה הריעותה וכו' ובפר' וארא הי' הוכיחו כדכתב רש"י דיבר אתו משפט וכו', למה זה בבי' פרשיות, למה בפר' שמות כתוב משה אמר למה הרעותה, ובפר' וארא התוכחה דבר אתו משפט.

וכן בפר' פנחס, בפר' בלק פרשה אחת הכה את המדינית ובפי' שני' פר' פינחס את השכר, אפי"ל המקנא קנאת הי' להורג אדם אסור שיהיה פניה קטנה רק לש"ש, כי אם יש פניה קטנה הר"ז ש"ד, לכן שכר של פנחס בפרשה אחת ששכר זה ענין אחר, אצל פנחס ענין אחר, ובפרשה הראשונה את המעשה, שלא עשה את זה לשם שכר וזה ענין אחר.

משה אמר למה זה שלחתי, התכוין רק לש"ש שמא מה שלא הצליח בשליחותו יגרם חילול הי',

והיהודים אמרו שאם אמר למה זה שלחתי כי זה נשמע שמתריס ולכן הי' הוכיח אותו,

אבל משה רבנו התכוין רק לש"ש וההוכחה זה משום שזה נראה ליהודים שהתריס.

וידבר אלוי' פירש"י דיבר אתו משפט,

ר' יחזקאל מקוזמיר והביאו האמרי אש והזכיר הרבה פעמים, כתוב חסד ומשפט,
וכאן הקב"ה דיבר אתו משפט, אבל התכוין הקב"ה לחסד, אבל לגבי היהודים זה
היה נראה משפט.

ובגמ' ברכות שאלוהו הנביא אמר אתה הסיבות את לבם אחורנית וה' הודה לו
שאמר אשר הרעותה.

וכן משה רבינו אמר כלפי מעלה, כי התכוין למה הרעותה, לא להתריס, רק לש"ש.

*

בברכת המזון אומרים נודה לך ה' אלוקינו על ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחלת
לאבותינו ועל שהוצאתנו מארץ מצרים וכו',

א"כ ק' לכאורה הי' לו להקדים יציאת מצרים שהיה לפני שנחלו את ארץ ישראל
ואפ"ל שהמטרה של יציאת מצרים הוא שיקיימו את התורה בארץ ישראל וע"כ
מקדימים את זה, כי זה הי' העיקר.

ועוד אפ"ל שהכונה שהנחלת **לאבותינו** היינו אברהם יצחק יעקב.

(מאחי רבה של כפר גדעון והגלילות הרה"ג ר' אברהם הלוי שליט"א)

*

יש מקשים הרמב"ם ועוד מפרשים, מדוע פרעה נענש כ"כ הרי הי' גזירה "ועבדום
וענו אותם" ותי' שקושי השיעבוד לא הי' גזירה ועל זה הגיע העונש, וקשה האם על
עצם השיעבוד לא מגיע עונש ואפ"ל שבבא בתרא דף ד': גבי מקיף וניקף שאם הקיף
את חבירו מג' רוחותיו פטור הניקף אבל אם הניקף עמד וגדר את הרביעית מגלגלין
עליו את הכל משום גלי דעתי' דניחא ליה, וה"נ הכא כיון שקושי השיעבוד פרעה גלי
דעתי' דניחא ליה ע"כ חיובו גם על עצם השיעבוד.

תשנ"ד

(מאחי רבה של כפר גדעון והגלילות הרה"ג ר' אברהם הלוי שליט"א)

*

במדרש עה"פ אוכיחך ואערכה לעיניך, הקב"ה יוכיח אדם על מעשיו, מהמעשים שלו
עצמו, שלא היה צריך לחטוא, וזה בתחילת פרשת וארא וידבר אלקים אל משה וכו'
ופרש"י דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעותה, דהיינו דיבר אתו
קשה, מדבריו שלו עצמו, אתמול אמרת לא איש דברים, ועכשיו אמרת למה
הרעותה?

והוסיף שזה מה שרש"י אמר וידבר דיבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר למה
הרעותה לעם הזה דהיינו דיבר אתו משפט על שהקשה לדבר ואמר לא איש דברים
אנכי, ולומר למה הרעותה זהו כן אמר.

(מהראש ישיבה הגה"ח ר' שמואל מאיר רטייזר שליט"א) עיין ספר אמרי אש
בשם האמרי שאול

*

אשר נשאתי את ידי

נשיאות ידיים למה,

וכן ברכת כהנים נקרא נשיאת כפים,

ואפ"ל שהגמ' אומרת בב"ק שבדברות הראשונות לא כתוב ט' שאם היה כתוב ט'
ח"ו פסקה טובה כיון שהלוחות נשברו, שהדברות הראשונות זה בכרות לישראל
וכמו שהאמרי שאול אמר שאת התורה הקב"ה התחיל באות ב' זה לשון ברוך ולא
באות א' כי זה לשון ארור, והקשה א"כ מדוע את י' הדברות הקב"ה התחיל באות
א', ות"י כי במתן תורה הקב"ה אמר לישראל אהבתי אתכם וע"י האהבה נהפך
הקללה לברכה כדכתיב ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך,
והנה הלוחות הראשונות נשברו שמשוה השליכם מידינו לכך ברכת כהנים שזה ברכה
זהו דוקא בנשיאת כפים שיש לזה קיום.

וכן אשר נשאתי את ידי לתת את א"י לישראל שיהי לזה קיום,

מהאדמו"ר שליט"א

*

מזוזה יש שם ש-ד-י,

וכן בתפילין בקשרים יש שם ש-ד-י,

וכן במילה המדרש בשיר השירים אומר שהאף הוא כמין שייך והיד כמו ד' והברית
כמו י',

ואפ"ל יש שם יב"ק, ר"ת יחוד ב'רכה ק'דושה,

ותפילין הוא יחוד שבתפילין כתוב שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ובתפילין דמארי
עלמא כתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך,

והמזוזה הוא ברכה שהגמ' בקידושין אומרת שנשים חייבות במזוזה משום למען
ירבו ימיכם גברי בעי חיי נשי לא בעי?!

ומילה הוא קדושה,

והילקוט ראובני פי תצא שבאברהם יש אות בי מהשם יב"ק וביצחק אותיות י"ק וביעקב יש את כל השם,

והנה אברהם כנגד שפתח את הדלת לחסד ושהיה ראשון שפתח את הדלת להאמין בה' והוא כמו המזוזה אשר בדלת שזה מראה על ברכה וכן כתוב אצל אברהם אבינו והיה ברכה,

ויצחק הוא יחוד וכמ"ש את בנך את יחידך והוא יחידו של הקב"ה,

ויעקב הוא קדושה וכמ"ש ואתה קדוש יושב תהלות ישראל שזה על יעקב,

וכן ארץ ישראל הוא יחוד וכמ"ש ארץ אשר עיני ה' אלהיך בה, וארץ ישראל הוא ברכה וכמ"ש אצל אברהם שדוקא בא"י יזכה לבנים, וארץ ישראל הוי קדושה דעשר קדושות יש בא"י וכמ"ש במשנה.

והנה מזוזה הוא שמירה, השם ש-ד-י הוא ר"ת שומר ד'לתות י"שראל,

ותפילין הוא שמירה וכדכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך,

ומילה ג"כ,

ולכן כשירדו למצרים יעקב אמר ואל ש-ד-י יתן לכם רחמים, שהשם הזה מרחיק את כל המזיקים והמסטינים.

מהרה"צ ר' ש"יאט שליט"א

*

משה הי' בן פי' רמז לתיקון הפה והדיבור שצריכים לתקן הדיבור בגלות מצרים, וכן הי' משה ערל שפתים,

עיין ס' נחלת דן בראשית ח"ב עמ' שי"ז

*

עיין הגש"פ אשי ישראל עמ' ק"כ בעלי דש"א ביאור על יי המכות לשי' רש"י במס' אבות פ"ה מ"א יי המכות כנגד יי המאמרות, וכנגד יי הדברות, וכנגד יי נסיונות של אברהם אבינו,

*

והנה תוס' בשבועות שואל שיש מקומות שרואים שסברא זה דבר חזק ויש מקומות שרואים שזה דבר חלש ומתרץ שיש סברות חזקות, ויש סברות שלא כ"כ חזקות,

אפשר לומר מכות דצ"ך, שהקב"ה אמר למשה שיגיד לאהרן, והטעם שהיאור הגין על משה כשנזרק לתוכו, והעפר הגין כשהרג את המצרי כמ"ש ויטמנהו בחול, וא"כ רואים שזה סברא חזקה,

מכתבי הרה"ח ר' מרדכי קרילובסקי שליט"א

*

במכת ערוב כתוב "ושמתי פדות בן עמי ובין עמך למחר יהי האות הזה".

כנים הרמב"ם אומר שהי" גם בגושן לישראל רק הכינים לא הזיקו לישראל,

הערוב לא הי' בארץ גושן, ולכן כאן כתוב ושמתי פדות בין עמי ובין עמך, שלא היו בגושן.

לרש"י באבות פ"ה ערוב הוא כנגד שבת, ומדוע משום שכתוב בגמ' בשבת המחלל את השבת חיות רעות מתרבות והאדם מתמעט, וא"כ לכן ערוב הוא כנגד השבת, שמתרבה החיות הרעות, ע"י מחללי הש"ק,

ועוד כאן נאמר ושמתי פדות משום שלרש"י ערוב זהו כנגד שבת, ושבת "אות היא ביני וביניכם"

וכתוב אין מזל לישראל, ומה הראיה, שכתוב שבשבת שהמזלות שבתאי שולטין בשבת, ושבתאי זה הוא מן המזלות שבאים מזיקין על ידו, יש מזלות של כל יום ויום. ואצל הישראלי בשבת זה בדיוק הפוך מהמזיקין, ששבת מקור כל הברכות, וא"כ בשבת רואים את ההבדל בין ישראל לעמים,

כתוב אין מזל לישראל שואל המהרש"א האי כתוב "ונתתי גשמיכם בעתם" הרי אין מזל לישראל אומר המהרש"א שברבים כן יש מזל,

אצל ישראל כל יחיד הוא בבחינת רבים,

ומנין שאצל ישראל כל אחד בבחי' רבים שכתוב "כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע" שכל אחד ואחד אמר נעשה ונשמע, וכל אחד איך אומר נעשה הי' כל אחד צריך לומר אעשה ואשמע, אלא רואים שלכל אחד מישראל יש כח של הרבים,

הגמ' (בשבת) אומרת שהקב"ה אמר לאברהם אבינו בניך חטאו וכו' ומי המליץ על עם ישראל יצחק, ויצחק אמר בני ולא בניך, הרי אמרת בקבלת התורה ביציאת מצרים "בני בכורי ישראל".

ובכור מרמז על ענין של רבים, שבכור נוטל פי שנים, וכן בכור מרמז על האהבה שהאב אוהב אותו,

והגמ' אומרת העובד את ה' מיראה שכרו הוא לאלף דור, ואלף הוא אחד, שיש בה מס' 1 ומרמז על יחיד, ואהבה אלפיים דור, שזה שנים וזה רבים, ומימלא גדול העושה מאהבה,

ולמחר יהי לך האות הזה, ואיזה אות, שכתוב "וזה לך האות תעבדון את האלוקים על ההר הזה" והאות הזה שיהי למחר שיעבדון את האלוקים, והאות הזה זהו ג"כ היום, והראייה שכבר במצרים נקראו בני בכורי, על סמך המחר שיעבדון את האלוקים, ושם רואים שאמרו בסיני נעשה בלשון רבים, וא"כ כל יחיד בישראל יש לו כח של רבים, והמהרש"א אומר שברבים כן יש מזל, ושבת אצל ישראל זה מקור הברכות, שלרבים יש להם מזל, וממילא בשבת ג"כ יש ענין של רבים, שענינו כפול, כמו שהמדרש אומר ב' כבשים, ושירו כפול, וכל מעשיה כפולים, וא"כ שבת מרמז על רבים, וכלל ישראל הם רבים,

א"כ בשבת רואים את ההבדל אשר בין ישראל לעמים, ואפי' יחיד בישראל כרבים, ולא ינזק בשבת ממזל שבתאי, וזה משה אמר "למחר יהי האות הזה" ע"י הלמחר זה מתן תורה, שרואים שיחיד כרבים, יהי כעת האות שאפי' יחיד כרבים, ולא ינזק מהערוב, שהערוב המכה הרביעית כנגד הדיבור הרביעי שהוא שבת, וגם בערוב יהי הבדל בין ישראל לעמים,

מהאדמו"ר שליט"א

*

פ' שמות וארא

משה רבנו, הוא מידת נצח, לכן נכנסה חי' בתיה לגן עדן, ולכן משה לא הכה היאור שהציל אותו, והכאה שלו נצח, לכן רצה שנצח לא מכה.

*

פרעה דיבר נגד הקב"ה ע"י עצמו ולכן לקה ע"י ה' בעצמו, שנחריב דיבר ע"י שליח והמלאך הכה את כולם, ולרש"י ע"י הקב"ה זה יותר קל, ולמה, שהמתריס ע"י שליח זה בפרהסיא זה יותר גרוע, אבל ע"י עצמו זה פחות חמור, ולכן פרעה לקה ע"י הקב"ה, ומשום כשגדול מעניש זה פחות בושה,

מהרש"א אומר בדיוק הפוך שע"י הקב"ה זה יותר חמור. והראי' תפילין שעושים מנבילות זה כשר כי זה מהקב"ה,

ואברהם אבינו מה שעשה ע"י שליח קיבל שכר ע"י שליח, אבל אין כ"כ ראייה דשם אין זה בזיון.

בפ' לך לך כתוב "גם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי",

דן לשון דין, ש נתן לגוים, ע"י שם ע"ב, ולכן זה היה חסדים, רפוא לישראל,

המכות במצרים היו נגוף למצרים ורפוא לישראל,

כל מכה לישראל היה התעלות,

דם וצפרדע נעשה ע"י אהרן, דצ"ך ע"י אהרן, ולמה משום שהיאור היה לו למשה הצלה, וכינים שמשה הטמין את המצרי,

ומג' מכות נתעלו בני"י, לא להיות כפויי טובה, ולומדים, מג' מכות ואף לא לדומם,

כמו הר סיני שנקרא ע"ש שנעשו בה ניסים, וגם שהתעלו ע"י הר סיני, סיני מלשון נס, ונס זה נס להתנוסס, שזה דוגמא ליהודים,

וכן נס להתנוסס ליהודים שלמדו מהמכות, שגם לדומם צריך להכיר טובה.

ערוב, "והפלתי את ארץ גשן", שליהודים לא היה ערוב.

בדבר

בכל המכות נעשה דבר טוב ליהודים,

ובדבר היה מחלות לחיות, והחיות מתו, וליהודים לא מת בכלל, ולכאוי תמיד מתים מתוך הבקר, וכמו במכת בכורות לא מת אחד ליהודים, שלא יאמרו שגם ליהודים מתו, וכן גם בדבר לא מתו בכלל,

שחין

אפ"ל בפר' בהעלותך, מרים לקתה בצרעת כשדברה על משה, ואהרן מחלוקת בגמי לשי' אי קיבל והפסיק, ולשי' אי בכלל לא קיבל,

ואפ"ל בשחין, אהרן זרק שחין, והוא החזיק בעצמו את פיח הכבשן, ומצד הטבע הוא צריך לקבל ראשון שחין, והוא לא קיבל, וזה השפיע על העתיד, ורפוא לישראל, זה רפוא לאהרן שתמיד יהי לו רפואה,

ארבה

התחיל המשא ומתן לשחרר את היהודים,

חשך

לכל בני"י היי אור במושבותם, זה היי בריאה מיוחדת של אור ליהודים.

*

.

אגוטן שבת!

פר' בא
מהנחלת דן זיע"א
רשימות מפי השמועה

במכת ארבה התחיל המשא ומתן לשחרר את היהודים,
 במכת חשך לכל בני"י היי אור במושבותם, זה היי בריאה מיוחדת של אור ליהודים.

*

חודש שבט

הוא חודש י"א, והוא נקרא החודש של אשר,
 ואצל אשר כתוב בפי' וזאת הברכה ברוך מבנים אשר, וברש"י כי 'ברזית', אף שהיא
 היתה בת ולאשר היו בנות,
 אעפ"כ כתוב ברוך מבנים, ואפ"ל משום שבנות נקראים נוקבא, שמראה על יראה,
 ואשר הפך את המדה מיראה לאהבה היפך מנוקבא לזכר,
 והנה שבט זה החודש של אשר, והשם של חודש שבט יוצא מהפסוק המר ימירנו,
 שהיה לו הכח להחליף את המדה של בנות לבנים, וכן כתוב במדרש שסרח בת אשר
 היתה חותמת שלומי אמוני ישראל זה ר"ת **איש**,
 וכן **איש** בגימטרי' **שבט**.

והנה בפר' בא כתוב "ולמען תספר באזני בנך את אשר התעללתי" יש מצות סיפור
 יציאת מצרים, ויש מצוה גם לספר את אשר התעללתי במצרים",
 והנה כתוב **אשר** (בניקוד פתח באלף) זה גם רומז לאשר (עם קמץ בא'), שכנגדו זה
 חודש **שבט**,

*

והנה במכת ארבה כתוב למען תספר, וא"כ צריך לעשות זכר למכת ארבה, והנה
 ממכת ארבה התחיל המשא ומתן לגאולת ישראל [לא של שיעבוד] שעבדי פרעה
 אמרו לשלח את ישראל,

ולכן ממכת ארבה צריך לעשות לזה זכר,

והנה מכת ארבה לשיי רש"י שכל מכה היתה משמשת שבוע גוי שבועות היה
 התראה, א"כ מכת בכורות היה בט"ו ניסן ועושים לזה זכר תענית בכורות, ומכת
 חשך היה לשיי רש"י בט"ו אדר שזה חל בפורים, ובמכת חשך היה לבני ישראל אור
 במושבותם, ובפורים ליהודים היתה אורה,

ומכת ארבה היה בט"ו שבט, וגם צריך לעשות לזה זכר כמ"ש למען תספר ואפ"ל
 דהזכר הוא באכילת פירות, שהרי הארבה אכל את כל פרי העץ,

עיין ספר נחלת דן עמ' ק"ל

*

והנה כתוב ג' סיבות לירידת בני ישראל למצרים,

1. האוה"ח הק' מביא בשם הזוה"ק שאחרי חטא עץ הדעת אדה"ר פירש ק"ל שנה מאשתו ונפלו ניצוצות למצרים והיה צריך לתקנם.

2. אברהם אבינו אמר במה אדע.

3. מכירת יוסף.

וכנגד ג' אלו הקב"ה אמר ונתן אות למשה שאמר לו להוציא את בניי ממצרים,

א, מופת א', ה' הראה למשה במטה אשר נהפך לנחש, וזה אפשר לומר לרמז על החטא של הנחש שעל ידו אדה"ר פירש ק"ל שנה מאשתו,

ב. עוד מופת, שנצטרע וצרעת זה על לה"ר שהוא פגם בדיבור וזה להראות על הפגם שאברהם אמר במה אדע,

ג. מופת שלישי, שהקב"ה הראה למשה זה מי היאור שנהפכו לדם, וזה רומז על מכירת יוסף ששחטו שעיר עזים והטבילו את כותנתו בדם.

והנה גם האבות הק' תיקנו ג' פגמים אלו, **ואצל אברהם כתוב ויטע אשל, חד אמר שזה פרדס, והנה פרדס זה אילן, שזה מורה על תיקון חטא עץ הדעת שזה פירות, שע"י האשל הכירו את מי שאמר והיה העולם, וזה כנגד חודש שבט שאוכלים פירות בט"ו בשבט,**

יצחק זה קרבנות שנעקד ע"ג המזבח, וזה תיקון על מכירת יוסף שכתוב וישחטו שעיר עיזים, והנה המשכן הוקם בניסן שזה לידתו של יצחק,

והנה המשכן מראה על אהבת חינם, כמו שר"י מקוזמיר פירש על שיוסף בכה על צואריו של בנימין ורש"י פירש שבכה משום חורבן ביהמ"ק ובנימין בכה על צואריו והק' מדוע עשו עכשיו תיקון חצות, ועוד הרי כל עוד שהמשכן קיים לא יהיה ביהמ"ק בחלקו של בנימין וכן להיפוך כשביהמ"ק קיים אין משכן בחלקו של יוסף א"כ למה כל אחד בכה על חרבן בית המקדש שבחלק של אחיו, רק פירש שחרבן ביהמ"ק הוא ע"י שנאת חינם וחטא מכירת יוסף היה ג"כ ע"י קנאה ושנאת חינם, לכן הם רצו לתקן את השנאת חינם ע"י אהבת חינם, שכואב לו צער של חביריו, וא"כ המשכן שזה השראת השכינה הוי תיקון לשנאת חינם, וכיון שהשראת השכינה במשכן היה בחודש ניסן שנולד בו יצחק, ובמשכן הקריבו קרבנות, ושם נעקד יצחק ע"ג המזבח, וזה תיקון למכירת יוסף, זה תיקון של וישחטו שעיר עזים, וזה ניסן שהוא נגד יצחק.

ויעקב זה תורה, וזה כנגד חודש אדר שקיימו וקבלו, ותיקון על לה"ר זה תורה.

דצ"ך עדי"ש באח"ב בגימטרי' אשר, וזה הוא "אשר" התעללתי, וחייהם של כל האבות הם תק"ב שנה, שזה בגימטרי' אשר עם הכולל. וזה בזכות האבות. הק',

*

פסח

הנה יש ג' טעמים ליציאת מצרים, א. האוה"ח הביא משום ק"ל שנים שאדה"ר פירש מאשתו ונפלו ניצוצות.

ב. בגלל שאברהם אבינו אמר במה אדע כי אירשנה.

ג. מכירת יוסף בגלל ב' מילת,

והם כנגד ג"ע ע"ז ש"ד.

דהטעם של ק"ל שנה שנפלו ניצוצות הוא פגם גילוי עריות, והתיקון לזה הוא מצה, שמצה תיקון לגילוי עריות דכל האוכל מצה בער"פ כאילו בועל ארוסתו בבית חמיו, וא"כ אם אוכל בזמנה זה טוב, וזה שנקטו כאילו בועל, א"כ רואים שמצה זה לתקן הענין של גילוי עריות.

ולכן בעשיית המצה הוי תיקון לחטא הידוע. הובא בשו"ע הל' פסח, שו"ע ס"י ת"ס מ"ב ס"ק ז',

וכן בחטא עץ הדעת מובא בספרים שחטאו של אדה"ר שלא המתין עד שבת, א"כ במצה שאינו אוכל בער"פ הוא מתקן. הנה בחטא עץ הדעת כתוב הנחש השיאני והגמי בשבת אומרת זה לשון נישואין, ולכן כתוב שישראל לא יצאו ממצרים עד שעשאוה כמצולה שאין בה דגן, שלמ"ד אי חטא עץ הדעת היה דגן, ותיקוהו ע"י המצה.

קרוב פסח, לתקן חטא ע"ז כדכתיב שמשה אמר משכו ידיכם מע"ז, והחטא שירדו למצרים בגלל שאברהם אבינו אמר במה אדע, שזה ענין של אמונה,

והנה זבח פסח גמטריי של פסח זה קמ"ח, וזבח פסח דהיינו לחתוך את הגימטריי של פסח זה יהיה דע, שקרבן פסח זה לתקן את הבמה אדע, וגם הפסח הוא תיקון לבמה אדע, שמזמן שאברהם אבינו אמר במה אדע התחיל ד' מאות שנה.

מרור לתקן ש"ד, הנה תוס' הקשו איך כתוב שבגלל יוסף ירדו למצרים והרי היה ברית בין הבתרים, ותי' תוס' שבגלל מכירת יוסף היה קושי השעבוד, והנה מרור אוכלים זכר לוימררו את חייהם שהמרור הוא נגד קושי השיעבוד ובגלל מכירת יוסף היה קושי השעבוד,

והנה הקב"ה אמר למשה ג' סימנים על גאולת ישראל

דם,

נחש,

מצורע, בא ע"י פגם בדיבור לה"ר,

הנחש מרמז על עץ הדעת, שעשאוה כמצולה שאין בה דגן. (ג"ע)

דם המים נהפכו לדם, דם זה כנגד מכירת יוסף ששטו שעיר עיזים, וגם ביהמ"ק נחרב בגלל שנאת חנם.

מצורע, בא ע"י פגם הדיבור לה"ר, וכן מרים דיברה נגד משה נצטרעה, מצורע לתקן האמונה,

(כנגד במה אדע)

(מהאדמו"ר שליט"א) עיין בספר נחלת דן עמ' קמ"א

*

פרשת בא

אויפרוף החתן הרה"צ ר' אהרן בן האדמו"ר מקוזמיר שליט"א

הנה בפר' בראשית כתוב "וכל שיח השדה טרם יצמח כי אדם אין לעבוד את האדמה", ופרש"י שאין אדם שיכיר בטובתם של גשמים ויתפלל עליהם, וא"כ כל מה שיש עצים והם גודלים ונותנים פירות הכל בשביל שישבחו את הרבש"ע ויתפללו אליו, ולכן כל היבשה רוצה לגדול עוד, ועוד, שהכל ישבחו את הרבש"ע, כמו שמבואר מהפסוק טרם יצמח ואדם אין לעבוד וכו',

ולכן אפ"ל שביום השלישי ה' אמר גם תיראה היבשה וגם ה' אמר שהאדמה תוציא עץ פרי שכל התכלית של היבשה לגדל עוד ועוד, כדי שישבחו את הקב"ה ע"י הגדילה של העצים וברכת הפירות,

וזה כמו שכתוב קבצנו מן הגוים וכו' להשתבח בתהלתך, (ע"י שמשבחים את הרבש"ע אנו משתבחים)

ובמכת ארבה כתוב "וכסה את עין הארץ" משמע שהמכה היתה שכסה את עין הארץ ולא יכלו לראות את הארץ והיינו שכל היבשה כדי היא שהארץ תצמיח פירות וישבחו להשי"ת, וכיון שהארבה כילה את עץ השדה ממילא לא היו פירות ועצים א"כ גם היבשה לא נראית.

(אחרי ד"ת אלו היה שיר חדש מכ"ק אדמו"ר זצ"ל, והבית הראשון בניגון חובר על המילים הכל יודוך והכל ישבוך).

*

בשלי"ס

והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, אליהו הנביא יבא ויעשה שלום בין האבות לבנים, משום שהתולדות של אדם הראשון לא מסכימים ולא מרוצים, שבגלל אדה"ר נקנסה מיתה על העולם, בגלל שהאדם חטא, מדוע כולם נענשים, וזה אליהו הנביא יעשה שלום בין אדה"ר לתולדותיו.

*

"החודש הזה לכם ראש חדשים"

וברש"י שהקב"ה הראה למשה את הלבנה בקטנותה, והזואלין אומר בקטנותה כזה ראה וקדש שכך צריך להתנהג בעיקר להקטין את עצמו,

זה רמז על פרשת החודש, שצריך להחזיק את עצמו בעניותות,

ובזכות ענוה זוכים לארץ ישראל דכתיב "וענוים ירשו ארץ"

וּפְרָשׁוֹ בְּבְרָאשִׁית אִ"ר יִצְחָק לֹא הָיָה צָרִיךְ לְהִתְחִיל אֶת הַתּוֹרָה אֲלֵא "מִהַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם" הַפִּי שֶׁהִזְכִּיחַ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גַּם אִפְשָׁר לְלַמּוֹד מִ"הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם", שִׁבְהַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם" כְּתוּב מִדַּת עֲנוּהַ, וּמִיִּמְלֵא "וְעֲנוּיִם יִרְשׁוּ אֶרֶץ",

רַק כִּלְפֵי הַגּוֹיִם אֲנַחְנוּ לֹא מִתְנַהֲגִים בְּעֲנִיּוֹת אֲנַחְנוּ גְדוּלִים כְּדַכְתִּיב "וַיִּגְבַּה לְבוֹ בְּדַרְכֵי ה'" וּגְדוּלִים, וּבִשְׁבִילֵם הִתְחִיל אֶת הַתּוֹרָה מִבְּרָאשִׁית, מִשׁוּם "כִּחַ מַעֲשֵׂיו הִגִּיד לַעֲמוֹ לְתַתּ לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם" שֶׁאִם יֵאֱמָרוּ הַגּוֹיִם גּוֹלְנִים אַתֶּם, בִּשְׁבִילֵם צָרִיךְ לְהִתְחִיל אֶת הַתּוֹרָה מִבְּרָאשִׁית, אֲבָל בִּשְׁבִילֵנוּ "עֲנוּיִם יִרְשׁוּ אֶרֶץ",

וְזֶה אֲנִי מִבְּקָשִׁים שְׁבוּר עוֹל הַגּוֹיִם מַעֲלִינוּ וְתוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיּוֹת לְאַרְצֵנוּ, שֶׁלֹּא נִלְךְ לְאַרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּעֲנִיּוֹת, אֲלֵא כִּלְפֵי הַגּוֹיִם נִלְךְ בְּקוֹמָה זְקוּפָה, שְׁכִלְפִיהֶם אֲנַחְנוּ הוֹלְכִים בְּקוֹמָה זְקוּפָה,

יֵשׁ עֲנִיּוֹת מִתּוֹךְ עֲבִירָה וְזֶה הִי אֲצֵל הַלְּבָנָה שֶׁהִיא חֲטָאָה, וְהִי אָמַר לָהּ לְכִי וּמַעֲטִי אֶת עֲצַמְךָ,

אֲבָל יֵשׁ עֲנוּהַ מִתּוֹךְ גְּדֻלוֹת שֶׁגַם אָדָם גְּדוּל צָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּעֲנוּהַ,

וְאִפִּי שִׁילְכוּ בְּקוֹמָה זְקוּפָה גַם יִזְכּוּ לֵא"י לְ"עֲנוּיִם יִרְשׁוּ אֶרֶץ" שֶׁאִפִּי שֶׁהוּא בְּקוֹמָה, גְּדוּל וְצַדִּיק, מִ"מַּי יִקְבֵּל אֶת הָאֶרֶץ, מִצַּד ב' דְּבָרִים א' מִצַּד כִּלְפֵי הַגּוֹיִם, קוֹמְמִיּוֹת "וַיִּגְבַּה לְבוֹ בְּדַרְכֵי ה'", וְגַם מִצַּד שִׁ"עֲנוּיִם יִרְשׁוּ אֶרֶץ", וְהַמּוֹשֵׁג שֶׁל "עֲנוּיִם יִרְשׁוּ אֶרֶץ" זֶה לֹא עֲנוּהַ מִתּוֹךְ עֲבִירָה, אֲלֵא מִתּוֹךְ גְּדֻלוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְהִיּוֹת עֲנִי, וּבִאִיזָה זְכוּת זֹכִים לְעֲנוּהַ שֶׁל "וְעֲנוּיִם יִרְשׁוּ אֶרֶץ" רַק בְּעֲנוּהַ שֶׁהִיא מִתּוֹךְ גְּדֻלוֹת,

וְאִפִּי שֶׁצַּדִּיק מִצַּד אֶחָד, וּמִצַּד שְׁנֵי כִלְפֵי הַגּוֹיִם, זֶה קוֹמְמִיּוֹת ב' קוֹמוֹת, קוֹמָה אַחַת כִּלְפֵי הַגּוֹיִם "וַיִּגְבַּה לְבוֹ בְּדַרְכֵי ה'", וְקוֹמָה אַחַת שֶׁגַם קוֹמָה זְקוּפָה בְּרוּחָנִיּוֹת, וְגַם צָרִיךְ עֲנוּהַ "וְעֲנוּיִם יִרְשׁוּ אֶרֶץ" וְזֶה מִתּוֹךְ הַגְּדֻלוֹת. עֵינִי בְּהַגְשִׁיפִי

*

לְמָה דוֹקָא קִידוּשׁ הַחֹדֶשׁ נֹאמַר בְּמִצְרַיִם,

דְּעִיקַר יְצִיאַת מִצְרַיִם לְהַגִּיעַ לְחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְמִתַּן תּוֹרָה כְּמִ"שׁ בְּהוֹצִיאֶךָ וְכוּ' תַעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה"

*

וְהִנֵּה ג' מִצְוֹת אֱלֹהִים, שֶׁבֵּת, וְקִידוּשׁ הַחֹדֶשׁ, כְּתוּב בְּסִי שִׁיעֶקֶב אֲבִינוּ לִיִּמַד אֶת יוֹסֵף כִּיִּצַּד יֵשׁ לְעֵבֵר אֶת הַשָּׁנִים.

וְהַקְּבִ"ה צִוָּה בְּאַרְץ מִצְרַיִם הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה הִיא קִידוּשׁ הַחֹדֶשׁ וְלְמָה?

וְאִפִּי לְשִׁיעֶקֶב לִיִּמַד אֶת יוֹסֵף, אֲבָל כִּיּוֹן שְׁבִמִצְרַיִם הָיוּ צָרִיכִים לְהִיּוֹת מִסְפָּר שְׁנַיִם קְצוּבִים אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה הֵם לֹא עִיבְרוּ אֶת הַשָּׁנִים שִׁיחִי גְלוֹת כְּמָה שְׁפָחוֹת, וְלִכֵּן זֶה נִשְׁתַּכַּח, וְלִכֵּן הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה הִיא צִוָּה אֶת קִידוּשׁ הַחֹדֶשׁ.

*

קִידוּשׁ הַחֹדֶשׁ, וְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, הִיא לְהַבְדִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הָאוֹמוֹת.

שֶׁבֵּת הִיא בִּינֵי וּבִינֵיכֶם,

ארץ ישראל שעם ישראל לא יהיו בין האומות,

וקידוש החודש כמו שכתוב בפ' ואתחנן "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים".

מאדמו"ר שליט"א ומהרה"ח ר' יצחק דורפמן שליט"א

*

בפר' שמות כתוב ויחר אף ה' במשה ויאמר וכו'

משה רבנו לא רצה ללכת לפרעה ואמר שלח נא ביד תשלח ומיד ויחר אף ה' במשה ופירש"י רבי יהושע בן קרחה אומר, כל חרון אף שבתורה עושה רושם, וזה לא נאמר בו רושם, ולא מצינו שבא עונש ע"י אותו חרון, אמר לו רבי יוסי אף בזו נאמר בו רושם, שכתוב בהמשך הפסוק הלא אהרן אחיך "הלוי" שהיה עתיד להיות לוי ולא כהן והכהונה הייתי אומר לצאת ממך, מעתה לא יהיה כן אלא הוא יהיה כהן ואתה לוי וכו' ע"כ.

ולכאורה יש להבין מדוע היה כאן חרון אף, הרי כל הסיבה שמשה לא רצה ללכת לפרעה זה רק בגלל שלא רצה שאהרן יקנא בו, והיה לו בזה כונה טובה וא"כ מדוע מגיע לו עונש על כך.

ואפ"ל עפ"י דאיתא (בגמ') בשביל ב' מלת סלעים נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. ולפי זה יוצא שכל הסיבה שירדו ישראל לגלות מצרים זה רק בגלל הקנאה שקנאו האחים ביוסף, וע"י הגלות תוקן הענין של קנאה משום שבגלות אף אחד לא מקנא בחבירו שהרי כולם באותו צרה.

וע"פ זה יובן שהרי כאן הקב"ה מבקש ממנו שילך לגאול את ישראל ממצרים וא"כ זה סימן שכבר נתקן הענין של קנאה, ואילו משה בזה שחשד באהרן שהוא יקנא אז הוא כאילו אמר שעדיין לא נתקן הענין של קנאה ובאמת אהרן לא קינא ולכן הגיע למשה החרון אף הזה.

אבל משה רבינו תיקן את זה אח"כ שכתוב כל מי שבא חטא על ידו אין מכניסים אותו במחיצתו של הקב"ה וא"כ כל אחד שבא חטא על ידו אז הוא צריך לתקן את הפגם של אותו החטא, ויוסף שניגרים חטא על ידו שהרי האחים קינאו בו וא"כ אז היה יוסף צריך לתקן את הפגם של קינאה,

ורואים שליוסף יש פגם קינאה משום שביהמ"ק נבנה בחלקו של בנימין משום שלא היה במכירת יוסף וא"כ שיבנה בחלקו של יוסף אלא ראיה שגם ליוסף יש חלק בזה שמכרוהו וקינאו בו, והוא באמת תיקן את זה, והראיה לזה שכתוב (שמות י"ג) ויקח משה את עצמות יוסף עמו ואם נאמר שיוסף לא תיקן את אותו פגם, אז עצמותיו של יוסף לא היו נשארות שלמות שהרי כתוב "רקב עצמות קינאה" אלא חייבים לומר שיוסף תיקן את פגם הקינאה,

יוסף תיקן פגם קינאה ע"י מה שכתב בתירגום אונקלוס פר' ויחי דקים אורייתא בסיתרא,

ומאותו פסוק גם רואים שמשה תיקן את הפגם של קינאה שכתוב ויקח משה את עצמות יוסף "עמו" והזה"ק מפרש מהו עמו, עמו במחיצתו, שהוא בדרגתו, א"כ רואים ששניהם תיקנו את הפגם של קינאה.

ועל פי זה אפ"ל מה שכתוב (פרשת בא) וידבר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר, החדש הזה לכם וכו' ולכאורה צריך להבין מדוע דוקא במצרים, ועוד קשה מדוע דוקא מצוה זאת, וכן קשה מדוע נאמרה מצוה זאת לאהרן,

ולדברינו שענין המצוה של החודש הזה לכם הוא בשביל לתקן את פגימת הלבנה בזה שקינאה בשמש, ואמרה אין ב' מלכים משתמשין בכתר א', וא"כ כל הענין של מצוה זאת הוא כדי לתקן את הענין של קינאה, ולכן זה נאמר במצרים משום שכל ענין הגלות זה לתקן את הענין של קינאה,

ולכן ע"י אהרן דוקא שהוא לא קינא במשה אלא קיים וראך ושמח בלבו ותיקן את הפגם של הקינאה.

עיין ספר נחלת דן עמ' ק"מ

*

החודש הזה לכם,

ופרש"י הראה לו לבנה בקטנותה וא"ל כזה ראה וקדש, וידוע שכמעט נשתקעו במ"ט שערי טומאה ולכן א"ל כזה ראה וקדש, וגם לכן נצטוו במצוה זו דוקא בארץ מצרים להראות שאף שהלבנה בקטנותה, ויש לה אור קטן, כזה ראה וקדש, ללמד שאפשר להתקדש במצוות ולא לחכות שיצאו לגמרי מהסור מרע. וכמו שאנו אומרים אשר קדשנו במצוותיו, שהמצוה מקדשת אותנו, וכמו שמובא בס' קדש ורחץ, קודם להתקדש במצוות, ואח"כ לרחוץ מהזוהמא של העבירות,

קדושה אפ"ל קדש לי כל בכור – כל ההתחלות קשות, ההתחלה היסוד צריך להיות קשה, ולכך משה נתקשה וסבר להתחיל לקיים מצוות כאשר יותר ראויים, ולכך ה' אמר דוקא להתחיל בארץ מצרים,

וחתן זה גם התחלה, קשה ליכנס לקדושה, ואפשר להתחיל אף שלא יצאו לגמרי מסור מרע,

עיין עלי דשא וספר נחלת דן עמ' קל"ו

בדרך כלל גם קורים פרשה זו בחודש שבט, ובאחד לחודש עשתי עשר הואיל משה באר את התורה הזאת ומהו ביאור התורה ומהו הלשון הואיל ורש"י פירש התחיל.

ואפ"ל שבר"ח שבט לב"ש ראש השנה לאילנות ולב"ה בט"ו לחודש שבט הוי ראש השנה לאילנות וכתוב כי האדם עץ השדה, וביאור התורה פירושו שיש רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה כנגד אבריו וגידיו של האדם והקיום של המצוות בפועל הוא הביאור של התורה,

ובפ' דברים כתוב "באחד לחודש עשתי עשר הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר", יש רמ"ח ושס"ה מצוות ואברים ואדם מקיים את המצוות צריך שהמצוות ישלטו על האברים והגידים שיקיימו את המצוות, וזה הואיל באר את התורה הביאור של התורה שיהא שליטה על האברים.

ר"ח שבט ביאר משה רבינו את התורה, אחד בשבט, וט"ו בשבט הכל כלול בר"ח,

"האדם עץ השדה" אדם עץ השדה, ור"ה לאילן ר"ה לאדם. שהתורה תשלוט באדם,
יש דבר ויש תמורה של הדבר, אברים זה התמורה של המצוות,
התמורה של המצוה זה רמ"ח איברים.

ענין של תמורה והצירוף מהפי' אם המר ימירנו, שבט זה חודש של תמורה שהמצוות
ישלטו על האברים.

ותמורה זה לא התחלה של הקדושה אלא המשך של הקדושה מהבהמה
הראשונה, שהתחלה הוא קשה, אבל בתמורה הוא המשך של הקדושה שיהי' יותר
קל לאדם,

עיין קלסר מהרה"ח ר' שלמה אברהם שליט"א

*

פרשת בא פסח

"ולקחו" מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף"

דהיינו קודם על ב' המזוזות ואח"כ על המשקוף, ואח"כ כתוב משה אמר לישראל
"משכו וקחו לכם" משכו מן ע"ז וקחו צאן למצוה ואח"כ כתוב שמה אמר
"והגעתם על המשקוף" ואח"כ על המזוזות, האי הקב"ה צוה קודם על המזוזות
ואיך משה שינה.

יש מדרש שהמשקוף מרמז על זכות אברהם אבינו, והמזוזות על זכות יצחק ויעקב.

והגמ' אומרת הובא במדרש פרי' ויצא ילקוט שמעוני ק"כ י"ח ברכות כנגד י"ח
פעמים שכתוב בתורה אברהם יצחק ויעקב ומקשה יש עוד פעם מתרץ שם זה לא
כסדרן, וא"כ יוצא שכסדרן הוי רחמים גמורים, ואם שלא כסדרן אלא "וזכרתי את
בריתי יעקב אברהם", הוי רחמים בדין,

הקב"ה אמר למשה לתת הדם על ב' המזוזות ואח"כ על המשקוף דהיינו כדלעיל
שזכות האבות שלא כסדרן ולא מגיע להם ברחמים גמורים, לא מגיע להם, רק
אחרת לא ישאר כלל ישראל, לכן מגיע ולא ברחמים גמורים, אלא בקושי,

והגמ' בע"ז אומרת כל הפורש מן המינות מיית ורש"י מבאר פשט אי' שמינות משכא
וכיון שעשה תשובה שלא יחזור לסורו הרע ויתקלקל, הקב"ה עושה אתו חסד, משה
אמר לבני ישראל משכו ידיכם מן הע"ז, ומשכו ידיהם מהע"ז, וא"כ ראה שהם הלכו
במסירות נפש שכל הפורש מן המינות מיית, ואם הלכו עם מסירות נפש, א"כ מגיע
להם רחמים גמורים, לכן משה אמר "והגעתם על המשקוף ועל ב' המזוזות" דהיינו
כסדרן וברחמים גמורים ומשה רבינו אמר זכות,

אבל כלל ישראל לא ראו שהם הלכו במסירות נפש והם אמרו שלא מגיע להם
שהחזיקו עצמם בענה, אלא מגיע להם כמו שהקב"ה צוה דהיינו בקושי, לכן כתוב
"וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו" לא כמו שמה צוה,
אלא כמו שה' צוה כך הם עשו.

עיין הגש"פ וספר נחלת דן עמ' קנ"ג קנ"ד

*

עוד קשה "והי" כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם וכו' ויקוד העם
וישתחוו"

ופרש"י על ביאת הארץ ועל בשורת הבנים לכאורה בהגדה ש"פ כתוב שזו השאלה
של הבן הרשע א"כ מה השמחה הגדולה על כאלו בנים.
נחלת דן עמ' קנ"ב

*

כידוע מספרים הק' שפסח הוא תיקון הדיבור, פה סח, ובגלות מצרים היה צורך
לתקן את הדיבור, ואפ"ל דזהו שמשו רבינו אמר כבד פה אנכי שהיה צורך לתקן את
הפה

וכן זהו הענין שמשו הי' בן פ' שנים לרמז על תיקון הפה, הדיבור,
והנה יש ב' דרכים כיצד לתקן את הפה ואת הדיבור א. לשתוק ולא לדבר, ב. ע"י
שמדברים מה שצריך לדבר.

והנה בפסח מתקנים את הדיבור שמדברים מה שצריך לדבר ודיבורים קדושים דכל
סיפור יציאת מצרים הוא ע"י האמירה, וכן ר"ג אומר כל שלא אמר ג' דברים בפסח
לא יצא ידי חובתו דהעיקר הוא האמירה בפה.

וכן המצה מרמז על תיקון הדיבור, שהמצה הוא מלשון מצה ומריבה, ומל' אנשים
נצים,

וכן מרור הוא בגימטרי' תמ"ו שזהו גם ענין של מצב השקט [תמ"ו הוא אותיות מות]
(ובטיש האדמו"ר זצ"ל לא רצה להזכיר זה).

והנה בגמ' (חולין דף פ"ט) כתוב כל הבולם פיו בשעת מריבה עליו הכתוב אומר תולה
ארץ על בלימה ופרש"י סוגר את פיו, דזה גם ענין של תיקון הדיבור שבשעת מריבה
צריך להיות בולם פיו, ובשעת מריבה צריך לדעת מה לדבר.

(מהאדמו"ר שליט"א)

הודפס בהגש"פ

*

"אל תאכלו ממנו נא"

הנה הרמב"ם כתב בהקדמה להל' ע"ז שבעבודה זרה יש נ"א איסורין מ"ט לאוין ובי'
עשין,

ובקרבת פסח ה' אמר "משכו וקחו לכם" ופירשו חז"ל וברש"י משכו ידיכם מע"ז
וקחו לכם קרבן פסח, דהיינו שע"י קרבן הפסח הוא מקיים משכו וקחו לכם דהיינו
לצאת מעבודה זרה שיש אצל כל אחד ולתקן את הנ"א איסורין וזהו "אל תאכלו
ממנו נא" שאכילת הפסח הוא ללא הנ"א איסורין ולתקן את זה,

וכן אפ"ל דגם שבת הוא מתקן את הנ"א איסורין של עבודה זרה וכמו שחז"ל אמרו כל המשמר שבת כהלכתו אפ"י עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו, וזה שבתפילה אנו אומרים רצה נא במנוחתינו דהיינו רצה את הנ"א איסורין של ע"ז ע"י מנוחתינו.

והנה ה' נתן במצרים את ב' המצוות של דם פסח ודם מילה, ומדוע דוקא ב' מצוות אלו

ואפ"ל דשני מצוות אלו הם היו במסירות נפש שקרבן פסח הוא ה"י עבודה זרה של המצריים ועם ישראל מסרו נפשם לדבר ה',

וכן מילה הוא במסירות נפש, וכמו שכתוב כשאברהם אבינו נצטוו על מילה, הוא הלך להתייעץ עם ממרא כי זה היה סכנה,

וכן בפסח ומילה יש ענין של סור מרע ועשה טוב,

בפסח יש סור מרע כמו שכתוב משכו וקחו לכם ופרש"י משכו ידיכם מעבודה זרה, דהיינו סור מרע, לצאת מעבודה זרה העצמי שיש לכם לכל אחד.

וכן עשה טוב עשיית הפסח,

וכן במילה יש סור מרע דמסירים את הערלה, וערלה הוא אותיות להרע,

ויש גם עשה טוב וכמו שכתוב אצל משה רבינו "ותרא אותו כי טוב" שנולד מהול,

ובזה גם אפשר לבאר דהמפרשים נתקשו מדוע במילה ופסח יש כרת, שכרת יש רק בלא תעשה ומילה ופסח הם עשה,

ולדברינו הוא מבואר דבשתי מצוות אלו חוץ מהעשה טוב שיש בהם יש גם ענין של סור מרע, כמו בכל הלא תעשה שיש בהם סור מרע.

שבת חוה"מ פסח תשנ"ו

(מהרה"צ ר' ל.ט. שליט"א) עיין ספר נחלת דן עמ' קמ אות י"א

הודפס בהגדה של פסח אשי ישראל

*

שובבים בגימטרי" ש"ס, שבשובבי"ם יש להרבות בלימוד השי"ס דזה עיקר התיקון.

מהרה"ח ר' אברהם דוד כהן שליט"א

*

בס"ד

פר' בשלח שבת שירה

מהנחלת דן זצוק"ל זי"ע

רשימות מפי השמועה

בדרך צחות- בשלח ר"ת בן שלש לעשות חלאקה

(בחלאקה לנכדו שיף נ"י במירון)

*

פרשת בשלח

"חכם לב יקח מצוות", זהו משה שכולם עסקו בלקיחת הכסף וזהב, ומשה לקח עצמות יוסף, אמנם א"כ מדוע הוא נקרא בזה חכם ולא צדיק ומהו החכמה,

אלא שהארון של יוסף ממנו היה מתברך הנילוס, וכשהקב"ה נפרע מהאומות נפרע מאלהיהם תחילה והמצרים היו עובדים להנילוס, א"כ משה רבינו גם רצה ליפרע מהע"ז של מצרים, וגם זו היתה כוונתו שלקח עצמות יוסף, ולכן יש בזה גם חכמה.

(מאדמו"ר שליט"א)

*

פר' בשלח

איתא בגמ' פסחים קיח

עה"פ "ואמת ה' לעולם" דגים שבים אמרוהו, שבים סוף ישראל אמרו כשם שאנו עולים מצד זה כך הם המצרים עולין מצד אחר, אמר הקב"ה לשר של ים פלוט אותן ליבשה וכו',

וה' אמר שישלם לדגים אחד ומחצה, שבמצרים הייה שש מאות רכב בחור, ואצל סיסרא תשע מאות רכב בחור, באותה שעה פתחו דגים שבים ואמרו "ואמת ה' לעולם",

הנה הדגים, היה להם בים סוף אמונה שה' ישלם להם שכרם,

וישראל זכו לאמונה בים סוף כדכתיב "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", ובדברי ישראל פי' אף שראו כדכתיב וירא ישראל, ואמרו זה א-לי, השיגו אמונה, ובאמונה פשוטה בה', אף שלא ע"י ראייה, וחקירות,

וה' הוא אין סוף לגדולתו, ולאורו ית',

ולכך זכו גם בים סוף לאמונה בתחית המתים, וכדכתב רש"י עה"פ אז ישיר מכאן לתחית המתים מן התורה, כיון שהאמינו בה', שאין סוף הוא, כמו כן זכו לאמונה בתחית המתים, שמקבלים המתים חיות אחר הסוף, ויש חיות ואין סוף,

והדגים התקשרו עם השבת במאכלי שבת כמנהג ישראל כדאיתא בגמ' שבת קיח, וכן שבת הוא יום השביעי ודג בגמטרי ז', וכן הדגים אמרו, ואמת ה' לעולם ",

ואמת בייג מדות של רחמים הוא המדה ז', (לשי רבינו ניסים, בתוס' בר"ה יז: שמתחילים מה' השני), וכן השבת בבחינת אמת, דעם הארץ ירא לשקר בשבת,

וכמו כן הדגים חיותן וגדילתן בים, במים שאין להם סוף, והי' להם אמונה בה' שיפרע להם פרנסתן,

ואפ"ל עה"פ שומר אמת לעולם, עושה משפט לעשוקים נותן לחם לרעבים, שנתקיים על הדגים, שהם אמרו ואמת ה', וכשפרע להם את החוב בנחל קישון זה עושה משפט לעשוקים, וגם נתן להם מזונותיהם זה נותן לחם לרעבים, ה' מתיר אסורים, בשעה שישראל יצאו מים סוף מהמצריים,

והאמונה בה' אמונה שלימה, שהוא בלי סוף, וכן השבת היא אין סוף, גם בעולם גם בשנה גם בנפש, בעולם, כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, ובשנה, יש תוספת שבת, ובנפש יש תוספת נשמה יתירה,

וכיון ששבת הוא אין סוף, אוכלין דגים שגדלים במים שאין להם סוף,

וכן הדגים עוררו את האמונה בה', שהוא אין סוף, בים סוף, שיפרע להם פרנסתם,

וכן ישראל זכו בים סוף להגיע לאמונה בה', וזכו להשיג גם את עולם האמת, שעולם האמת הוא בחי' שבת, שהיא מעין עולם הבא, עיין ס' נחלת דן פרי' תולדות עמ' שס"ו

ובעולם האמת רואים את ה"זה א-לי" אבל בלי "ואנוהו" כיון שאין בעולם האמת מצוות להתנאות לפניו, דרק בעו"הז יש "ואנוהו" להתנאות לפניו במצוות ובהידור מצוה,

ובהידור מצוה ג"כ אין בזה סוף, אף שהידור מצוה עד שליש כתב רבינו חננאל בב"ק ט שהוא משובח גם יותר משליש, וזה ישראל קיימו גם ב"ואנוהו",

תשמ"ט

(מאחי הרה"ג והח' רבה של כפר גדעון והגלילות ר' אברהם הלוי שליט"א)

*

תשנ"ו פרשת בשלח רשימות מפי השמועה

ליל שבת ושל"ס

"ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים בי קרוב הוא כי אמר אלוי פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבנו מצרימה".

הנה יציאת מצרים יש להבין מדוע היתה בב' חלקים א. כשיצאו מארץ מצרים ב. בקריעת ים סוף ולמה לא הכל בפעם אחת. כשיצאו מארץ מצרים,

ועוד שהנס יותר גדול כשמנצחים את השונא בארצו, גם הנס יותר גדול ברוחניות שהשר שלהם חזק יותר שהם במקומם, וגם בשגמיות יותר הנס גדול שיש יותר כח כשנמצאים במקומם.

עוד יש להבין ביציאה מארץ מצרים היה בהסכמתו של פרעה, הכריחו אותו אבל הוא הסכים, וכמ"ש ויהי בשלח פרעה ובקריעת ים סוף אדרבה היה שלא בהסכמתו אלא פרעה רדף אחר בני ישראל ומדוע הכל היה שלא בהסכמתו, כי אם זה מדעתו משמע שיש לו שייכות ליציאת מצרים, ואם הכל היה שלא בהסכמתו לא היה לו שום שייכות ליציאת ישראל ממצרים.

ועוד במצרים כתוב בפסוק בישעי שהמכות היו נגוף ורפוא, נגוף למצרים ורפוא לישראל, ובקריעת ים סוף היה רפוא ונגוף קודם נבקע הים ונברא הרפואה לישראל ואח"כ היה את המכה למצריים,

ומדוע בארץ מצרים הי' נגוף ורפוא קודם את המכה ואח"כ יש את הרפואה לישראל ולא הי' קודם את הרפואה לישראל.

ועוד כתוב ויהי בשלח פרעה והמדרש אומר מי אמר ויי"א משה וי"א פרעה. וזהו בדיוק ב' ההפכים, ומה הענין שמשה אמר ויי.

ועוד הפסוק אומר שהקב"ה אמר פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה איך היה חשש שאחרי שראו כל כך אותות ומופתים בארץ מצרים שיחזרו לשם.

אלא כתיב וחמשים עלו ובמדרש איתא י"א א' מחמשה עלה וי"א אחד מחמשים וי"א א' מחמש מאות. א"כ יוצא (שהיו מאד הרבה רשעים) שעם ישראל הי' עם גדול מאד והיו בהם הרבה רשעים, וכמ"ש ואת ערום ועריה, שעם ישראל לא היה להם את הזכות ליגאל בגלל עצמם, והזכות של עם ישראל היה שהם יותר טובים מהמצריים. ובפ' וירא גבי לוט כתוב ברש"י דהניצול בזכות אחרים אינו זוכה ורואה במפלתן של רשעים. דהיינו שאם אין את הזכות העצמי להינצל וכל הזכות הוא מחמת אחרים אינו רואה במפלתן של הרשעים, וכאן במצרים לישראל לא היה זכות עצמי שהם ראויים מצד עצמם, שכל הזכות שלהם היה שהם יותר טובים מהמצריים.

והנה עם ישראל היו בארץ גושן והמכות היו בארץ מצרים, וישראל לא היו ראויים לראות את המכות שנעשה למצריים בארץ מצרים, וכמו שכתוב במכת ברד "רק בארץ גשן אשר שם בני ישראל לא היה ברד". וישראל בכלל לא ראו את המכות שנעשה למצריים, ולא היה מכות בארץ גשן, ופרעה במכת ברד בדק וראה שאין בכל ארץ גשן ברד, ובמכת דבר כתוב וישלח, ואם היה המכות גם אצל ישראל, פרעה לא הי' רואה בזה שהמכה רק בשבילו,

רק במכה אחת (בכינים יש שיטת הרמב"ם בפ"י המשניות בפ"ה מס' אבות שהיה גם אצל ישראל ולא הזיקה לישראל),

וכיון שישראל לא היו ראויים וזכאים מצד עצמם, רק היו ראויים מצד שהם יותר טובים מהמצריים, לכן המכות היו גם נגוף ורפוא, שלא היו ראויים לראות את המכות, והחילוק בין נגוף ורפוא. לבין רפוא ונגוף, שבנגוף כבר יש את המכה רק יש

רפוא לישראל שישאר קיום לישראל, וזה בזכות שהם טובים יותר מהגויים, אבל לא שיש להם זכות עצמי,

ולכן גם היה חשש שבראותם מלחמה ישובו למצרים כיון שלא היו ראויים לראות את האותות והמופתים והם לא ראו,

ולכן גם ביציאת מצרים היה מדעת פרעה שעדיין יש לו שייכות בזה

ולכן משה אמר ויי שעדיין אינם ראויים מצד עצמם. כי זה עדיין לא היה יציאת מצרים מושלמת ולא היה נס הניצחון מושלם.

אבל אחר שיצאו ממצרים עם שלם, רק מגיל כ' ומעלה ששים אלף, ועוד זקנים נשים וטף, שיוצאים למדבר ובלי צדה, ואח"כ שה' אמר שילכו לפני פי החירות והלכו במסירות נפש, וכלם הלכו באמונה בה' וכמו שכתוב זכרתי לך חסד נעוריך, כבר הי' להם את הזכות העצמי שישראל כבר בעצמם הם זכאים וטובים. ולכן בקריעת ים סוף קודם נבקע הים קודם היה את ההצלה לישראל, וגם שלא מדעת פרעה ובלי שום שייכות לפרעה, כי יש את הזכות העצמי, ולכן קודם היה את הרפואה לישראל ואח"כ נגוף למצריים.

והנה בגמ' מנחות (דף נג:) גבי קבלת התורה איתא יבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים יבא טוב זה משה דכתיב "ותרא אותו כי טוב הוא" ויקבל טוב זו תורה דכתיב כי לקח טוב נתתי לכם, מטוב זה הקב"ה דכתיב טוב ה' לכל, לטובים אלו ישראל דכתיב הטיבה ה' לטובים ע"כ.

ויש להבין למה כתוב כאן לטובים בלשון רבים הרי לקבלת התורה היו באחדות וכאיש אחד בלב אחד,

עוד יש להבין דגבי משה מביאים פסוק שמשה עצמו הוא טוב ותרא אותו כי טוב דהיינו שעצמותו הוא טוב,

וכן גבי התורה שעצמות התורה הוא טוב כדכתיב כי לקח טוב,

אבל גבי הקב"ה מביאים פסוק טוב ה' לכל, דהיינו שהמעשים שה' עושה הם טובים, ומדוע לא מביאים פסוק שהקב"ה בעצמו הוא טוב, כדכתיב טוב וישר ה'.

אלא כאן מדברים גבי קבלת התורה ואפי' למי שהוא קצת טוב הקב"ה מטיב

וכדכתיב שהקב"ה רצה לתת את התורה לגוים רק כל אחד מהם לא רצה וכל אחד אמר שיש לו סיבה לא לקבל את התורה, ישמעאל אמרו לא תגנוב דהיינו הסביבה גורמת להם, ואחרים אמרו האבא אשם לא אנחנו אשמים, ואחרים אמרו קיבלנו ברכה וירושה מאבותינו, ועוד אמרו האבא צוה, וא"כ הקב"ה ראה שאפי' משהו טוב אין בהם אלא הם רעים בעצמותם, וישראל אמרו נעשה ונשמע מיד הקב"ה נתן את התורה.

וזהו משה במצרים כשהקב"ה אמר לגאול את עם ישראל שאל באיזה זכות אתה גואלם, ולכאורה הוא תימה איך משה סניגורם של ישראל אפי' כשחטאו בעגל הוא מסנגר על עם ישראל, וכאן הוא שואל באיזה זכות אתה גואלם, אלא זה שמשה רצה לדעת באיזה זכות האם הזכות של ישראל הוא באופן יחסי שהם יותר טובים

מהגויים או בזכות עצמם, והשיב לו הקב"ה "בהוציאך את העם תעבדון את האלוקים על ההר הזה" ואז יתברר שיש להם את ב' הזכויות וגם שהם טובים בעצמם.

ולכן הגמ' במנחות אומרת טובים בלשון רבים כי בקבלת התורה התברר שיש את ב' הזכויות גם שיותר טובים מהגויים וגם שהם טובים בעצמם.

מהאדמו"ר שליט"א

(ושאלתי במוצי"ש את כ"ק האדמו"ר זצ"ל שבמכת דם כתוב שהמצריים באו לקנות מים אצל ישראל וא"כ הם ראו שנהפך לדם והם ראו את המכות, והשיב שהי עם גדול מאד של מליוני איש ובעם גדול אכן באמת היו שראו למי שהמצריים קנו ממנו אבל היו גם כאלו שלא ראו,

ובפורים תשנ"ו שאלתי את האדמו"ר זצ"ל שבפי עקב משה אמר כי עיניכם הרואות וכו' בענין מצרים, ותי' שהכונה שהם ידעו כל מה שנעשה ובראי' שכלית, וגם הרמב"ם כך יצטרך לתרץ (הרמב"ם בפר' במס' אבות) שאמר שבארץ גושן לא היו המכות

*

ויסעו מסכות ויחנו באיתם

סכות מלשון הסכת וכתוב בפר' כי תבא הסכת ושמע ישראל היום" ומה זה "הסכת ושמע ישראל היום"

הגמ' בברכות (דף סג ע"ב) אומרת שעושים כתות לתורה ללמוד תורה.

ומה זה היום? הגמ' בברכות (שם) אומרת וכי אותו היום ניתנה תורה לישראל והלוא אותו היום סוף ארבעים שנה היה אלא ללמדך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום, כיום שניתנה מהר סיני.

בפרשת מסעי כתוב "ויסעו מסכות ויחנו באיתם" סכות אפ"ל מלשון הסכת שזה על לומדי תורה, כדכתיב "הסכת", ובגמ' ילפי' על דברי תורה שחביב על לומדיה, וכשהדברי תורה חביב עליו, זה אהבה, ובבחינת תשובה מאהבה, "ויחנו באיתם" "איתם" הוא מרמז לפי "שגיאות מי יבין מנסתרות נקני גם מזדים חשוך עבדך אל ימשלו בי אז איתם", "איתם" זה העבירות הקשות, וזהו "ויסעו מסכות היינו ע"י תורה מלשון הסכת ע"י"ז "ויחנו באיתם" שמכניע את האיתם.

*

פרשת בשלח שבת שירה תשס"א

ליל שב"ק

במדרש איתא בזכות האמונה נבקע הים א"ר יצחק והלא פשיטא שהאמינו מאחר והם ראו את כל הניסים שנעשו להם, אלא כתיב הכא ויאמן העם וכתיב אצל אברהם אבינו בראשית ט"ו והאמין בה' מלמד שבזכות הים נבקע הים,

והנה על הפסוק בפי לך לך "והאמין בה' ויחשבה לו צדקה"

ואפ"ל בהר"ן (בדרשות) אומר שמידות עוברים בירושה, ולפי"ז אפ"ל איתא בגמ' ב"ב י: הנותן צדקה זוכה שבניו יהיו בעלי חכמה ובעלי עושר ובעלי תורה, ומהרש"א פי' למה שיהיו בעלי עושר אלא כדי שגם הם יתנו צדקה, ומבואר שאם האב נותן צדקה זה גורם שגם בניו יתנו צדקה, שמדות טובות עוברים בירושה, אבל דעות אינם עוברים, אבל אצל עם ישראל נאמר שישראל מאמינים בני מאמינים, שהאמונה אצל עם ישראל נחשב כמו מידות טובות שעובר בירושה, וזהו מאמינים בני מאמינים שמגיע האמונה לישראל מכח האבות הק', וזה מה שהקב"ה אמר לאברהם אבינו "והאמין בה' ויחשבה לו צדקה" שהאמונה נחשבת כמו צדקה שזה מידות שעוברים בירושה,

ולפי"ז אפ"ל שהביאור במדרש שאמר בזכות האמונה נבקע הים, ור' יצחק אמר בזכות האמונה של האבות, זה דבר אחד ואינו מחלוקת, שהאמונה של ישראל הם בזכות האבות הק', שבני ישראל מאמינים בני מאמינים,

וזהו שבתחילה אומר המדרש בזכות האמונה נבקע הים, ור' יצחק אומר בזכות האמונה של האבות, שניהם הוי כדבר אחד,

והנה כשהקב"ה עושה נס הקב"ה לא לוקח את כח הבחירה של האדם, עדיין יש לאדם בחירה, ובשביל הבחירה היו צריכים להגיע לאמונה מכח האבות הק', וזה ר' יצחק אומר שאף שראו הרבה נסים עדיין היו צריכים להגיע לאמונה מכח האבות הק'.

ובשבת שקורים פר' בשלח נקראת שבת שירה, ואפ"ל שכתוב בשירה ויאמרו לאמר, ופי' במדרש ששרו בעוה"ז וכן בעוה"ב, וכן שרים כאן וגם לעתיד לבא,

והנה שבת היא מעין עוה"ב, בגלל שישירו את השירה גם לעוה"ב, ושבת היא מעין עוה"ב, לכן בשבת שקורין את השירה זה נקרא שבת שירה.

*

ויושע ה' ביום ההוא את ישראל וכו' ויראו העם את ה',

בתחילה נקט לשון ישראל ובסוף העם, הרי ישראל זה מובחר והעם זה כל העם גם ערב רב, אלא המחובר לטהור טהור והישועה היתה לישראל והעם אשר התחבר לעם ישראל גם נושע, וזהו גם בים סוף, הים נעשה לחרבה, ולכל שבט היה דרך משלו, והערב רב באיזה דרך הלכו, ולפי"ז מובן הערב רב הלך כל אחד למי שהתחבר לאותו שבט שהתחבר איתו הוא עבר את ים סוף.

שלש"ס פרשת בשלח תשס"א

ויושע ה' את ישראל,

מהו את ישראל, והנה כתוב ויושע ה' ופירש הבעש"ט משום שכתוב עמו אנכי בצרה לכך כשישראל נגאלו הוי ג"כ ויושע ה' לעצמותו ית'.

ואפ"ל עוד שלא ע"י שהושיע את ישראל ה' נושע, אלא שה' הושיע לכבודו ית', ועל ידי זה נושעו ישראל שראתה שפחה על הים.

מהו את ישראל, מהו את, והנה ר"י מקוזמיר אמר עבדו את ה' בשמחה מהו את, וביאר שאת הם אותיות א' ת' שכל מה שקורה מא' ועד ת' צריך להיות בשמחה,

ולפ"י? אפ"ל מדוע הגמ' אומרת שאת זה ריבוי שכל מקום שנאמר את בא לרבות משום שאת זה אותיות א' ת' ולכך זה מא' ועד ת' ולכך זה כולל הכל ולכך זה ריבוי.

את בא לרבות את הטפל.

והנה בני"י עברו את ים סוף ע"י שהקב"ה קרע את הים לגזרים ל"י"ב גזרים, והיו בים י"ב שבילין, וכל שבט עבר בשביל שלו, וא"כ איך הערב רב שיצאו ממצרים היכן עברו את הים הרי היה רק י"ב שבילין, רק אפ"ל שכאן הקב"ה קבע שהנטפל ומדבק לצדיק נושע עם הצדיק והערב רב שנבדקו ונטפלו לישראל כל אחד עבר את ים סוף עם השבט שנדבק אליו וזהו את ישראל, את זה מלמד על הטפל שה' הושיע את הערב רב ע"י שנטפלו לישראל.

ועפ"י? אפ"ל עוד מה שכתוב ויהי בשלח פרעה את העם, העם כתוב היינו ערב רב, שנטפלו לישראל,

ועליהם הקב"ה אמר פן ינחם 'העם' בראותם מלחמה כי קרוב הוא, מאחר והערב רב הם הקרובים לפלשתים, ולכן עליהם החשש שישבו למצרים,

אבל על בני ישראל כתוב וחמשים עלו "בני ישראל", כאן לא כתוב העם כאן כתוב בני ישראל, שבני ישראל הם עלו מזויינים חמושים לשון מזויינים בחומשים, בה' חמשים,

וגם לפי רש"י שרק א' מה' עלה א"כ בני ישראל הם סולת נקיה,

ואח"כ כתוב וירא פרעה כי ברח העם ויהפך לבב פרעה וכו' ויאמרו מה זאת עשינו כי שילחנו את ישראל, אפ"ל שפרעה שלח את הערב רב בשביל שישפיעו על בני ישראל וכאשר פרעה ראה להיפך כי ברח העם שבנ"י הצליחו להשפיע על הערב רב, אמר מה זאת כי שילחנו את ישראל מעבדנו.

עוד אפ"ל הפסוק ויושע ה' אתי ישראל,

את זה גם בא"ת ב"ש הוי את, את זה גם כסדרן, וגם בא"ת ב"ש שזה שלא כסדרן,
וכשהאותיות הם כסידרן מראה על מדת החסד, ושלא כסדרן הוי מדת הדין,

והנה בעבירה האדם נידון לפי העבר וההווה כדכתיב באשר הוא שם, לא לפי העתיד,

אבל לגבי זכות ה' דן לפי העתיד וכמו במצרים שה' אמר שגואלם בזכות אשר
תעבדון את האלקים על ההר הזה על זכות העתיד,

וזהו ויושע את שאת גם בא"ת ב"ש הוי את שזה מראה על מדת החסד, ומדת הדין,
שגם למי שראוי ליגאל מצד מדת הדין, וגם למי שאינו ראוי ליגאל וזהו במדת החסד,
שהוא נגאל והיה לו ישועה,

וזהו ג"כ ההמשך הפסוק ביום ההוא שביום ההוא זה לשון נסתר וזה ללמד שאף
שעכשיו אין את הזכות ליגאל, לעתיד יהי הזכות,

וכן אפ"ל שזהו פקוד זה הסימן לגאולה ומהו הסימן בזה הרי כולם ידעו שזה סימן
לגאולה

אפ"ל שפקוד בא"ת ב"ש הוא ג"כ פקוד וכשהאותיות כסדרן זה מראה על מדת
החסד כדלעיל, ושלא כסדרן מראה על מדת הדין, שהגאולה תהיה גם למי שראוי,
וגם למי שלא ראוי.

שלי"ס וקידוש

ויקח משה את עצמות יוסף,

והזוה"ק אמר והובא בסי' שלקח עצמיותו של יוסף,

והנה במדרש כתוב יוסף כתיב ביה ששמר את השבת,

ולכאורה פשיטא הרי גם האבות שמרו את השבת, רק אפ"ל שהאבות שמרו, רק
בארץ ישראל אבל יוסף שמר שמר גם בחו"ל,

ועוד אפ"ל שיוסף הוסיף את ההכנה לשבת וכמו שלומדים הכנה לשבת שכתוב במן
והכינו, ולומדים מיוסף שכתוב אצל יוסף וטבוח טבח והכן, וגם המן הוי הכנה
לתורה, ובמן כתוב לחם יומים, שמלמד שגם התוספת שבת יש בו קדושה, וזהו לחם
יומים שזה דבר אחד כמו השבת עצמה,

וזהו ויברך ויקדש אותו (פרי' בראשית) ופרש"י על המן שביום השישי היה לחם
יומיים, והקשו בספרים הרי המן זה לא בכל הדורות, ואפ"ל שהמן זה דוגמא ללמד
שיום השישי הוא הכנה, ודבר זה לומדים מהמן,

וזהו שיוסף הראה לאחיו שהוא מהול בפשטות משום שיוסף הוא קדושת היסוד,
אבל אפ"ל משום שמילה זה גם מצוה עצמית, וגם ההכנה לתורה כמו המעשה
שכתוב בגמ' ע"ז בגר שנתגייר ונימול ואביו שאלו למה מל ואמר לו שכתוב לא עשה

כן לכל גוי חקים ומשפטים בל ידעום, שרק ע"י המילה אפשר להגיע לתורה, וא"כ מילה זהו גם מראה על ההכנה לתורה,

וכן המן הוא הכנה לתורה, שלא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן והוא ענין של הכנה, והנה כל העולם הזה הוא ענין של הכנה, וכן כל מצוה הוא הכנה למצוה הבאה (וכן רמוז מטבוח טבח והכן חנוכה שזה גם הכנה)

וזהו משה לקח עצמיותו של יוסף שיהיה הכנה גם לשאר הגליות וכמו שה' אמר "אהיה אשר אהיה" גם לגליות הבאות וגם לגאולה שתהיה במדת החסד, ומשה דאג שגם לשאר הגליות שיהיו בעבותות של אהבה,

וכן שידוכין הוי הכנה לנישואין,

בקידוש

בשבת שירה נוהגים ליתן קאשוי לציפורים, משום שאכלו את המן שהותירו דתן ואבירם, ולמה נקרא קאשוי ואפ"ל קאשוי מלשון קשה, משום קשים מזונותיו של אדם כקרי"ס וזה נלמד מהפסוק לגוזר ים סוף לגזרים ואח"כ כתוב נותן לחם לכל בשר שהקב"ה נותן לחם לכל הבריאה כולה כמו שכתוב לכל.

*

המשך ליל שבת

ושל"ס פר' בשלח תשנ"ו הודפס בקלסר ובהגש"פ

"ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר וכו' והעליתם את עצמותי מזה אתכם,

וצריך להבין מדוע יוסף השביע את אחיו שיעלו את עצמותיו ולא השביע את בניו וכדרך שיעקב אבינו השביע את בניו"

ואפ"ל שהאחים הם מכרו את יוסף וכך הוא הגיע למצרים, והם היו צריכים לתקן את זה, ולכן דוקא האחים היו צריכים להחזירו לארץ ישראל, ואף שלא החזירוהו חי היו צריכים להחזיר את עצמותיו, ולכן השביע דוקא את אחיו שיתקנו את זה,

והנה הגורם למכירת יוסף והגורם לגלות היה קנאה כדכתיב בגמ' שבת בשביל משקל ב' מילת סלעים נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים והם היו צריכים לתקן הענין של קנאה במצרים,

וכן יוסף שבא קנאה על ידו הוא גם היה צריך לתקן חטא זה וגם ליוסף יש פגם של קנאה, והראיה שכתוב שביהמ"ק נבנה בחלקו של בנימין משום שלא היה במכירת

יוסף וא"כ למה לא נבנה בחלקו של יוסף אלא ראייה שגם ליוסף יש חלק בזה שמכרוהו וקינאו בו, והנה יוסף תיקן את הפגם של קנאה וכדכתב בתרגום בפי' ויחי דקיים אורייתא בסיתרא.

וכן מה שאמר "פקד יפקד אלקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם", מה השייכות בין פקד יפקד לוהעליתם את עצמותי, ועוד יוסף היה מלך ולמה לא אמר שיעלו מיד אחר מיתתו את עצמותיו.

ולדברינו א"ש שכל הסיבה לגלות היה החטא של קנאה שנגרם ע"י יוסף, ויוסף הצדיק רצה לתקן פגם זה לכן לא אמר שאתם תשארו בגלות, ורק אותי תעלו ממצרים, כי זה יעורר שוב את הקנאה שרק הוא יוצא מהגלות וכולם נשארים, לכן ולכך אמר פקד יפקד, פקד היינו פקידה של עצמו ויפקד זה הפקידה של כל אחיו, זה יוסף הצדיק אמר שהגאולה שלו עצמו תהיה רק עם הגאולה של כל אחיו, וזה "פקד יפקוד אלקים אתכם מזה והעליתם את עצמותי מזה אתכם" שגם הגאולה של עצמו וגם של כולם יהיה ביחד אתכם, וזהו השייכות ל"והעליתם את עצמותי מזה אתכם".

והוא באמת תיקן את זה והראיה לזה שכתוב (שמות י"ג) ויקח משה את עצמות יוסף עמו ואם נאמר שיוסף לא תיקן את אותו פגם, עצמותיו של יוסף לא היו נשארות שלמות שהרי כתוב "רקב עצמות קינאה" אלא ראי' שיוסף תיקן את פגם הקינאה

והנה זה היה הגורם לגלות הפגם של קנאה, ולכך כתוב ויחר אף ה' במשה שלא רצה לגאול את עם ישראל ונענש שאהרן קיבל את הכהונה, ולכאורה הוא לא רצה ליגאול את עם ישראל שאהרן לא יקנא בו ולמה נענש על זה,

אלא שהסיבה לגלות הוא קנאה וא"כ בגלות צריך לתקן את זה, ומשה חושש שמא אהרן יקנא בו, א"כ הוא מזכיר את הענין של קנאה, ויוצא שעדיין הפגם של קנאה לא מתוקן, לכן נענש על זה ולא קיבל את הכהונה אלא אהרן,

ואהרן באמת תיקן את הפגם של קנאה וכמו שכתוב וראך ושמח בלבן ולא רק שמחה חיצונית אלא גם שמחה פנימית, ובלבו, תוכו כברו.

אפ"ל מה שכתוב (פרשת בא) וידבר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר, החדש הזה לכם וכו' ולכאורה צריך להבין מדוע דוקא במצרים, ועוד קשה מדוע דוקא מצוה זאת, וכן קשה מדוע נאמרה מצוה זאת לאהרן,

ולדברינו שענין המצוה של החודש הזה לכם הוא בשביל לתקן את פגימת הלבנה בזה שקינאה בשמש, ואמרה אין ב' מלכים משתמשין בכתר א', וא"כ כל הענין של מצוה זאת הוא כדי לתקן את הפגם של קינאה, ולכן זה נאמר במצרים משום שכל ענין הגלות זה לתקן את הפגם של קינאה,

ולכן ע"י אהרן דוקא שהוא לא קינא במשה אלא קיים וראך ושמח בלבן ותיקן את הפגם של הקינאה.

אבל משה לא חשב שפגם בזה וכמו שרואים בפי' תצוה שהי' כהן,

ולכן כתוב וחכם לב יקח מצות זהו משה שהתעסק בארונו של יוסף ולא בביזת היס, ולכאורה למה כתוב חכם לב מהו החכמה, אלא זהו החכמה שאם הוא כהן וכהן אסור ליטמא למת א"כ איך משה התעסק בארונו של יוסף,

אלא ממנ"פ משום שיוסף היה מת מצוה שכל העם התעסקו בביזת היס, וזהו החכמה, ואם אינו כהן, ודאי שמותר לו להתעסק בזה.

והוא באמת תיקן את זה והראיה לזה שכתוב (שמות י"ג) "ויקח משה את עצמות יוסף עמו"

ואם נאמר שיוסף לא תיקן את אותו פגם, עצמותיו של יוסף לא היו נשארות שלמות שהרי כתוב "רקב עצמות קינאה" אלא ראי' שיוסף תיקן את פגם הקינאה, כדלעיל, וגם משה תיקן כדכתיב בזה"ק עמו במחיצתו, ובדדרגתו,

*

אז ישיר

פירש"י עלה בלבו שישיר ופי' האמרי שאול שכך נוצר השירה שעולה הלב על גדותיו ופורץ השירה מהלב,

ועוד פי' האמרי אש אפ"ל כל מה שעובר על הלב, עלה בלבו כל מה שעולה על הלב יוצא ע"י שירה,

מהרה"ח ר' אברהם דוד כהן שליט"א ששמע מהנחלת דן זי"ע,

*

כשהייתי בחור, בגיל של שידוכים, אמר לי האדמו"ר זצ"ל שכתוב שבנ"י עברו בים סוף וממקום שנכנסו יצאו וידוע שהלכו בצורת קשת (תוסי' ועוד) וכתוב שכל שבט הלך בדרך לבד, וא"כ היו י"ב דרכים, ויוצא שהיה שבט שהיה לו קשת קטנה ולא הוצרך הרבה ללכת בים סוף, והיה שבט שהלך קשת גדולה, כן הוא גם בקשה זיווגים כקרי"ס יש שצריך לעבור דרך גדולה ויש דרך קטנה, ושלא תצטרך לעבור דרך גדולה

חוו"מ פסח תשנ"ב

*

טיש יא"צ אמרי אש תשס"ד

אז ישיר משה ובנ"י את השירה הזאת

הקשה אאמו"ר האמרי אש – כך מובא בספר – למה כתוב בזאת בלשון נקבה

עוד קשה שמש"י ובנ"י הם רבים ולמה כתוב אשירה בלשון יחיד

ופי' אאמו"ר שהשירה היתה על ב' ענינים על הצלת ישראל ויותר על שנשתבח הקב"ה שנתגלו גבורותיו וישראל נהיו כלי קיבול לקבל הנס. וזה"פ בפסוק עזי

וזמרת י-ה ויהי לי לישועה, שזמרת י-ה זה הזמר שדי אמר על הצלת ישראל, ומזה למדו ישראל לומר שירה על שבח הקב"ה, ועי"ז ויהי לי לישועה,

ועפ"ז יתבאר להלן מהו השירה הזאת בלשון נקבה.

מה תצעק אלי דבר אל בניי ויסעו

ופירש"י לא עת להאריך בתפלה כשישראל נתונים בצרה ומקשים כל המפרשים וכי מה צריך לעשות בעת צרה ודאי שצריך להתפלל ,

כתוב בגמ' מי שרוחו שפלה אין הקב"ה מואס בתפילתו,

בפסוק יפאר ענוים בישועה שהקב"ה מביא ישועה לענוים קודם שיתפללו כי אינם יכולים להתפלל שהם ענוים, ואוחזים שאינם ראויים להתפלל

מה שכתוב "השירה הזאת" בלשון נקבה ולפי הגמ' ורש"י ביומא ע"א שלשון נקבה מרמז לעניויות,

ואי (רש"י בסוכה) ובזה"ק על הג' פסוקים בבשלה, ויסע, ויבוא, ויט, שבכל פסוק יש ע"ב אותיות, וזה השם של ע"ב, ובכל הפסוקים האלו לא נמצא האות ג', ופי' בזה"ק משום שג' רומז על גאווה, והנה השם של שר מצרים הוא רהב לשון גאווה, וכן פרעה אמר לי יאורי ואני עשיתיני,

ואפ"ל עפ"ז שישראל ניצחו את מצרים, כי מצרים היו בעלי גאווה,

וזה"פ בפסוק "מה תצעק אלי" היינו שא"ל הקב"ה למשה העניויות שלך שאמרת "מה" – ונחנו מה, זה – "תצעק אלי" זה צועק אלי ואינך צריך להתפלל כמו שנאמר יפאר ענוים בישועה, וס"ת ענוים בישועה אותיות מה,

עיין ס' נחלת דן בראשית ח"א עמ' ק"י, ובעמ' רמ"ו,

(מה שפירשנו) שהקב"ה הושיע את ישראל ממצרים בזכות העניויות,

זה אפ"ל דאיי ששר של מצרים אמר הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, והרי כל המתגאה כאילו עובד ע"ז, והמצריים שהיו בגאות עבדו ע"ז, אבל ישראל שקיבלו עניויות תיקנו את הע"ז בזה, ונושעו.

וזהו השירה הזאת לשון של עניויות שבזכות זה נושעו.

וזה"פ בפסוק "ויושע ד' ביום ההוא ביום ההוא", אע"פ שעדיין לא אמר משה רבינו ונחנו מה רק אח"כ, הקב"ה כבר הושיע, ביום ההוא היינו בזכות מה שיאמר אח"כ ונחנו מה,

אי נמי ביום ההוא, הוא פי' לשון נסתר, שבזכות מה שיאמר משה מחני נא ויסכים להיות נסתר על ידי זה יהיה הישועה.

אז ישיר משה, באז קלקל שאמר ומאז באתי לדבר בשמך הרע לעם הזה, ובאז תיקן אז ישיר משה, משה רבינו לפני שאמר שירה חשב שאינו ראוי, ועשה תשובה על מה שקלקל, וכיון שעשה תשובה קיבל עניויות, את השירה הזאת לשון עניויות כרש"י יומא ע"א כדלעיל,

וזהו גם מה שפירש"י עלה בלבו שישיר, אפ"ל ע"פ מה שהעולם אומר לב חכם לימנו לב כסיל לשמאלו, הימין של הלב היינו האותיות שהם מצד ימין של האותיות לב זה "אד" [א' לפני ב' כ' לפני ל'] שזהו מעוט שהחכם ממעט את עצמו. השמאל של הלב דהיינו האותיות שהם מצד שמאל של האותיות לב זה גם, שזהו ריבוי שהכסיל מתגאה. וכעין זה אפ"ל כאן עלה בלבו האותיות שהם אחר האותיות לבו (מגז) הם עולים בגימטריא נ' שרומז על שער הנ' שזה בינה שהוא מקור התשובה וזהו כנ"ל שמשה רבינו עשה תשובה על מה שקלקל לפני שאמר שירה (באז), וע"י שעשה תשובה קיבל עניויות,

כמו"ש אאמו"ר מקוזמיר על מה שאומרים בהדרן, ששמת חלקי מיושבי בהמד"ר ולא מיושבי קרנות, שיש שיושבים בביהמ"ד וקמים מלימודם עם קרנים, ומודים שלא שמת חלקי מהם שלא נוגחים אף אחד, (למדת טוב מאד, אל תעשה טובות לאף אחד' ואל תתגאה),

רואים שאחרי שעושים מצוה לא צריך להתגאות אלא לקבל עניויות, וכן משה רבינו אחר שעשה תשובה קיבל עניויות כנ"ל וזהו השירה הזאת.

ונתבאר שישראל ניצחו את מצרים כי היו ענוים כך מובא מהזוה"ק, וכשיודעים שזה לא כוחי ועוצם ידי מנצחים,

לפני חמישים שנים כשהיהודים היו שבורים כי לא היה להם כלום היה קל לנצח כי ידעו שצריך לסמוך על ד' אח"כ כשחשבו שיש כבר משהו נהיה קשה צריך לדעת שרק בטחון בד',

אל תגעו במשיחי, זה יעזור. לחיים.

(המשך) ואפשר לבאר ע"פ מה שדיברנו א. (בשביעי של פסח). שיש ג' סוגי תפלה א. תפילת יחיד ב. תפילת רבים (ב). (נראה שמביא זה רק בדרך אגב כי ע"ז דיבר הרבי בשביעי של פסח). ג. המתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה שזוהי התפילה הכי חשובה, כמו שאמר א"ז מקוזמיר שהוא נענה תחילה הפי התפילה נענית במהרה,

בענין ג' סוגי התפילות הנה בפרשת וירא כתוב אברהם אבינו התפלל על סדום ביקש אם יש חמישים צדיקים ואמר הקב"ה לא אעשה, ולפני שביקש על פחות מחמישים אמר ואנכי עפר ואפר, מהו הענין שדוקא כאן הזכיר ואנכי עפר ואפר

וי"ל דא"י בגמ' הן קל כביר לא ימאס, תפילת רבים אינה נמאסת,

עוד בגמ' מי שרוחו שפלה אין הקב"ה מואס בתפילתו, וכיון שביקש אברהם אבינו אם יש רבים אזי אין תפילתו נמאסת שהיא על רבים, ורק אחר שאין חמישים כי אין עשרה בכל עיר ואין כוח הרבים, הוצרך לומר "ואנכי עפר ואפר", ושוב אין תפילתו נמאסת, משום שדעתו שפלה.

והנה כתוב במדרש שנח לא התפלל על דורו, ומדוע ואפ"ל ע"פ דברי רש"י על הגמ' צדיק תמים פירש"י שפל וסבלן. ואפ"ל שכיון שהיה שפל בעיניו אחז שאינו ראוי להתפלל על דורו, וכתוב במדרש שמשה רבינו תיקון את נח שביקש על כלל ישראל

ואמר ואם אין מחני נא, וביאר בס' מרומז בזה מחני אותיות מי נח, ומשה רבינו לא כמו נח, כן ביקש על כלל ישראל, ומסר נפשו למענם שהסכים שימחה שמו מהתורה, והרי החיות של כל יהודי הוא מהתורה ככתוב בפרשת אחרי "וחי בהם" בהם היינו בתורה, ומשה רבינו מסר נפשו למען כלל ישראל,

[וביתר ביאור] שהחיות של משה רבינו מהתורה הוא מהפסוק "והאיש משה עניו מאד", ואע"פ שהיה עניו וגם סבר שאינו ראוי להתפלל כנח, אעפ"כ מסר נפשו והתפלל [אע"פ שלכאוי בזה נראה שראוי] ולא יכתב "והאיש משה עניו מאד".

טיש יא"צ אמרי אש

מכתבי הרה"ח ר' חיים רטהייזר שליט"א

*

פרשת שירה ט"ו בשבט תש"נ

ראשי פרקים

ויבקעו המים,

פרש"י כל מים שבעולם, "והמים להם חמה מימנם ומשמאלם", אין מים אלא תורה, וכדי לעבור את העולם שהוא מים (כמו שכתוב (על המים כל) רק ע"י התורה עוברים אותו.

ועוד י"ל והמים להם חמה מימנם ומשמאלם, ואמרי' בגמ' אין מים אלא תורה, וילכו שלשת ימים ולא מצאו מים, אין מים אלא תורה,

דהתורה מצילה והיא חומה מכל הדעות, גם מהדעות הימניות וגם מדעות השמאל, (בא"י כיום יש מפלגות הימין והשמאל)

ועוד (במפלגות) ימין זה התאוות, ושמאל זה בדעות, והמים יהיו חומה, וינצל אם ילמד לשמה.

ועוד למימינים ולמשמאלים בה, ובגמ' איתא כאן בעוסקין לשמה כאן בעוסקין שלא לשמה,

שגם מי שלומד לא לשמה יוכל לעבור את העולם, שהמים יהי' חומה להנצל שהתורה מגני ומצלי.

*

פר' בשלח

בזכות המילה נבקע הים ויש לרמז זה הפסוק אז ישיר אז בגמטרי' ח' ויש להבין מהו הענין בזה.

ואפ"ל איזהו חכם הרואה הנולד דהיינו החכם הוא כלל אינו חוטא, ותשובה הוא בינה דהיינו אחר שחטא הוא מתבונן ובינה היא המידה השמינית ממטה למעלה, וחי' הוא גם מילה ביום השמיני.

ואפ"ל שהעולם נברא בז' ימים והכל בעולם הוא במעגל של שבע, אבל לעתיד לבא הוא ח', וכן כנור של ביהמ"ק הי' בו ז' נימין ולעת"ל של ח' נימין, דשמונה הוא ענין של תיקון

וזהו תשובה הוא בינה, אם לבינה, דהתשובה הוא ענין של תיקון,

והנה תשובה לגי' הילקוט תשובה היא קדמה לעולם,

ולבאר זאת אפ"ל עפ"י מה שאמר אא"ז ר' יחזקאל מקוזמיר זיע"א על מה שפי' התוס' בברכות על מה שמברכים אשר יצר את האדם בחכמה ופירשו התוס' שהתקין מזונותיו ואח"כ בראו והק' מהו החכמה בזה לכאוי' זה מידת חסידות היא ותי' משום שאם האדם הי' נברא קודם היו דנים אם הוא ראוי למזונות או לא אבל עכשיו שברא את המזונות קודם א"כ אף אם האדם אינו ראוי גם הקב"ה נותן לו מזונות משום שהמזונות כבר נמצאים והוי זה נהנה וזה לא חסר,

ואפ"ל שזה גם הענין שלישראל הקב"ה בורא רפואה קודם למכה ולגוים הקב"ה קודם מכה ואח"כ מרפא ומהו החילוק אם המכה קודם או הרפואה קודם למכה, ולפי ר' יחזקאל מקוזמיר אתי שפיר שהוי זה נהנה וזה לא חסר, א"כ כיון שלישראל כבר יש את הרפואה אף אם אינם ראויים הקב"ה מרפא אותם.

ואפ"ל עפ"י גם שלכאוי' תשובה לא הי' צריכה להועיל אלא כיון שהיא קדמה לעולם.

וכן מובן שהקשו בסי' איך מועיל תשובה הרי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול ולדברינו א"ש שהתשובה קדמה לעולם קודם שהקב"ה נקרא מלך וכדברי האר"י אין מלך בלא עם.

והנה עם ישראל קודם קריעת ים סוף עשו תשובה, הזוה"ק אומר ופרעה הקריב את לבן של ישראל לאביהם שבשמים ואפ"ל שכאן עשו תשובה בדרגה כמו של מצרים "וירא ישראל את מצרים" ופירש"י כאיש אחד בלב אחד, כך גם ישראל עשו תשובה כאיש אחד בלב אחד.

ועוד אפ"ל דהנה איתא במדרש תנחומא שגוי שאל את ר"ע מה עדיף מעשה הקב"ה או מעשה בני אדם וא"ל מעשה בני"א ושאל לו למה הקב"ה לא ברא את האדם מהול וא"ל אמרתי לך שמעשה בני"א עדיף והאמרי שאל ביאר שמילה זה ענין של שלימות והוא ע"י תשובה.

ואם מילה זה ענין של שלימות וזה הענין שאברהם אבינו אחר המילה כתוב "יושב פתח האהל" וביאר רש"י לראות אם יש עובר ושב שיכניסם בביתו וביאר הדברי ישראל לראות אם יש עובר ושב וביאר לראות אם יש עובר עבירה ומחפש דרך לשוב

בתשובה וזה אם יש עובר ושב, וביאר האמרי שאול למה דוקא עכשיו אלא בגלל המילה שזה מרמז על תשובה לכן עכשיו הוא ישב להראות דרך התשובה,

איתא בחז"ל בזכות המילה נבקע הים, וכן יש לרמז אז ישיר אז בגמטרי' ח' כנגד ח' ימי מילה ומהו הענין בזה.

אפי"ל שמילה מרמז על תשובה שהיא ביום השמיני, וכן בינה זה מראה על תשובה שאיזהו חכם הרואה את הנולד, והחכם בכלל לא חוטא, אבל אם חוטא צריך כבר להגיע לבניה להתבונן ולשוב בתשובה.

והנה הספירה של בינה, היא השמינית מלמטה למעלה, והנה עם ישראל בקריעת ים סוף עשו תשובה כמו שמובא בזוה"ק הקריב לבן לאביהם שבשמים, וי"ל שעשו כמו המצרים כאיש אחד ובלב אחד, וזה שהים טען שאני קשיש ומשה לא השיב משום שתשובה קדמה לעולם, לגי' הילקוט

ר' יחזקאל מקאזמיר על אשר יצר את האדם בחכמה ואפי"ל שכן גם תשובה שמסברא לא מועיל תשובה.

האמרי שאול אמר שמילה זה מראה על תשובה שהאדם צריך להשלים עצמו ולתקן א"ע, שגוי שאל את ר"ע מה יותר חשוב מעשה ה' או מעשה אדם וענה לו ר"ע מעשה אדם ושאל אותו הגוי למה הקב"ה לא ברא את האדם מהול וענה לו חטין וגלוסקאות מה עדיף גלוסקאות.

וביאר האמרי שאול שלכן האדם לא נברא מהול להראות שצריך לתקן את עצמו.

*

שביעי של פסח

ויבקעו המים

פירש"י כל מימות שבעולם, וא"כ גם היאור נבקע, ומ"ש שבמכת דם משה רבנו לא רצה להכות את היאור בגלל שניצול על ידו ולמה בקריעת ים סוף כן,

ואפי"ל פשטות שלא רצה להכות את היאור אבל כאן הוא לא הכה ממש את היאור רק את ים סוף,

ועוד אפי"ל שגם את ים סוף הוא לא הכה כי הים נשאר אותו דבר רק נבקע הים,

ועוד משום להכות את היאור משה לא רצה כי ניצול על ידו, אבל ים סוף שזה בשביל ההצלה של עם ישראל משה לא עשה שום חשבון.

מהרה"ח ר' מרדכי קרימלובסקי שליט"א

*

שלש"ס ויא"צ ר' יחזקאל מקוזמיר

י"ג מדות של רחמים הם רק לעם ישראל, והנה בים סוף ישראל פחדו כשם שאנו עולים מצד זה כך המצרים עומדים מצד זה, וזה היי' אסור לומר כי הי' מתנהג במדת החסד רק לישראל ולא לגוים.

*

במרה נצטוו שבת כיבוד אב דינים, דיש חילוק בדברים אלו בין ישראל לגוים, שבת זה רק בעם ישראל דגוי ששבת חייב מיתה, כיבוד אב אין חיוב לגוים ואינם מקיימים את כל פרטי הדינים, דינים אצל ישראל זה אמת ולגוים לא.

*

פרשת בשלח שבת שירה ליל ש"ק תשס"ה

"לא עלינו תלונותיכם כי על היי'"

לכאורה איזה דבר זה, וגם והגמרא בב"ב אומרת שהביאו גט לא כ"כ טוב לפני רבי ואמר לו ר"ש ב"ר לא אני כתבתי אלא יהודה חייטא ואמר לו שזה לשון הרע, וא"כ איך משה ואהרן אמרו פה ככה, לא עלינו?

ואפ"ל דהנה איתא לחם שאלו כהוגן, וא"ל על פי מה שאמר ר' יחזקאל מקוזמיר זי"ע שהשבוע היארצי"ט, אשר יצר את האדם בחכמה אומר תוסי' שברא מזונותיו ואח"כ בראו שואל ר' יחזקאל מקוזמיר זי"ע זה לא חכמה זה צדקות ומתרץ שהחכמה שאם היה נברא האדם קודם אז היה צריך זכיות בשביל שיברא מזונות, אבל עכשיו שכבר נברא המזונות הרי זה זה נהנה זה ולא חסר,

וא"ל שזה הענין בגמרא שהקב"ה לישראל מקדים רפואה למכה ובגוים להפך כדי שיהיה זה נהנה וזה לא חסר,

ואפ"ל שכמו שזה היה בבריאת העולם, כך זה כל פעם שילד יהודי נולד שקודם נברא מזונותיו,

וזה הענין של שלום זכר,

וזה מה שאמר להם משה לא עלינו וגוי שלמד אותם דרך איך לבקש פרנסה, לא עלינו תלונותיכם כי על היי', כי אצלו זה כבר מוכן. לחיים.

מכתבי הרה"ח ר' מרדכי קרימלובסקי שליט"א

ועוד על הקושיא מב"ב גבי יהודה חייטא (כדלעיל) תי' שמשה לימד איך לבקש מה' פרנסה, לבקש פרנסה לא רק לצורכינו, אלא שיהי' כבוד שמים, זהו "לא עלינו תלונותיכם, כי על היי'"

מהרה"ח ר' חיים רטהייזר שליט"א

ליל שבת פר' בשלח שנת תשנ"ו

שבת כתוב ששאלו את משה, ומשה השיב להם "ראו כי ה' נתן את השבת" דהיינו שזה בא בהסתר ובצינעא ששאלו והשיב וכן מתנה טובה יש לי בבית גנזי בצינעא וההסבר הוא דשבת היא מעין עוה"ב ועוה"ב הוא דבר שבצינעא.

ומשה הוא הענין של השבת כדכתיב ישמח משה במתנת חלקו, ועוה"ב הוא נצח ומשה הוא נצח.

וכן ארץ ישראל שאל הצדיק הר"י מקוזמיר למה אינה נקראת ארץ אברהם יצחק ויעקב, והשיב ר"י מקוזמיר שרק מי שעושה מעשה ישראל לו יש חלק בה,

ואפ"ל עוד שישראל הוא שם שהקב"ה קרא ליעקב, וזהו שם של ענין של עוה"ב, כי שרית עם אלו, ושהקב"ה קרא לו א-ל וכדכתב רש"י שם, וכמו ששבת הוא נחלה בלי מצרים שהמענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים שעוה"ב הוא בלי מצרים, כך גם ארץ ישראל עתידה שתתפשט, ולכן זה נקרא ארץ ישראל, שזהו ענין של עוה"ב. שיש בו עוד תוספת,

והאלקים יעננו בקול ר"ת ורפואה קרובה לבא, ומשה ר"ת שבת היא מלזעוק וכמו שאמר התורה אמת זצ"ל שע"י דיבורו של משה זה רפואה.

*

מובא בספה"ק האוכל פירות א"י סגולה ליר"ש,

וי"ל שהוא גם מסברא כן דכיון דמפירות א"י היו מביאים מעשר, ובמעשר כתוב למען תלמד ליראה את ה', ועיין תוס' בבא בתרא דף כ"א ד"ה כי מציון תצא תורה גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד לפי שהיה עומד בירושלם עד שיאכל מעשר שלו והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה היה גם הוא מכוון ליר"ש ועוסק בתורה, א"כ לכל פירות א"י יש להם מעלה שמחלק מהפירות מביאים מעשר שמביא ליר"ש, ולכך כל הפירות יש סגולה ליר"ש,

וטי"ו בשבט הוא ראש השנה למעשר א"כ הוא ראש השנה של יראת שמים.

*

בשבת היה חתן

שבט גימטרי' איש ואשה (עם הכולל)

*

"ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים" וגו'

שרפו ידיהם מן המצוות, עמלק פה בא על חינוך הוא טען שעם ישראל לא יודעים לחנך טוב, "וצא הלחם בעמלק מחר" בפרשות הבאות כתוב שבא על מילה עמלק, כל פעם בא עם טענות חדשות, פעם בא על חינוך, ואח"כ הגיע על מילה, שזה כל היהודי, וזה הענין "מלחמה לה' בעמלק מדר דר" שכל פעם צריך להלחם בטענות אחרות, וא"א להשתמש באותו טענה, ולכן צריך ושים באזני יהושע שכל פעם צריך טענה אחרת.

כל הכופר בע"ז נקרא יהודי למה דווקא כך בפשטות אפשר לומר שביהודה יש שם הוי"ה,

ועוד א"ל שיו"ד זה האות הכי קטנה אינו תופס מקום, והנה כל המתגאה כאלו עובד ע"ז, ולכן כל הכופר בע"ז נקרא יהודי,

ועוד א"ל שיו"ד זה האות הראשונה שמוסיפים כשרוצים להפוך מיחיד לרבים.

תשס"ה

מכתבי הרה"ח ר' מרדכי קרימלובסקי שליט"א

*

"כי יד על כס י-ה"

לכאוי זה יד ימין, כדכתיי "ימינך ה' תרעץ אויב"

ואפ"ל שכאן כמו שאין השם שלם ואין הכסא שלם גם אין היד שלם אלא יד כהה יד שמאל, כי לעתיד יהיה קץ הימין כי בגלות היה נחשב ימינו אחר בזמן החורבן,

מכתבי הרה"ח ר' חיים רטהייזר שליט"א

*

כתובה

פרש"י איש ואשה יש בהם אות י' ואות ה' וזה זכו שכינה ביניהם, וכתובה למה לא נקרא כתב אומר הגר"א שיהי' אותיות ו' ה' להשלים את שם הוי"ה הק',

והנה הגמ' בסנהדרין דף צ"ט אומרת גבי תמנע שכתוב בסוף וישלח פרק ל"ו פסוק י"ב "ותמנע היתה פילגש לאליפז בן עשו ותלד לאליפז את עמלק", והגמ' בסנהדרין דף צ"ט אומרת תמנע בת מלכים הואי בעיא לאגיורי, באתה אצל אברהם יצחק ויעקב ולא קבלוה, הלכה והיתה פילגש לאליפז בן עשו אמרה מוטב תהא שפחה לאומה זו ולא תהא גבירה לאומה אחרת, נפק מינה עמלק דצערינהו לישראל מאי טעמא דלא איבעי להו לרחקה.

והנה לפי דברי הגר"א הנ"ל מובן שתמנע רצתה להדבק בזרעו של אברהם, ובזרעו של אברהם יש גם כתובה, וממילא יהיה לה בנישואיה את כל שם הוי"ה הק' ולבסוף היא היתה רק פילגש, ובפר' רש"י פרק כ"ה פסוק ו' אומר נשים בכתובה פילגשים בלא כתובה,

וא"כ לתמנע שנהייתה רק פילגש לא היה לה את שם הוי"ה הק' המלא שהיה לה רק את האותיות י' ה' שבאיש ואשה, ויצא ממנה עמלק,

ובעמלק כתוב בסוף פרשת בשלח "כי יד על כס י"ה" וברש"י שם כתב שאין השם שלם עד שימחה זרעו של עמלק,

וכיון שעמלק שבא מתמנע שרק נהייתה פילגש שיש לה רק את האותיות של י"ה ואין את השם המלא לכך מצערים הם לישראל.

מהרה"ח ר' חיים שמחה קרימלובסקי שליט"א

*

"כי יד על כס י"ה"

הנה ישמחו השמים ותגל הארץ ר"ת של שם הוי"ה הק',

ובגלל עמלק השם חסר ויש רק י' ה' כי ע"ז אינם נלחמים, וי' ה' זה הר"ת של ישמחו השמים, בזה הם לא נלחמים, עיקר המלחמה על ו' ה' שאינם רוצים שיהי' ו' ה' שזה ר"ת ותגל הארץ,

מאחי הרה"ג ר' אברהם הלוי שליט"א

ובזה ג"כ אפ"ל הפ' רם על כל גוים ה' על השמים כבודו, רם גמטר' עמלק והם אומרים רק על השמים כבודו, וישראל אומרים מי כה' אלוי המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ, וע"י שיש המשפילי לראות השמים והארץ הוי דבר אחד ויש גם ותגל הארץ, ו' ה' שהוא ר"ת ותגל הארץ, ויהי' השם שלם,

בברית לנכדו לנדא נ"י עיין בספר נחלת דן בראשית עמ' ער

*

ב' פעמים לץ בגימטרי' עמלק, כי לצים ביחיד לא שייך ליצנות רק ע"י ב' אנשים יש ליצנות שאחד אומר והשני צוחק, וזה "מושב לצים לא ישב" מושב לצים בלשון רבים שיושבים ועשים ליצנות, וזהו דרכו של עמלק, וזה מחיית עמלק שלא יהיה שום קשר לעמלק,

וכן אצל אברהם אבינו אחר מלחמת המלכים אמר לו מלך סדום תן לי הנפש והרכוש קח לך ואברהם אבינו אמר לו אם מחוט ועד שרוך נעל מה החילוק בין חוט לשרוך נעל רק חוט זה קושר קשר תמידי, ושרוך נעל קושר את הנעל לרגל, לפעמים זה קשור ופעמים שאינו קשור, ואברהם אבינו אמר שאינו רוצה שום קשר למלך סדום לא קשר של חוט שזה תמידי ולא קשר של שרוך שזה ארעי. וזה מחיית עמלק שלא יהיה שום קשר עם הליצים לא קשר תמידי ולא קשר ארעי.

*

בענין מחית עמלק עיין נחלת דן בראשית ח"א עמ' ער, עמ' שכ"ב שכ"ג שכ"ד,

*

פעם א' בש"ק פר' בשלח אמרתי לו שאני לומד בישיבה פרק חזקת הבתים, ואמר לי זה שייך לפרשה, ושאלתיו היכן, וא"ל ברש"י עה"פ אלו' אבי לא אני תחילת הקדושה אלא מוחזקת לי מימי אבותי

*

שובבי"ם

בגימטרי' ש"ס, שבשובבי"ם יש להרבות בלימוד הש"ס דזה עיקר התיקון.

מהרה"ח ר' אברהם דוד כהן שליט"א

*

בס"ד

מהנחלת דן זי"ע

ט"ו בשבט תשנ"ו

אפ"ל הענין שנוהגים לאכול פירות

שרש"י כתב שהמכות במצרים היו שבוע ושלוש שבועות התראה, א"כ פעם בחודש התחל ככה למצרים,

ולפ"ז מכת בכורות הי' בט"ו ניסן, וט"ו אדר הי' חשך, וט"ו בשבט הי' מכת ארבה,

והנה גבי מכת ארבה כתוב למען תספר באזני בנך וא"כ משמע שיש זכר ליציאת מצרים כבר במכת ארבה ומהו הזכר

אפ"ל שהארבה לא השאיר את פירות עץ השדה ולכן באכילת הפירות עושים זכר למכת ארבה,

ולפ"ז בט"ו אדר הי' חשך בפורים, ובחשך כתוב לבנ"י היה אור במושבותם, ולכן בפורים כתוב ליהודים היתה אורה,

בט"ו ניסן בער"פ הבכורות מתענים,

ואפ"ל שעושים זכר לג' המכות האחרונות משום למען תספר שכתוב במכת ארבה, וממכת ארבה יש זכר, כי הם נגד ג' הספירות העליונות, שהם במח, חב"ד.

והנה ממכת ארבה התחיל המשא ומתן לגאולת ישראל [לא של שיעבוד] שעבדי
פרעה אמרו לשלח את ישראל, ולכן ממכת ארבה עושים לזה זכר,

תשס"א

עיין ספר נחלת דן עמ'

ק"ל, ורל"ב רל"ג

*

חודש שבט

"באחד לחודש עשתי עשר הואיל משה באר את התורה הזאת" ומהו ביאור התורה,
ומהו הלשון הואיל ורש"י פירש התחיל.

ואפ"ל שבר"ח שבט לב"ש ראש השנה לאילנות ולב"ה בט"ו לחודש שבט הוי ראש
השנה לאילנות, וכתוב "כי האדם עץ השדה", וביאור התורה פירושו שיש רמ"ח
מצוות עשה ושס"ה לא תעשה כנגד אבריו וגידיו של האדם והקיום של המצוות
בפועל הוא הביאור של התורה,

"באחד לחודש עשתי עשר הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר", יש רמ"ח
ושס"ה מצוות ואברים ואדם מקיים את המצוות, צריך שהמצוות ישלטו על
האברים והגידים שיקיימו את המצוות, וזה הואיל באר את התורה הביאור של
התורה שיהא שליטה על האברים.

ר"ח שבט ביאר משה רבינו את התורה, אחד בשבט, וט"ו בשבט הכל כלול בר"ח,

"האדם עץ השדה" אדם עץ השדה, וא"כ ר"ה לאילן הוי ר"ה לאדם.

שהתורה תשלוט באדם, יש דבר ויש תמורה של הדבר, אברים של האדם, זה
התמורה של המצוות,

התמורה של המצוה זה רמ"ח איברים.

ענין של תמורה והצירוף מהפ' אם המר ימירנו, שבט זה חודש של תמורה שהמצוות
ישלטו על האברים.

ותמורה זה לא התחלה של הקדושה אלא המשך של הקדושה מהבהמה
הראשונה, שהתחלה הוא קשה, אבל בתמורה הוא המשך של הקדושה שיהי יותר
קל לאדם,

עיין קלסר מהרה"ח ר' שלמה אברהם שליט"א

*

ויקח משה את עצמות יוסף עמו,

וכתוב במדרש, מנאמן עד נאמן, מיוסף שהיה נאמן בבית אדוניו, וגם משה נאמן,
שסוד הגאולה סרח בת אשר שהאריכה ימים העבירה מיוסף למשה.

חודש שבט, הוא חודש י"א, והוא נקרא החודש של אשר, ואצל אשר כתוב ברוך מבנים אשר, ורש"י בפי' וזאת הברכה אומר 'ברזית', אף שהיא היתה בת ולאשר היו בנות, בכל זאת כתוב ברוך מבנים,

אפי"ל משום שבנות הוי נוקבא, מראה על יראה, ואשר הפך את המדה מראה לאהבה, היפך מנוקבא לזכר, והנה שבט זה החודש של אשר, והשם של חודש שבט יוצא מהפסוק המר ימירנו שהיה לו הכח להחליף את המדה של בנות לבנים,

וכן כתוב במדרש שסרח בת אשר היתה חותמת שלומי אמוני ישראל זה ר"ת איש, וכן איש בגימטרי' שבט.

והנה בפר' בא כתוב "ולמען תספר באזני בנך את אשר התעללתי" יש מצות סיפור יציאת מצרים, ויש מצוה גם לספר את אשר התעללתי במצרים",

והנה אשר (עם פתח באלף) זה גם רומז לאשר (עם קמץ בא') שכנגדו זה חודש שבט, והנה במכת ארבה כתוב למען תספר וצריך לעשות זכר למכת ארבה,

והנה כתוב ג' סיבות לירידת בני ישראל למצרים,

1. האוה"ח הק' מביא בשם הזוה"ק שאחרי חטא עץ הדעת אדה"ר פירש ק"ל שנה מאשתו ונפלו ניצוצות למצרים והיה צריך לתקנם.

2. אברהם אבינו אמר במה אדע.

3. מכירת יוסף.

וכנגד ג' אלו הקב"ה אמר ונתן אות למשה שאמר לו להוציא את בניי ממצרים,

מופת א' ה' הראה למשה במטה אשר נהפך לנחש וזה אפשר לומר לרמז על החטא של הנחש שעל ידו אדה"ר פירש ק"ל שנה מאשתו,

עוד מופת שנצטרע וצרעת זה על לה"ר שהוא פגם בדיבור, וזה להראות על הפגם שאברהם אמר במה אדע,

מופת שלישי, שהקב"ה הראה למשה זה מי היאור שנהפכו לדם, וזה רומז על מכירת יוסף ששחטו שעיר עזים והטבילו את כתנתו בדם.

והנה גם האבות הק' תיקנו ג' פגמים אלו, ואצל אברהם כתוב ויטע אשל, חד אמר שזה פרדס, והנה פרדס זה אילן, זה מורה על תיקון חטא עץ הדעת שזה פירות, שע"י האשל הכירו את מי שאמר והיה העולם, וזה כנגד חודש שבט שאוכלים פירות.

יצחק זה קרבנות שנעקד ע"ג המזבח, וזה תיקון על מכירת יוסף שכתוב וישחטו שעיר עזים, והנה המשכן הוקם בניסן שזה לידתו של יצחק,

והנה המשכן מראה על אהבת חינוס כמו שר"י מקוזמיר פירש על שיוסף בכה על צוארי בנימין ורש"י פירש שבכה משום חורבן ביהמ"ק ובנימין בכה על צואריו והק' מדוע עשו עכשיו תיקון חצות, ועוד הרי כל עוד שהמשכן קיים לא יהיה ביהמ"ק בחלקו של בנימין וכן להיפוך כשביהמ"ק קיים אין משכן בחלקו של יוסף, אי"כ למה כל אחד בכה על חרבן בית המקדש שבחלק של אחיו, רק פירש שחרבן ביהמ"ק הוא

ע"י שנאת חינם, וחטא מכירת יוסף היה ג"כ ע"י קנאה ושנאת חינם, לכן הם רצו לתקן את השנאת חינם ע"י אהבת חינם שכואב לו צער של חברו,

וא"כ המשכן שזה השראת השכינה הוי תיקון לשנאת חינם, וכיון שהשראת השכינה במשכן היה בחודש של לידתו של יצחק שנעקד ע"ג המזבח, במשכן גם יש קרבנות, לכן זה תיקון למכירת יוסף, וזה תיקון לוישחטו שעיר עזים,

ויעקב זה תורה וזה כנגד חודש אדר שקיימו וקבלו ותיקון על לה"ר זה תורה.

דצ"ך עד"ש באח"ב בגימטרי" אשר, וזה הוא "אשר" התעללתי, וחייהם של כל האבות הם תק"ב שזה בגימטרי" אשר עם הכולל.

ר"ח שבט תשס"א

בדברים כתוב "באחד לעשתי עשר חודש הואיל משה באר את התורה הזאת",

ובכל שנה בר"ח שבט יש את המעלה והאור של ביאור התורה מתנוצץ ומאיר, כמו שבכל חג השבועות יש ומאירים האורות של מתן תורה, וכמבואר בירושלמי שלכן אין חטאת בשבועות שזה זמן קבה"ת מאהבה, וכמו"כ בר"ח שבט קיים האור של ביאור התורה שיבינו את התורה.

והנה בביאור התורה יש פעמים מחלוקת בית שמאי ובית הלל, וכתוב בספרים ששניהם אמת ועכשיו הלכה כבית הלל אבל לעת"ל יהיה ההלכה כבית שמאי.

וזהו אפ"ל שכתוב בספר יצירה והובא בבני יששכר לחודש שבט שהשם של חודש שבט יוצא מהפסוק "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש", והנה הביאור של התורה הוי כמו תמורה, ואף שיש בין ב"ש וב"ה מחלוקת, אבל גם הוא וגם תמורתו יהיה קודש, אף שאין הלכה כב"ש, אבל שניהם קודש.

וזהו אפ"ל במשנה בריש ר"ה באחד בשבט ר"ה לאילנות כדברי ב"ש וב"ה אומרים בחמשה עשר בו, ומדוע כתוב כדברי ב"ש ולא כתוב כמו בכל הש"ס ב"ש אומרים בא' בשבט,

שרוצים לומר כאן שגם ב"ש הוא אמת וקודש, ולכן דוקא בא' בשבט כתוב ר"ה לאילנות כדברי ב"ש שכך הוא האמת, השם של החודש מהוא ותמורתו יהיה קודש.

וזה צריכים בחודש הזה לחדש חידושים ולבאר את התורה כ"א ואף אם יוצא ע"י כך ביאור לא כ"כ טוב, וכמ"ש בתמורה לא יחליפנו רע בטוב וטוב ברע ואם המר ימיר הוא ותמורתו יהיה קודש.

(מהאדמו"ר שליט"א)

*

בדרך כלל גם קורים פרשה זו בחודש שבט, ובאחד לחודש עשתי עשר הואיל משה באר את התורה הזאת ומהו ביאור התורה ומהו הלשון הואיל ורש"י פירש התחיל.

ואפ"ל שבר"ח שבט לב"ש ראש השנה לאילנות ולב"ה בט"ו לחודש שבט הוי ראש השנה לאילנות, וכתוב כי האדם עץ השדה, וביאור התורה פירושו שיש רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה כנגד אבריו וגידיו של האדם והקיום של המצוות למעשה בפועל הוא הביאור של התורה,

"באחד לחודש עשתי עשר הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר", יש רמ"ח ושס"ה מצוות ואברים ואדם מקיים את המצוות, צריך שהמצוות ישלטו על האברים והגידים שלו, שיקיימו את המצוות, וזה הואיל באר את התורה הביאור של התורה שיהא שליטה על האברים.

ר"ח שבט ביאר משה רבינו את התורה, אחד בשבט, וט"ו בשבט הכל כלול בר"ח, "האדם עץ השדה" אדם עץ השדה ור"ה לאילן ר"ה לאדם. שהתורה תשלוט באדם,

יש דבר, ויש תמורה של הדבר, אברים זה התמורה של המצוות,

התמורה של המצוה זה רמ"ח איברים.

ענין של תמורה והצירוף מהפ' אם המר ימירנו, שבט זה חודש של תמורה שהמצוות ישלטו על האברים.

ותמורה זה לא התחלה של הקדושה אלא המשך של הקדושה מהבהמה הראשונה, שהתחלה הוא קשה, אבל בתמורה הוא המשך של הקדושה שיהי יותר קל לאדם,

עיין קלסר מהרה"ח ר' שלמה אברהם שליט"א

*

תשנ"ו

הביאו פירות (בשבת היה ט"ו שבט)

והביאו אתרוג והאדמו"ר זצ"ל שאל האם על האתרוג יש לברך שהחיינו, ואמר שלמעשה היו צריכים לברך שהחיינו על ראיית הפירות, רק קבעו את הברכה על האכילה, וא"כ על ראיית האתרוג כבר יצאו כשבירכו על האתרוג בסוכות (ועיין שו"ע סי' רכ"ה ומשנה ברורה ס"ק ט"ז טעם אחר)

*

מובא בספה"ק האוכל פירות אי"י סגולה ליר"ש,

וי"ל שהוא גם מסברא כן דכיון דמפירות אי"י היו מביאים מעשר, ובמעשר כתוב למען תלמד ליראה את ה', ועיין תוס' בבא בתרא דף כ"א ד"ה כי מציון תצא תורה גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד, לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שלו והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה היה גם הוא מכווין ליר"ש ועוסק בתורה, אי"כ לכל פירות אי"י יש להם מעלה שמחלק מהפירות מביאים מעשר שמביא ליר"ש, ולכך כל הפירות יש סגולה ליר"ש,

וט"ו בשבט הוא ראש השנה למעשר, אי"כ הוא ראש השנה של יראת שמים. (תש"נ)

*

אויפרוף החתן הרה"צ ר' אהרן בן האדמו"ר מקוזמיר שליט"א

הנה בפר' בראשית כתוב וכל שיח השדה טרם יצמח כי אדם אין לעבוד את האדמה", ופרש"י שאין אדם שיכיר בטובתם של גשמים ויתפלל עליהם, וא"כ כל מה שיש עצים והם גודלים ונותנים פירות הכל בשביל שישבחו את הרבש"ע ויתפללו אליו, ולכן כל היבשה רוצה לגדול עוד, ועוד, שהכל ישבחו את הרבש"ע, כמו שמבואר מהפסוק טרם יצמח ואדם אין לעבוד וכו',

ולכן אפ"ל שביום השלישי ה' אמר גם תיראה היבשה, וגם ה' אמר שהאדמה תוציא עץ פרי, שכל התכלית של היבשה לגדל עוד ועוד, כדי שישבחו את הקב"ה ע"י הגדילה של העצים וברכת הפירות,

וזה כמו שכתוב קבצנו מן הגוים וכו' להשתבח בתהלתך.

ובמכת ארבה כתוב "וכסה את עין הארץ משמע שהמכה היתה שכסה את עין הארץ ולא יכלו לראות את הארץ" והיינו שכל היבשה כדי היא שהארץ תצמיח פירות וישבחו להשי"ת, וכיון שהארבה כילה את עץ השדה ממילא לא היו פירות ועצים, א"כ גם היבשה לא נראית.

(אחרי התורה הזו היה שיר חדש מכ"ק אדמו"ר זצ"ל, והבית הראשון בניגון חובר על המילים הכל יודוך והכל ישבחוך).

*

ארץ חטה וכו'

בבר מצוה של (הבה"ח) הרה"צ ר' ש.א. לנדא שליט"א, הגיע האדמו"ר מבעלזא שליט"א ואמר לו האדמו"ר זצ"ל שהאמרי אש כשהגיע לבקר את ר' אהרן מבעלזא זיע"א שאל אותו מדוע אתרוג לא בתוך פירות שנשתבחו בהם ארץ ישראל. ור' אהרן מבעלזא זצ"ל ת"י שאולי זה כלול בענבים, ואמר אדמו"ר הנחלת דן על זה שלכאורה זה מדרש פליאה..

רק נמצא בגמ' שיש בעץ הדעת מחלו', האם ה"י אתרוג או ענבים. א"כ יש איזה דמוי ביניהם,

מהרה"צ מהראש ישיבה ר' אהרן בן האדמו"ר שליט"א

*

עיין בספר נחלת דן בראשית ח"ב עמ' תקט"ו אות מ"ז עה"פ נפתלי,

*

בטיש בליל ש"ק ה"י ט"ו בשבט ה"י פירות הרבה, ושאל האדמו"ר על מה מברכים תחילה, ואמרו לו שיש זית והוא תחילה, שקרוב לארץ (בפסוק), ואמר הרי אינו חביב והמתין, והגיע (הבה"ח) הרה"ח ר' משה יוחננוב שליט"א והוציא הזיתים ואח"כ ברך על התמר,

ואח"כ ה"י פפאי ולא הכיר פרי זה, ושאל מה זה ואמרו לו פפאי ואמר פיאה שזה נראה כמו פיאה, פיאות,

*

פעם א' הגיע הישועות משה לבקר את הנחלת דן בת"א והגישו פירות לכבד את הישועות משה ואמר שאינו רוצה, אמר לו הנחלת דן אבל הפירות רוצים שתאכלם, ואכל,

מהראש ישיבה הרה"צוהג' ר'שמואל מאיר רטייזר שליט"א

*

הרה"ג יוסף מימון שליט"א

צפת

רמזים בטעמים

טז, ח - וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַתּוֹתַי הָיָה לָכֶם בְּעֶרְבַּב בְּשָׂרָה לֶאֱכֹל וְלַחֵם בְּבִקְרָה לְשִׁבְעַת בְּשָׁמַעַי - הָיָה אֶת־תְּלַנְתֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם מְלִינִם עָלָיו וְנַחְנוּ מָה לֹא־עָלִינוּ תְּלַנְתֵיכֶם כִּי עָלִי-הָיָה

'לאכל' ברביע, שכדי לאכול את הבשר יצטרכו לרבוץ, כלומר להוריד מעצמם, משא"כ בשביעה מהלחם ניתן אתנח, לרמז שהנתינה הזו תהיה לכם בנחת, לרמז מה שאמרו חז"ל [ביומא עה. והובא ברש"י כאן] שבשר ששאלו שלא כהוגן הגיע להם שלא כהוגן, והלחם ששאלו כהוגן הגיע להם כהוגן. וכן נרמז לקמן יא שתיבת לחם באתנח שהלחם יבוא להם בצורה נוחה.

הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א

מבשרת ציון

פרשת שמות

מדוע השיב משה רבינו שבידו "מטה"?

חידה מפורסמת: מה הולך על ארבע בבוקר, בצהרים על שתים, ובערב על שלוש?
תשובה: האדם בשחר ימיו זוחל על ארבע, ובצהרי ימיו הולך על שתים, ובערב ימיו נשען על מקל, ונמצא שהולך על שלוש...

בלשון הקודש יש מילים נרדפות, וכל מילה באה לבטא ביאור נוסף למילה. אחת הדוגמאות היא המילה "מטה", הנקראת בשלוש לשונות:

מקל, מטה ומשענת

מקל- מיועד לרועים בכדי להכות את החיות הרעות ולשמור על הצאן

משענת- מיועדת לחולים וזקנים בכדי להשען עליהם

מטה- מיועד להחזיק בו בדרך כבוד להורות על אישיות אדם מכובדת

בפרשת השבוע אנו קוראים על משה רבינו שהקב"ה שואל אותו: "מה זה בידך ויאמר מטה" (פרק ד' פסוק א'), משה רבינו באותה העת היה כבן שמונים שנה, וכבר היה בגדר זקן, ויכל לענות להקב"ה בעת ששואל אותו, "בידי משענת", המיועדת להשען ולהיעזר בה בכדי ללכת בדרכו לעת זקנתו, או בהיותו רועה את צאן יתרו חותנו, יכל להשיב "בידי מקל", המיועד לשמירת הצאן. אך הוא משיב "מטה", בכדי לציין את מעלתו בהיותו בן לשבט לוי. (ע"פ דברי המלבי"ם שם).

משה רבינו לא התרעם על גילו המופלג, או על רעיית הצאן בה עוסק בברחו ממצרים, אלא אדרבא, היה שמח בחלקו בהיותו בן לשבט לוי, ומשום כך הקב"ה מציין את המטה בשלחו את משה רבינו לגאול את עם ישראל "והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך" (שם פסוק ז'), וכן "ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות" (שם פסוק י"ז), והלא ידוע לנו באיזה מטה מדובר, ומדוע ציין "המטה הזה", וכן "אשר נהפך לנחש", אלא על פי האמור, כשראה הקב"ה את תשובתו של משה רבינו, ששמח בחלקו ויש לו עין טובה ורוח טובה ולא מתרעם על מצבו בהיותו בורח, זקן ורועה צאן, אלא התפאר ב"מטה", בשבט לוי, ממנו זכה לצאת, ועל כן הקב"ה אומר לו לקחת את אותו מטה, את אותה המידה הטובה הזאת, להפוך את הנחש למטה, את כל הנחשים והתלאות לזקיפות קומה, והתפארות בזכות אבות, ובכח מטה שכזה אפשר לעשות אותות.

שנזכה תמיד לעין טובה ולרוח טובה ולקבל הכל באהבה.

הגיגים לפרשת שמות

"והיה כי תקראנה מלחמה" (שמות פרק א' פסוק י')

אין והיה אלא לשון שמחה (בראשית רבה פמ"ב סימן ג'). ומה לשון שמחה יש במלחמה? ויש לבאר, שהגויים שמחים לעשות מלחמות לתועלתם, ואח"כ מצאתי שכ"כ בספר תורת הפרשה זכאי ח"ב (עמ' 15), שכך בירך יצחק את עשו "ועל חרבך תחיה", ועל כן כשפורצת מלחמה שמחים האומות להשתמש בחרב כי היא חייכם... ע"כ.

ויש לומר שע"י המלחמה צמחה טובה וישועה לישראל, וכע"ז כותב המהר"ל (חידושי אגדות ח"ד עמ' 19), הקב"ה עושה מלחמות כדי לגרום לטובתם ולתועלתם של ישראל. וכ"כ הראי"ה קוק זצ"ל בספרו אורות (ארץ ישראל המלחמה א'), כשיש מלחמה גדולה בעולם, מתעורר כח המשיח. ע"

"אהרן אחיך הלוי" (פרק ד' פסוק י"ד)

למה היה צריך לפרט את כל התארים הללו "אהרן אחיך הלוי"?

ויש לומר שאהרן היה ידוע כעושה שלום בית בין איש לאשתו, וכשנולד להם בן, היו קוראים לילד בשם אהרן על שמו, שאלמלא הוא, לא בא ילד זה לעולם, ואלפי ילדים נקראו בשם אהרן (כמבואר באבות דרבי נתן פרק י"ב), ומימלא יתכן שהיה עוד משהו שקראו לו בשם אהרן, ואולי גם היה לוי, ועל כן ציין "אהרן אחיך הלוי", לציון מדויק.

להשתתף בחתונת הורים

מהגמרא בסוטה (יב.) מוכח, שאהרן ומרים השתתפו בשמחת הוריהם כאשר החזיר עמרם את יוכבד אשתו, שהרי היו מרקדין לפניו, ומשוררים לפניו ונושאים לפידיים (וכן הוא בגמרא ב"ב קכ. ובפסיקתא רבתי מ"ג).

וכתב בשו"ת דבר יהושע ח"ב (סימן קי"ג) שהעולם מקפידים שלא ישתתף הבן בחתונת אמו לאיש אחר, אחר שנתגרשה מאביו, וכנראה משום כבוד אביו, וכן כתב בשו"ת מחנה חיים ח"ג (אבהע"ז סימן ל"ב). יעו"ש. ואולי הכא שאני שחזר עמרם לאשתו, ושמה באו רק לריקודים ומחולות דקיל טפי. וראה עוד בשו"ת מעיין אומר ח"ט (עמ' ק"פ).

שבע ברכות בברית מילה

ציפורה קראה לבנה הנימול "חתן דמים", והנלענ"ד שהתינוק הנימול נקרא "חתן דמים", הואיל ויש לו שבע ברכות בעת המילה כמו שמברכים לחתן והם: על המילה, להכניסו, שהחיינו, הגפן, בשמים, אשר קידש, וכורת הברית. [ומי שסובר שברכת "אשר קידש" וברכת "כורת הברית" ברכה אחת, יכול להוסיף ברכת הגומל של היולדת].

סגולות

סגולות לא יעזרו ללא קיום תורה ומצוות, שהרי משה רבינו לקח את מטה האלקים בידו (שמות פרק ד' פסוק י"ח), ובכל זאת בקש מלאך ה' להמיתו על שלא מל את בנו...

מכתבים

**הרה"ג אהרן הכהן קוליק שליט"א
בני ברק**

לכבוד הרה"ג ר' רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א
בנם של קדושים, מגזע תרשישים, המלא אוצר חידושים.
ועתה זכינו לראות את התשובות שהשיב לידידינו הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א, נקבצו לספר גם אני אודך תשובות מהגאון ריחמ"א שליט"א.
ואמרתי שאכתוב לכקש"ת על כמה העניינים שדן כת"ר, ובעזה"י גם אני אודך, ויהיו דברי למריח ניחוח.

ח"א.

סימן טז, מדוע זכה בן דרוסאי שיהיה מושג בפי חכמים הן להלכות שבת. והן להלכות מאכלי עכו"ם שמזכירים בחז"ל "כמאכל בן דרוסאי".

תשובה: אין זה זכותו אלא גנותו שהוא אוכל בצורה כזאת וכמ"ש רש"י שבת כ ע"א ד"ה בן דרוסאי, "לסטים היה ומבשל בישולו שליש", וכן פ"י בע"ז לח ע"א ד"ה בן

דרוסאי, "לסטים היה ואוכל כל דבר המבושל קצת". וכיו"ב לוט סמל השכרות כדאמרינן עירובין סה ע"א, בא לבטא את גנותו. ובעניין דבר שבקדושה צריך עשרה נלמד מהמרגלים וקרח כדאמרינן מגילה כג ע"ב, ולכאורה המעשה לא היה קדוש ועיין מש"כ רצ"א מדינוב זיע"א בספריו אגרא דפרקא אות לג, ואגרא דכלה פי קרח, ואולם מצאתי ברבנו בחיי ויקרא כב לב, שכתב, וז"ל, "ופירש ר' יעקב, שאין נוסחא זו מדוקדקת שאין להביא ראייה מעשרה מרגלים לדבר שבקדושה, אבל עיקר הנוסחא היא כן: אתיא תוך תוך, כתיב הכא: "ונקדשתי בתוך", וכתוב התם: "לשבור בתוך הבאים" (בראשית מב ה), מה להלן עשרה אף כאן עשרה, ועכשיו יביא ראייה מעשרה אחי יוסף שהיו צדיקים לדבר שבקדושה", עכ"ל. וכך גרס הראב"ן ברכות סי' קפה. ואכן בירושלמי (ברכות פ"ז ה"ג, מגילה פ"ד ה"ד, סנהדרין פ"א ה"ד), ובי"ר פי צא סי' ג, מובא דעה זו שנלמד מאחיי יוסף, והביאו ר"ח במגילה (על הגיליון דף כג ע"ב). ועיין בחת"ס השלם (מגילה כג ע"ב ד"ה אתיא, פסחים ז ע"ב ד"ה כתיב), שביאר דזה הוא טעמו של הירושלמי שלומד מאחיי יוסף, לפי שאין ללמוד מעדה הרעה לדבר שבקדושה. ועיין באגרו"מ או"ח ח"א סי' כג, וח"ב סי' יד, שכתב, דלפי שלומדים מעדה שלא היו קדושים ניתן לצרף למנין מחלל שבת. ועיין מש"כ בשו"ת יביע אומר ח"י אור"ח סי' נה ח"ג אות יא. ועיין מש"כ בשו"ת יביע אומר ח"ד אור"ח סי' ט אות א, אם ניתן לצרף קטן למנין לפי שבהעדה היה גם טף (במדבר טז כז).

ח"ג.

סימן ה, הובא קושייתו של הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א "מה המקור שעץ הדעת היה עץ תפוח".

תשובה: אמרינן סנהדרין ע סע"א, וכ"ה ברכות מ ע"א, "דתניא אילן שאכל ממנו אדם הראשון, רבי מאיר אומר: גפן היה, שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין, שנאמר: וישת מן היין וישכר (וכ"ה בזוהר פי בראשית דף לו ע"א, שחיה סחטה ענבים, וכתב במעשה רב להגר"א סי' רי, לא לאכול ענבים בר"ה והטעם ע"פ הסוד, וכתב באמרי שמואל (יעוונין), משום שבר"ה חטא אדה"ר שאכל מפרי עץ הדעת שהיה ענבים. ובחכמת שלמה (קלוגר) או"ח סי' רעא סי', כתב, שהקידוש על היין בשבת הוא לתקן את חטא אדה"ר שחטא בגפן, וטעם הסתכלות בנרות שבת בשעת הקידוש, כדי לתקן את מאור עיניו שנפגע מחטא אכילת עץ הדעת, וכתב בדעת זקנים ויקרא י ט, "ולפי שנקנסה מיתה על האדם בשביל אותו יין, נהגו העולם כשהמברך בצבור אומר סברי מרנן, והם עונים לחיים", ומקור דבריו בתקוני הזהר תי' כד דף סט ע"א, טעמים נוספים לאמירת לחיים עיין ב"ח או"ח סו"ס קעד, וברכ"י ס"ק ג. ועיין מש"כ בשו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' קלה אות ב. כתב השל"ה מס' שבת תורה אור אות צט ד"ה ומברך המבדיל, שנשים לא ישתו מהיין של הבדלה לפי שנתכוונה להבדיל מאדם ע"י היין אין הנשים טועמות יין של הבדלה, ומנהג זה כתבו המ"א בסי' רצו ס"ק ד, מ"ב ס"ק ו, וכה"ח ס"ק יד; רבי נחמיה אומר: תאנה היתה, שבדבר שנתקלקלו בו נתקנו, שנאמר ויתפרו עלה תאנה (וכתב בזבחי אפרים זבחים נח ע"א ד"ה עצי, הטעם שלקחו מעצי התאנה לקטורת דיבוא דבר שגרם מיתה לעולם ויהיה שימוש לדבר שמונע ומבטל מיתה); רבי יהודה אומר: חטה היתה, שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן" (אמרינן בר"ה

טז ע"א, טעם הבאת שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן, ופרש"י בד"ה שתי הלחם, "ואני שמעתי דרבי יהודה לטעמיה, דהא אזלא כמאן דאמר בסנהדרין, עץ שאכל אדם הראשון חטה היתה". באשל אברהם (בוטשאטש) או"ח סי' קמט, כתב שמצוה לאכול בש"ק לחם משנה חטים לתקן חטא עה"ד. וכתב בתקוני הזהר תי' כד דף סט ע"א, ובאמת אלו ואלו דברי אלוקים חיים דעץ הדעת היה כלול מכל שבעת המינים, ועיין מש"כ בפרי צדיק (מלובלין) פ' בראשית אות ח, ובא"ח ש"ש פ' בראשית בהקדמה, וש"ר פ' דברים בהקדמה.

ובב"ר פט"ו סי' ז, איתא, "רבי אבא דעכו אמר אתרוג היה, הה"ד ותרא האשה כי טוב העץ וגו', אמרת צא וראה איזהו אילן שעצו נאכל כפריו, ואין את מוצא אלא אתרוג" (עיין רמב"ן עה"ת ויקרא כג מ, וכלי חמדה (פלאצקי) פ' פנחס סוף אות ז, ופי' אמור סוף אות י. ולפי שנקנסה מיתה ע"י האתרוג בהושענא רבה נהגו מעוברות לנגוס מפיטם האתרוג וכמ"ש המטה אפרים באלף המגן שבסוף הספר סי' תרס ס"ו, ובמועד לכל חי סי' כד סי' כה, ועי"ש התפלה שתאמר בעת הנגיסה [נשיכת הפיטם בהו"ר או אחר שמח"ת לפי שהוקצה לשבעה כמבואר בשו"ע או"ח סי' תרסה ס"א, עיין חזו"ע סוכות עמי תמט הערה ט], וכתב במט"א שם בקוני"א ס"ק ו, שנהגו לעשות מרקחת מאתרוג ולברך עליו בטו' בשבט, וכן אכילתה סגולה למעוברות, ועיין כה"ח סי' תרסד ס"ק ס).

הנה מוכח שלא נזכר דעה שעץ התפוח בכלל עץ הדעת, ואולם יש דמיון בין התפוח לאתרוג כדתנן מעשרות פ"א מ"ד, "התפוחים והאתרוגין חייבים גדולים וקטנים", וכן מצינו בכמה דוכתי דאיירי בתפוח ומשמועתו לאתרוג כדאמרינן שבת פח ע"א, "אמר רבי חמא ברבי חנינא: מאי דכתיב בתפוח בעצי היער וגו' למה נמשלו ישראל לתפוח לומר לך: מה תפוח זה פריו קודם לעליו, אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע". וכתבו התוס' בד"ה פריו קודם לעליו, "הקשה ר"ת, שהרי אנו רואים שגדל כשאר אילנות, ומפרש דתפוח היינו אתרוג וריח אפך כתפוחים מתרגמינן כריחא דאתרוגא, ואתרוג פריו קודם לעליו שדר באילן משנה לשנה ואחר שנה נושרין עליו של אשתקד ובאין עלין אחרים הוי פריו קודם לאותם עלים. אך תימה שמביא קרא כתפוח בעצי היער דבהאי קרא לא נמשלו ישראל לתפוח, אלא הקדוש ברוך הוא כדכתיב כן דודי בין הבנים וקרא דריח אפך כתפוחים הוה ליה לאתווי טפ"י. וכן אמרינן תענית כט ע"ב, "ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: כריח שדה של תפוחים", וכתבו התוס' בד"ה של תפוחים, "י"מ תפוחים כריח אתרוגים", וכתב המהרש"א בח"א, "וכתב תרגום יונתן כתפוח בעצי היער (שה"ש ב ג), כאתרוגים ביני אילני, ואולי שדקדקו לפרש אתרוגים ע"פ מ"ש במדרשות (פרקי דר"א פכ"ד, ועיין רש"י פסחים נד ע"ב בד"ה בגדו), כי ריח ג"ע שנכנס עם יעקב היה מהבגדים כדכתיב (בראשית כז כז), וירח את ריח בגדיו שאלו הבגדים עמדו כבר בג"ע כי של אדה"ר היו, ובאו ליד נמרוד ואח"כ גזלן וחמדן עשו ממנו שע"כ נקראו החמודות (בראשית כז טו), כדאמרינן במדרשות (פדר"א שם, וב"ר פ' סה סי' טז), ואית ליה דאילן שאכל ממנו אדם הראשון אתרוג היה כדאמרינן פרק בן סורר (ליתא התם, ומובא בב"ר הני"ל), ומאותו אתרוג קבלו בגדיו ריח אתרוג של ג"ע, וקצת יש סמך לדבריהם אלו מספר הזוהר (תולדות קמב ע"ב), וז"ל (הזוהר בבראשית לו ע"א), ותרא האשה כי טוב העץ וגו' מה חמת אר"י ההוא אילנא הוה סליק ריחו כד"א כריח שדה אשר ברכו ה' ובגין ההוא ריח דהוה סליק חמדת ליה למיכל מיניה, אבל בב"ר (שם סי' כב), לא משמע כן שיהא הריח מג"ע בא ע"י הבגדים של עשו אלא שבזכות יעקב נכנס עמו ריח של ג"ע, וההיפך בעשו על ידי רשעתו נכנס גיהנם ודו"ק" (מדברי המהרש"א משמע שס"ל בדעת

הזוה"ק שעץ הדעת היה אתרוג, וצ"ע דבזוהר [בראשית דף לו סע"א, המובא לעיל, ובתרומה דף קמד ע"א, ונשא דף קכו ע"א], כתוב להדיא שהיה ענבים, ובתיקוני הזהר תי' כד דף סט ע"א, המובא לעיל כתב, שכל שבעת המינים כלולים בו. ונלעני"ד שיש שיבוש בחיי זה של המהרש"א, כמו שצינתי. וכן ממה שהערתי לעיל שמצטט מדרש רבה ואינו, ונראה שהמעתיק שגה), ועיין מש"כ בפרי צדיק (מלובלין) מאמר קדושת השבת מאמר ד"ה וזהו הסעודת ליל שבת.

הנה מוכח שריח הבגדים של יעקב היה מריח של עץ הדעת שהיה עץ אתרוגים, והוא הריח שהריח יצחק המכונה שדה תפוחים. ומכאן המקור לשיבוש שהיה עץ תפוח, אך לאמיתו של דבר לא הוזכר בדברי רבותינו מין זה, אלא אתרוג שמכונה גם בשם תפוח.

וכתב הבן יהודע כתובות סא ע"א, על הא דאמרינן "דאכלה אתרוגא הווי לה בני ריחני", דמוכח דהאתרוג יש בטבעו תוקף בפעולת הריח להריקו מגוף האם לגוף העובר, יותר משאר פירות, אע"פ שיש בהם ריח טוב יותר, ולכן פסוק וריח אפך כתפוחים תרגומו כריח דאתרוגין, וכמ"ש התוס' בתענית. ולכן כמו שהעובר קולט מן ריח האתרוג שאכלה אמו, כן קין והבל קלטו מקלקול עץ הדעת שאכלה חוה, כי איכא חד תנא דסבר עץ הדעת אתרוג הוה, עכ"ד. וכיו"ב כתב בפרי צדיק (מלובלין) בסו"פ בחוקתי בקונטרס עמלה של תורה אות ו, עיי"ש. מוכח מדברי הבן יהודע שחוה לא אכילה את קין והבל מעץ הדעת, וניזונו בעת היותם ברחם אמם (ועיין בר"ן דסגולה זו פועלת כשאוכלת בשעת קליטת הזרע). ודבריו צ"ע דהנה נחלקו הראשונים האם חוה האכילה את קין והבל מעץ הדעת, רש"י בראשית ג ו, בשם הב"ר פי' יט סי' ה, בד"ה גם, פי' "לרבות כל בהמה וחיה", מוכח דלא האכילה לקין, ואולם החזקוני כתב, "גם לאישה לרבות קין ותיומתו שכבר נולדו כמו ששינו סנהדרין לח ע"ב, עלו למטה שנים וירדו ארבעה". מ"מ גם לרש"י שלא אכילה את קין והבל, גם ברחם אמם לא ניזונו מעץ הדעת, דהא קין והבל נולדו קודם החטא של אכילת עץ הדעת כדאמרינן בסנהדרין שם, "שמינית עלו למטה שנים וירדו ארבעה, תשיעית נצטווה שלא לאכול מן האילן, עשירית סרח, אחת עשרה נידון", וכן פרש"י עה"פ "והאדם ידע" (ד א), "כבר קודם הענין של מעלה, קודם שחטא ונטרד מגן עדן, וכן ההריון והלידה, שאם כתב וידע אדם נשמע שלאחר שנטרד היו לו בנים".

ובעניין איך גילו חז"ל מהו אותו אילן אף שלא פרסמו הכתוב עיין מש"כ בספרי מראה כהן ברכות מ ע"א ד"ה דתניא אילן שאכל ממנו אדם הראשון, ועיי"ש רמזים בשם הפרי.

סימן טו, הובא קושייתו של הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א איך נתן אאע"ה לשון בחרדל ביום חם הא כתב הרמב"ם בפ"ד מהלי' דעות ה"ט, שאין ראוי לאכול כלל וכלל מספר מאכלים בימות החמה, וביניהם כתב שלא לאכול בשר שוורים וחרדל, וא"כ כיצד האכיל אאע"ה את אורחיו במאכלים המזיקים, ותירץ כת"ר שם באות ד', דאולי נשתנו הטבעים מימות אאע"ה עד זמנו של הרמב"ם.

תשובה: יש להוכיח זאת, דבאותה הלכה כתב הרמב"ם שלא לאכול שומים, והרי אחד מתקנות עזרא שיהיו אוכלין שום בע"ש כדאמרינן ב"ק פב ע"א, וכתב הרש"ש בנדרים לא ע"ב בד"ה מאוכלי שום, וז"ל, "התוי"ט כתב קשיא לי, מדוע השמיטו הרמב"ם, ואנכי תמה עליו מדוע לא הרגיש שהרמב"ם השמיט כל עיקר תקנת עזרא באכילת שום, אלא ברור משום שכתב בפ"ד מהלי' דעות ה"ט שלא לאכול שומים

אלא מעט ואחר ימים הרבה, ובימות החמה לא יאכל מהן כלל, וצ"ל דתקנת עזרא לא היתה אלא לזמנם", עכ"ל. משמע מדברי הרש"ש להדיא שמה שכתב הרמב"ם באותה הלכה היו תקפים לזמנו שבו נשתנו הטבעים.

ועצם הקושיא מדברי הרמב"ם איך אאע"ה האכיל את המלאכים מאכל שמזיק, כמו כן יש להקשות מדברי הגמ' בברכות נה ע"א, "עשרה דברים מביאין את האדם לידי תחתונות האוכל וכו' ומוריגי בהמה", ופרש"י שם, "כל בשר שבבהמה שאינו חלק אלא דומה למורג חרוץ שאינו חלק כמו החיך והלשון והכרס הפנימי ובית הכוסות", עכ"ל. וא"כ איך האכיל אאע"ה את המלאכים לשונות הרי גורם הוא לתחתונות, ועיין מה שתרצו בזה המהרש"א בח"א, והרש"ש שם, ותורה תמימה בראשית פי"ח אות כב.

ועוד י"ל דמה שאכילם אברהם אבינו לא היה אוכל שמזיק.

הלשון לא היה מזיק כי היה מספר יצירה (עיין מלבי"ם (בראשית יח ז, והו"ד בחשק שלמה יו"ד סי' צח ס"ד), וחסד לאברהם (אזולאי) חלק עין משפט נהר נא), וכידוע בשר הנעשה מספר יצירה אינו משיב, שאינו עושה דם בגוף האוכלו, ואינו מרגיש בו טעם הנאה של אכילה וכמ"ש הבא"ח בספרו בן יהודע סנהדרין דף סה ע"ב ד"ה ברם, ומכיון שאינו גשמי גם אינו מזיקו.

ואף החרדל לא היה מזיק ע"פ מש"כ בתוספות השלם עה"ת בפי' וירא, שאברהם אבינו לא אכילם חרדל ומש"כ חרדל מלשון חרדלית של גשמים כדאמרין חגיגה יט ע"א, שהוא זרם של מי גשמים שיורדין במהירות מן הר. וזה הכוונה של ג' לשונות בחרדל עם סגול שעשה הכל במהירות וזריזות להגיש מהר לפני האורחים, והו"ד הרע"ב בעמר נקא.

מש"כ לעיל דהלשון שהאכיל אברהם נוצר בספר יצירה תליא בפלוגתא מתי אירע בשורת המלאכים דיש בזה מחלוקת. בר"ה יא ע"א, מוכח דהיה בתשרי, ובפדר"א פי' כט, איתא, דאברהם נימול ביוה"כ, וא"כ לפי מאי דאמרין ב"מ פו ע"ב, דהקב"ה בא לבקרו בשלישי למילתו היה זה יב' תשרי, ומתוס' ר"ה יא ע"א ד"ה אלא, משמע דקאי ביג' תשרי, מזה שכתבו שהוא שני ימים לפני החג (וכתב שם בהגהות ר"ש מדעסויא, דס"ל דהיה ג"י מעת לעת).

רש"י בראשית יח י, כתב, דהיה בפסח, ובשמות יב מא, כתב ע"פ מכילתא בא מס' דפסחא יד, וסדר עולם פי"ה, דהיה בטו' ניסן, וכן מוכח מב"ר פי' מח סי' יב, וכן לקמן פי' נ סי' יב, דלמחרת שהפכו את סדום היה טז בניסן. וכתבו התוס' ר"ה יא ע"א ד"ה אלא, שלדעה זו לא נגלה ה' ביום ג' למילתו, ואולם הרא"ם בראשית יח א, ביאר דהיה זה ביז' ניסן. בפנים יפות עה"פ ויקח בן בקר (בראשית יח ח), ביאר ע"פ רש"י לקמן יט ג, דהיה בידי' ניסן ערב פסח.

במושב זקנים סו"פ לך לך, כתב שהיה א' תמוז. ברוקח (הוצאת קלוגמאן) סו"פ לך לך, בשם מדרש חזית כתב, שהיה יו' תמוז (משמע דס"ל כתוס' לעיל שלא נגלה הקב"ה בג' למילתו). בתוס' השלם בראשית יח א אות לא, כתבו שהיה יז' תמוז (ובהערות ציינו למדרש חזית, ונראה שנפל טעות וצריך להגיה טז' תמוז).

ובאיזה שנה אירע בשורת המלאכים בסדר הדורות כתב, שהיה ב' אלפים מז, או מח (וציין למדרש שה"ש שהיה באחד בתמוז כדאמרן לעיל).

והנה אמרין סנהדרין סה ע"ב, "רב חנינא ורב אושעיא הוו יתבי כל מעלי שבתא ועסקי בספר יצירה, ומיברו להו עיגלא תילתא, ואכלי ליה", וכתב הרשב"א בח"א סי' תיג, "ולא עושין כן בארבעה פרקים שמשחיטין בהן את הטבח בעל כרחו שצריכין הכל יותר לבשר. אלא במעלי שבתא משום שבו היתה בריאת הבהמה",

וא"כ מש"כ לעיל שאברהם יצר את הבהמה בספר יצירה תלוי בדעות מתי אירע (ולא קשיא, למ"ד דבפסח היה, הא לא בד"ו פסח, וכן למ"ד דביגי בתשרי היה, א"כ ר"ה בהאי שנה אירע בראשון, והא לא אד"ו ראש כמבואר בשו"ע או"ח ס"י תכח ס"א. י"ל, דווקא האידנא לא יחולו בימים אלו ולא בזמן אברהם ע"פ הא דאמרין סוכה נד ע"ב, ושבת קיד ע"ב, ועיין ביאור הלכה שם ד"ה אלו, ועיין מש"כ המ"א בסי' שלד ס"ק ו. ובעניין האם הכללים הנוהגים היו גם בזמן שהלוח היה ע"פ העדים עיין מרגלית היס סנהדרין יג ע"א אות א – ו. ואף שאברהם היה משמר אף מצות מדרבנן כדאמרין יומא כח ע"ב, ועיין מש"כ החיד"א בפתח עינים חולין ה ע"א ד"ה מיתבי. מ"מ אין זה סותר שבזמנו יהיה אד"ו ראש ובד"ו פסח לפי שלא היה בקי בסוד העיבור כדמשמע מפסיקתא זוטרותא (לקח טוב) פ' בא יב ב, ששם בן נח מסרו ליעקב, ואף ששם ידע הרי הוא לא קיים את התורה, וע"כ לא ידע לנכון לומר לאברהם שהשנה יחול ר"ה ופסח בתאריך הזה ולא בתאריך אחר). והנה מצאתי באוצר יד החיים אות תקעז, שכתב בשם מדרש, שהיום שבאו המלאכים היה שישי, (ולא ציין באיזה תאריך אירע).

ח"ד.

סימן ט, "פרה אדומה שנבראה עפ"י ספר יצירה האם כשרה".

תשובה: בספר ויקן יוסף (בורגיל) אות י ס"י ב מעי' יצירה (דף צו ע"א), דן האם ניתן לפדות בכור בהמה בשה שנברא ע"י ס"י, למ"ד חולין עד ע"ב, שפודין בשה בן פקועה, עיי"ש. וכתב, לעניין פרה אדומה שנוצרה בספר יצירה תליא בפלוגתא (פרה פ"ב מ"ג), אי יוצא דופן כשר, ולמ"ד דכשר הנה במעשה דדמא בן נתינה (קידושין לא ע"א), מובא בירושלמי (פאה פ"א ה"א, וקידושין פ"א ה"ז), ששלמו בעד הפרה אדומה הון עתק ששקלו זהב בעד משקלה, ולכאורה יכלו ליצור בס"י פרה אדומה. אלא שיש חיסרון בבהמה שנוצרת מס"י שלא שייך בה שחיטה כדן בן פקועה, ועוד דאף שנראית במראה יצירתה כבת שלש, מ"מ אין לה דין אלא כבת שנתה שעתה נוצרה ופסולה כדתנן פרה פ"א מ"א, עכ"ד. והנה לטעם זה עגלה ערופה שנוצרה מס"י ודאי דחשיבי עגלה בת שנתה, והנה הגר"ח"ק זצ"ל בספרו נחל איתן סי' ח ס"ה ס"ק ה, דן האם ניתן להשתמש בעגלה שנוצרה בס"י לעגלה ערופה, וכתב דתליא בפלוגתא אם יוצא דופן ויתום פסול א"כ גם זה לא נולד, ולא הוי תחת אמו. ולמכשירין יש לעיין אי חשיב עגלה, דהנה אמרינן במנחות סט ע"ב, שחיטין שירדו בעבים, וביארו התוס' בד"ה חיטין, דאע"פ שהיה ע"י נס מקרי חיטין, והכא נמי מקרי עגלה, ושמא הוי חסרון מצד דכתיב "עגלת בקר" (דברים כא ג), וממעטינן מינה (תרגום יונתן שם) כלאים דלא נולדה מבקר, והכא נמי לא נולדה מבקר, וצ"ע. ומש"כ דשמא יש חיסרון ההולדה הנה לעניין קרבן הנוצר ע"י ספר יצירה כתב רבי צדוק הכהן מלובלין בקונטרס דברי חלומות (המובא בסוף רסיסי לילה) אות ו, וז"ל, "דודאי פסול להקרבה דכתיב כי יולד (ויקרא כב כז), וכי היכי דממעטינן מזה יוצא דופן (חולין לח ע"ב), הוא הדין, וכל שכן זה דלא נולד מבטן אם כלל, וכל שכן לפי מה שכתב בשלי"ה פ' וישב דאין צריך שחיטה, ועיין שם ג"כ דאין בו איסור חלב ודם עיי"ש, ועל כרחך דאין קרב ע"ג המזבח", עכ"ל. ומצאתי שכן כתב בשו"ת להורות נתן ח"ז ס"י יא אות ה, ועיין שם שהאריך בעניין בהמה הנוצרת מס"י. ובאות ט, כתב לדחות הראיה מחטין שירדו בעבים, "דדוקא דבר הבא בדרך נס בלא מעשה ידי אדם חלים עליו דיני התורה דכיון דחזינן דשייך נס כזה א"כ הוי ליה כעין כדרכו,

אבל כשעשאו האדם על ידי ספר יצירה ולא נעשה מאליו בדרך נס, שמא אין זה בגדר דיני התורה דהוי שלא כדרכו, ודבריו נפלאו ממני, דאף דמצינו נס של ירידה עדיין לא מקרי כדרכו, ואדרבה ע"י ספר יצירה מקרי טפי כדרכו, ועוד דזהו עצם החידוש דנס אף שלא נוצר כצורתו הטבעית מ"מ מקרי חיטין ולא הוי חסרון שלא בא מהארץ, וא"כ מאי שנא ספר יצירה.

ח"ז.

סימן לו אות ב, הובא קושייתו של הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א דהנה בפרשת לך לך כתוב "וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלוש מאות וירדוף עד דן" (בראשית יד יד), לכאורה איך הותר לאברהם להכניס עצמו לסכנה להילחם עם מלכים גדולים וגיבורים.

תשובה: באלשיך הקדוש (בראשית יד יד), שואל זאת, ומבאר שכנגד כל מה שאירע לישראל במצרים, אירע שם לאברהם ושרה, וה' הצילם ויצאו ברכוש גדול, ויקל עול הגלות ההוא על ידם. וכן על הארבע גליות העתידות, שירך לב שומעם איך יתקיימו ישראל בתוכם ולא יאבדו, על כן מעתה הביא דוגמתם ויפילם תחת יד אברהם יחד כלם, לרמוז מעתה כי ככה יפלו יחד לעתיד תחת זרעו כד"א יקים אלה שמיא מלכו די לעלמיא לא תתחבל וכו' והדקת כו' (דניאל ב מד), שהם הארבע מלכויות, שהצלם במיני תכונתו היה משל אליהם. וזה כיוונו ז"ל (ב"ר פ' מב סי' ד), באומרם אמרפל מלך שנער זה בבל כו' שהם ארבע מלכויות, ששרי הארבעה העתידים הן הם שרים של אלו. והרש"י הירש, כתב, כיון שהיתה שעה של פיקוח נפש אברהם לא חשש לסכנה.

סימן לו אות ג, הובא קושייתו של הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א דהנה אמרינן בברכות (מד ע"א), כל סעודה שאין בה שריף אינה סעודה, ופרש"י, שריף תבשיל לח שיש בו מרק כמו שורפה חיה ע"כ. וא"כ מה הטעם שלא נתן אברהם אבינו למלאכים מרק והרי לא נקרא סעודה בלא מרק.

תשובה: אמרינן בברכות מד ע"א, "כל סעודה שאין בה שריף אינה סעודה", ופרש"י, "שריף תבשיל לח שיש בו מרק כמו שורפה חיה", ביאורו: מאכל שיש בו רוטב נוזלי יש לבלעו כמו שרפה חיה (שרפה - בולעו וכמ"ש בע"ז כט ע"ב ד"ה לשורפה, כריתות כב ע"א ד"ה שריף. והרוטב שאינו זקוק ללעיסה בולעו עיין רש"י שבת קמה ע"א ד"ה הני תנאי, וכן הלשון שרף שיש בו רוטב עיין פסחים לט ע"א ד"ה שרף, ודוגמתו שרף האילן עיין רש"י בראשית לו כה, שמות ל לד, ברכות מח ע"א ד"ה בוצין, ר"ה יב ע"ב ד"ה מנא הני"מ. לרוב הבליעה היא לדבר נוזל, ופעמים משמש הלשון אף לבליעת דבר מאכל וכדוגמת תענית כד ע"ב ד"ה אי לשריף, ונזיר לו ע"ב ד"ה א"ל הנח, וברכות סב ע"א ד"ה שריף). ויש לבאר שהוא הרוטב ולא המרק עצמו המכונה מרק ודוגמתו אמרינן חולין קכ ע"א, "והרוטב. מאי רוטב, אמר רבא: שומנא", ופרש"י שומנא – "שומן שעל המרק", וכן מוכח מהא דתנן פסחים עה ע"ב, וכתב הרמב"ם בפ"ח מהל' קרבן פסח הי"ב, באותו הלכה רוטב ומרק [וכ"כ בפ"י המשניות פסחים פ"ז מ"ב, ונדרים פ"ו מ"ה, וזבחים פ"ג מ"ד, ולכן הרמב"ם קורא לרוטב של המקפה (תבשיל עב עיין רש"י פסחים מד ע"א, וסוכה כח ע"ב) מרק כמ"ש שבת פ"ז מ"ה, מכשירין פ"ה מ"ט, טבול יום פ"ב מ"ג. ומקפא

במעשרות פ"ד מ"א, גורס מקפה], וא"כ יתכן שמה שהאכיל אברהם את הלשון היה זה בבישול עם רוטב, וכמ"ש המהרי"ק בראשית יח ז, והחזקוני, שאברהם בישל את הלשון וזה הטעם שלקח בקר רך לפי שמתבשל במהרה (מרק לעצמו אמרינן פסחים קיד ע"ב, "גרמא ובשולא", ופרשב"ם, "חתרכת בשר ומרק שנתבשלה בו", או שלקות ברכות לח ע"ב, ושבת קמה ע"א, וע"ז לה ע"ב, או מיא ודוגמתו מיא דסלקא כדאמרינן ברכות לה סע"ב, ושבועות כג ע"א, ויומא עו ע"א, שבת קלד ע"א. ובלשון הכתוב מרק רש"י שופטים ו יט, ישעיה סה ד, פי' שהוא רוטב, ואולם הרד"ק בשופטים, פי', "מים שנתבשל בהם הבשר נקראו מרק לפי שבהם מירוק הבשר והיוצא ממנו").

ואולם מרש"י חולין קלג ע"א ד"ה זכי, שכתב, שאברהם האכילם דבר שהוא חשוב, וב"מ פו ע"ב ד"ה לשונות, פי' "מעדן מלכים ושרים הוא", א"כ האכילם בצליה כדאמרינן בחולין קלב ע"ב, "מתנות כהונה אין נאכלות אלא צלי, ואין נאכלות אלא בחרדל, מ"ט אמר קרא למשחה לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים", ועיין תוס' ד"ה אין נאכלין, וכ"כ הרשב"ץ במגן אבות פ"א מט"ו, שצלה להם את הלשון. א"כ לפירושם לא היה בזה רוטב (ויתכן שגם המהרי"ק, והחזקוני, ס"ל שצלאו רק ציינו שהלשון דרכו להתבשל מהרה, וה"ה לצלות).

ולהכין להם תבשיל אחר עם רוטב, או להכין להם מרק (מנהג אכילת מרק בש"ק הוא ע"פ מה דאמרינן ברכות מד ע"א, "כל סעודה שאין בה שריף אינה סעודה", עיין נטעי גבריאל יו"ט פ' לד אות יא, שו"ע המקוצר או"ח ח"ב סי' נד הערה כא, פסקי תשובות סי' רנ הערה 75), לא הכין להם, לפי שכל מה שעשה אברהם היה במהירות כדי לא לעכבם וכדכתיב "וימהר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי שלש סאים קמח סלת לושי ועשי עגות" (בראשית יח ו), וכתב החזקוני "מהרי לפי שהיה ללכת עד סדום באותו יום. וכו', ועשי עגות לפי שהיו נחפזים לדרכם לעשות שליחותם ולא יכלו להתמהמה עד שתחמיץ". וכן "ואל הבקר רץ אברהם" (פסוק ז), וביאר הרשב"ם, "לפי שאמר להם פת לחם, דבר מועט, לפי שדרכם נחוץ ללכת, הוצרך לרוץ ולמהר". וכן הטעם שהביא להם לשונות בחרדל כמבואר ברש"י ע"פ ב"מ פו ע"ב, כתבו המהרי"ק והחזקוני לפי שמתבשל מהר, ועוד כתב בחזקוני כתב, "ולמה לשונות לפי שהיו נחפזים לדרכם ואין יכולים להמתין עד שתתפשט הבהמה", וכ"כ הרשב"ץ במגן אבות פ"א מט"ו. והו"ד בפ"י הטור הארוך, הרע"ב בעמר נקא.

ע"כ לא הביא להם לפי שטרח למהר להכין להם דברים חשובים, ואף מרק בשר שהוא חשוב וערב יש לשולקו והיא מתבשלת הרבה ועורכת זמן רב וכמ"ש רש"י (עירובין כח ע"ב ד"ה שלקו, וביצה טז ע"ב ד"ה שלוק, וחולין עז ע"א ד"ה ששלקו). ואולם מצאתי בספר יצב אברהם (גינצ'ר), עה"פ "ויקח בן בקר רך וטוב" (בראשית יח ז), כתב, וז"ל, "ר'ך וט'ו'ב' אותיות רוטב, עפ"י גמ' ברכות (מד ע"א) כל סעודה שאין בה שריף אינה סעודה פירש"י דבר לח עיי"ש, והנה בגמ' ב"מ (פו ע"ב) מפליג בסעודתו של אברהם, א"כ היה צריך להיות גם תבשיל לח כגון רוטב ע"כ מרומז זאת בר"ת הנ"ל", עכ"ל.

והנה על הגיליון בברכות מד ע"א, כתב, "צ"ל שרף, פי' שמפיג את המאכל שבמעיים, ערוך", והו"ד בערוך השלחן יו"ד סי' קטז סט"ז, וא"כ אתי שפיר דהרי שתו כוס של ברכה וכמ"ש רש"י בראשית יח ט, ע"פ ב"מ פז ע"א. ועוד י"ל דהנה אמרינן פסחים כח ע"א, "כפא דחטא נגרא בגווה נשרוף חרדלא", ופרש"י בד"ה כפא דחטא נגרא, "כף בזך שחקק האומן, בתוכו ישרוף את לשונו ואת חכו בחרדל, לישנא אחרינא:

ישרוף, הומי"ר לשתות, לגמוע בלעז, כמו שורפה חיה בע"ז (כט ע"ב), הנה מוכח מרש"י שהשרף הוא החריפות שיש בחרדל, וא"כ אתי שפיר שהביא אברהם הלשון עם חרדל כדאמרינן ב"מ פו ע"ב, ועיין מש"כ התוספת ברכה (אפשטיין) במדבר ט א.

סימן לו אות ד, הובא קושייתו של הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א דהנה בפרשת תולדות כתוב "ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרוש את ה'" (בראשית כה כב), וכתב רש"י שהיו יעקב ועשו מתרוצצים זה עם זה ומריבים בנחלת ב' עולמות, וקשה למה היה יעקב מתקוטט במעי אמו הרי ציער לאמו במריבה זו, שמקשה עליה ההריון.

תשובה: לדבריך שיעקב לא ירצה בכלל לצאת לאויר העולם דהא גם זה צער לאמו ואפי' שהיא שמאוד שמחה בו הא הוי ליה צער הלידה ונשבעת שלא תזדקק עוד לבעלה כדאמרינן נדה לא ע"ב (ואין שבועתה חלה עיין עיון יעקב ע"פ ב"ר פ' כ סי' ז, ורמב"ן עה"ת ויקרא יב ז, וכלי יקר פסוק ח).

אלא ע"כ זהו בכלל מה שנגזר על האשה "אל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרנך בעצב תלדי בנים" (בראשית ג טז), ופרש"י ע"פ הא דאמרינן בעירובין ק ע"ב, רש"י עצבונך – "זה צער גידול בנים". והרנך – "זה צער העבור". בעצב תלדי בנים – "זה צער הלידה". וכך הייתה צערה של רבקה וכמ"ש רש"י עה"פ "ותאמר אם כן למה זה אנכי" (בראשית כה כב), ותאמר אם כן – "גדול צער העבור". למה זה אנכי – "מתאוה ומתפללת על הריון". ואמרינן בב"ר פ' סג סי' ו, "רבי יצחק אמר מלמד שהיתה אמנו רבקה מחזרת על פתחיהן של נשים ואומרת להן הגיע לכם הצער הזה בימיכם אם כך הוא צערו של בנים והלואי לא עיברתי, רבי הונא אמר אם כך אני עתיד להעמיד שנים עשר שבטים הלואי לא עיברתי, מנין ז"ה, תני בשם רבי נחמיה ראויה היתה רבקה שיעמדו ממנה יב' שבטים (דבר זה שרבקה יכלה להעמיד יב' שבטים תליא בפלוגתא דאמרינן בשבת קמו ע"א, מתי פסקה זוהמת הנחש דלחד מ"ד דמה שהיה ליעקב יב' שבטים ללא דופי לפי שרק רק אז פסק, וא"כ לא יכלה רבקה להעמיד יב' שבטים, ולחד מ"ד שרק בזמן מ"ת פסק אתי כמ"ד שרבקה יכלה להעמיד יב' שבטים, ועיין מש"כ ר' צדוק הכהן זיע"א בספריו פרח צדיק פ' נח אות ד, וישראל קדושים אות ט עמ' 112, דלא פליגי אלא דאיירי בשני שלבים בטהרת אבותינו מהזהומא", ועיין מש"כ האוה"ח הק'. וכתב ר' חיים פלטיאל, "שאל הר"ר שמואל תימא דהא נשים צדקניות לא היו בפתקא של חוה, פי' הגזירה שנגזרה על חוה בעצב תלדי בנים, כדאיתא בסוטה יב ע"א, וי"ל כיון דמסתמא עושים מריבה אינה צדקת".

ועוד י"ל דריב זה אינו בשליטתו של יעקב וכמ"ש המהר"ל מפארג בספרו גור אריה עה"פ "ויתרוצצו הבנים" (בראשית כה כב), שביאר "כי יעקב ועשו אינם משותפים יחד בעולם, לפי שהם מציאות מצד עצמם מתנגדים יחד, ולכך לא היו יכולים לעמוד יחד בבטן אמם, כי בטן אמם הוא דבר אחד משותף לשני דברים שהם מתנגדים זה לזה, ולפיכך אף שעדיין היו בבטן אמם היו מתנגדים זה לזה, כי מאחר שבעצם מציאות הם מתנגדים - אין להם שתוף ביחד, כמו אש ומים, שאף על גב שאין דעת ורצון בהם הם מתנגדים בצד עצמם, ואין עמידה להם, כך יעקב ועשו", וכ"כ המלבים בשם דרשות הר"ן דרש ב (ובעניין אם יש יצר הרע קודם צאתו מרחם אמו עיין מהרש"א ח"א סנהדרין צא ע"ב ד"ה לפתח, וספר חסידים סי' תתשל, והחיד"א בספרו ברית ציין לספרו פני דוד פרשת תולדות).

סימן לו אות ה, הובא קושייתו של הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א דהנה "בפרשת בהעלותך כתוב "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (יב ג), הנה כתוב מכל האדם, וא"כ מה מחדש הפסוק כשכותב "אשר על פני האדמה", וכי איכא אדם במקום אחר אשר עניו טפ"י".

תשובה: בספרי מראה כהן עה"ת פ' בהעלותך עה"פ "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (יב ג). כתבתי בזה"ל.

יש להבין מדוע מוזכר בפסוק אחד איש ואדם, ולכאורה היה צ"ל עניו מכל האנשים, כהמשך הפסוק, ועוד מהו הביאור על פני האדמה פשוט שהאדם הוא על פני האדמה (עיין ספרי).

אלא דכידוע "אדם" מסמל את הגשמיות שנוצר מן האדמה, ולכן נקרא אדם (עיין רש"י שבת פט ע"א ד"ה באדם). והגורם המביא אותו לידי גאוה הוא, ע"י ששוכח ש"מן העפר באת ואל העפר תשוב", ובמעשה גאוותו אין הוא רואה את האדמה שהוא נוצר ממנה, אלא שהוא "על האדמה". אבל משה רבינו היה בגדר "איש", אשר מסמל את הרוחניות ולכן בתנ"ך "איש" הוא סמל של צדיק וכשר (עיין רש"י שמות יז ט, ושם לעיל ב יב, במדבר יג ג, ושם לא ג, דברים א יג, ועיין שפתי חכמים שמות ב יב, ובמדבר יג ג, ועיין רד"ק תהילים מט ג, דבני אדם הם הפחותים במעלה לאומת בני איש הם הגדולים, וכן אמרינן בזה"ק פ' תרומה דף קכח ע"א, "מההוא דאקרי איש דאתגבר על יצריה וכל מאן דאתגבר על יצריה אקרי איש"), ולכן היה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה שבא לרמוז על המין האנושי (איש ואשה ואף מן הגוים. דהרי אשה בכלל אדם כתיב "זכר ונקבה בראם וגו' ויקרא את שמם אדם" (בראשית ה ב), ואף גוי בכלל אדם, ואף דאמרינן ב"מ קיד ע"ב, "אתם קרויין אדם, ואין נכרים קרויין אדם", עיין תוסי' ב"ק לח ע"א ד"ה אלא, דהיכא דכתיב "האדם" רומז גם לנכרים כדמוכח התם), למיעוטי מלאכים (ספרי), שמכח היותם בדרגת אדם אין בהם ערך הענווה השלמה, כדאמרינן חולין פט ע"א, "אמר רבא ואיתימא ר' יוחנן גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר ואילו במשה ואהרן כתיב ונחנו מה", ע"כ מבואר דבזה שמשא לא החשיב עצמו לכלום התעלה מאברהם (ועיין ילקוט שמעוני פ' בהעלותך רמז תשלט), שאף שאברהם לא החשיב עצמו מעל האדמה, אבל היה עדיין בבחינת משהו שמחובר לאדמה, וע"כ "האיש" בהא' הידיעה, דורשים שהוא משה רבינו כדאמרינן יומא עו ע"א, כיון ש"האיש משה" הוא סמל הענווה, וכיו"ב ביאר בשמן הטוב (אוהב) בפרשתן עיי"ש.

סימן לו אות ז, "מה עדיף לקנות מנורה מכסף טהור, או מגילה מהודרת בכתב שמיוחד ביופי, והטעם".

תשובה: בעניין מנורה להדלקת נ"ח כתב המ"ב בסי' תרעג ס"ק כח, וז"ל, "כתבו הספרים שטוב כל אחד שיטריח לעשות לו מנורה יפה לפי כחו וכן הנרות יעשה יפה", עכ"ל. ומה העדיפות בהידור כתב הכף החיים בסי' תרעג ס"ק ס, בשם החסד לאברהם מעין ב' נהר נח, דישנם טוי מיני כלים הראויים לנ"ח להדלקה וכל הקודם משובח עיי"ש.

ומגילה הרי יכול לצאת ידי"ח בשמיעה מהש"צ, (ועיין מ"ב סי' לח ס"ק לז, בשם המ"א ס"ק טו, דאף במצוה המוטלת על גופו וקדושתה יתירה, ויכול לצאת ע"י אחרים ע"י שאלה, ואותה מצוה הפחותה בקדושתה אינו יכול לצאת בשאלה הרי היא קודמת), וע"כ עדיף שיקנה מנורה מכסף. ובעת ששומע מגילה מהש"צ יזהר לא לקרא עמו כמ"ש השו"ע בסי' תרצ ס"ד, מלבד מה שאינו שומע כמ"ש המ"ב בסי' תרפט ס"ק ה, וסי' תרצ ס"ק יט, וס"ק ס. וכאשר תשיג ידו ישתדל לקנות מגילה כשרה כמ"ש המ"ב בסי' תרפט ס"ק יט, וסי' תרצ ס"ק כו.

חי"א.

סימן יא, הובא קושייתו של הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א למה לא שרף רשב"י את מלכות רומי לפני שנכנס למערה.

תשובה: יש סדר לעולם ויש גזירת מלך מה יהיה לה כדאמרינן יומא י ע"א, וסנהדרין צח ע"ב, ועיין תוס' ע"ז ב ע"ב ד"ה משכא, ולעיל ד"ה רומי. וכדרך זה אמרה הבת קול "להחריב עולמי יצאתם" (בשאלתך לא ברור אם לפני שנכנס בפעם הראשונה, או בשניה. דאם בראשונה מי אמר שהיה אז בדרגה שיכול לשרוף כדמוכח דרך ביציאה קמא שרף, ואם בכניסתו השניה הא אמרה ליה ב"ק "להחריב עולמי יצאתם"). וע"כ אף לאחר שהיה מלומד בניסים כדאמרינן מעילה יז ע"ב, חשש שיהרג ולא סמך על זה שישרוף את הבאים להורגו, וניצול ע"י שד (איך השתמש רשב"י בשד עיין שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' רפג, דאין מעשה שדים בכלל כשפים והו"ד בב"י יו"ד סי' קעט טז).

הפתרון כנגד גזרות המלכות הוא לא לשורפם אלא להתפלל לה' וממילא תתבטל גזירת המלכות כדאמרינן ר"ה יט ע"א, וכ"ה תענית יח ע"א, "הלכו והפגינו בלילה". ואפ"י קבלת התענית מועילה כדאמרינן תענית ח ע"ב, וכ"פ השו"ע באו"ח סי' תקעא ס"ג. ובמקום אחר כתבתי שהיה רצון מלפני הבורא שיהיה במערה.

חי"ב.

סימן ה אות ב, הובא קושייתו של הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א כתוב בזוהר ח"א דף קסד ע"ב, דרחל נענשה ומתה משום שציערה לאביה וגנבה את התרפים אף שכיוונה לטוב. וא"כ למה לא נענש אברהם שציער לאביו ושיבר את צלמו.

תשובה: גם אברהם אע"ה היה אמור למות דהרי ממעשה זה ששיבר את הצלמים הפילו נמרוד לכבשן האש כמבואר בב"ר פ' לח סי' יג, ומה שניצל היה בזכות יעקב אע"ה כמבואר בב"ר פ' סג סי' ב, "רבי שמואל בר רב יצחק אמר אברהם לא ניצל מכבשן האש אלא בזכות של יעקב, משל לאחד שהיה לו דין לפני השלטון ויצא דינו מלפני השלטון לישרף וצפה אותו השלטון באסטרולוגיאה שלו שהוא עתיד להוליד בת והיא נשאת למלך, אמר כדאי הוא להנצל בזכות בתו שהוא עתיד להוליד, והיא נשאת למלך, כך אברהם יצא דינו מלפני נמרוד לישרף, וצפה הקדוש ברוך הוא שיעקב עתיד לעמוד ממנו, אמר כדאי הוא אברהם להנצל בזכותו של יעקב הה"ד לכן כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם (ישעיה כט כב), יעקב פדה את אברהם" (ועיין ביערות דבש ח"א דרוש ג ד"ה ואיתא במדרש, ושד"ח פאת השדה

כללים מעי האלף אות ית, שהתורה לא פירסמה מעשה אור כשדים דאין ללמוד מזה, לפי שאין להכניס את עצמו לסכנה אף בגי עבירות).

סימן יג אות ב, הובא קושייתו של הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א בפרשת נח כתוב וישאר אך נח (בראשית ז כג), וברש"י, ממדרש אגדה גונח וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות, וי"א שאיחר מזונות לארי והכישו ארי עכ"ל, קשה למה הגיע לו עונש הזה, והוא היה צדיק, וטרח הרבה ליתן להם מזונות כמבואר בגמ' סנהדרין קח ע"ב.

תשובה: בטרם נבאר בשלמי הרעה הזאת, יש לציין את מש"כ הגור אריה בראשית ז כג, שמכיון שהיה נח צדיק הענישו הקב"ה ע"י בריה חשובה. וכתב בילקוט מעם לועז פי נח פי"ב עה"פ "וישאר אך נח", כתב, וז"ל, "מפני שביטל מצוה, שכן בשעה שאמר לו הקב"ה ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך והיה לך ולהם לאכלה, ר"ל שיש כאן מצות עשה לפרנס הברואים בזמנם, וכשאיחר הזמן יום אחד היה ראוי לעונש זה", עכ"ל.

בתולדות יצחק (קארו) בראשית ז כג, כתב, שנח היה טוב לבריות בשלימות, אבל טוב לשמים היה ולא בשלימות, וזהו שאמר צדיק תמים היה עם דורותיו, אבל טוב לשמים היה ולא בשלימות, וזהו שאמר את האלהים התהלך נח, ולזה אמר אותו צדיק לפני, פי לפני היה צדיק אבל לא תמים. ולזה לא התפלל על בני דורו, כמו שעשה אברהם על סדום, לפי שלא היה תמים עם הקדוש ברוך הוא, שהיה מקטני אמנה ולא האמין שהקב"ה יביא מבול (בי"ר פי לב סי' ו), וחשב שמה שצוה הקדוש ברוך הוא לעשות תיבה, היה כדי שיחזרו בתשובה, ואם לא יחזרו לא יביא מבול, וזה מסכים עם מה שכתב בזוהר (בראשית סז ב), שחטא נח בשלא התפלל עליהם, ולזה אמר כי מי נח זאת לי (ישעי' נד ט), קראם מי נח כאלו הוא הסבה שהביא הקדוש ברוך הוא מי המבול, ולזה לא אמר כי מי המבול זאת לי. ולמה הקריב קרבנות כשיצא מן התיבה, לפי שחטא במחשבתו, ולזה הקריב עולות, ולזה עלת חסר כתיב שהוא מנין ת"ק לפי שיש [מהלך] חמש מאות שנים מן הארץ עד השמים, ולזה לא האמין שתהיה ההשגחה כל כך פרטית לשיביא מבול, אחר שהמרחק הוא גדול מהארץ עד השמים, והי' בשמים הכין כסאו. והעולה באה על המחשבה וזהו שאמרו ז"ל (מ"ת סי' ט), וישאר אך נח שהכישו ארי לפי שאיחר מזונותיו. ויש להקשות למה הכישו אחר שהיה צדיק תמים, אלא על שחטא במחשבה. וכן בשו"ת יד אליהו (לובלין) סי' כח, ובספר ישמח משה (טיטלבוים) פי נח, ביארו, שעונשו של נח היה משום שלא התפלל על דורו שיחזירו בתשובה.

סימן כ אות ב, הובא קושייתו של הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א דהנה ברבנו בחיי ריש פרשת דברים כתב, וז"ל: ואחר ספר בראשית נתיחד ואלה שמות, שבו סיפור האבות אברהם יצחק ויעקב שהחזיקו באמונה והיו שורש היחוד ועל כן נסמכה יחד בראשית ואלה שמות כי אמונת החדוש תביא האדם לאמונת היחוד, ואחריו ספר ויקרא שהוא סיפור הקרבנות וכו', עכ"ל. והנה מה שכתב שבאלה שמות סיפור האבות אברהם יצחק ויעקב שהחזיקו באמונה, צ"ב דהרי סיפור האבות נזכר בבראשית ולא בשמות, וצ"ע.

תשובה: בפשטות מש"כ "שבו סיפור" וכו', קאי על ספר בראשית שבו סיפור האבות אברהם יצחק ויעקב שהחזיקו באמונת החדוש, ומכח זה הם היו שורש היחוד, ואחר ספר בראשית נסמך שמות שהוא אמונת היחוד.

סימן מד, הובא קושייתו של הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א במ"ב סי' מ ס"ק ג, כתב, נוהגים העולם להתענות כשנופל תפילין מידו על הארץ בלא נרתיקן וכו', ועיין בא"ר שכתב דאפילו תפילין בנרתיקן יתן פרוטה לצדקה. עכ"ל. ויש לעיין מה הדין אם נפלו התפילין בנרתיקן על מגבת או שטיח שהיה על הארץ, האם ג"כ צריך ליתן פרוטה לצדקה. וכן מה הדין אם נפלו התפילין בלא נרתיקן על מגבת או שטיח שהיה על הארץ, האם צריך להתענות, או לא.

תשובה: כתב המ"א בסי' מד ס"ק ה, "ובמשפטי שמואל כתוב קצת סמך למה שנהגו העולם להתענות כשנפלו תפילין על הארץ, וה"ה כשנפל ס"ת ע"ש וצ"ל דמיירי בלא נרתיקן אבל בס"ת אפילו בנרתיקן עסי' מ", וכתב המח"ש, "ובספר אליה רבה סו"ס מ ס"ק ה, כתב בשם שכה"ג הגה"ט סי' תקסו אות ג, דאם נפלו בנרתיקן יתן פרוטה לצדקה. וכתב עוד דאם נפלו רצועות לארץ אין קפידא", וכ"כ המ"ב בסי' מ ס"ק ג, "נוהגים העולם להתענות כשנופל תפילין מידו על הארץ בלא נרתיקן, וה"ה כשנופל ס"ת אפילו בנרתיקן. ועיין בא"ר שכתב דאפילו תפילין בנרתיקן יתן פרוטה לצדקה".

ע"כ שטיח שהוא מדרס רגלים בטל לארץ, ונחשב כנפל על הארץ, מגבת לא חשיב כארץ ודמי לנפלו בנרתיקן שלא מתענה, ומ"מ יתן פרוטה לצדקה.

ה' יעזור לכת"ר שיפוצו מעיינותיך חוצה, וייתן לך ה' כח לעשות חיל,
ולהגדיל תורה ולאדירה, ולהרבות צימאון הקוראים בחיזוק למוד התוה"ק
ובברכת כהנים באהבה
אהרן הכהן קוליק